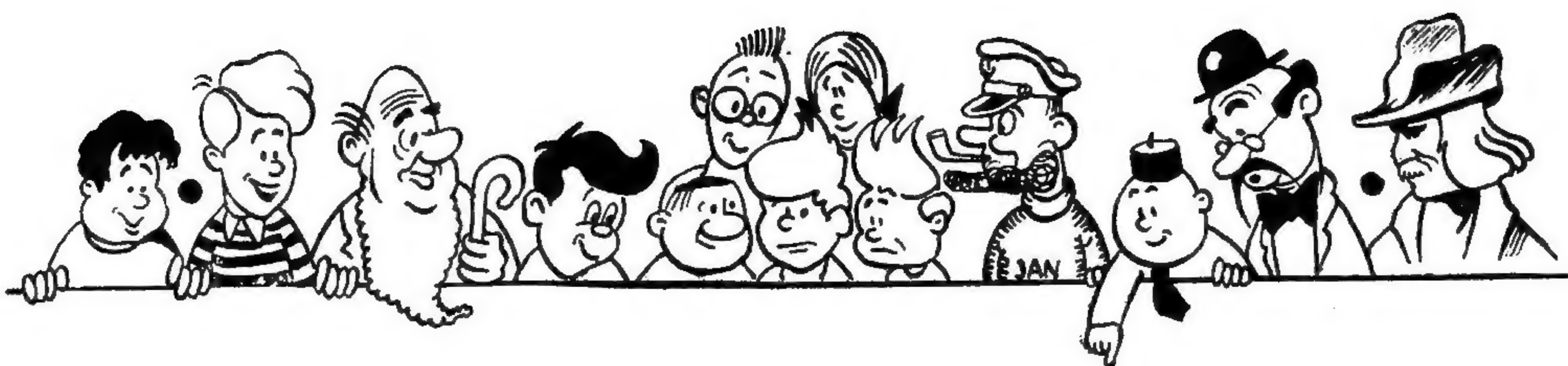
Het Beeldverhaal in Vlaanderen

door

DANNY DE LAET

BOB DE MOOR.

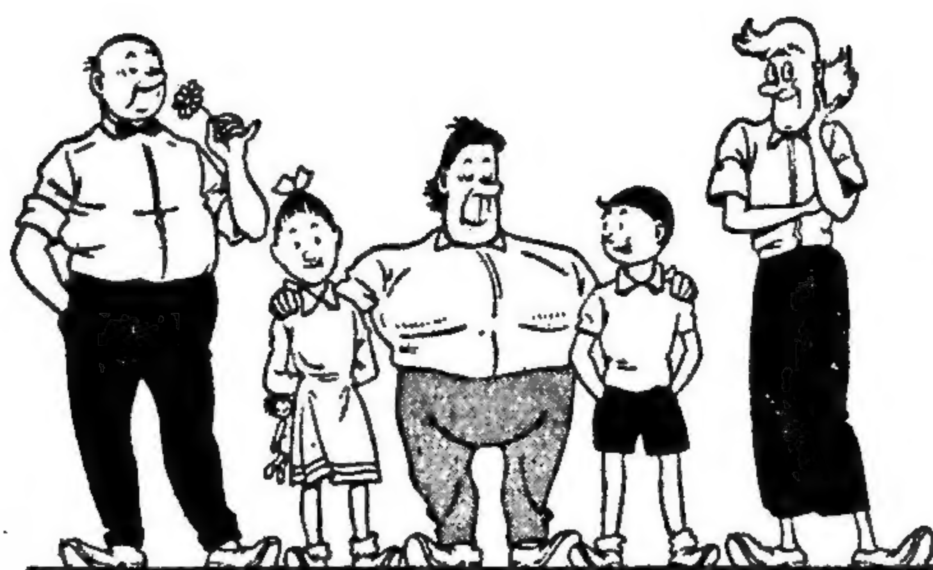

HET BEELDVERHAAL IN VLAANDEREN

door

DANNY DE LAET

en met de medewerking van Johan Daisne, Bob De Moor, Marc Sleen, Willy Vandersteen

1977
Brabantia Nostra
Vogelenzanglaan 3
Breda

This chatter about the moral
danger of the comics is absolute nonsense.
The real objection is against the appalling
draughtsmanship. Yet you'll find the same boy
who reads them also reads Shakespeare or Spenser.
Children are so terribly catholic.

C. S. Lewis (1898-1963)

Pour Bob, ce vieux lion des Flandres
et toute sa famille bien entendu...

D.

En met dank aan G. Goris, van de B.O.P.,
R. Decadt en Jan Smet.

Gedrukt in België

INHOUD

STRIP-EASE door Johan Daisne 6
INLEIDING bij wijze van DEFINITIE en LEXICON 6
HOOFDSTUK I:
– Historisch en kritisch overzicht
A) Historiek 11
B) Pro en Contra 40
HOOFDSTUK II: De Vlaamse Stripbladen 52
HOOFDSTUK III:
– Who's who van de Vlaamse tekenaars en scenario-schrijvers 108
INTERMEZZO: uit het rijke leven van een striptekenaar 124
HOOFDSTUK IV: Bibliografie 209
HOOFDSTUK V: Bij wijze van nawoord
– De PANTOSCAAF door Willy Vandersteen 215
– POLOPOF, JOKE POKE EN DORIS DOBBEL door Marc Sleen 230
– BARELLI en de dood van Richard II door Bob De Moor 242

De nieuwe broek

De Vrolijke Bengels

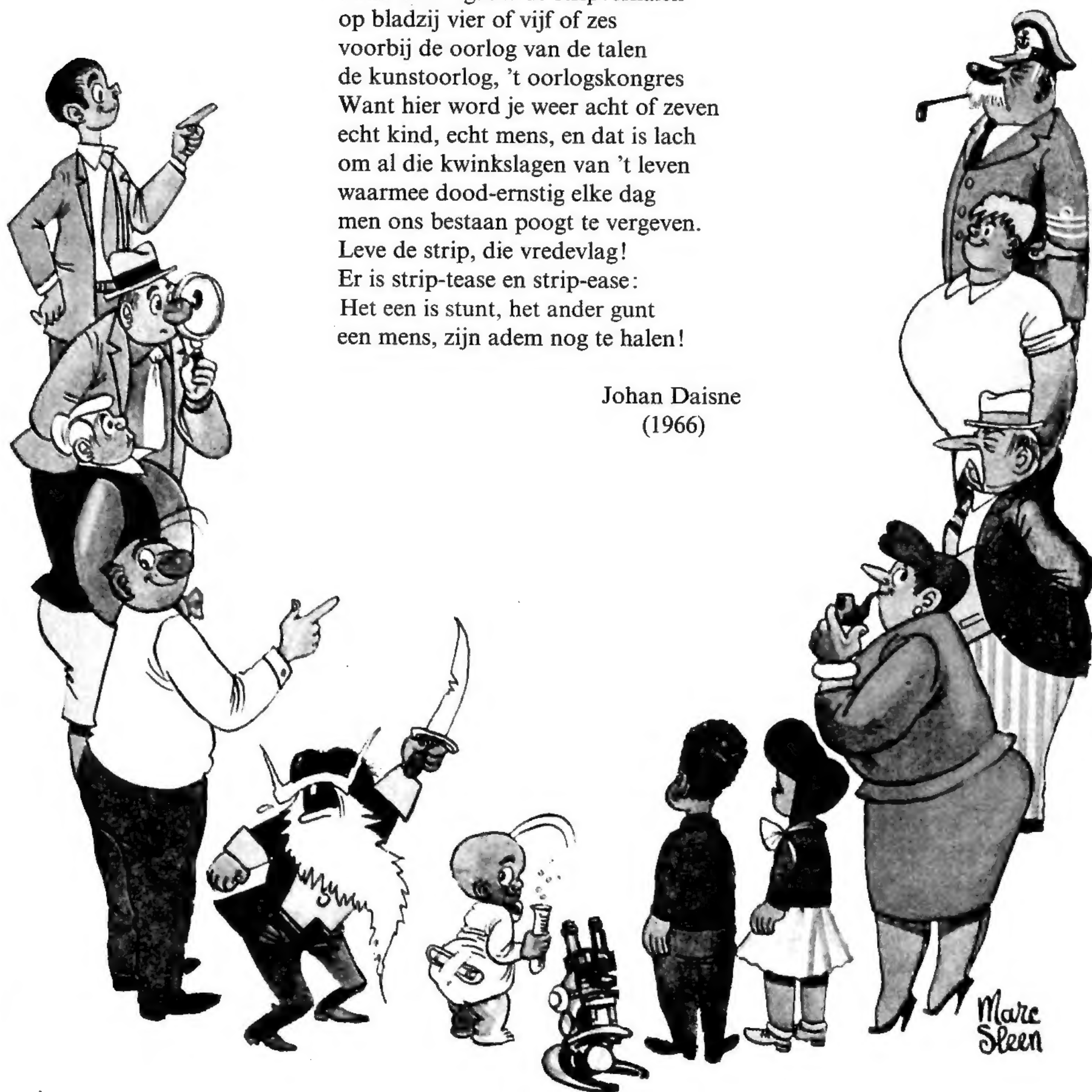
Gagplaat door W. Vandersteen

STRIP-EASE

Voor Marc Sleen

Jawel, ik ook lees stripverhalen,
van Ferdinand en van Marc Sleen
wanneer ik beu ben van 't banale
van bladzij drie en twee en een
Van alles wat in alle kranten
iedere dag aan rampen staat
Ik weet ook dat heeft vaste klanten –
de wandelaars der modderstraat
Maar die in deze straat moet wonen
en zoals ik is uitgestaard
op al het haten en het honen
der grote kinderen der aard –
zoekt liever gauw de stripverhalen
op bladzij vier of vijf of zes
voorbij de oorlog van de talen
de kunstoorlog, 't oorlogskongres
Want hier word je weer acht of zeven
echt kind, echt mens, en dat is lach
om al die kwinkslagen van 't leven
waarmee dood-ernstig elke dag
men ons bestaan poogt te vergeven.
Leve de strip, die vredevlag!
Er is strip-tease en strip-ease:
Het een is stunt, het ander gunt
een mens, zijn adem nog te halen!

Johan Daisne
(1966)

INLEIDING BIJ WIJZE VAN DEFINITIE, GEVOLD DOOR EEN LEXICON

Het verschijnsel BEELDVERHAAL is eeuwenoud. In zijn huidige begrip betreft het hier een uitdrukkingsmiddel, bestemd voor volwassenen zowel als jongeren, om een verhaal in beeld en woord grafisch weer te geven. Het staat in de rij van die uitdrukkingsvormen fel gebezigd en aangewend in de *massa-media* d.w.z. de hedendaagse middelen om de behoefte van het leeshongerige en afwisseling zoekende publiek te voldoen.
De huidige interesse voor het beeldverhaal is enorm en omvat populaire, vulgariserende studiewerken zowel als geleerde bibliografiën, universiteitsthesissen aan de lopende band, persartikelen, gespecialiseerde tijdschriften enz.
In feite, een bijna onoverzichtelijke toevloed die nog steeds (anno 1976) niet afneemt. Het is een waarheid dat de studie van het verschijnsel beeldverhaal al voldoet aan diverse factoren: enerzijds een intellectuele nieuwsgierigheid naar zekere mythologische en psychologisch-sentimentele jeugdmotieven en anderzijds de vaststelling van een jong (ver)nieuw(d) uitdrukkingsmiddel dat enorme mogelijkheden kent (en ook beperkingen). Bovendien is het ook zo dat men historisch, psychologisch, opvoedkundig, bibliografisch en artistiek voor een verschijnsel komt te staan dat een uiting van zijn tijd is, gebruikmakend van de eigentijdse technieken als vehikel om gedachten, ideeën en meningen te uiten, en tot hier toe in al deze domeinen bijzonder slecht gekend. Net zoals men in de twintigste eeuw vaststellingen van die aard heeft moeten maken omtrent de feuilletonliteratuur, het volkslied of direkter nog de folklore, zo heeft men ook vastgesteld dat het beeldverhaal – hoe verder men zocht – telkens aanwezig is geweest als cultuurverschijnsel bij de maatschappijen en beschavingen die een voldoende ontwikkelingsgeest bezaten om zich grafisch te uiten volgens vastgelegde uitdrukkingsmiddelen (steen, hout, papier); meer dan ooit was de tijd nu aangebroken om het verschijnsel eigentijds te onderzoeken en bestuderen. Uitgezonderd enkele sporadische werken – die wel hun belang hadden maar te zeer afgezonderd stonden – betekenen de meeste publicaties over het beeldverhaal van vóór de jaren zestig verkwisting van papier.
Eerst in 1962 werd een ernstige aanpak begonnen van de studie van het beeldverhaal met het oprichten te Parijs van een kring bestemd voor dit doel – als gevolg van een oproep gepubliceerd in het tijdschrift FICTION – en waarbij voornamelijk enkele jonge «wolven» van de Franse kritiek en intelligentia zich nestelden onder voorzitterschap van Francis Lacassin (die het ondertussen wel zo ver geschopt heeft dat hij sinds kort les geeft over het beeldverhaal aan de Parijse Sorbonne!) tronend temidden van universitairen, professoren, doctoren... Evelyne Sullerot, Van Keer, Caen, Marcel Brion (van de Franse Academie!) zijn allen belangrijke namen die behoren tot de eerste kern, maar de sterke intellectualisatie, de beperking inzake studiedoeleinden, een gebrek aan publicatiemiddelen, slordigheden inzake beheer (Alain Resnais, de Franse cineast vertrok op reis doorheen de VS met de lidmaatschapsgelden...) waren de oorzaak van een snel verval, al had de kring de ronkende naam meegekregen van CENTRE D'ETUDES DES LITTERATURES D'EXPRESSION GRAPHIQUE (CELEG).
In zijn schoot was ook te Brussel een kring ontstaan, le CERCLE DES AMIS DE LA BANDE DESSINEE met als publikatie RANTANPLAN, een driemaandelijks orgaan, ondertussen uitgegroeid tot volwaardig tijdschrift en tevens het meest regelmatige tijdschrift over de studie van het beeldverhaal, dat in Europa verschijnt.
Toen de CELEG kapseisde was er kort voordien door het afscheuren van een aantal leden een nieuwe kring gevormd onder impuls van Claude Moliterni, Pierre Couperie en Proto Destefanis... ook hun publikatie PHENIX bestaat nog steeds alhoewel erg afhankelijk van de steun en hulp van de commerciële uitgever DARGAUD; belangrijker is echter dat deze groep zich voornamelijk heeft ingespannen tot het organiseren van een aantal vergaderingen en manifestaties (tentoonstellingen, conventies) en bijeenkomsten voor buitenlandse contacten zodat een internationale stripscène in leven geroepen werd.
Er worden conventies ingericht, velen in de VS, maar ook te Parijs en te Brussel, er is de wereldvergadering voor de strip te Lucca in Italië, er zijn stripdagen in Nederland, zonder daarbij nog te vermelden de vele kleinere of lokale bijeenkomsten, vergaderingen, kontakten en tentoonstellingen. Van dat alles is weinig of niets merkbaar in Vlaanderen.
In 1969 culmineerde de stripactiviteit alhier in de tentoonstelling «Het beeldverhaal in Vlaanderen en Elders» gehouden in het «Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven» en kort daarop ontstond de eerste

stripgalerij ter wereld: de Comic Art Gallery of Antwerp (CAGA) die helaas wegens gebrek aan coördinatie en financiële middelen na enkele experimenten over de kop ging.
Sedert 1967 bestond er ook een tijdschriftje – een fanzine – voor het beeldverhaal in Vlaanderen (toen het enige) onder de titel «BANDES», maar ware het niet dat een Nederlander het risico nam om er geld in te steken, dan werd dat studieblad nog steeds gestencild op 100 of 200 exemplaren wijl het nu, onder de titel CISO met een behoorlijke presentatie, op een iets grotere verspreiding bogen kan.
Diezelfde Nederlander, Cees Coenders, maakte het mogelijk dat naast een tijdschrift ook een onderscheiding werd uitgereikt, die bij tijden wordt toegekend aan de meest verdienstelijke tekenaar, scenarist of uitgever voor strips in Vlaanderen; maar naast deze enkele uitschieters is er op het gebied van het beeldverhaal eerder een matte en povere activiteit in Vlaanderen te noteren, daar waar Nederland, Frans-België, Frankrijk en andere landen nog heel wat meer actie in petto hebben. Wel worden nu regelmatig ruilbeurzen gehouden, ingericht door Karel Driesen te Antwerpen, maar zulk een activiteit en manifestatie blijft beperkt en richt zich quasi uitsluitend tot enkele fanatieke liefhebbers van het genre; bovendien verwekken die hardnekkige verzamelaars (van om het even wat overigens) telkens bij mij dat onbehaaglijke gevoel als hetwelke zij dikwijls een verschijnsel of interessegebied verlagen inplaats van het te verheffen om haar kwaliteiten. Moeten wij ons ook hier spiegelen aan het voorbeeld van de buitenlanders dan is het tenslotte mijn taak niet te oordelen over de laksheid van de Vlamingen op dit of enigerlei ander domein; wat ik echter betreurenswaardig vind is het gebrek aan degelijk studiemateriaal betreffende het eigen patrimonium op stripgebied. In het buitenland wordt al te snel het Vlaamse beeldverhaal over het hoofd gezien (zoals overigens ook het Nederlandse, het Scandinavische en het Engelse) en uitgezonderd enkele belangrijke teksten bestaat er geen bron naar dewelke men zou kunnen verwijzen.
Ambitieus is dus de bedoeling van dit boekje om een leemte aan te vullen op dit gebied.
Ik kom er eerlijk voor uit dat dit werk ONVOLLEDIG is, maar eerder dan te treuzelen en het verschijnen ervan uit te stellen, verkoos ik het maximum aan gegevens samen te brengen in een minimum aan plaats (en omgekeerd) en deze nota's in deze vorm gegoten, om zonder uitstel een leidraad en referentiewerk te presenteren dat eenieder kan aanvullen in de mate van zijn kennis en mogelijkheden, maar liefst ter attentie van auteur en uitgever opdat later een herziene en bewerkte – meer volledige – uitgave mogelijk zou zijn.
Het werk is ingedeeld als volgt: een hoofdstuk over het ontstaan en de groei van het beeldverhaal in onze gewesten van vorige eeuw tot nu, doorheen de publikaties en het werk van de belangrijkste kunstenaars; een tweede hoofdstuk over de belangrijkste jeugd- en strippublikaties in Vlaanderen en een derde hoofdstuk dat geldt als een Who's who van de voornaamste tekenaars en schrijvers voor strips bij ons.
Enorme moeilijkheden ondervonden we in het opsporen van bepaalde meer lokale of verloren gegane publikaties – en geloof me, die zijn er met de vleet in België – in het kontakteren ook van bepaalde tekenaars die spoorloos verdwenen zijn of lijken. Sommige van die kunstenaars zijn inmiddels overleden en kunnen enkel benaderd worden door getuigenissen van familieleden of kennissen. Niet altijd is het dus mogelijk om een voldoende aantal gegevens of een totaalbeeld aan inlichtingen betreffende een tekenaar of een bepaalde publikatie te bekomen en bepaalde figuren of strips blijven ons totaal onbekend.
Het zou voor ons bepaald verheugend zijn, mocht de lezer van dit werk ons helpen de latere voorziene uitgave aan te vullen of te ontdoen van enkele onvermijdelijk fouten, opdat eenieder hiervan het genoegen zou mogen ondervinden.
Ik herhaal het; dit werk is niet volledig, maar toch zal het dienst doen als allereerste bron die streeft naar een overzichtelijk beeld van een artistiek zowel als commerciëel verschijnsel, uit onze tijd, in onze gewesten.
Op dit gebied schoten wij tevoren ondanks onze rijkdom aan grafisch talent, schromelijk tekort, uitgezonderd het werk van mensen zoals Gaston Durnez als joernalist, Thierry Martens in zijn universiteitsthesis en een aantal artikelen die ik mocht plegen links en rechts; dat uitgezonderd bestond er niets dat van historisch documentair belang was over het beeldverhaal in Vlaanderen.
De kranten en de tijdschriften nemen nu voldoende artikelen op, en er verschijnen interviews aan de lopende band van Vandersteen en Sleen (zie onze literatuurlijst), maar dat belet niet dat het hier om een aantal vrij onbelangrijke teksten gaat waardoor de stripamateur weinig of geen algemene kennis zal opdoen.
Het is telkenmale met deze toestand voor ogen dat wij gedacht hebben aan de samenstelling van dit werkje.

D. DE LAET
Antwerpen 1974-76

LEXICON

BALLOON:
(tekstballon) is een ronde, ovale of soms zelfs een rechthoekige ruimte die gevuld wordt met de uitgesproken tekst – dialoog – van de personages uit het beeldverhaal.

Tekstballon zonder tekst (*Bob De Moor*)

CARTOON:
1) Tekenfilm.
2) Humoristische tekening, die een «shock-idee» naar voren brengt; meestal oppervlakkig getekend (Steinberg, Chass Adams, Willem, Sempé). Wordt ook «kartoen» geschreven. Bij de cartoon primeert de uitdrukking en niet de tekening. Vele striptekenaars begonnen als cartoonisten (Sleen, De Moor, Nys b.v. in Vlaanderen).

DEKOR:
Al hetgeen dat in beeld getekend wordt buiten de personages (mens of dier) en de tekst.

GAGMAN:
Auteur gespecialiseerd in het uitzoeken van gags of dolle situaties. Werkt doorgaans naar een bestaand scenario dat hij met humorvolle situaties opsmukt.

GAGPLAAT:
Wanneer de gag een langere uitwerking vereist, omvat hij een halve of een hele plaat (tekenplaat) b.v. Guust (Franquin).

INKTER:
Wanneer de tekeningen eerst met potlood worden geschetst zal nadien het geheel in inkt worden overgetekend. In studioverband is er dikwijls een tekenaar speciaal aangeduid om deze taak zeer sekuur waar te nemen en tevens met het nodige talent om de soms vage potloodlijnen stevig weer te geven. Het inkten is in de VS uitgegroeid tot een even belangrijk werk als de originele potloodschets en «specialisten» kunnen aan de afgewerkte tekening somtijds de «inkter» herkennen. Bij «Marvel» blijkt duidelijk dat een Dan Adkins, Jim Mooney en Joe Sinnot als inkters hoog aangeschreven staan of stonden, maar als individuele tekenaars minder waard zijn. Een der meest persoonlijke en meest gezochte inkters was Wallace Wood.

LETTERSCHRIJVER:
Hij die gelast is met het invullen van tekst in de ballonnetjes. Wordt uitgevoerd in studioverband en wekt soms de indruk dat sommige tekenaars «niet kunnen schrijven»...
Hiervan afgeleid: het letteren.

PERFECTIONIST:
Is die tekenaar die meer belang hecht aan het goed uitvoeren van elk verhaal dan aan de grote vraag van het publiek. Kan praktisch enkel in studioverband gebeuren, b.v. Hergé.
Daartegenover staat b.v. Studio Vandersteen, die strips levert per kilometer en zich minder bekommert om de kwaliteit.

PLAAT:
Het geheel van drie tot vier strips dat één volledig blad vormt (ook tekenplaat).

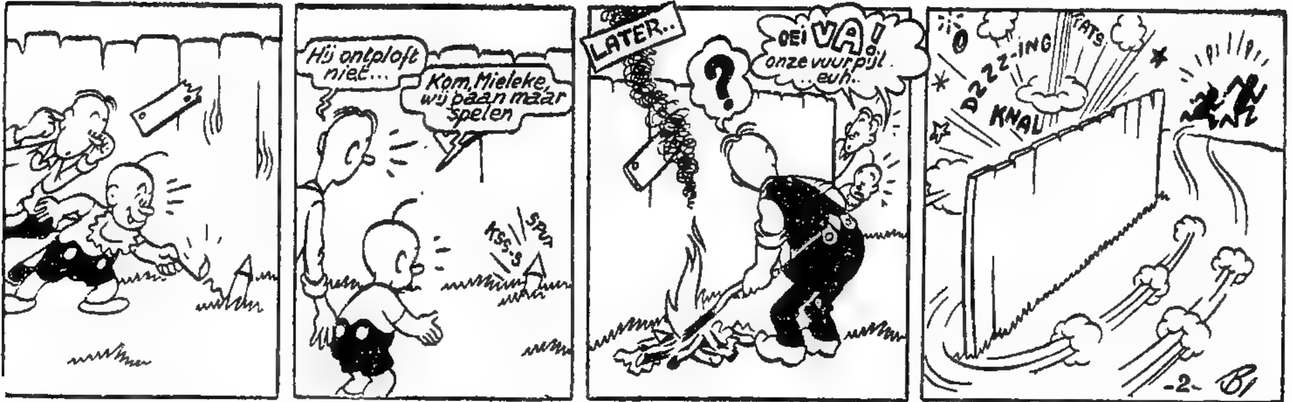
REALISME:
Heeft betrekking op de grafische stijl die de tekenaar verkiest. Is realistisch elk beeldverhaal dat het meest de realiteit benadert d.w.z. waar dekors bijna reëel aandoen, bijna fotografisch terwijl de personages in (bijna) aanneembare situaties verwikkeld worden. Het realisme leent zich bij voorkeur voor avontuurlijke verhalen: ridderromantiek (Hall Foster), science fiction (Alex Raymond), detective (Alex Raymond), western (Jijé) liefdesverhalen enz.

REDACTIONEEL GEDEELTE:
Al hetgeen in een stripblad verschijnt buiten de strips: en dit omvat de verhalen, de feuilletons, de kronieken, artikelen, rubrieken, briefwisseling, illustraties, advertenties... Is in feite het gedeelte dat door de REDACTIE in handen is genomen. Uiterst belangrijk als schakel tussen uitgever en publiek.

SCENARIO:
Indien niet anders aangeduid, omvat dit een uitzoeken van de plot, het maken van een synopsis (korte inhoud), een découpage en het schrijven van dialogen alsook begeleidende tekst. Sommige tekenaars zijn hun eigen scenarist (E. Jacobs); anderen werken meestal met een scenarist en het werk wordt dan ook dikwijls gedeeld. (Charlier & Hubinon).

SCHEMATISME:
Grafische stijl waarbij de werkelijkheid tot een minimum herleid wordt. Alhoewel soms minitieus getekend zijn schematische beeldverhalen eigenlijk vereenvoudigd en karikaturaal (qua karakters der personages). De stijl leent zich bij uitstek voor humoristische strips (Suske en Wiske) en valt op door veelvoud van dierenstrips: Marten Toonder, Carl Barks, Walt Kelly.

STOP-COMIC:
Uiterst beknopt volledig verhaal. Omvat meestal een humoristische anecdote die in drie tot vier vakjes verenigd wordt tot één strip. Meestal ook zonder woorden of tekst en met één centraal staande figuur. B.v. Max van Bara of Meneerke Peeters van Pil.

Stop-comic of gagstrip van Bob De Moor

WORDT VERVOLGD:
(vervolgverhaal, vervolgreeks, vervolgstrip). Beeldverhaal dat in verschillende afleveringen (meestal wekelijks) in tijdschriften of dagelijks in kranten verschijnt. Daartegenover staat het «volledig verhaal» (meestal kort: 4 tot 6 tekenplaten) zoals de verhalen van «Oom Wim» in Robbedoes.

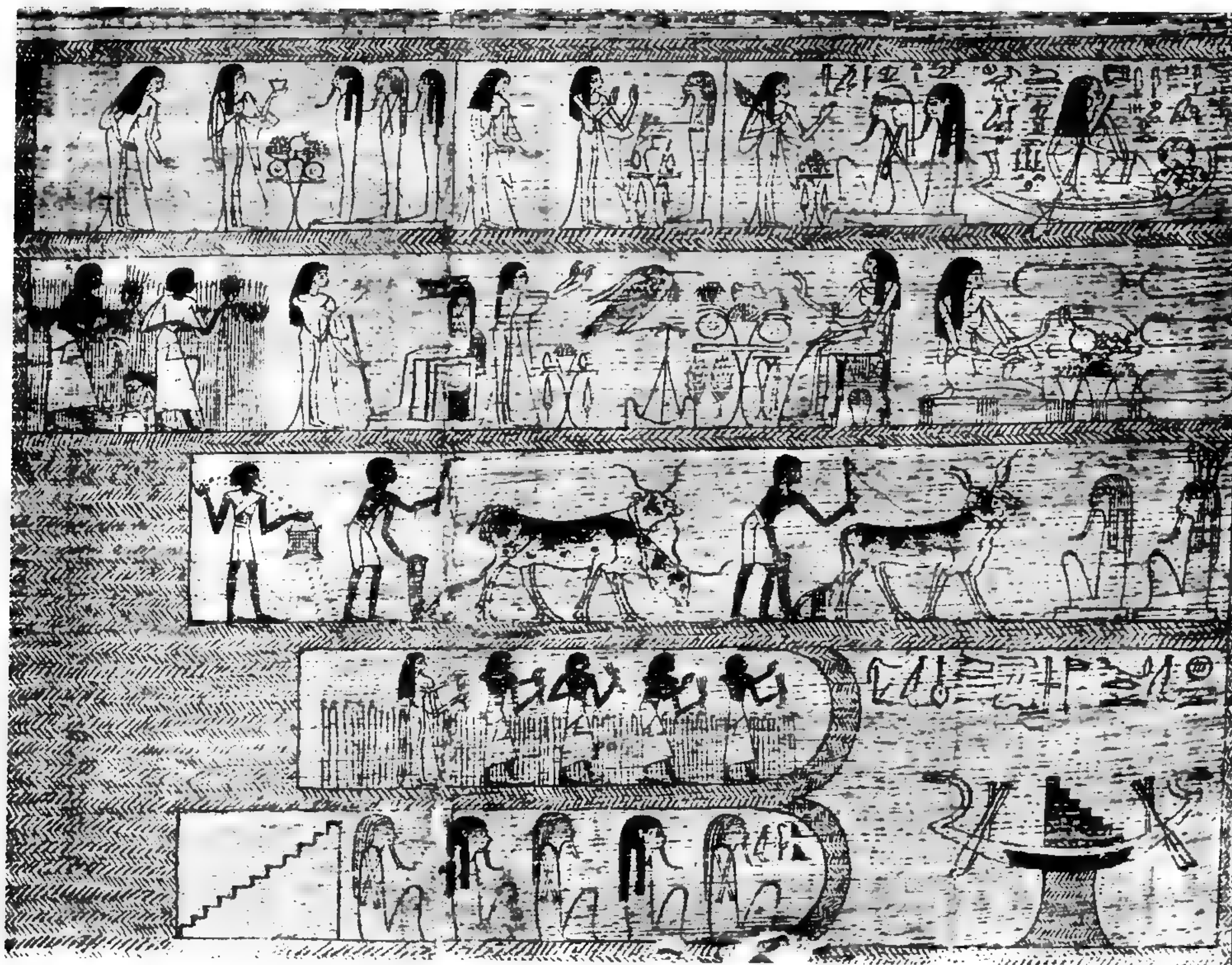
Deze korte lexicon werd opgesteld ter intentie van de leek door Thierry Martens en door ons vertaald in het Nederlands.

HOOFDSTUK I: HISTORISCH EN KRITISCH OVERZICHT

A) Historiek van het beeldverhaal

ONTSTAAN

Men zou kunnen zeggen dat het beeldverhaal ontstaan is door de expansiedrang van de illustratie. Daar waar de grafische kustenaar een tekort vaststelde in zijn kunst om bepaalde ideeën in een bepaalde zin uit te drukken, daar waar de schrijver ook tekortkomingen van het woord vaststelde, is er een treffen gebeurd van beide speurtochten waaruit het beeldverhaal – tussen tekening en woord in – ontstaan is.
Men hoeft niet terug te grijpen naar Egypte en de Klassieke Oudheid om door te dringen tot grondleggers en pioniers van het beeldverhaal; allicht kenden de Egyptenaren het *beeld-verhaal* in de volste zin van het woord, zowel op steen (muren) als op papyrus, maar in geen enkele zin (of zeer indirecte) hebben zij, noch de Grieken (met hun geïllustreerde vazen b.v.), en de Romeinen evenmin, het latere «middeleeuwse» beeldverhaal-verschijnsel beïnvloed. Ook laat ik de ware toedracht van het ontstaan in Europa over aan de geschiedkundigen (of voor later persoonlijk werk), want het ontstaan in wezen was een internationaal feit en gebeurtenis op zichzelf.
Ik heb gezegd, dat het gegroeid is uit een treffen tussen twee verschillende, nevengeschikte uitdrukkingsmiddelen – dus was het wachten op de mogelijkheid tot uitvoering van deze osmose – maar het geheel is veel complexer en langduriger in zijn schepping, in zijn creatie, al kan het fenomeen op zichzelf ons, tegenwoordig, zeer eenvoudig lijken: ventjes tekenen en tekst als toelichting of in tweespraak erbij voegen...
En de kunst van de illustratie; wij kennen ze reeds sedert de middeleeuwen in onze gewesten. Zij is natuurlijk anoniem gebleven, maar zij was toen reeds grandioos in haar uitdrukking; denk b.v. aan het LIBER FLORIDUS uit 1125; zulke verluchtingen, zulke illustraties, eens dat men ze uit de kontekst van het boek rukt, liggen aan de basis, de stevige grondvesten voor een kunst die gegroeid is uit het genie van een volk en die dan alle wegen, alle paden kan betreden op zoek naar nieuwe hoogtepunten. Er is, vooraleer we dit bereiken, nog een moeizame, trage weg af te leggen (voor wie dit aspekt interesseert verwijzen we overigens naar F. Lyna: De Vlaamsche miniatuur van 1200 tot 1530, Brussel, 1931 en ook Fierens-Gevaert: Histoire de la peinture flamande des origines à la fin du XVième siècle, Parijs-Brussel, 1927-1930). Inderdaad, vele mogelijkheden worden nog niet geboden zolang de boekdrukkunst het verspreiden en populariseren niet mogelijk maken; één van de grafische aspecten zoals b.v. de speelkaart is ook al voorbehouden aan de gegadigden (adel en rijken) en haar invloed is minimaal in dit opzicht alhoewel ook de speelkaart, toen zij tot bij ons ingevoerd werd, een niet te versmaden belang heeft gehad op grafisch gebied, in haar geleidelijke evolutie. Sedert de verluchting in boeken en sedert de schilderkunst kan de grafische kunst zich van de 15de eeuw af onderscheiden doorheen de houtsnede. Aldus gaat reeds een eerste vorm van beeldverhaal ontstaan in de blokboeken (de illustratie werd in een houtblok gesneden, dit werd in de inkt gedrenkt en een blad papier hierop gedrukt gaf de boekillustratie).
Belangrijke werken als de BIBLIA PAUPERUM (Armenbijbel) of de ARS MORIENDI – werken uit de Nederlanden – kunnen dus aangeduid worden b.v. als de voorlopers van het algemeen verschijnsel.
Aldus vormt de houtsnede het eerste uitdrukkingsmiddel en het hout de eerste materie van de kunstenaar die de illustratie aanwendt om te verhalen; tekst is evenzeer belangrijk en slechts de uitvinding van de boekdrukkunst maakt de popularisatie tenslotte mogelijk op grote schaal. In de 15de en 16de eeuw zijn de beste drukkers gevestigd te Antwerpen en een goed voorbeeld van deze eerste «beeldverhalen» in sensu stricto is b.v. «TBOECK VANDEN LEVEN ONS HEEREN JESU CHRISTI», uitgegeven door Geeraert Leeu te Antwerpen in 1487. Er bestaat overigens een fac similé druk van de houtsneden uit dit werk als nummer van het tijdschrift «De Gulden Passer» (29ste jrg., 1952, Nederlandse Boekhandel, A'pen) met een inleiding en bibliografie door Luc Indestege naar dewelke ik de lezer graag verwijs voor meer gegevens en details in verband met de houtgravure uit die tijd. Niet te vergeten is dat de houtsneden, tot in de 18de eeuw populair, behoorden tot de volkskunst en de illustratie van het boek; denk b.v. aan de Engelse 17de en 18de eeuwse CHAPBOOKS.
In dit opzicht was de ontwikkeling bij ons overigens niet verschillend dan in Frankrijk, Duitsland en Nederland waar de evolutie zich eveneens doortrok

Egyptisch beeldverhaal, voorloper van onze beeldverhalen.

Al omme soe zijn si wel om versoecē De hinnētasters die huer dwijfs werck moyē,

Uit de Vlaamse Volksprenten

en uiteindelijk aan de massa, op grote schaal, goedkope lektuur kon bezorgen naar de behoeften van die tijd, eerst schoorvoetend (men gedenke dat analfabetisme voor een groot deel bij diezelfde massa tot in de 19de eeuw gewoekerd heeft) – van de 15de eeuw af – mede door de speelkaart, evenzeer als de boekdrukkunst alhoewel in die vroege periode geen van beiden al direkt gevolg hebben op de eerste vorm van volksprent – de vorm van de «beschermprentjes» als aanvulling zoniet vervanging van voormalige amuletten en talismans (cfr. Bert Van Hageland in «De Volks- en Kinderprent», Brabantse Folklore, 159, september 1963); dit is nog steeds een houtsnede-produkt, maar dat toch al massaal verspreid kan worden in Vlaanderen.
Van de 16de eeuw af verplaatst het zwaartepunt zich naar Nederland, maar ook in Vlaanderen blijft deze kunstvorm met volkse inspiratie nog zeer levend. Het is interessant op te merken dat er tussen de Nederlandse provincies en Vlaanderen een grote wisselwerking bestond. Houtblokken en volksprenten uit Vlaanderen verhuisden naar Nederland en omgekeerd. Volksprenten zijn trouwens een zeer algemeen verschijnsel op dat ogenblik in heel Europa, van de «Bilderbogen» uit Duitsland, de «images d'Epinal» uit Frankrijk, tot volksprenten uit Italië enz. Onze eigen drukkers werden voornamelijk geïnspireerd door de «Images d'Epinal» uit de 18de en de 19de eeuw (Images Gordinnes te Luik, Brepols en Beermans te Turnhout). Maar ook sociale en politieke gebeurtenissen uit het Napoleontische tijdperk vormden voor Vlaanderen een rijke bron aan inspiratie.

Leert uyt Duymkens aerdig Leéven, ('T geén wy u in Print hier geéven:)
Zyt g' ondeugend, hoe-wel klyn, Dat uw eynd' zal droevig zyn.
Jeunes Enfans, c' eſt une Ecole D' amuſement: voiez du Drole
Petit Poucet la Vie et la fin; La Fin mauvaiſe au vices enclin!

Klyn Duymken, uyt een Kool gekoẽmen,
Word van de Moeder aengenoẽmen.
Petit Poucet; le croiriez-vous?
Fut né tout vivant dans un Chou.

Hy word, of-wel d' Historie liegt,
In eenen Holleblok gewiegt.
Dans un Sabot il eſt bercé:
L' Histoire le dit, en vérité.

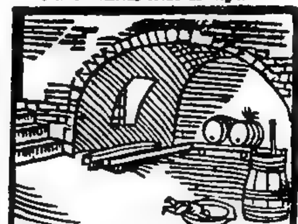

Ziet! zegt hy: hoe ik leerzaem ben;
Ik ſchryf met eene Muſche Pen.
Maître, dit-il, ah! qu'il eſt beau
J'écris avec la Plume d'un Moineau.

Den Meeſter jaegt ter Schoôl hem uyt:
Hy vlugt zyn Huys in langs een' Ruyt.
Le Maître le chaſſant, il s'enfuit
Par un carreau rentre au logis.

De Moeder zegt: wel dat is fraey!
En vind hem in de Eetſchapraey.
C'eſt bien, lui dit Mere Grigoire
Voyant Poucet dans ſon Armoire.

Gaet, om zyn Moeder meer te tergen,
Zig agter eenen Beſſem bergen.
Il s'enfuit; derrière le balai
Sa Mere trouve Petit Poucet.

Hy word Koey - wagter, soo gy ziet,
Doch laet hy zyne perten niet.
Gardant les Vaches & Cochons
Petit Poucet devient Capon.

Wilt in den kelder melk gaen drinken,
Maer moet ſchier in de Teyl verzinken.
Qu'il eſt bien pris, le Petit Poucet,
Tombe dans la terrine en buvant le lait.

Droogt aen een vuer zyn' natten kop;
Een Koey die ſlokt hem ledvend' op!
Tout près du feu s'étant chauffé,
Par une Vache eſt avalé.

Deéz' vette Koey word doór den Pagter
Terſtond verkogt aen eenen Slagter.
Le Conſier vend la graiſſe Vache,
Au Boucher, qui d'abord la hâche.

Zoo haeſt den man de beeſt legt open,
Komt Duymken uyt haer lyf gekroópen.
Quand le Boucher ouvre la bête,
Petit Poucet ſort par ſa tête.

Hy vaert in eene nootſchelp hier
Voór zyn vermaek op een Rivier.
Dans une écaille de noiſette
Sur l'eau vogue Petit Poucet.

Men gaet hem, doór de koórts geſlaegen,
In eenen hoed nae 't Gaſthuys draegen.
Dans un chapeau, ſe trouvant mal,
Il eſt porté à l'Hôpital.

Genedzen zynde, leert den Fiel
Uyt nood den Zeeledraeyers ſtiel.
Un homme, par miſéricorde,
l'Apprend à bien faire des cordes.

Hy ſtuert hier, zoo zyn kragt behoort,
Zyn Meeſters kempe - wagen voord.
Autant qu'il peut, à la charette
Pouce bien fort Petit Poucette.

Dwaelt in een Boſch, en ziet met ſchroom
Een' Wolf... hy kruypt op eenen boom.
Au Bois, un Loup le pourſuivant,
Il grimpe ſur l'arbre en un inſtant.

Hy vind een Beéd'laer ſlaepen; ſtrak
Steékt hy zyn Eéten uyt den zak.
Au Mendiant couché par terre,
A ſon Fricot il fait la guerre.

Den man ontwaekt: drygt 't Fiekjen dol;
Maer 't kruypt in 't gat van eenen Mol.
l'Homme s'éveille Petit Poucette
Dans le trou d'un Taupe prend ſa retraitte.

Terwyl den Beéd'laer 't Molgat ſluyt
Kruypt Duymken langs een ander uyt!
Le Mendiant bouchant le premier trou,
Poucet ſort par un autre, criant: hou! hou!

Steékt Fruyt, dat hem in d'oogen blinkt,
Maer valt in 't water, en verdrinkt.
Volant du Fruit, voici ſa Fin,
Il tombe à l'eau, fruit du larcin.

Tot LIER, by J. H. LE TELLIER, Boek-drukker ende Verkooper.

Uit de vroege volksprenten, voorlopers van het huidige beeldverhaal

Ik citeer hier uitvoerig uit het bovengenoemde artikel van A. v. Hageland over de inhoud: «Zo heeft in de voor het volk bestemde plaatjes de devotie een eerste viool gespeeld. Lichtzinnige taferelen kwamen uiterst zelden voor. Wat de sprookjes betreft, deze werden slechts afgebeeld sedert het eerste kwartaal van de 19de eeuw. In dit verband hield men zich in de Nederlanden hoofdzakelijk aan Roodkapje, Assepoester en Jan de Wasser – althans in zover deze laatste een sprookjesfiguur kan genoemd worden. In Frankrijk behoorde de akelige geschiedenis van Blauwbaard tot de meest verspreide prentverhalen. Misschien dankte Blauwbaard zijn sukses van «bestseller» ook wel enigszins aan het feit, dat de broeders van zijn laatste vrouw als soldaten werden afgebeeld, en de militaire volksprent viel bij de martiale Fransen zeer in de smaak. Zeer bekend waren ook de klaagzangen, welke nadien evolueerden tot liederen waarin ophefmakende misdaden werden beschreven en aan de kaak gesteld. Men mag de oplage van zulke «moord- en doodslagprenten» reeds op miljoenen ramen! Die vliegende blaadjes werden verkocht in de steden, net als nu de kranten.

Sommige onderwerpen ontleend aan de kultuurschat van Italië zouden nadien ook in de Nederlanden bijval genieten, zoals «Luilekkerland» en «De verkeerde wereld». Later kwamen Gulliver, Robinson Crusoë, Tijl Uilenspiegel en de Wandelende Jood aan de beurt. Voor de Nederlanden dienen spieciaal de prenten vermeld die oude sagen en historische overleveringen illustreerden, zoals Oerson en Valentijn.

Een afgelijnd onderscheid tussen volks- en kinderprenten was moeilijk te maken. Er was trouwens meestal geen aanleiding tot «streng voorbehoud» en «te mijden» zoals thans in de stripverhalen wel het geval is. In het onderwijs werd evenwel gebruik gemaakt van afbeeldingen met kinderspelen, het alfabet, spreekwoorden en zegswijzen, momenten uit de jaarkrans en het leven, ook wel uit de geschiedenis. Telkens met een bijpassende berijmde tekst. De dierkunde werd aanschouwelijk aangeleerd met grote schoolprenten waarop een hond, een kat ofwel een ander dier werd afgebeeld met teksten zoals de hierna volgende voor de haan:

Komt kinderen ziet deez' wakkeren haan
die u tot nijverheid spoort aan.

Vestigen wij ook even de aandacht op de figuur van de pantoffelheld Jan de Wasscher «de hennentaster» bij uitstek, wiens op prenten vastgelegde avonturen Charles de Coster zouden geïnspireerd hebben voor de figuur van Lamme Goedzak. Die volksprenten over Jan de Wasscher zijn lang bekend gebleven omdat ze toepasselijk zijn op de mannen die thuis al het vrouwenwerk moesten verrichten. Zulke karikaturale pogingen tot «ontvoogding van de man» waren meestal primitieve maar toch voldoende gedetailleerde houtsneden, echt humoristisch opgevat en trefzeker in hun eenvoud. (...)

Sedert de tweede wereldoorlog werden enige pogingen ondernomen om die oude volkskunst te doen herleven. In Vlaanderen vooral door Frans van Immerseel, wiens wandplaten (ook dikwijls met passende teksten o.m. van de hand van Bert Peleman) de primitieve ongekunstelde vorm van de oude prenten verrassend benaderen. De stijl van Van Immerseel is ongetwijfeld volks. Maar er is iets fundamenteels veranderd: de geestdrift, de nooddruft, waarmee die prenten eertijds door de volksmassa werden onthaald, bestaat niet meer. In de prentkunst is het zoals bij de evolutie van de mode, van dans en muziek: het produkt van gisteren

schijnt (althans voor de massa) heden verouderd en belachelijk. Moderne helden hebben de plaats ingenomen van Genoveva van Brabant, het Everzwijn der Ardennen en Klein Duimpje. De sfeer van het traditionele sprookje ruimde de baan voor de oneindigheid van de Kosmos, waarin één of andere Superman en Super-Pin-Up daverende avonturen beleven op andere planeten. Maar de drang naar het wonderbare, het niet-alledaagse is gebleven.»

En om nog even op de volksprent terug te komen: deze waren dikwijls het werk van een familiebedrijf. Er werd gewerkt voor het volk en door het volk. Door de eeuwen heen evolueert het heiligenprentje tot het echte beeldverhaal, het rechthoekige ofwel vierkante blad met stroken = strips, maar van den beginnen af had men een grote verscheidenheid: men had eenvoudige prentjes, soms niet meer dan een chromo waarbij verschillende prenten een samenhangend geheel vormden. Van het heiligenprentje ging men snel over naar de eigenlijke volksprent, hoewel, nog van godsdienstige aard zoals b.v. de driehoekige bedevaartvaantjes. Nadien kwamen de dierenprenten zoals hierboven reeds vermeld, allegorische prenten, vlugschriften over moord en misdaad, pausbrieven enz. Andere mogelijkheden waren de koningsbrieven de nieuwjaarswens, de militaire volksprent, volkswijsheden, spreuken en leuzen, speelkaarten, ganzeborden en tenslotte de kinderprent. De benamingen verschilden overigens van streek tot streek: in Gent sprak men van Santjeswalen of Waalsantjes (Santjes van Saints = heiligen), elders van oortjesprenten (een oortje is een kleine geldwaarde), centprentjes en mannekensbladeren. Naar de vorm zien we de volksprent eveneens evolueren van simpel prentje tot groot vel papier, meestal van slechte kwaliteit, zeer goedkoop steeds, met plaatjes voorzien van ondertekst en reeds ingewerkte spreekteksten of tekstballons.

De prenten werden gekleurd, eerst met het penseel, nadien met sjablonen, nog later door middel van de chromolitografie. Ondanks hun ouderdom hebben vele kinderprenten nog vrij levende kleuren behouden. In Vlaanderen was vooral Turnhout het grote centrum van de volks- en kinderprenten o.a. Brepols, Glenisson en Van Genechten, Beersman-Pleek e.a. In Lier was er Le Tellier, in Brussel Hemeleers-VanHouter enz. In oorsprong volkskunst, vertoonde de inspiratiebron van land tot land veel gelijkenis. Ook wat betreft de presentatie gelijken de kinderprenten sterk op elkaar. Einde 18de eeuw bestaat de kinderprent uit een groot vel met twaalf tot twintig of nog meer vakken waarop in levendige kleuren vertellingen en sprookjes staan uitgebeeld. Meestal zijn ze sterk moraliserend en blijkt steeds weer het kwade gestraft te worden en de deugd beloond. Deze, nu wel echte, beeldverhalen werden massaal verspreid voor de minieme prijs van 1 cent per blad.

Volksprent en kinderprent uit de 19de eeuw waren van uitzonderlijk belang voor de ontwikkeling van de bevolking. Zij vervulden bij de minstbedeelden zowel de rol van populaire krant als van ontspanningslektuur, terwijl de kinderprenten dezelfde rol vervulden – ook didactisch – bij de jeugd. In de 19de eeuw kent het beeldverhaal in die vorm zijn eerste hoogtepunt, al bleven de houtgraveurs anoniem.

Veel meer hoeven we er niet aan toe te voegen. Zowel Maurits De Meyer met zijn fenomenale studie «De volks- en kinderprenten in de Nederlanden van de XVde tot de XXste eeuw» (Standaard Boekhandel, Antwerpen, 1962) als Bert Van Hageland in het hoger geciteerde artikel drukken wel degelijk hun mening uit als dewelke volksprenten de voorlopers, zo niet grondleggers, zijn voor het moderne beeldverhaal. Toch deelt niet iedereen deze mening volgens dewelke volksprenten voorlopers van strips zijn alhoewel ze reeds mannekensbladen genoemd werden en in de volksmond deze benaming in onze eeuw overschakelt om de stripweekbladen voor de jeugd aan te duiden. Het moet de historici echter niet ontgaan dat het technische uitzicht van de volksprenten helemaal overgenomen werd door de 20ste eeuwse beeldverhalen en dat de 19de eeuwse jeugdbladen geleidelijk aan in hun evolutie ertoe zullen komen om rond de eeuwwisseling beeldverhalen (eerst nog helemaal in de vorm van volksprenten met hun naïeve karakterisering) op te nemen. Alleen maar het feit dat de huidige beeldverhalen thans nog die oude vorm respecteren of er grotendeels de techniek van overnamen, wijst reeds voldoende op de paternaliteit van de oude volksprenten, waardoor dit wel erg indruist op een bewering van J. Storm van Leeuwen die schrijft in Ons Erfdeel (nummer 2, 1972) in zijn artikel «Het Nederlandse Beeldverhaal», blz. 56 «... zodat er voorlopig nog geen direkt kontakt is aan te wijzen tussen deze beeldverhalen en de onze.» We raden Storm van Leeuwen aan onze tekst aandachtig te lezen. Nee toch!

*
* *

Daarmede is het ontstaan van de stripverhalen in het algemeen of in onze gewesten niet afgehandeld: de volksprenten zijn volks en populair; wanneer ze in de 19de eeuw nog steeds gedrukt worden en er nog steeds nieuwe komen opdagen, dan is het echter meer uit traditie (en omdat er nog steeds vraag naar is) wijl inmiddels die 19de eeuw toch ook gaat zorgen voor een herwaardering van de grafische kunst. Het volk leest volksprenten... de burgerij kan daar niet bij stilstaan: zij leest kranten, maar wie de kranten uit die tijd kent, beseft duidelijk dat hier niet meer gelachen wordt; een feuilleton, advertenties en voor de rest enkel informatie van politieke, financiële, economische (en een beetje artistieke) aard. Vooral GEEN illustraties. Om aan die nood te voldoen ontstaan dan andere bladen – weekbladen b.v. die GRAFISCH politieke gebeurtenissen in beeld brengen – in de stijl van die tijd wel verstaan – in het genre van «La petite Illustration», waarin de gebeurtenissen nagetekend-nagebootst – worden met erg veel pathos. Allemaal zeer ernstig. Te serieus. Er moet ook gezorgd worden voor een uitlaatklep. Er bestaat nog zoiets als de humor. Ook bij de tekenaars. Die worden dan de grote karikaturisten uit de 19de eeuw; de uitvinders en verspreiders van de spotprent (thans cartoon geheten). En er zijn er geweldige. In Engeland met de beruchte Cruikshanck school en het satirische tijdschrift PUNCH... In Frankrijk met Mandeville, In Duitsland met de school van München en de Fliegende Blätter... Vooral Frankrijk kent in de 19de eeuw enkele reuzen op gebied van grafiek: naast Mandeville, de grandioze illustrator en satirist Gustave Doré (wiens boek «Les Russes» al een beeldverhaal is). Wanneer nu deze kunstenaars uiteindelijk een gans verhaal met tekeningen, en daarbij begeleidende tekst, brengen, krijgt men de eerste beeldverhalen van «gekende» kunstenaars, dus met melding van de auteursnaam (aangezien al de overige werken uit vroegere tijden en de 19de eeuwse volksprenten immer anoniem waren). In dit opzicht is William Hogarth, de Engelse schilder uit de 18de eeuw, misschien wel de eerste stripkunstenaar (hij kan bezwaarlijk de eerste striptekenaar genoemd worden) aangezien hij schilderijen ontwierp in een opeenvolging van panelen met daarin opgenomen tekstballons of tekstruimte; dit is echter helemaal geen eigen uitvinding geweest aangezien reeds de middeleeuwse graveurs het principe kenden van de tekst ingelast in de tekening (ook b.v. op tapijten, denk aan het wandtapijt van Bayeux). Hogarth is geen vernieuwer op gebied van grafiek maar wel vernieuwer op NARRATIEF gebied geweest en dus voorloper van de 19de eeuwse kunstenaars, die de kunst van de spotprent eigen, dan het narratief of verhalend element gaan zoeken en proberen uit te drukken zoals technisch gezien reeds in de volksprent gebeurt. Zo zijn de voorlopers van de moderne strip bij naam Rodolphe Toepfer, Richard de Querelles, Wilhelm Busch, Caran d'Ache... Reeds een hele lijst maar terecht ook, want de 19de eeuw is op dit gebied onmetelijk rijk geweest.

Over de meeste van deze «buitenlandse» figuren vindt eenieder wel voldoende stof in de respectievelijke nationale stripgeschiedenissen. Noteren we terloops nog dat Christophe de Franse creator is van de eerste stripfamilie en stripbende, in 1893 met «Le savant Cosinus», «Le sapeur Camember», «La Famille-Fenouillard»... dat Wilhelm Busch, Duitser

M. Cryptogramme, alias Prikkebeen

uit Munchen, de schepper is van «Max und Moritz» (voorlopers van de Katzenjammer Kids) o.a. in 1865... de Zwitser Toepfer, de geestelijke vader is van de onvergetelijke Mr. Cryptogamme (1846, in boekuitgave) in het Nederlands gekend onder de naam Mijnheer Prikkebeen, en dat Richard de Querelles, schuilnaam voor een Belgisch satirist wiens tekenfeuilleton verenigd werd in 1843 onder de titel «Le déluge à Bruxelles» meteen de eerste science fiction strip tekende, maar ook het allereerste stripalbum uitbrengt, historisch gezien. Even zo belangrijk is het werk van Dr. Henrich Hoffman, uitgever van de Struwelpeter in 1845...

Alzo manifesteert zich de drang van de kunstenaar naar een voor hem nieuw uitdrukkingsmiddel dat hem toelaat ideeën te brengen in een meer narratieve zin en geest dan de gewone en enkelvoudige schok van het idee in een spotprent.

Er valt echter op te merken dat 1) al deze voorname figuren werken in het humoristische genre. Het beeldverhaal aldus ontstaan in de 19de eeuw is humoristisch, satirisch, spottend en hekelend van huis uit; 2) al deze kunstenaars en hun werken, uitgezonderd Hoffman allicht, bedoeld zijn voor een VOLWASSEN publiek. De eerste beeldverhalen in de 19de eeuw waren voor volwassenen; de kunstenaar richtte zich in de eerste plaats tot de burgerij. Voor het volk (de lagere klasse) en de kinderen bestonden er reeds voldoende volksprenten! Sporadisch zien we dan publikaties ontstaan voor kinderen (in feite ontstaan die reeds in de 18de eeuw: L'ami des enfants in 1782 en The Juvenile Magazine in 1788, maar dit zijn verre voorlopers) en de strips of illustraties die ze dragen zijn in de geest van de volksprenten. Zo is er b.v. «De Kindercourant» (ongeveer rond 1865) een publikatie uit Nederland die heden ten dage wel SAAI zou lijken, want het is gewoon droge, didactische, moraliserende kost zonder veel ontsnappingsmogelijkheden voor de kindergeest.

***

Het beeldverhaal is nu ontstaan; uit de traditie van de volksprenten gaat zij nu een VORM putten; uit de grafische en narratieve vaardigheid en het talent van de 19de eeuwse tekenaars een eerste inhoud, maar om van de burgerij over te stappen tot het volk in het algemeen, tot de massa, en geleidelijk de plaats in te nemen van de volksprenten is meer nodig dan een brug, er is een katalysator van doen die ons nogmaals uit het buitenland zal overwaaien eer de evolutie naar het moderne beeldverhaal definitief zal zijn; die kloof zal overbrugd worden wanneer het beeldverhaal zich gaat toeleggen op de jeugd doorheen het KINDERTIJDSCHRIFT (maar nog niet in de huidige gekende vorm van stripblad).

Het zal ontstaan in Engeland waar meer en meer jeugdtijdschriften ontstaan en omstreeks de eeuwwisseling uiteindelijk de eerste tijdschriften met strips in overvloed zoals b.v. het blad «Comic Cuts». Zulk soort publikatie doet na de eeuwwisseling ook haar intrede in België en eerst in Vlaanderen. Van de karikaturisten en overige grafische kunstenaars is er hier in Vlaanderen blijkbaar niets te bespeuren, althans niet qua specifieke Vlaamse uitgevers. De volksprent viert hoogtij en we moeten niet vergeten dat Vlaanderen in de 19de eeuw een bijzonder moeilijke tijd doormaakt en literair een langzame stijgende lijn volgt.

Richard de Querelles kan dan de eerste grote Belgische striptekenaar zijn, hij blijft zonder equivalent in Vlaanderen, dat blijkbaar ook om andere dingen verlegen zit. Toch zal in Vlaanderen na de eeuwwisseling de eerste stap in de richting van het moderne beeldverhaal gebeuren met name het eerste kindertijdschrift... Hier begint het tweede deel van dit hoofdstuk, maar toch willen we er eerst nog op wijzen dat van nu af aan het beeldverhaal een drieledig fenomeen wordt, waarbij moet rekening gehouden worden met het *talent van de grafische kunstenaar* die zich uitdrukt, en de *publikatievorm*, in dit geval nog het tijdschrift d.w.z. het jeugdtijdschrift meer bepaald. Het verschijnsel is niet alleen *populair*, maar ook *sociaal* en bovendien *ekonomisch* van belang in de verhouding = *tekenaar + lezer + uitgever*.

DE VOORLOPERS

Op het einde van de 19de eeuw lanceert men in de V.S. de krantestrip; dit was dan voornamelijk door het toedoen van Richard Felton Outcault met zijn THE YELLOW KID wijl in «The New York Journal» in 1897 Rudy Dirks, een piepjong tekenaar, met zijn copie van MAX UND MORITZ begint, nl. THE KATZENJAMMER KIDS.
En omstreeks de eeuwwisseling beginnen de beeldverhalen ook meer en meer door te dringen in de Engelse jeugdtijdschriften: of beter gezegd, een groot aantal humoristische tijdschriften uit Engeland ontstaan in de 19de eeuw, gaan langzamerhand overschakelen naar een jonger publiek en nemen meer en meer beeldverhalen op. Zo is er b.v. het beroemde blad «COMIC CUTS», dat ontstaan is in 1890 en tot 1946 liep en dat in de herinnering van vele Engelsen HET eerste volwaardige stripblad is geweest. Toch is Comic Cuts begonnen in de eerste plaats als een humoristisch blad voor volwassenen, en dat is begrijpelijk gezien de Engelse jeugd uit het Victoriaanse tijdperk allesbehalve gemachtigd en financieel voorzien was om zulke bladen te kopen. Omstreeks de eeuwwisseling hebben zich dan meer en meer veranderingen voorgedaan en wanneer de bourgeois-jeugd uit die tijd min of meer kapitaalkrachtig kan genoemd worden, schakelen de humorbladen dan ook gezwind over. Voor de burgerij van die tijd, die eindelijk tijd krijgt om ook even aandacht te schenken aan het tijdverdrijf van de kinderen, was er wel wat geld over om jeugdtijdschriften te kopen; vandaar ook de *RUSH* naar, en de snelle bloei van, die op nieuwe leest geschoeide tijdschriften en publikaties. Zulke tijdschriften bloeien dan ook snel in het Verenigd Koninkrijk want naast Comic Cuts kan men de titels opgeven van b.v. ILLUSTRATED CHIPS, THE BIG BUDGET, THE RAINBOW en PUCK (die voor het eerst gekleurde strips opnam). Maar niet alleen in Engeland heeft dit verschijnsel zich voorgedaan, ook in de V.S. waar zeer spoedig het systeem van de gekleurde strippagina's in de kranten zich gaat ontwikkelen en aanleiding geven voor de doorbraak van een geweldige artistieke generatie met als hoofdfiguren Verbeeck en Winsor MacCay. Ook in Frankrijk is dit het geval, waar eerst de personaliteit van tekenaar L. Forton doorbreekt met zijn beruchte reeks «Les Pieds Nickelés», een trio oplichters en schurken, (en let nogmaals op het feit, dat die strip ook niet bedoeld was voor een jeugdig publiek, maar wel voor volwassenen) en iets later Alain Saint-Ogan met zijn suksesvolle (en wel degelijk voor kinderen ditmaal) reeks van «Zig et Puce» die overigens ook in het Nederlands gebracht werd. Ook ontstaan er tal van jeugdbladen met strips zoals LES BELLES IMAGES (1904), LE BON POINT (1912), CRI-CRI (1911), L'EPATANT, L'INTREPIDE, LE PETIT ILLUSTRE, LA SEMAINE DE SUZETTE...
De meeste van deze tijdschriften werden ook over Frans-België verdeeld want vreemd genoeg zijn er ons geen Frans-Belgische tijdschriften in die zin bekend; blijkbaar is «Le Petit Vingtième» (1929), waarin de avonturen van Tintin, getekend door een zekere Hergé, begonnen te verschijnen, het eerste Franstalige stripblad uit België te noemen. Langs de Vlaamse kant ging het er echter helemaal anders aan toe. Er zijn wel degelijk Vlaamse stripbladen ontstaan in het begin van de 20ste eeuw. Meestal in Antwerpen. Tenminste voor zover men kon nagaan, want ik wil hier niet verzwijgen, dat het uiterst moeilijk is zich een goed beeld te vormen van het ontstaan en de groei van de eerste Vlaamse stripbladen. Gewoonweg door het feit dat er weinig of geen sporen van overgebleven zijn. Noch de Ko-

Met De Kindervriend is Het Mannekensblad een der eerste Belgische strippublikaties

ninklijke Bibliotheek noch de Stadsbibliotheek van Antwerpen waren van enige hulp op dit gebied en men vraagt zich dan af hoe men ooit in staat zal gesteld worden de geschiedenis van deze bladen en publikaties op te stellen, wanneer het zelfs onmogelijk blijkt een volledige collectie van deze bladen weer te vinden. Hebben de heren opvoeders en bibliothecarissen ooit nagedacht over het feit dat het belangrijker is getuigenissen (gedrukt) uit hun tijd te bewaren voor de toekomst, dan wel zich vooraan te plaatsen van een moraliserende troep, die ons gaat aanleren wat slecht is of goed? Hoe dan ook, de feiten zijn er: het weinige aan inlichtingen dat we hier hebben kunnen vergaren, is afkomstig uit privé verzamelingen, die we met veel geluk hebben kunnen weervinden dan wanneer het heel wat eenvoudiger ware geweest had men die dingen bewaard in een of andere bibliotheek. Toch blijkt al te duidelijk dat de Vlaamse stripbladen uit het begin dezer eeuw zich inspireerden naar Engelse en Franse modellen. Uit een aantal getuigenissen en herinneringen is ook gebleken dat «DE KINDERVRIEND» wel degelijk het eerste en belangrijkste jeugdblad is geweest uit die periode. Het blad is ontstaan in 1913-1914 en het was gedrukt op een vrij groot formaat, 23/33, helemaal in de stijl en presentatie van de buitenlandse bladen van toen d.w.z. opname van enkele pagina's strips (maar in de oude trant, nog volgens het systeem van de volksprenten dus met onderteksten voornamelijk), vervolgverhalen en allerlei diverse rubrieken. In de eerste jaren reeds verschenen er in De Kindervriend vier gekleurde pagina's met strips en deze beeldverhalen waren ongetwijfeld van Engelse en Franse oorsprong (net als de feuilletons overigens). Kindervriend bleef in elk geval dapper verder gaan en breidde zich na de oorlog zelfs aanzienlijk uit (formaat 28/38): In de jaren twintig bevatte het 12 bladzijden waaronder zes met strips en voor en achterpagina in kleuren. Heel waarschijnlijk bleef de Kindervriend bestaan tot in 1940 waarna men elk spoor kwijt raakt. De Kindervriend is overigens zoals reeds gezegd geen unicum, geen afzonderlijk fenomeen geweest. Er ontstonden nog andere bladen in die trant zoals «Het Mannekensblad», «Het Lacherke» en «Groote Avonturen», die allemaal buitenlandse strips opnamen in de trant van De Kindervriend. Voornamelijk humoristische strips, maar ook zeer feuilletoneske, realistische, soms zeer schrijnende beeldverhalen. Het valt te noteren dat uit deze bladen in geen geval een eigen nationaal talent ontstaan of gegroeid is. Bovenal waren deze bladen geïnspireerd naar buitenlandse modellen. Zij vingen zeker en vast de leeshonger van de jeugd van bij ons op en hebben een niet te versmaden functie in die zin vervuld, maar toch hebben zij weinig of geen invloed gehad op het ontstaan van een eigen Vlaams beeldverhaal.

In die zin zou men ook moeten vermelden de inspanningen van de abdij van Averbode, die omstreeks de jaren twintig haar imperium gaat neerzetten waaruit enorm veel talent is voortgekomen op velerlei gebieden. Maar met het ontstaan van jeugdbladen zoals ZONNELAND en zijn Franstalige tegenhanger PETITS BELGES wordt nog geen beroep gedaan op beeldverhalen; die zullen maar eerst in de jaren dertig op schoorvoetende wijze hun intrede doen in diverse publikaties van Averbode en veel interesse of belang hebben ze in die jaren nog niet, althans langs Vlaamse zijde. Wel is hier b.v. het talent ontloken van een JIJE, maar dit behoort dan ook weer tot de algemene geschiedenis van het beeldverhaal in België. Wel werden b.v. in de reeks van Vlaamse Filmkens reeds in de jaren dertig op voorzichtige wijze strips opgenomen, maar van veel belang is dit alles niet. Slechts later gaat Averbode op dit gebied een rol spelen.

In de jaren tien hebben we het ontstaan meegemaakt van de eerste Vlaamse jeugdbladen.

In de jaren twintig nu gaan we twee belangrijke feiten meemaken: eerst het ontluiken van een eerste Vlaams striptalent en ten tweede het uiteindelijk opnemen in de Vlaamse kranten van beeldverhalen. maar zeer langzaam, zeer voorzichtig dan.

Laten we beginnen met het tweede punt. Meer traditioneel, stijfdeftig en weinig opwindend waren de Vlaamse kranten van die tijd en slechts in de jaren twintig gaan we het meemaken dat zij eindelijk dan toch stripverhalen gaan opnemen, zeer kalmpjes aan, op zeer bescheiden manier dan en ook helemaal in de oude trant. Soms niet meer dan één stripje van twee vakjes met ondertekst en ergens weggedoken in een hoekje onderaan of middenin een of ander bladzijde.

Het fenomeen is allicht niet te wijten aan de typische achterlijkheid van de Vlaamse ziel, het fenomeen is meer Europees, maar valt lelijk tegen in vergelijking met sommige meer progressieve Europese kranten en vast en zeker met de Engelse of Amerikaanse bladen die aan de strip reeds gekleurde wekelijkse supplementen wijden. In de jaren tien hebben we geen noemenswaardig voorbeeld van krantenstrips gevonden, maar van de jaren twintig af duiken die hier en daar toch op: «De Gazet van Antwerpen» b.v. zal zelfs wachten tot de jaren dertig alvorens op strips beroep te doen en

Nº 14 27ᴱ JAARGANG 3 APRIL 1938

DE KINDERVRIEND

GEILLUSTREERD WEEKBLAD VOOR DE JEUGD
PRIJS 75 Cmen.
UITGAVE PATRIA POMPSTR 2-14 ANTWERPEN
PRIJS VOOR HOLLAND 10 CENTS

JONKER NACHTRAAF DE LIST

Jonker Nachtraaf helpt steeds degenen, die in druk verkeeren. Zekeren dag bracht hij een koets tot staan, waarvan de paarden op hol geslagen waren en waarin de mooie Elly Newman gezeten was. Jonker Nachtraaf brengt haar naar de woning van haar oom, waar zij verblijft. En nu vertellen we verder. « Ik zal de paarden op stal brengen, » zei hij tot het meisje, terwijl deze binnentrad. Zij bedankte hem hartelijk en Jonker Nachtraaf leidde de paarden naar hun stal. Ondertusschen was Elly's oom uit de gracht gekropen, waarin hij gevallen was. Juist op dat oogenblik kwamen er soldaten voorbij. « Jonker Nachtraaf heeft mijn nicht opgelicht, » zei de deugniet tegen hun aanvoerder. Dadelijk gaf deze bevel Jonker Nachtraaf achterna te zetten. In haar kamer gekomen, trok Elly het raam open en zag toen de soldaten, die de woning omringden met het doel Jonker Nachtraaf gevangen te nemen. Snel liep ze naar beneden en zei tot haar redder, die juist gereed

stond om op zijn paard te springen om heen te rijden : « Gij kunt nu niet vertrekken, want de soldaten omringen de woning. Gij moet u verstoppen tot zij weg zijn. » Dadelijk stalde hij zijn paard en volgde Elly in de woning. Op dat oogenblik kwam Elly's oude voedster uit de eetzaal. « Sluit de deur, » sprak Elly tot haar « en zeg geen woord ! ». Toen trok zij een kleerkast open en gaf Jonker Nachtraaf kleederen van een oud man. « Trek die aan, » zei ze, « en doe alsof gij mijn oude muziekleeraar zijt. » In een oogwenk was hij verkleed en zette een bril op, zoodat hij geheel onkennelijk was. » Kom nu naar beneden in de muziekzaal, » zei Elly, « en zet u vóór de piano. » Luid geklop op de deur weerklonk. Het waren de soldaten. Bevend opende de oude voedster en de aanvoerder met zijn soldaten trad binnen. « Wij moeten het huis afzoeken naar Jonker Nachtraaf, zei de kapitein op barschen toon. Ondertusschen had Jonker Nachtraaf enkele accoorden op de

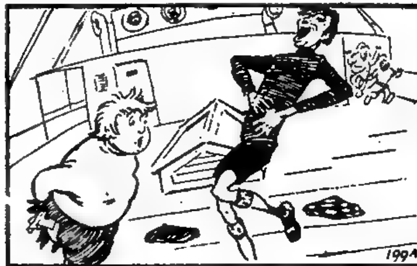
piano aangeslagen, terwijl Elly met eenigszins bevende stem enkele noten zong van een oud lied. « Een beetje luider zingen, kindje, » riep Jonker Nachtraaf met een schorre, versleten stem. Elly begon haar lied opnieuw. Een oogenblik nadien werd de deur van de muziekzaal opengeworpen en de aanvoerder trad binnen, gevolgd door zijn soldaten. « Het gaat al wat beter, » deed de oude muziekleeraar opmerken, terwijl hij weer enkele accoorden aansloeg. Plots keerde Elly zich om, verontweardiging veinzend bij het binnentreden der gewapende mannen. « Hoe durft gij zonder toelating in mijn kamer binnenkomen ? » kreet zij met boozen blik tot den aanvoerder. Zal deze laatste ja dan neen vermoeden dat die oude muziekleeraar niemand anders is dan Jonker Nachtraaf ? Het antwoord op die vraag vindt u in ons volgend nummer.

idem voor een andere Antwerpse krant «De Nieuwe Gazet». «Het Laatste Nieuws» van Brussel begint omstreeks 1926 met een voorzichtig hoekje: «Voor de Kinderen». In dat jaar staat daar een strip in, getiteld «De Kleine Robinson» door een zekere Ernest Noble en ook de «Morgenpost» (Brussel, later «De Standaard») zal tot de jaren dertig wachten. De «Middaggazet» van Antwerpen neemt wel cartoons en illustraties op in de jaren twintig, maar geen strips en ook «De Schelde» wacht tot de jaren dertig, idem voor «Le Matin» wijl «La Metropole» (allen Antwerpen) helemaal niets opneemt, zelfs later niet. De situatie is dus nog niet helemaal interessant of hoopgevend te noemen, slechts geleidelijk laten de kranten zich winnen voor het verschijnsel beeldverhaal. Het is nog niet zo dat stripverhalen de lezer zodanig gaan beïnvloeden, dat hij speciaal de een of andere krant koopt om dit of dat verhaal te lezen en wel om de eenvoudige reden dat er nog niets bepaald inspirerend of boeiend bestond in die trant. Het deed zich wel voor b.v. met het verschijnen van «Le Petit Vingtième» in de Franstalige krant «Le Vingtième» waar bij het verschijnen van Tintin als vervolgstrip de lezer zich identificiërend (of geboeid zijnde door) met de stripfiguur ertoe kwam diens avonturen op de voet (van verschijning) te volgen. Met de armzalige, povere, eerste krantenstrips in de Vlaamse kranten is dat zeker nog niet het geval.

Ondertussen gaat er zich een volgende ontwikkelingsfase voltrekken in het buitenland, die zal overwaaien naar Europa: geleidelijk aan, met de versnelling van de evolutie en het groeiend succes van de verschijningsvormen van het beeldverhaal, gaat het genre ook helemaal veranderen. In de VS doet er zich een geweldige «boom» van het beeldverhaal voor dat van familie- en dierenstrip gaat overschakelen op een zeer avontuurlijke thematiek met westernstrip, junglestrip, ridderverhalen, science fiction en dierenhumor; strips waarbij de meest gekende natuurlijk Mickey Mouse, Flash Gordon, X-9, Jungle Jim, The Phantom, Mandrake, Prince Valiant, Tim Tyler's Luck waren...

Deze Amerikaanse krantenstrips – die ronduit gezegd ook afgestemd waren op dit publiek dus in de eerste plaats volwassen – gaan nu overwaaien met veel succes naar Europa, waar zij geen intrede doen direct via de kranten, maar via nieuwe jeugdbladen en publikaties, hoofdzakelijk gevuld met dit Amerikaans materiaal dat langzaam maar zeer zeker en zelfs gezwind, de bladen zoals hierboven vernoemd gaat wegvegen en uitschakelen. Zulke nieuwe bladen waren b.v. DOE MEE in Nederland, L'AVVENTUROSO in Italië, HOPLA en ROBINSON in Frankrijk... Ook in België ontstaan zulke bladen en mede door hun succes en de opkomst ook van eigen nationaal talent, haken de kranten in op deze evolutie en nemen gretiger strips op. En door het ontstaan aldus van nieuwe publikatiemogelijkheden kan nu uiteindelijk dan ook eigen talent ontluiken. Maar toch, alvorens over te stappen naar de dertiger jaren hebben we dan – ironisch genoeg in het buitenland – de ontluiking meegemaakt van een EERSTE Vlaams tekentalent in de jaren twintig nl. dat van GEORGES VAN RAEMDONCK, de Antwerpenaar die jarenlang in Nederland vertoefde en daar o.a. beroemd werd als illustrator van de «BULLETJE EN BONESTAAK» strip, op tekst van A.M. de Jong en die liep in «Het Volk» van 1921 tot 1935. Van Raemdonck, die overleed in 1966, is ongetwijfeld de eerste Vlaamse striptekenaar te noemen. Hij werkte overigens niet alleen aan deze strip, maar met A.M. de Jong en met anderen (Heyermans, Roelandt e.a.) ook aan tal van andere beeldverhalen. Vreemd genoeg wordt Van Raemdonck wel voldoende geroemd en genoemd als grondlegger van het NEDERLANDSE beeldverhaal, maar wordt er weinig of geen aandacht besteed aan zijn Vlaamse afkomst.

Bonestaak deed een greep naar zijn pet, maar Nero hapte toe en had onze vriend bij zijn pols te pakken. Hij beet niet door, maar hield hem toch stevig vast. Bonestaak trok voorzichtig, maar hij kon niet loskomen en hij vond de grap maar half aardig. Bulletje genoot.
Maar terwijl Bonestaak Nero vriendelijk trachtte over te halen zijn hand los te laten, rukte Bulletje eensklaps de pet onder de hond zijn poot weg en ging er mee aan de haal. Hij kwam echter niet ver, want Nero sprong hem achterna en greep hem speels bij de zolder van zijn broek. Op dat ogenblik viel Bulletje voorover en dat werd hem noodlottig: zijn broek was tegen die krachtproef niet bestand. Er klonk een akelig gescheur en — Nero ging er met een grote lap uit Bulletjes broek, jankend van de pret, vandoor.
Bonestaaks vreugde was onbeschrijfelijk! Bulletje krabbelde en werd bleek van ontsteltenis, toen hij met zijn hand de omvang van de ramp onderzocht en zo maar het blote vlees voelde. Op Bonestaaks gillende juichkreten kwamen de kok en 't Kalkhoofd uit de kombuis lopen, de matrozen uit hun logies, terwijl de kapitein en de stuurman hun hoofden door de raampjes van de brug staken. In een ogenblik was de vreugde algemeen en Bulletje schaamde zich verschrikkelijk.
Met de beide handen tegen zijn gehavende broek gedrukt hobbelde hij op een sukkeldrafje naar de hut, achtervolgd door het daverende gelach van de bemanning en het gejuich van Bonestaak, die z'n plezier niet op kon. Kreunend van verdriet en narigheid kwam Bulletje in de hut en wist niet beter te doen, dan zich haastig uit

Komen we dan tot de jaren dertig. Drukke jaren, die nieuwe strippublikaties zien ontstaan. Ook Vlaamse tekenaars duiken op en meer en meer nemen de kranten stripverhalen op. Is het een Vlaming geweest die als grondlegger en voorloper van het beeldverhaal in de Nederlanden mag genoemd worden, dan zijn het blijkbaar toch de Nederlanders, die met succes hun strips aan de Vlaamse kranten kwijt raken, zo bijvoorbeeld G. Rothman en ook H. Kannegieter, deze laatste blijkbaar nog een enigmatische figuur over wie we weinig of niets kunnen vertellen, alleen maar dat zijn stripverhalen gretig in diverse Vlaamse kranten opgenomen werden en hij bijzonder actief bleek te zijn in de dertiger jaren.
Van 1930 af zien we regelmatig een strip verschijnen in «De Gazet van Antwerpen», in dat jaar b.v. «De Vlucht uit de Poppenkast van Jan Klaas en Katrientje». Een naam, van een tekenaar, die nadien opduikt, is die van G. Wildschut en onze H. Kannegieter duikt in elk geval in 1936-1937 op, met «De lotgevallen van Jimmy». Van 1938 af ook neemt die zelfde krant de strip op van Mik «Ferdinand», en duikt datzelfde jaar nog werk op van de wellicht eerste Vlaamse krantenstriptekenaar, op eigen bodem althans, nl. de strip «De lotgevallen van Janssens» door niemand minder dan Frans Van Immerseel. In 1939, wonder boven wonder, neemt de krant reeds drie strips op: «Gullivers Reizen», «Ferdinand» en «De lotgevallen van Janssens». Deze laatste strip verschijnt ook in andere publikaties (Kinderland o.a.).
In «De Nieuwe Gazet» duiken omstreeks 1932 strips op en in 1934 reeds verschijnt werk van Frans Piët, die overigens nog ander werk in België wist te plaatsen voor de oorlog. Hier heet zijn strip «De Avonturen van Pietje Durf».
Verder verschijnt er dan werk van de tekenaars H. Kannegieter en Hein Kray; van de eerste februari 1936 in een rubriek ONS KINDERVERHAAL, met «De avontuurlijke lotgevallen van Jimmy» (nogmaals). Het is een soort rubriek of beter een striphoekje, dat in vele kranten wordt toegepast. Andere strips, die later opduiken, want Ons Kinderverhaal gaat door tot in 1940, zijn «Columbus de ontdekker van Amerika», «Gullivers reizen», «Spillebeen en Meelzak», en de «Avonturen van de Familie Dingens».
In «Het Laatste Nieuws» (Brussel) heet de striprubriek: VOOR DE KINDEREN.
Rothman was er reeds in 1930 mee begonnen en van 1931 af wordt hij vervoegd door Adamson, een graag geziene stripfiguur in die jaren. Nog strips uit de dertiger jaren:
«De avonturen van Kikker Karel en Tuimeltje», «Tuimeltje en Kruimeltje in Kabouterland», «Het gestolen Luchtballonetje» en dan in 1939 verschijnt de «Tarzan» strip, getekend door Rex Maxon. In «De Schelde» (Antwerpen) verschijnt van 1936 af een stripje «De prairiekoningen». Maar wanneer de krant van titel verandert, in '36 juist, krijgen we een vertikale strip te lezen «De Drie Musketiers» en onze H. Kannegieter duikt weer op met «De Guitenstreken van Mijnheer Nekman», wijl hij reeds, toen het blad nog «De Schelde» heette, een strip geleverd had van '34 tot '35: «De poppenkast op reis».
In '37 nog verschijnt een strip, niet ondertekend, «Prof. Slim en Zoon» en omstreeks '40 wordt een rubriek gesticht «Voor ons jong volkje».
In «Le Matin» (Antwerpen) verschijnen de avonturen van «Felix de Kat» plus van 1936 af, elke woensdag, een pagina voorbehouden aan de kinderen «Pour les enfants», met opname van strips. Van 1932 af loopt «Sjors» onder een andere naam in het weekblad ABC nl. als «Ukkie Wappie» wijl in '34 ook een Engelse strip wordt opgenomen nl. «Fik en Fok».
«De Volksgazet» die einde der jaren 20 ook met strips afkomt zal in de jaren dertig ook beroep doen op H. Kannegieter met «Tom de Negerjongen», en in 1939 verschijnen hier dan «De lotgevallen van Piet Krent en Jan Oliebol». Een geleidelijke groei van de krantenstrips is aldus waar te nemen evenals de opname, langzaam aan, van werk van eigen tekenaars.
Wat nu van de stripbladen: naast de nog steeds bestaande KINDERVRIEND, gaan nu meer typerende en meer typische stripbladen ontstaan, allen meestal in de schoot van (of in de schaduw van) bestaande bladen. Zo «Ons Volkske», zo «Wonderland», zo «Bravo» en «Ons Kinderland».
Ontegensprekelijk, is BRAVO van de vier stripbladen het meest prestigieuze, het meest roemrijke. Omwille van het feit voornamelijk dat doorheen «Bravo» de jonge Vlamingen kennis konden maken met het nec plus ultra van Amerikaanse strips zoals «Flash Gordon» onder de naam «Stormer Gordon», maar ook «King van de bereden politie», «Felix de

Het eerste Vlaamse Beeldverhaal verscheen in Nederland: Bulletje en Bonestaak getekend door G. Van Raemdonck

Kat» van Pat O'Sullivan, plus enkele mindere goden, daarom echter niet minder interessant, zoals de Italiaanse strip «Saturnus» van de Italiaan G. Scolari van wie dan nog de beste episodes verschenen in «Bravo». Veel later is dan nog aan het licht gekomen, dat één der voornaamste medewerkers van Bravo voor het redactionele gedeelte dan, niemand minder was dan de Gentenaar Raymond De Kremer, beter gekend onder zijn schuilnamen «Jean Ray» en «John Flanders» en om deze tweede reden is Bravo momenteel zeker en vast één der meest gezochte oudere stripbladen! Bravo startte in 1936, een uitgave van de Nederlander J. Meeuwissen, die overigens meer dan één publikatie in België lanceerde, waarvoor hij dikwijls ook de medewerking van John Flanders aantrok. John leverde overigens niet enkel feuilletons, romans en korte verhalen, maar ook stripscenario's. Hetgeen men te lang verzwegen en onwetend heeft gelaten is nl. het feit dat in Bravo ook werk van eigen bodem verscheen. Allicht heeft het nooit die aantrekkingskracht gehad zoals die uitgeoefend werd door een «Saturnus» of «Flash Gordon», maar belangrijk is het mijns inziens toch geweest wanneer men weet dat John Flanders toen scenario's leverde voor niemand minder dan de kunstschilder Fritz Van den Berghe, die om den brode in die tijd gedwongen werd om – anoniem – detective verhalen in beeld te zetten van zijn vriend Jean Ray; dit zijn dan de avonturen van Edmund Bell geweest, sfeervol getekend overigens.

John Flanders leverde overigens ook werk voor andere tekenaars o.a. «De Vernielers der Aarde», is maar al te duidelijk door hem geschreven. De tekenaar konden we niet achterhalen. Ook werden in Bravo van 1936 tot 1940 – dus heel de eerste Vlaamse periode – illustraties geleverd door debutant Leo de Budt (de naam komt weer) en ook door Joz de Swert, een pionier van de Vlaamse spotprent net als G. v. Raemdonck. Ook het werk van de Nederlandse tekenaar Auke Tadema moet vernoemd worden, nl. zijn «25 km onder de aarde» en zijn «Robinson Crusoë» verhaal. Bravo werd nogal bruusk stopgezet in 1940. Kort nadien verscheen het weer maar ditmaal – alhoewel nog steeds uitgegeven door Meeuwissen – als een Franstalig blad met niettemin ook een Vlaamse versie – en onder redactieschap van Jean Dratz. Alhoewel het nog te vernoemen valt omwille van de aanwezigheid van Willy Vandersteen, kan men nog moeilijk spreken van een Vlaams stripblad.

Het tweede stripblad ontstaan in de dertiger jaren, is het supplement van het weekblad «Ons Volk», dat ontstaat in 1933 nl. «Ons Volkske» dus bedoelt voor de jongere lezers. Het bestaat uit zes pagina's, lichtgroen van kleur en hoofdzakelijk gevuld met strips, waarbij op te merken valt dat het hoofdzakelijk gevuld wordt door werk van éénzelfde tekenaar nl. Pink. De enige concessie die gedaan werd aan buitenlands talent is de opname van «Adamson», de Zweedse strip. «Ons Volkske» begon vooraan met een humorstrip, een middenpagina met één of twee series, en achterop een plaat om in te kleuren. Tekenaar Pink, pseudoniem van E. Hermans, is alvast na Van Raemdonck de vader van de Vlaamse strip of de grondlegger ervan te noemen. Hij had een opmerkelijk talent om alle genres aan te pakken, want zowel het humoristische als het realistische, het avontuurlijke als het geschiedkundige en het science fictiongenre weet hij aan te pakken in een stijl, die men alleszins persoonlijk kan noemen. Het gaat niet op – akkoord – om het oeuvre van Pink te vergelijken met dat van Raymond of een Hergé; zijn stijl doet soms naïef aan en een beetje te statisch, maar toch zit er reeds vaart in, een zekere spitsvondigheid in het uitzoeken van gags, in het avontuurlijke verloop, in een vernuftheid voor het zoeken van vondsten. Daarbij niet te vergeten dat Pink «Ons Volkske» vult van het ontstaan af, in 1933, tot aan de oorlogsjaren ongeveer, wanneer het blad over de kop gaat en dat hij veel meer dan een Van Raemdonck, die in Vlaanderen geen bekendheid genoot, in die jaren in feite dus de pionier is en voor velen de weg moet effenen. Zijn werk verscheen ook in «Ons Kinderland» naast dat van die andere pionier Van Immerseel. Typisch is b.v. dat zelfs een Marc Sleen zich nog met genoegen het werk van Pink in Ons Volkske herinnert. Veel meer dan in Van Raemdonck moet men in Pink de vader van de Vlaamse strip zien en in elk geval DE figuur, die als eerste misschien wel, de Vlaamse strip van na de oorlog heeft geïnspireerd. Een andere opmerkelijke figuur is er om zo te zeggen nog niet, want het werk van andere tekenaars is niet van die aard en ook niet van die omvang om blijvend te zijn; hoe groot ook de figuren van ware grafische kunstenaars als Frans van Immerseel, Fritz Van den Berghe wiens striptekenaarsloopbaan door zijn dood afgeknapt werd en zelfs een Felix Labisse die een stop comic publiceerde omstreeks 1935 in het weekblad «Cassandre». Hun bijdrage aan de strip is bijkomstig en hun wegen werden of-

5

EEN DUIZEND-EN-EEN-NACHTSPROOKJE

SINDBAD DE ZEEVAARDER

MAAR SINDBAD ZOU VLUG LEEREN DAT DE OUDE VENT, DIEN HIJ NOG IMMER DROEG, VOOR HEM EEN WARE MARTELING GING WORDEN.

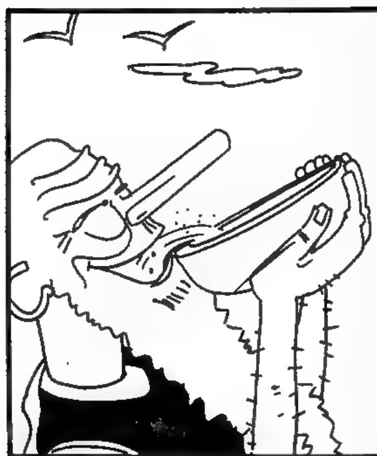

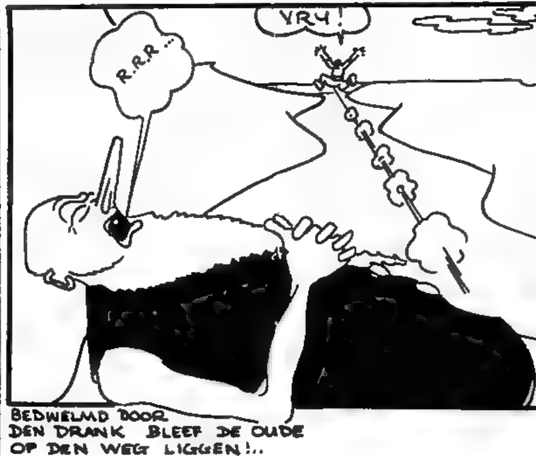
EN SINDBAD ZAG MET VREUGDE DE DUISTERNIS INTREDEN.
-"NU ZAL HIJ WEL INSLAPEN EN DAN VLUCHT IK,,- ZOO DACHT HIJ BIJ ZICH ZELF...
MAAR DE OUDE WAS VEEL SLIMMER DAN SINDBAD MEENDE...

Tekeningen van Hermans (Sindbad) in Ons Kinderland

wel onderbroken ofwel afgeleid. In feite draait het Vlaamse stripwezen van voor WO II alleen om de figuren van Van Raemdonck en Pink...
Dan is er nog het derde stripblad, eveneens een supplement, maar meer dan Ons Volkske op Amerikaanse leest geschoeid, zoals overigens heel de krant zelf, nl. «Wonderland» supplement van de Antwerpse krant «De Dag», de beste Belgische krant van voor de oorlog. «De Dag» deed overigens reeds een opmerkelijke keuze van strips voor zijn dagelijkse publikatie (o.a. «Toontje van Teuten de miljonair», een Engelse strip) plus elke zaterdag een supplement VOOR ONZE JEUGD met opnamen van «Jef de Kater en Tinneke Poes», een strip van de Amerikaanse tekenaar Bud Fischer en daarbij «Stan en Oliver», een waarschijnlijk uit Engeland overgenomen humorstrip, met de figuren van Laurel en Hardy. Van '35 af liep de «Tarzan» strip in «De Dag» en van '36 af werden strips opgenomen over het leven van beroemde filmsterren zoals o.a. Gary

Cooper, Clark Gable, Greta Garbo enz. Nog strips uit die tijd: «Broncho Bill», een detective strip, de «Tarzan» van Hall Foster en einde '36 «Mickey (Mouse) bij Robin Hood» op 1 blad met 2 kleuren en ondertekst.

In 1937 dan wordt «Wonderland» gelanceerd, een bijblad voor elke woensdag, dat 1 frank kost, met opnamen van «Donald Kwak» (Duck), «Tijl Uilenspiegel», «Tim Tyler's Luck» onder de titel van «De zonderlinge avonturen van Jackie Held en Sergeant Brams» en «Jan zonder Vrees» (alias Prince Valiant) door Hal Foster. Ook nog een redactioneel gedeelte plus een Amerikaanse kinderstrip «Dolfke Duim». «Wonderland» verscheen oorspronkelijk met gekleurde pagina's, veranderde na een tijdje in roze pagina's, was nogal wispelturig en veranderlijk blijkbaar en zou met de geleidelijke aftakeling van «De Dag» ook helemaal ten onder gaan tijdens de oorlogsjaren, waar het veranderd werd in een hoekje, op een pagina voorbehouden voor de jongere lezers. Ook «Wonderland» heeft niet zo direct invloed gehad en uitgeoefend. Het blad was in die zin te weinig standsvastig, maar net zoals «Bravo» heeft het toch een impact gehad op de jonge Vlaamse lezers door hen een heel nieuwe wereld van de striplektuur te openbaren. Al is de invloed en de verschijning van «Ons Volkske», «Bravo», «Ons Kinderland» en «Wonderland» slechts sporadisch en tijdelijk te noemen, toch is hun bestaan en aanwezigheid opmerkelijk geweest, elk met hun eigen karakter en hoedanigheden, elk met hun gelijkenissen en hun verschillen. Het valt niet tegen te spreken dat de moderne strip in Vlaanderen in de dertiger jaren ontstaan is, voornamelijk door deze vier publikaties. Zij hebben de eerste steen gelegd en zelfs heeft men niet hierop voortgebouwd, toch blijft hun voorbeeld sprekend en toonaangevend.

DE OORLOGSPERIODE

Veel direct belang heeft de oorlogsperiode niet gehad. In die tijd is jong ontluikend talent opgestaan, maar pas na de bevrijding komt dit sprekend tot uiting. De periode is een kalme voortzetting van de voorgaande, al worden er natuurlijk minder kansen geboden en verdwijnen snel alle tot dan toe ontstane en belangrijke publikatiemiddelen. De stripbladen verdwijnen allen op één na, maar juist in navolging van de dertiger jaren staat nu jong talent te trappelen van ongeduld. Zij zal het enkele jaren kalm aan moeten doen en hoe vreemd dan ook, kunnen profiteren, onmiddellijk na de bevrijding van een rush van het beeldverhaal om zich definitief te vestigen en te doen gelden.

«De Dag» kwijnt met de oorlogsjaren, naarmate deze harder en harder worden. Toch bedraagt het supplement «Wonderland» in 1940 nog 4 bladzijden, dan krimpt dit in 1941 tot één blad. Vandersteen doet hier een stil debuut van september 1940 af met «Thor» en «Barabitje».

In «Het Algemeen Nieuws» verschijnt «Kwik en Flupke» van Hergé van '40 tot '44 op een half blad elke donderdag. Kranten verdwijnen en anderen staan op.

In «De Morgenpost» verschijnt «Mikkie en Bleskop» (Mickey Mouse) tot in 1940.

«De Toekomst» (Limburg), een weekblad, herneemt in '43 «De lotgevallen van Janssens» door Frans van Immerseel, wijl een zekere Trip dat jaar voor «De Arbeidsman» een stopcomic tekent met name «Kobus». In «De Gazet», een Antwerpse krant, verschijnt in '43 en '44 werk van J. Waterschoot en in «Volk en Staat» maakt Leo de Budt onder pseudoniem Buth zijn stripdebuut met «De wereldreis van Flip en Flop».

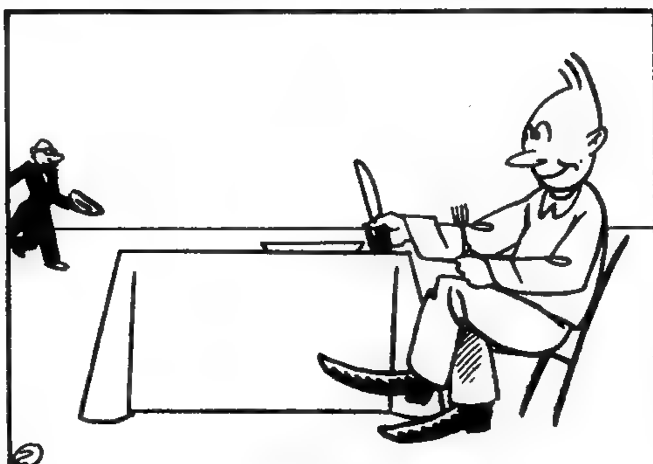
Averbode laat weer van zich horen en geleidelijk aan reeds hadden de publikaties aldaar weer aandacht besteed aan beeldverhalen. In de laatste dertiger jaren hadden de strips definitief plaats gewonnen in «Zonneland» en tijdens de oorlogsjaren werd in die zin een nieuwe poging gedaan, helaas onderbroken door tekort aan papier en aan middelen. Maar reeds had men een glimp opgevangen van een jong talentrijk striptekenaar met name Renaat

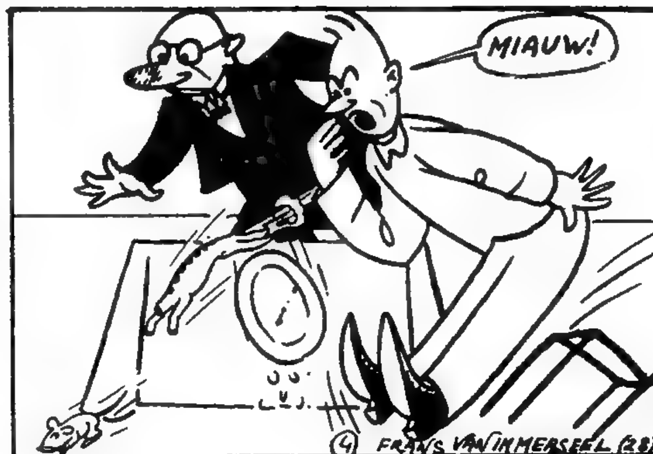
Debuutstrip van Buth, uit VOLK EN STAAT (1941)

DE LOTGEVALLEN VAN JANSSENS

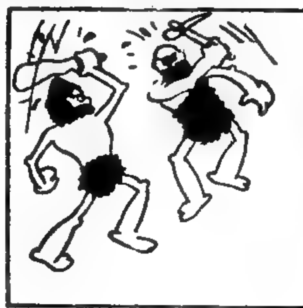
JANSSENS BESTELDE IN HET RESTAURANT «HAAS»

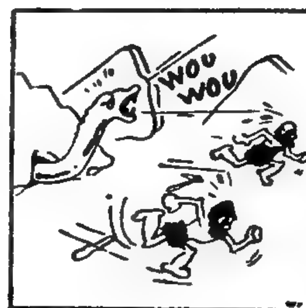
Een beeldverhaal van F. Van Immerseel uit Ons Kinderland

THOR IN STRIJD OM EEN HOL

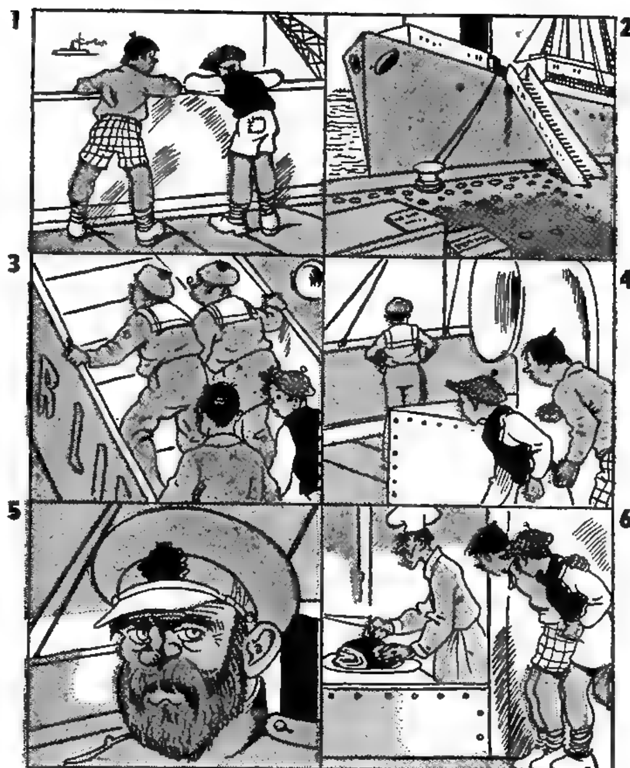

THOR door Willy Vandersteen (De Dag)

1. Bim en Bam kijken voor de zooveelste maal naar de bedrijvigheid op de Schelde.
2. Vlakbij ligt een donker, onbekend schip met neergelaten valreep.
3. Als twee dikke matrozen aan boord gaan profiteeren onze kereltjes er van om hen te volgen.
4. Eens aan dek zoeken zij natuurlijk zoo min mogelijk in 't oog te lopen.
5. De kapitein ziet er trouwens geen gemakkelijk kereltje uit.
6. Ook de keukenpiet lijkt heelemaal geen suikerklonktje.

Debuut van Jan Waterschoot, in navolging van Bulletje en Bonestaak

Demoen... In een Antwerpse studio voor tekenfilms werken Bob de Moor en Ray Goossens als tekenaars. In «Bravo» begint Vandersteen aan een humoristische ridderstrip «Lancelot» en voor «Ons Volk» tekent hij «Piwo het houten paardje» waarvan drie (zijn eerste) albums uitkomen van '43 af. En veel meer valt er voor die periode niet te vertellen.

Maar men voelt het aan, er staat iets op til, er staan een aantal jonge wolven voor de deur, die geleidelijk aan hun potlood scherpen en hun pen in de inkt dopen...

VERWERVEN, ERVEN, BEDERVEN: 1945-1974

De periode onmiddellijk na de bevrijding, in 1944, wordt gekenmerkt door een ongemeende bloei van de stripindustrie in Vlaanderen – algemeen voor België overigens – die sedertdien nooit meer zijn gelijke heeft gehad. Niet alleen is er de ontplooiing van een eigen Vlaamse strip op grote schaal ditmaal, maar ook is er een bloei merkbaar van Vlaamse stripbladen en bovendien van de Franstalige stripbladen in België, die allen, zonder uitzondering, hun Vlaamse versie hadden. Zo floreert enerzijds de Vlaamse strip hoofdzakelijk als krantenstrip met de opkomst van Sleen, Vandersteen, De Moor en enkele anderen, maar ook in de Vlaamse bladen zoals «'t Kapoentje», «Kleine Zondagsvriend», «Ons Volkske», «Zonneland», «Pum Pum» en ook een overvloed van Franstalige bladen in hun Vlaamse versies, «Robbedoes» (Spirou, ontstaan in 1938), «Kuifje» (Tintin, ontstaan in 1946), «Mickey Magazine» (1951-1959), «Wrill» (1945-1949), «Story» (1945-1951), «Bimbo» (1940-1950), «Heroic-Albums» (1944-1956), «Bravo» (1940-1951) en daarbij nog enkele mindere goden.

Ook een aantal meer familiale weekbladen proberen het te doen met opname van strips (Strip, Ons Land, Ons Volk, Overal, ABC...). Ook verschijnen Nederlandse strippublikaties verdeeld over België: «Sjors» «Arend», «Donald Duck»...

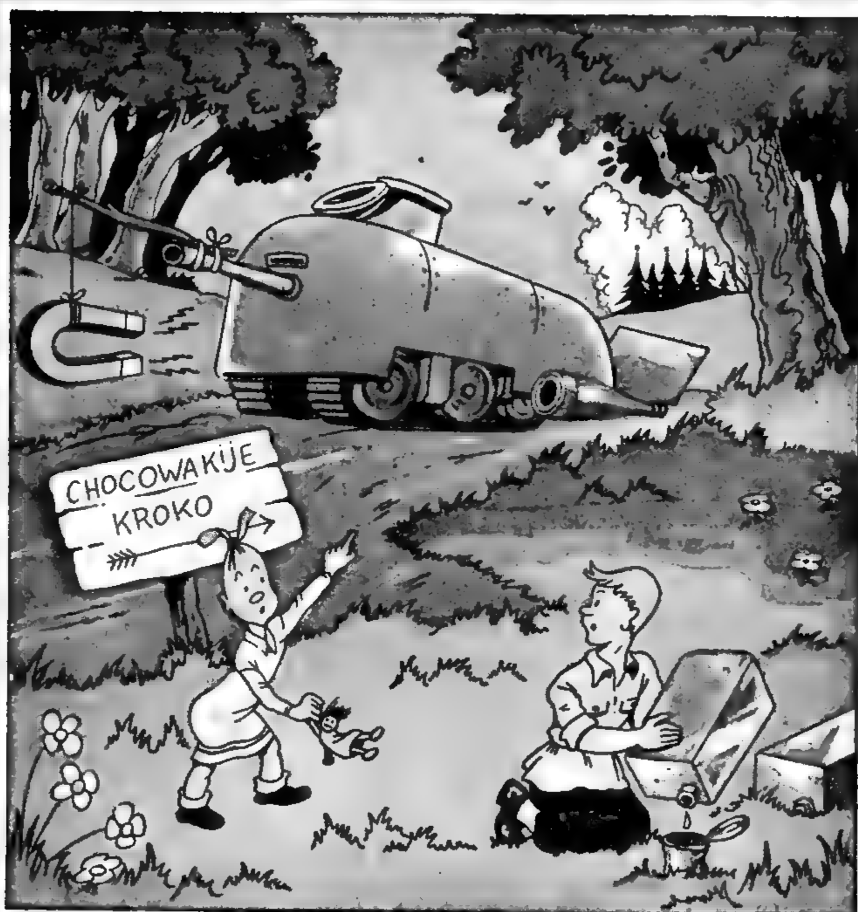
Ook verschijnen Franse, Duitse en Amerikaanse strippublikaties in Nederlandse versie: het beste voorbeeld hiervan is de Nederlandse versie van de

U.S. reeks «Illustrated Classics»... Men begrijpt dat die na-oorlogse periode in feite gouden jaren waren voor een striplezend publiek. In die tijd kwam de strip tot een geweldige ontplooiing en natuurlijk zijn er reacties ontstaan tegen het stripwezen, het werd allemaal niet erg «au sérieux» genomen ofwel werd het TE ernstig opgenomen en met streng moraliserende begrippen als verderfelijk verworpen... Over de Nederlandstalige versies van de Frans/Belgische stripbladen valt nu eenmaal in het kader van

DE AVONTUREN VAN

RIKKI EN

WISKE

door

WILLY VANDERSTEEN

UITGEVERSMIJ N. V. STANDAARD-BOEKHANDEL

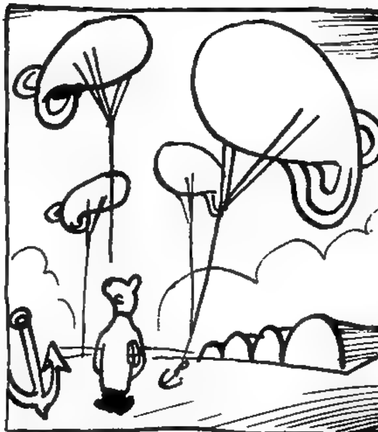
ONS VOLK – 24 DEC. 1944

DE AVONTUREN VAN NEUS

1

Op een windigen Zondag namiddag begaf Neus zich naar zijn zoon. Deze diende bij een regiment

sperballons. In afwachting dat zijn spruit verscheen aanschouwde Neus vol bewondering de

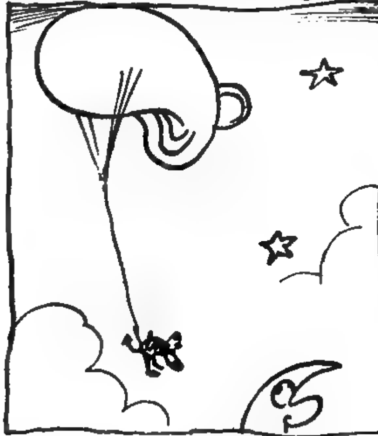

groote gevaarten die in de lucht hingen te deinen. Hoe graag zou hij eens mee de lucht in willen met zoo'n ballon. Arme Neus, had hij toen geweten welke avonturen hem nog te wachten stonden.

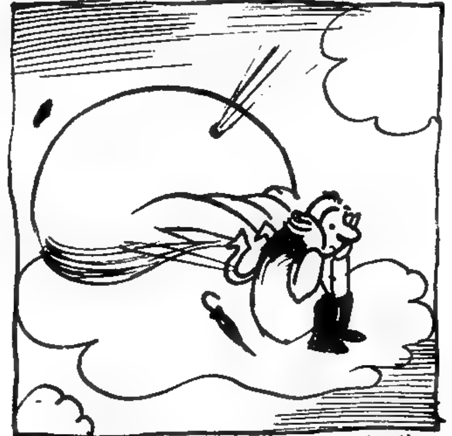
Plots een rukwind. Ohee! Een der ballons was losgerukt, ging de lucht in en...

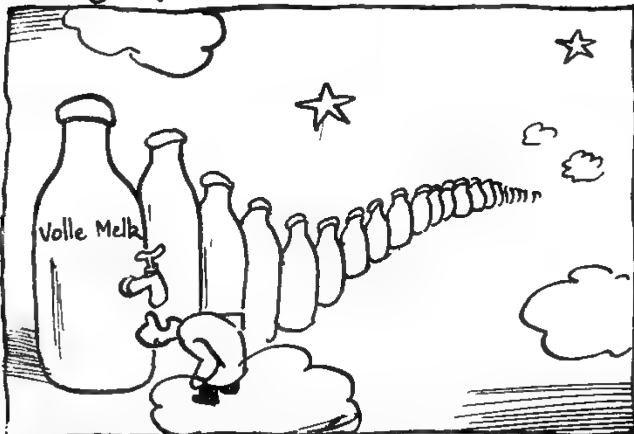
sleurde Neus mee in zijn vlucht. Daar hong hij! En hoe.

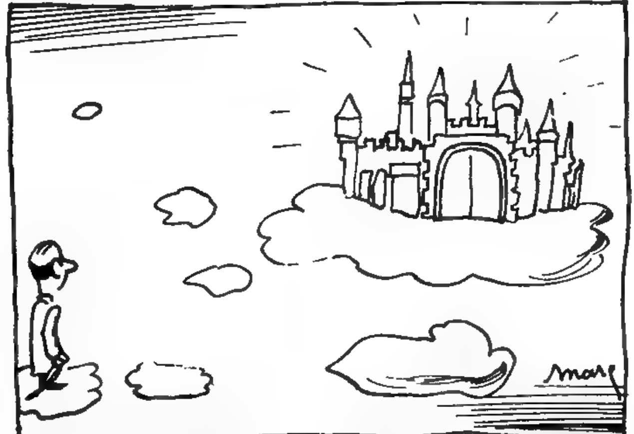
Hooger en hooger stegen ze. Boven de maan. Lang, lang

vlogen ze. Tot de ballon den geest gaf, Neus op een wolkje afzettend!

Met het pakje, voor zijn zoon bestemd en de heerlijke drank van de melkweg kon Neus in leven blijven.

Zóó dreef het wolkje met Neus verder. Tot...

„Vervolgt„

Uit de avonturen van de «Neus» allereerste strip van Marc Sleen voor Ons Volk (1944-1945)

deze studie weinig te zeggen. Deze bladen hebben hun enorm belang gehad in de ontwikkeling van het fenomeen beeldverhaal in België. «Story» b.v. is een Belgische versie en voortzetting geweest van ROBINSON, een soort kataloog van hetgeen Opera Mundi toen aan Amerikaans materiaal te koop kon bieden. Uit «Aventures Illustrées» en «Bimbo» zijn figuren ontsproten zoals Funcken, Moniquet en Tillieux, die hun loopbaan dan voortzetten in de Heroic-Albums, waar ook het talent van Tibet, Greg, Craenhals, Weinberg, Cheneval, Jidéhem een kans kreeg, en zelfs de twee groten van de Belgische stripgeschiedenis, «Tintin/Kuifje» en «Robbedoes/Spirou» zijn relatief minder belangrijk wat de evolutie van het beeldverhaal in Vlaanderen betreft, alhoewel er grote namen van Vlaamse tekenaars aan verbonden blijven. Voor enkele van die tekenaars zijn deze bladen de springplank geweest voor een internationale – op Europees vlak – roem, wijl men anderzijds ook kan betreuren dat juist die bladen niet meer beroep doen op Vlaams talent en hun oriëntatie hen meer richt naar zuidelijk talent (hetgeen commercieel gezien ook begrijpelijk is, gezien het zuiden een groter afzetgebied voor de verkoop vertegenwoordigt), maar het is nu eenmaal zo, dat in de na-oorlogse jaren het Vlaamse stripverhaal haar lot helemaal in eigen handen heeft en dit dan ook helemaal zelf ten top voert – en ook nadien in de val – met eigen talent, doorheen eigen publikaties. Niet alleen doorheen de opkomst van de eigen tekenaars, maar ook doorheen de grotere vraag die uitgaat van de kranten zelf en tevens door de oprichting van nieuwe strippublikaties, evolueert men in Vlaanderen zeer snel naar een hoogconjunctuur. Er is in de eerste plaats Willy Vandersteen: wij hebben zijn debuut meegemaakt langs «Ons Volk», «De Dag» en «Bravo». Vandersteen gaat het hier niet bij houden en zodra de bevrijding haar intrede doet ontplooit hij een geweldige activiteit, die blijkbaar in die jaren toch het hoofdkenmerk is geweest – en ook de basis – van zijn succes. Dat de jongeren zich niet in de waan laten leggen door een verkeerd denkbeeld: de roem en het succes die Vandersteen, Sleen en De Moor vandaag te beurt vallen, is de vrucht van jarenlange onverdroten arbeid, van deze grote namen van het huidige Vlaamse beeldverhaal, en voorzeker bij Vandersteen. Begonnen met enkele humoristische strips, die nog maar weinig om het lijf hadden, gaat hij zeer snel een eigen stijl kenmerken en zijn grote zin voor avontuur van alle slag en soort paren met zijn onverbeterlijke zin voor humor. Dat hij daaraan een eigen volks karakter wist te voegen, maakt ook zeker en vast de reden uit van het geweldig succes die zijn reeks 'Suske en Wiske' langzaam maar zeker gaat verwerven.

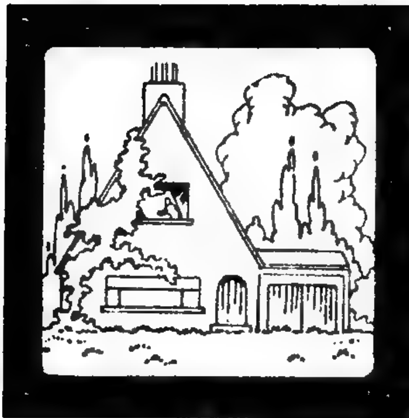

'Suske en Wiske' is een krantestrip, die begint te lopen van 1945, maar daarnaast levert Vandersteen ook werk voor de weekbladen «Ons Volk» en «Overal», waar hij avontuur na avontuur tekent: detective verhalen, science fiction en fantastiek wisselen elkaar af met ridderromantiek en geschiedkundige verhalen. Het is allemaal te enorm om op te noemen, want Vandersteen werkt ook nog mee aan «Le petit monde», een familieblad en «Pleins Feux» met oorlogsstrips, evenals hij werk levert voor «Ons Volkske» en «'t Kapoentje» waar hij Sleen en Bob De Moor weervindt...

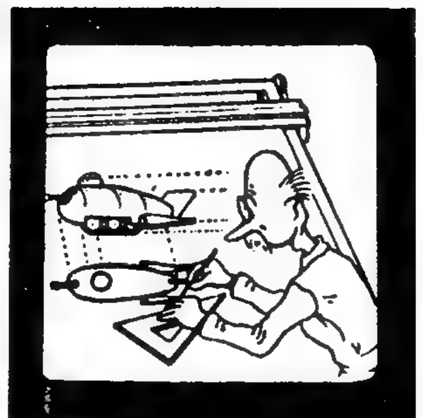
Marc Sleen, van zijn kant, was begonnen met een eerste stripverhaal 'De Neus', ook voor Ons Volk, waarna hij gezwind overstapt naar «De Nieuwe Gids» en begint aan zijn humoristische avonturenstrips met 'Stropke en Flopke', 'De avonturen van Detective Van Zwam' en 'Tom en Tony'.

Ook hij bouwt zijn stijl en imperium op langs een stripblad, maar ook langs de humoristische stripverhalen van 'Joke Poke', 'De Lustige Kapoentjes', 'Pollopof'...

En Bob de Moor begint te werken voor «De Nieuwe Gids» met een reeks van 'Snoe en Snolleke' en 'Tijl Uilenspiegel'. Zijn carrière had een aanvang genomen langs «Kleine Zondagsvriend», eerst bijvoegsel van «Zondagsvriend», maar snel onafhankelijk ge-

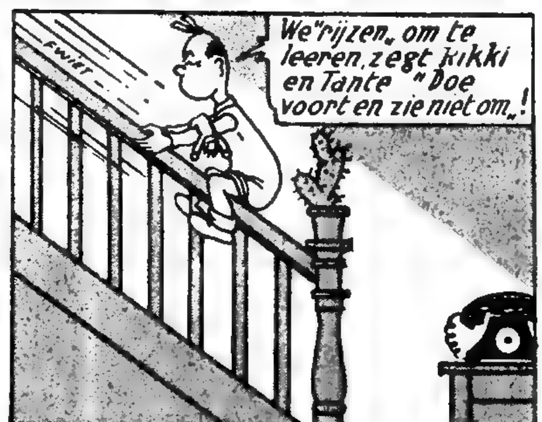

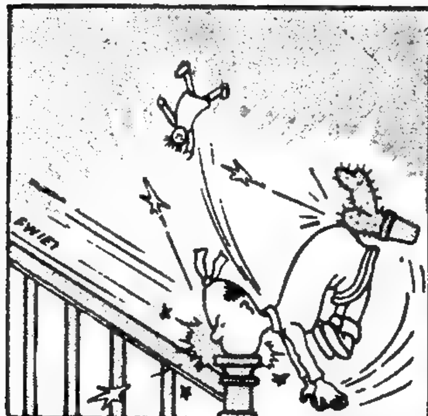

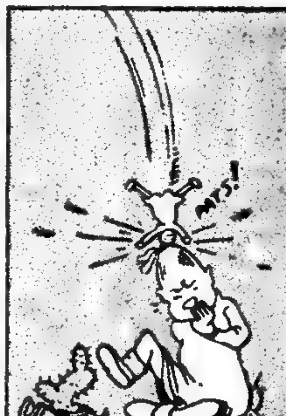

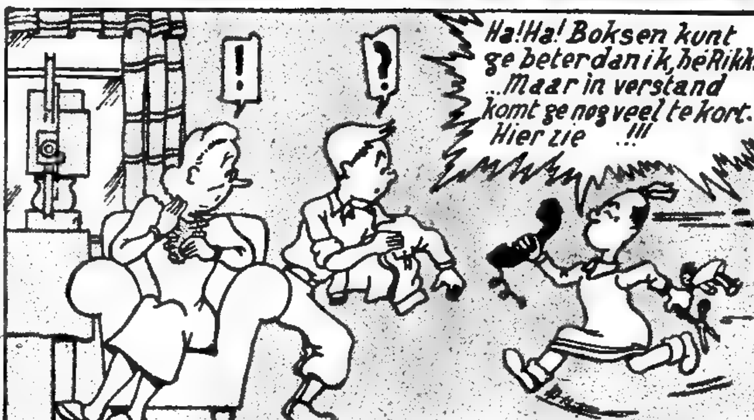

Het grote begin uit Rikki en Wiske: het vastleggen van de sukses-elementen: avontuur, mysterie, humor, volkse types enz. (*W. Vandersteen*)

Uit een mijlpaal der Vlaamse geschiedenis:
de ontmoeting tussen Suske en Wiske op Het eiland Amoras (*W. Vandersteen*)

worden en waar hij een lange reeks van diverse verhalen zal leveren, evenals voor «Ons Volkske», voor «'t Kapoentje», voor «Overal» en nog enkele andere bladen, allemaal onder de mom van de Artec Studio.
Inmiddels is «Zonneland/Petites Belges» begonnen aan de wederopstanding: «Zonneland» wordt een volwaardig jeugdblad en strips winnen er veld. Opmerkelijk is het debuut van Renaat Demoen met zijn 'Muss, detective' en kort daarop begint hij een succesvolle reeks van 'Johnny en Annie' waarvan ook albums verschijnen. Ook dat fenomeen is niet te versmaden of te verzwijgen. Het succes van bepaalde reeksen heeft uitgevers doen inzien dat er brood zat in het uitgeven van albums, en daar waar dit zich slechts sporadisch voordeed in de vooroorlogse periode, gaat dit zich nu herhalen op steeds grotere schaal.
Sleen, Demoen, De Moor en Vandersteen laten steeds meer, en met succes, albums verschijnen. Van dat ogenblik af kan men zeggen, dat de strip nu een onafhankelijk verschijningsmiddel heeft, een gevaloriseerd verschijningsmiddel...
Nog andere tekenaars doen zich opmerken. Ray Goossens, in KZV alvorens hij definitief overstapt naar de tekenfilm, Jan Waterschoot, Buth.
Strippublikaties verschijnen en verdwijnen. Zo het kortstondige (en nieuwe) «Wonderland» (1949-1950), maar eens dat de rage en de nieuwigheid voorbij zijn, gaan de publikaties wat vastere vorm aannemen. In 1949 wordt «Ons Volkske» weer leven ingeblazen met Vandersteen en De Moor als Vlaamse tekenaars. Van Brussel gaat «'t Kapoentje» over naar «Het Volk» (Gent) met Buth en Sleen als steunpilaren.
Er ontstaat ook een nieuw blad op groot kranteformaat «Pum Pum», met hoofdzakelijk Nederlands materiaal. «Pum Pum» wordt gelanceerd door «Het Laatste Nieuws» in Brussel. Het woelige einde der veertiger jaren levert veel publikatiemogelijkheden op inderdaad, en veel nieuwigheden op gebied van publikatie: KZV doet nog dapper voort al heeft hij nu veel pluimen verloren. Willy Vandersteen heeft het zo druk, dat hij overgaat tot het stichten van een eigen studio. Niet alleen levert hij voor kranten, maar hij werkt met succes mee aan «Kuifje» waar 'Suske en Wiske' in mooie kleurendruk verschijnen, en hij heeft ook meer oog voor zijn nevenreeksen, zijn realistische reeksen o.a. die hij ook in de kranten plaatst. Erg succesrijk is zijn 'Bessy' reeks, een hond

De vroege Nero (met zoon) en de latere Nero bij de geboorte van zijn zoon (?).

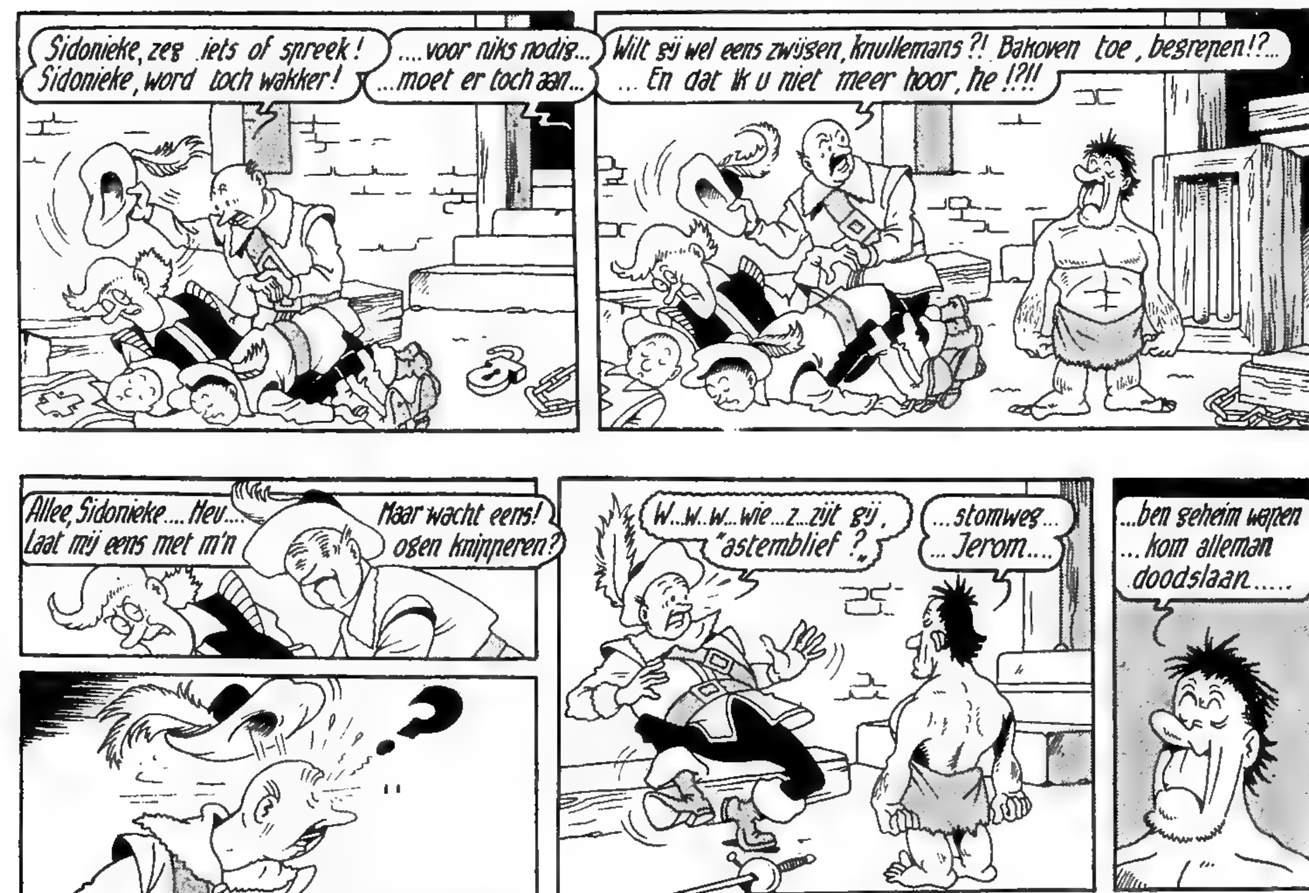

in het noorden der V.S., tegen het einde der 19de eeuw. In feite een klimaat vol avontuur, dat hem erg lokt, terwijl hij in «Ons Volkske» met succes humorreeksen plaatst zoals 'Vrolijke Bengels', 'Het Plezante Circus' en ook zijn humorreeks 'De Familie Snoek' erg veel succes kent in albums naast die van 'Suske en Wiske' uiteraard.

Ook Marc Sleen weet geen blijf met zijn talent. In «Ons Zondagsblad» verschijnt 'Oktaaf Keunink'. In «De Volksmacht» 'Doris Dobbel' plus de strips in «'t Kapoentje» zoals enkele losse verhalen van 'Stropke', daarna 'De Lustige Kapoentjes' en 'Piet Fluwijn en Bolleke'. Dit alles is de vrucht van de na-oorlogse periode, gegroeid uit het laatste deel van de veertiger jaren en toch, reeds begin der jaren vijftig doet zich een eerste kentering voor, hetgeen opmerkelijk is voor die jaren, die juist de jaren zijn dat Sleen, Vandersteen, Demoen en De Moor hun groot succes gaan vastleggen en in definitieve banen leiden, aldus het Vlaamse beeldverhaal een eigen stijl, wending en karakter gaan geven (men kan niet spreken van een school, al zaten De Moor, Sleen en Vandersteen soms zeer nauw bij elkaar betrokken, maar wel zijn er typische, eigentijdse kenmerken weer te vinden bij deze grote drie, die nagewerkt hebben op degenen die na hen kwamen). Welnu, juist in die jaren gaat al te duidelijk blijken dat geen enkel Vlaams stripblad gaat overblijven, sterk genoeg om een leidende rol te spelen op nationaal vlak. In die jaren ook ontstaan hevige reakties in HOGERE kringen tegen het beeldverhaal en ook in die jaren reeds steken jongere tekenaars het hoofd op om de navolging te verzekeren. De wereld, ook die van de Vlaamse strip, staat nimmer stil! Het belangrijkste punt uit deze evolutie is wel de verdwijning geweest van de laatste grote Vlaamse stripbladen: het fenomeen is niet alleen maar eigen geweest aan Vlaanderen. In de jaren vijftig stelt men de verdwijning vast van geweldig veel Belgische stripbladen: «Mickey Magazine», «Pum Pum», «Story», «Heroic Albums», «Bravo» en ook «KZV» moet eraan geloven. «Wonderland» is reeds verdwenen en de enkelen die geprobeerd hebben onafhankelijk te zijn zoals «'t Kapoentje» en «Ons Volkske» gaan het slechte pad op. «'t Kapoentje» schakelt over naar krantesupplement en «Ons Volkske», na een beloftevolle start, verwatert geleidelijk aan naar een tweede «Kuifje» waar we niets mee vooruit zijn. De figuur van De Moor verdwijnt dan bovendien nog uit de Vlaamse kranten doordat hij, bij «Kuifje» werkzaam, ook de medewerker is geworden van Hergé en dus minder tijd besteedt aan eigen produkties. «KZV» zowel als «Pum Pum» schakelen eveneens over naar het systeem van het krantesupplement en er blijft dus enkel en alleen nog «Zonneland» over, waar Demoen hoogtij viert naast Croucher, Buth en enkele andere tekenaars. Helaas, ook

De ontmoeting met Jerom, uit De Dolle Musketiers (W. Vandersteen)

dit gaat bergaf. Midden in de jaren vijftig verliest «Zonneland» heel wat van haar pluimen. In feite is het drama van «Zonneland» nogal paradoxaal. Onbekend van de massa heeft «Zonneland» ondanks haar grote oplage enkel succes bij haar jeugdige lezers ALS VERPLICHTE LECTUUR in katholieke instellingen. Aldus heeft het lezerspubliek, althans een deel ervan, aangezien «Zonneland» niet verkrijgbaar is buiten het abonnementenstelsel, NOOIT kennis genomen van het uitstekend werk dat hier geleverd werd; vandaar ook dat Demoen als striptekenaar, al is hij een bijzonder gewaardeerd illustrator en kafttekenaar, nooit die bekendheid heeft verworven die hij wis en warempel verdient. Het moet gezegd worden, dat met de wegdeemstering en verdwijning van de stripbladen het wel degelijk de KRANTESTRIP is geweest, die het Vlaamse beeldverhaal heeft gered. Hadden Sleen en Vandersteen b.v. niet voldoende sterke ruggegraat gehad, ze zouden evenzo plaats geruimd hebben voor ander Belgisch of buitenlands werk. Gelukkig hadden hun strips overweldigende populariteit, hun albums werden verkocht en door de jongeren of nieuwe auteurs werd in hun sporen gedrukt. De Vlaamse strip uit de jaren vijftig kenmerkt zich in de eerste plaats als een goed getekende humorstrip op familiaal en avontuurlijk vlak naast enkele uitschieters op het vlak van het realisme ('Bessy' o.a.).

Als zwart-wit strip was hij overigens bijzonder geschikt voor de krant. In de jaren vijftig wordt de reputatie van de Vlaamse strip, gesterkt door het werk van De Moor en Vandersteen b.v. in «Kuifje», dan ook over de grenzen gedragen. Sleen en Vandersteen verschijnen dan ook in het buitenland en met succes. De opwaartse stuwing is nog niet ten einde. En toch draait alles niet op wieltjes: de afgang van de stripbladen is niet de enige negatieve factor. Men heeft vastgesteld dat er geen onafhankelijk eigen Vlaams stripblad mogelijk was, ondanks het aanwezige talent. Elke tekenaar heeft zowat zijn eigen hoek gekozen en die scheiding gaat zich nu accentueren. Vandersteen heeft achter zich «De Standaard», Sleen «Het Volk» en De Moor «Tintin/Kuifje». Een groepering zoals destijds in «'t Kapoentje» van de eerste jaargangen, is niet meer in te denken en toch is er geen van die grote uitgeverijen die het aandurft om een eigen stripblad te lanceren. Spijtig. Bovendien waait de strip-opinie plots ook uit een andere hoek. Niet enkel typisch voor Vlaanderen. Het komt nogmaals overgewaaid uit de V.S. al is het ditmaal uit de verkeerde hoek. In 1954 publiceert een klootzak van een psychiater, een zekere Wertham, een boek 'Seduction of the Innocent', een hoop prietpraat bijeen, een slecht en belachelijk boek, dat eender welk redelijk mens schuddebollend leest, wanneer hij zulk een samenraapsel van snert, ergelijke laster en diens meer, zonder enig bewijs, zonder enig vergelijkingspunt, zonder enig voelbaar of tastbaar argument, te lezen krijgt. Juist dat boek wordt opgehemeld en opgeblazen door opvoeders en bibliothecarissen. Het krijgt in diezelfde kringen zijn weerslag in de meeste Europese landen. Leo Schevenhels hemelt het boek op in een lasterlijke brochure waarin hij het proces maakt van het beeldverhaal als verderfelijk, amoreel en dergelijke meer, ZONDER zich ooit maar te willen vergewissen van de draagwijdte, de invloed, de impact, de doelstelling of eender wat van het beeldverhaal in het algemeen en haar verschijningen in Vlaanderen. Een hele tijd lang worden er artikelen gepend tegen het beeldverhaal, wordt het beeldverhaal uitgemaakt en besmeurd met alle mogelijke kwalen en invloeden die onze arme jeugd teisteren (die jeugd is ondertussen volwassen geworden en heeft inmiddels bewezen dat zij niet beter en niet slechter is geworden als de vorige generatie, ondanks de natuurlijk verderfelijke invloed van de beeldverhalen, die zij toen te slikken kreeg). Zelfs het ministerie publiceert waarschuwende publikaties waarin de lezer wegwijs gemaakt wordt tussen hetgeen aan te bevelen en te verwerpen is als jeugdlectuur. Godzijdank hebben mijn ouders nooit erg veel aandacht besteed aan wat goed en kwaad was voor mij, maar iedereen weet inmiddels, dat ik, die zoveel stripverhalen heb geslikt in mijn jeugd, een sadist ben, een moordenaar, een verkrachter, een plunderaar enz. (het volstaat mijn bewijs van goed gedrag en zeden daarop na te slaan) en zelfs indien dit waar was, wie haalt het dan in zijn hoofd om te zeggen dat dit zou gebeurd zijn onder invloed van stripverhalen? Ik veronderstel dat de moordenaar van Kennedy teveel strips heeft gelezen of niet soms? Maar ja, het gedane leed is er dan ook. Typerend is natuurlijk dat in die tijd zelden of nooit een krante-artikel gewijd werd aan een striptekenaar. Er zijn er wel, wij hebben er enkele terug gevonden, maar we vonden nog veel meer artikelen van mensen die tegen beeldverhalen schrijven. Maar als beeldverhalen dan zo slecht zijn, waarom dan zouden ook de striptekenaars goed zijn? Dus moeten ook al die mensen slecht zijn. Van al de striptekenaars die ik ken, zou ik toch moeilijk kunnen aangeven hoeveel er slecht zijn... en is me dat nog nooit opgevallen. Het lijken me integendeel heel dikwijls zeer kunstminnende mensen te zijn. Het spijtige van dit alles is dat Schevenhels noch de anderen, die in dezelfde zin schreven tegen het beeldverhaal, niet begrepen in welke mate zij gemanipuleerd werden en aldus het slachtoffer waren van een verbijsterende

geestverwarring. Zij zagen het niet in, in die tijd. maar het is voor ons – na zoveel jaren – wel erg onprettig vast te stellen dat zulke achtenswaardige mensen tenslotte moesten meeheulen met iets waarmee ze niets te maken hadden. Toen men in de V.S. ten tijde van de Koreaanse oorlog nogal erg schrok van de toenemende stijging van de kriminaliteit (het land stuurde reeds sedert 1942 haar troepen uit over heel de wereld), zocht men naar zondebokken, bedoeld in de eerste plaats om de aandacht af te leiden en het publiek te sussen in haar slaap. Men zocht en vond in de regeringskringen een doctor (van verdacht allooi), een ondergeschikte die gretig de mogelijkheid tot naam maken met beide handen greep en «zijn» boek liet verschijnen «Seduction of the Innocents». Dat men dan HIER inhaakt op dat werk dat geen enkele vergelijkbare basis biedt, zonder daarbij het werk werkelijk kritisch te beschouwen of zelfs maar het verschijnsel beeldverhaal van eigen bodem te onderzoeken, is inderdaad verbijsterend en getuigt van slechte wil, onbesuisdheid en gebrek aan beroepsernst.

In de jaren vijftig duikt ook nieuw talent op: een Pom, een Jef Nijs zijn de meest persoonlijke, toch drukken ook zij reeds de sporen van hun voorgangers. Jef Nijs is nochtans de meest persoonlijke en na lang tasten en zoeken en diverse realistische zowel als humoristische reeksen, geniet hij een uitzonderlijke populariteit met zijn 'Jommeke', een strip duidelijk voor de jonge (jongste) lezers.

Sedert het vertrek van Sleen naar De Standaard is hij dan ook de grote vedette bij «Het Volk» en terecht. Hij heeft een eigen stijl en manier, een grote dosis humor op het randje af soms van het vulgaire, soms naïef maar toch doorslaand en een schat aan vindingrijkheid op het gebied van de fantasie. Niet te verwonderen dat hij per jaar ongeveer een miljoen albums kwijt raakt (4 albums per jaar elk aan ongeveer 300.000 exemplaren) en dat ook hij het op internationaal vlak doet.

In 1951 was Vandersteen begonnen met zijn studio. Ten eerste, om te beantwoorden aan de groeiende vraag naar strips, ten tweede ook om de vernieuwing te verzekeren en nieuw talent de laan in te sturen, maar alleen het eerste punt kon hij hiermee beantwoorden. Uit die jaren bleek alleen Karel Verschuere personaliteit te bezitten om op eigen benen te staan, al is dit nochtans telkenmale hij het probeerde, falikant uitgevallen.

Karel Verschuere werkte mee aan diverse reeksen en tekende tientallen verhalen van Bessy. Hij bezit een zeldzaam ervaren snedige stijl die, wanneer hij goed geleid wordt, bijzonder efficiënt is, maar helaas heeft hij dit nooit kunnen waarmaken voor eigen reeksen of met andere scenaristen als bij Vandersteen. Toch bezat hij een sterk talent. De studio Vandersteen specialiseerde zich spoedig in de realistische reeksen.

Achtereenvolgens ontstonden na 'Bessy', 'De Rode Ridder', 'Karl May', 'Biggles', 'Safari', waarbij opvallend telkenmale de eerste episodes met veel zorg worden gebracht, maar nadien een geleidelijke verslapping en verzwakking van de reeks op te merken valt. Toen 'Bessy en 'Jerom' massaal aangekocht werden door Duitsland voor respectievelijk wekelijkse en tweewekelijkse publikaties, moest de studio steeds sneller aan die vraag kunnen beantwoorden en ongetwijfeld heeft dit de reeksen veel van hun pluimen doen verliezen. Op dat ogenblik is Vandersteen industriëel beginnen te werken, net omgekeerd als Hergé, die enkel kwaliteit wil brengen, maar dan ook slechts om de vijf jaar een strip produceert, wijl Vandersteen kwantiteit produceert en een tiental reeksen in leven houdt. Ook de beste reeks, 'Suske en Wiske' heeft daarvoor ingeboet en de huidige 'Suske en Wiske' met deftig Nederlands en opgefokte personages heeft heel haar spontaneïteit en volks karakter verloren ten gunste van een vervelende moraliserende toon. Toch blijft Vandersteen een duivelstoejager die men enkel met respekt kan aankijken, want op zijn leeftijd en met het in leven houden van zovele reeksen, vindt hij nog de tijd en

Toen Marc Sleen van HET VOLK naar DE STANDAARD overstapte, mocht NERO een tijdlang niet verschijnen. Hij verscheen wel, zij het met een kap over het hoofd en getekend door Studio Vandersteen

de inspiratie om eind 1972 een nieuwe reeks te lanceren, 'Robert en Bertrand', gebaseerd op een oud feuilleton en reeds denkt hij aan twee nieuwe reeksen. De vitaliteit die hem steeds kenmerkte is nog niet verdwenen. De studio Vandersteen werd einde van de zestiger jaren «officieel» opgedoekt en alle medewerkers van Vandersteen werden ondergebracht in een paviljoen naast zijn woning te Kalmthout.

Anders verging het met Marc Sleen, die na een succesvolle loopbaan bij «Het Volk» in 1965 overstapte naar «De Standaard», maar hier nog slechts zijn reeks produceert van 'Nero'. Spijtig misschien voor zijn andere reeksen, die we wel erg missen tegenwoordig, maar naast zijn stripbaan heeft hij er de voorkeur aan gegeven, als cineast te werken aan erg waardevolle documentaires die hij meebrengt uit zijn reizen in Afrika.

Ook de zestiger jaren hebben het opduiken van nieuwe figuren gezien.

Bob Mau met 'Kari Lente', M. Steurbaut, Rik Clement met 'Dees Dubbel' en 'Cesar' alhoewel deze strip reeds ontstaan was in de jaren vijftig in «Ons Zondagsblad», Hurey die succesvol werkte voor «Kuifje», «Ons Volkske» en «'t Kapoentje», tekenaar Erik en tekenaar Jean Pol. In de jaren zestig ook zagen we het ontstaan van «Ohee» een weekblad bij «Het Volk». Een totaal miskende figuur nog uit de jaren vijftig was de tekenaar Piet Tibos (alhoewel uit Antwerpen) die werkte voor «Het Belang van Limburg» waar in de jaren zestig ook een krantesupplement ontstaat «Sneppeke», terwijl er ook één ontstaat in de «Standaard», «Pats» genaamd. In deze «Pats», alhoewel veel werk van Vandersteen bevattende, verschijnt ook werk van Jean-Pol, Peleman, Got en Fabri. Maar Jef Nijs uitgezonderd, kan men moeilijk zeggen dat er veel nieuw talent van formaat is opgedoken sedert de jaren vijftig. Demoen tekent niet meer, Sleen en Vandersteen leveren nog altijd werk van een peil waar men tegen op kijkt. De Moor idem bij «Kuifje» en nog steeds vormen zij de grote mannen van het Vlaams beeldverhaal. Vernieuwingen in die zin waren Got en Peleman, maar dan weer op extreme wijze, die geen navolging duldt. Nieuwe humor, stijlvernieuwing werd in geen geval gebracht door Clement, Pom, Hurey, Mau, Jean-Pol, Erik, Kabou, Buth, Dolphyn etc. op generlei gebied. Zij zetten een lijn voort en daarmee uit. Ook op realistisch gebied is niets te verwachten. Sylvain, Sels... laten we erover zwijgen...

De enige twee grote figuren die zijn opge-

staan sedert de jaren zestig, zijn Berck en Ryssack geweest, de ene werkt voor «Robbedoes/Spirou» na ook jarenlang werk voor «Kuifje» en enkele krantestrips en de andere werkte voor «Spirou/Robbedoes» alvorens te werken voor «Pilote» en «Sjors» ('Brammetje Bram') maar dat is dan ook alles en bovendien verschijnt hun werk dan niet eens in eigen Vlaamse bladen of kranten.
Opmerkelijk ook, maar nog te vroeg om beoordeeld te worden, is de figuur van Antoinette Collin uit Antwerpen, die sedert 1973 werkzaam is bij «Spirou/Robbedoes». En buiten het probleem van de hernieuwing is er natuurlijk het feit van het voortdurend ontbreken van een eigen Vlaams stripblad, waar geen enkele uitgever blijkbaar mee wil beginnen. «Ohee» programmeert slechts hernemingen, «Pats» enkel Vandersteen produkties en weinig nieuw materiaal. «'t Kapoentje» brengt werk van de stal «Het Volk»: Hurey, Clement, Nijs, Buth... Verli en Loeckx bevestigen niet; de Undergroundstrip krijgt geen kans. Enkel Hector Leemans brengt iets nieuws in 1975 met zijn 'Baekelandt'. Afwachten nu! Het is nog niet dramatisch en de Vlaamse strip trippelt voort met zo nu en dan een uitschieten (of telkenmale Vandersteen een nieuwe serie begint, dit ironisch gezegd), maar toch lijkt hij ons in een sukkelstraatje te zijn beland; op het niveau van de krantestrip handhaaft hij zich op een gelijk peil, maar blijkbaar wordt er niemand meer voor of achter de kar gespannen om in de een of in de andere richting te trekken en nieuwe publikatiemogelijkheden worden niet geleverd of zelfs maar ondernomen, alhoewel de conjunctuur nu weer gunstig is. Hetzelfde geldt dan ook weer op het peil van de kritiek. In 1969 hebben wij ondanks alle tegenwerking (en met toch – ook dat moet gezegd zijn – de zegen van de stadsbibliotheek) een internationale tentoonstelling met deelname van meer dan 73 tekenaars (Het beeldverhaal in Vlaanderen en elders) ingericht. Er is echter niets of weinig uit gegroeid en slechts na zovele jaren wordt er eindelijk gedacht aan het vormen van een stripclub, die een groepering zou vormen van alle protagonisten van het beeldverhaal om het fenomeen iets beter te bestuderen en te benaderen op een meer bezadigde en verantwoorde manier dan in de jaren vijftig door een aantal opvoeders gepoogd werd. Ook op dat niveau schort er weer iets. In feite blijft er nog veel te doen en dan niet enkel op het niveau van de zuivere stripliefhebber of lezer. Het probleem moet van hogerhand aangepakt worden. Als onafhankelijk verschijnsel heeft de Vlaamse strip gouden jaren achter de rug. Wanneer men het weet aan te pakken om het voortbestaan te verzekeren en niet enkel te denken aan de bestaande waarden, dan kan men er nu ook voor zorgen dat er nog vele gouden jaren in het vooruitzicht gesteld worden.

B) Pro en Contra

Niet zonder enige aarzeling hebben wij dit hoofdstuk aangepakt. En hoofdzakelijk dan wel omdat het beeldverhaal geen betoog hoeft, geen pro en ook geen contra, geen verdediging en geen aanval. Wordt het aangevallen zoals in de jaren vijftig een modeverschijnsel is geweest, dan weet het beeldverhaal maar al de best hoe het zich zelf verdedigt, hoe zij het wint. Met de tijd gaan de ergste vijanden er aan, wijl het beeldverhaal onverstoorbaar verder verschijnt. Het beeldverhaal bekijken wij zelf heel nuchter, wij zouden bijna durven zeggen op neutrale wijze zoals het hoort, maar een aantal mensen zal gewoonweg niet willen geloven dat wij hiermede de waarheid spreken.

Toch is het zo dat wij het fenomeen enkel en alleen van buitenuit bekijken. Hebben wij ons soms opgeworpen als de historici en de eventuele verdedigers, dan was dit enkel en alleen omdat wij niet die documentatie, die inlichtingen, die gegevens vonden die wij zochten, over het verschijnsel in het algemeen en wij aldus genoodzaakt werden zelf de geschiedenis ervan op te schrijven, alvorens alle bronnen verloren gingen en opdat anderen met ons en na ons dit ook zouden kunnen gebruiken.

In die omstandigheden is het juist dat wij gekonfronteerd werden met mensen of meningen van mensen die wij niet delen konden en waartegen wij reageerden. Aldus werd vlug de indruk gegeven dat wij als DE verdedigers van het fenomeen in het algemeen naar voren traden. Niets is minder waar. Wij hebben het beeldverhaal verdedigd waar dit moest gebeuren en waar wij meenden verkeerde ideeën te moeten rechtzetten of te konfronteren met andere meningen, omdat er niemand anders ter plaatse of bij machte was dat in die omstandigheden te doen. Daartoe heeft onze rol zich beperkt, want wij herhalen het, het beeldverhaal beschouwen wij van buiten uit, zoals het een neutraal waarnemer past en met de kritische geladenheid eigen aan de normen gesteld door ons beroep van kritikus d.w.z. dat wij het beeldverhaal beoordelen naar kritische maatstaven, naar inhoud en vorm, naargelang haar draagwijdte op artistiek, sociaal en didactisch vlak. Goede beeldverhalen zullen wij prijzen, en ook zeggen waarom, en slechte beeldverhalen zullen wij hekelen ook met de reden waarom. Wij geloven niet dat dit een mening is en een handelwijze waaruit kan voortvloeien welke mening overwegend van belang is, nl. onze mening pro of onze mening contra. Wij menen integendeel dat dit de enige juiste manier van benadering is voor alle fenomenen, van het ogenblik af dat men min of meer verplicht is, ze beroepshalve te benaderen met de bedoeling een mening te openbaren.

Natuurlijk wordt niemand verplicht er een zelfde handelwijze op na te houden, maar juist dan ontstaat een éénzijdige beschouwing, die in feite nooit goed of juist kan zijn. Zulke «eenzijdige» meningen werden er – en worden nog, want de mensen zijn nog steeds niet van mening veranderd – in de vijftiger jaren geuit en kenbaar gemaakt door bepaalde mensen, die zich de titel toeëigenden van opvoeders, pedagogen, onderwijzers en bibliothecarissen, allemaal functies met een sociale draagwijdte (en juist functies waar men in feite nooit een éénkleurige mening zou mogen verkondigen) en die meningen waren verpletterend inzake beeldverhalen. Dat die meningen nu in feite van geen tel meer zijn, is iedereen begaafd met een klein beetje gezond verstand reeds opgevallen, behalve dan waarschijnlijk die mensen zelf. Dat de tijd en de voortdurende evolutie van het beeldverhaal hen erg heeft tegengesproken en aldus belachelijk gemaakt, is tot hen nog niet doorgedrongen, maar dat hoeft niet. Het heeft niet eens meer belang wat destijds door hen neergepend werd, maar toch hebben wij eraan gehouden hun oude argumentatie uit het vergeetboek te halen, en hebben wij eraan gehouden hen bij name te noemen – juist omwille van die onpartijdigheid en als reactie tegen HUN onrechtvaardigheid – om hun argumentatie te ontzenuwen. Waarbij ons vast en zeker bij een groot aantal van die valse uiteenzettingen en gedachten opvalt, hoe sterk emotioneel en fanatiek

sommige van die mensen geweest zijn; een ongezond kwalijk riekend fanatisme dat hierop neer kwam: AL HETGEEN BEELDVERHAAL IS, IS SLECHT!
Hoe kan men in zulke omstandigheden nog, al is het maar proberen, een discussie aanknopen bij zulk een doodslaand argument? Emotionaliteit is in deze tekst eigenlijk ook al gemoeid, van onzentwege, dat verbergen wij niet omdat wij veel te lang met die argumentatie en fanatieke gedachten werden gekonfronteerd en dat wij vastgesteld hebben dat de mensen die ze geuit hebben TOCH redelijke mensen waren, naar wie wij zelfs in sommige gevallen opkeken, die wij bewonderden om bepaalde prestaties maar met wie wij slechts HUIVEREND van mening konden wisselen, omwille van het fanatisme dat zij uitstraalden toen zij begonnen een stortvloed aan idiotiën te uiten wanneer het onderwerp beeldverhalen werd aangepakt. En laat staan dat wij het allemaal opkropten en lieten gaan – ieder is vrij zijn mening te uiten – maar wanneer wij ons door anderen van die slag die wij niet meer bewonderen, zoals een Ger Schmook, dan nog in het openbaar laten beledigen, dan menen wij wel dat de maat vol is en dat wij ondanks een zekere, niet weg te denken, emotionaliteit ook recht op antwoord hebben en toch nog redelijk genoeg kunnen overgaan tot het uiteenzetten van een argumentatie en contra-argumentatie in dit verband en meteen een aan de kaak stellen – nu zonder persoonlijke gevallen gerekend – van gedachtengangen en een geestesgesteldheid die volgens ons sterk voorbij gestreefd zijn. Nu goed, laat ons persoonlijke gevallen uit het hoofd zetten. Door deze houding ziet men al gauw in, dat wanneer mensen die niet van beeldverhalen houden nogal kordaat, in publiek, hun mening gaan zeggen en overgaan tot het beledigen van mensen die zij niet eens de kans laten om op gelijk niveau met hen van mening te wisselen, er wel iets scheef en schots loopt en juist DAT is ons van den beginne opgevallen, in zowat alle redeneringen en uiteenzettingen die wij van deze mensen te lezen of te horen kregen. Steeds hebben wij van hun zijde menen te moeten opmerken dat ZIJ een ongehoord fanatisme aan de dag legden, dat opvallend was, maar daarom niet bepaald in hun voordeel sprak. Zoals wij reeds aangehaald hebben, komt algemeen gezien hun globale mening hierop neer: ALLE BEELDVERHALEN ZIJN SLECHT EN MOETEN VERBODEN WORDEN (over het tweede deel van deze stelling kom ik aanstonds weer). Of het eerste deel van deze formulering nu zo bepaald eigen is aan de mensen aan wie wij zeer bepaald denken en die in de vijftiger jaren dit nogal bonkig uitdrukten, is zeker en vast niet waar. Zelfs dat hebben deze mensen niet – ik bedoel de originaliteit van zo'n mening, in primeur gegeven; voldoende getuigenissen hebben wij reeds gevonden, of werden ons meegedeeld, van voor WO II die hiermede nogal overeenstemmen. Meestal komt de wind dan aangewaaid uit een katholieke hoek, alhoewel de publikaties van de Abdij van Averbode dit tegenspreken, en zijn deze mensen dan begaan met de «reinheid van het kinderzieltje»... Naar wij menen was het Claude Moliterni, iconograaf van beroep, die wist te vertellen naar aanleiding van de tentoonstelling «*Bande Dessinée et Figuration Narrative*» in het «Musée des Art Décoratifs» bij het Louvre te Parijs, dat er ten alle tijde mensen zijn die gekonfronteerd, van aangezicht tot aangezicht, met nieuwe fenomenen voor hun tijd de klok wensen achteruit te stellen en ageren tegen de vooruitgang, omdat zij het niet dulden kunnen, dat ze zelf achterlijk zijn en niet mee kunnen met deze fenomenen van de vooruitgang. Destijds had men zulke problemen op godsdienstig vlak (weeral fanatisme), op sociaal vlak; dan kreeg men mensen die tegen de electriciteit waren, tegen de auto, tegen de kernenergie, tegen dit en tegen dat; normaal dat er nu ook mensen zijn die tegen de beeldverhalen ageren net zoals zij in de meeste gevallen ook vooraan in de stoet marcheren die tegen de televisie is geweest of de stoet tegen de film, de stoet tegen de kernenergie enz. Het is nogal droevig te moeten vaststellen, dat die mensen gewoon tegen een verschijnsel ageren omdat zij één facet van dat verschijnsel in een vals licht plaatsen en doorheen die verkeerde visie een totaal vals beeld van het geheel willen ophangen.
Maar hoe zijn de zaken gegroeid in de vijftiger jaren? In feite werden zij in de hand gewerkt door het verschijnen in 1954 van een lijvig boek «Seduction of the Innocent» van psychiater (?) Dr. Fredric Wertham en dat min of meer samenviel met een aantal andere publikaties van diverse aard en nationaliteit, allemaal tegen het beeldverhaal. Werthams boek was overigens de gelegenheid voor een reeks artikelen van zijn hand die verschenen zowel in Nederland als in Frankrijk en zich als een vloedgolf spreidden temidden der opvoeders en bibliothecarissen, die gretig naar de pen grepen in zowat alle Europese landen. Wij hebben dan ook uit die tijd artikelen teruggevonden uit Italië, Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en Nederland, die stuk voor stuk geïnspireerd werden door het voorbeeld en het boek van Wertham. Goed, daarmee is nog geen groot kwaad geschied. Alleen is het opvallend dat grote emotionaliteit, een zekere dosis fanatisme en bovendien erg veel onkunde en totaal verkeerde ideeën over het beeldverhaal de wijde wereld werden ingestuurd. Voortgaande op hetgeen Wertham verkondigde en ZONDER dit ook maar

eenvoudig na te kijken, werd ingehaakt op zijn gezegdes en zijn argumentatie om er bovendien nog een schepje bij te doen. Het resultaat hebben we hierboven reeds opgeschreven. Het is één verontwaardigde (en zeer misplaatste) kreet: WEG MET DE BEELDVERHALEN!

De waarheid is dat de verschijning van Werthams boek helemaal niet zo uitzonderlijk is geweest, maar wel een bestelling in het kader van een welgerichte beweging gekend onder de afschuwelijke naam van «MacCarthisme» het schandaligste tijdperk – Watergate uitgezonderd – dat de VS heeft gekenmerkt en gebrandmerkt, een tijdperk waarin de VS tengevolge van de langdurige oorlogsperiode (tegen Duitsland, tegen Japan, in Korea) en de heksenvervolging en de misplaatste angst voor het «rode gevaar», zondebokken zocht voor de stijgende golf van kriminaliteit. De oorzaak lag in de houding zelf van het land en haar regering, maar die regering in haar waanzin (Eisenhower!) nam elk en iedere poging te baat om de schuld van zich af te schudden. Het boek van Wertham heeft inderdaad veel stof doen opwaaien en in de VS heeft het op indirecte wijze aanleiding gegeven tot het oprichten van een Comics Code, een soort van censuurwet naar dewelke de uitgevers en producenten van beeldverhalen zich moesten houden. Er is ook veel gesproken over de zogenaamde HORROR comics uit die periode. Men heeft hen met alle zonden van de wereld beladen en ten onrechte: de «horror comics» waren een deel van de comics markt, en die met bijzonder veel talent vervaardigd werden – naast een groot aantal andere inspiratiebronnen natuurlijk – en dat in die tijd b.v. Ray Bradbury, een groot schrijver als Ray Bradbury – Fahrenheit 451! – ook stripscenario's schreef voor diezelfde comics vergat men licht! Ook dat die comics bestemd waren voor een volwassen publiek. Het is nu eenmaal verkeerd te denken dat een comic gelijk staat met «kind» en automatisch neerkomt op kinderlectuur! De grote fout allicht, uit die tijd, is geweest dat aan bepaalde mensen niet voldoende duidelijk werd gemaakt (en hoe kon dat hier?) waar juist het verschil lag tussen de comics voor kinderen en die voor volwassenen. Wij hebben heel wat van die comics gelezen en bovendien werden een groot deel ervan herdrukt en niemand zal ons ooit doen geloven dat de verhalen van Wood, Orlando, Williamson, Evans, Davis en enkele anderen uit die tijd, voor de jongere lezer gemakkelijk te begrijpen waren. Het waren nu eenmaal verhalen in diverse genres, maar op een erg verstandelijk peil dat een zekere maturiteit van de lezer veronderstelde; een toon die men nadien maar zelden meer heeft teruggezien, maar wat gebeurde er? Zodra de Comics Code wet en de Wertham actie op touw werden gezet, kregen deze comics het te verduren. Zij verdwenen van het toneel of men schakelde over naar andere genres. Maar het waren steengoede verhalen en wij begrijpen niet – of heeft hij ze wel ooit gelezen? – dat Wertham het nooit over DIE verhalen heeft, want wij hebben meermalen zijn boek gelezen maar het enige dat wij eruit onthielden was dat wij ZIJN aangehaalde voorbeelden nooit hebben aangetroffen (en toch hebben wij heel wat comics uit die jaren gelezen) en dat wij bovendien over het beeldverhaal zelf als fenomeen NIETS geleerd hebben, maar dat wij wel overdonderd werden met stellingen zoals dewelke het vertonen van een mes in een beeldverhaal ontegensprekelijk een trauma kan verwekken bij een jong lezer want... en... immers... of... enz... jaja... en natuurlijk hebben wij dat allemaal geslikt als zoete koek... jaja...

Het ontgaat ons niet dat het boek van Wertham weinig of geen indruk op ons heeft gemaakt, maar dat er integendeel in ons een wrevel ontstond wanneer wij zagen dat hij, voortgaande op minderwaardige aspecten, deze wou laten doorgaan als een algemeen en juist beeld. Wij geven graag toe dat er gewoon afgrijselijke gevallen van beeldverhalen bestaan hebben en nog bestaan, maar eenvoudigweg omdat die gevallen gewoon afgrijselijk SLECHT waren naar inhoud zowel als naar vorm en dat zelfs de meest verstokte verdediger van beeldverhalen dat niet door de beugel laat gaan (al brengt hij zijn grootste beugel mee), maar zoiets is ook van alle tijden, net zoals er altijd slechte lectuur bestaan heeft of slechte films of dit of dat; dat wil daarom nog niet zeggen, dat die minderwaardige producties en creaties speciaal bedoeld waren om de reine (?) ziel van het kind te verdraaien. Het zou toch te gek zijn, moest een drukker of uitgever vertrekken van het standpunt dat hij iets wil brengen waarmee hij onheil zou stichten temidden zijn lezers. Een uitgever – zelfs van comics – is in de eerste plaats een zakenman. Hij brengt niet alleen maar heiligenprentjes op de markt, maar hij gaat nu eenmaal ook niet die dingen persé en opzettelijk op de markt brengen waarmee hij zijn eigen ruiten insmijt. Ik geef graag toe dat er horror comics bestonden, die fel overdreven en wansmakelijk waren, maar dat is niet enkel eigen aan die tijd of eigen aan de horror comics. Er bestaan nu eenmaal goede strips en slechte strips. In elk geval komt het er niet op aan om te verbieden maar op te voeden in die zin dat men het onderscheid kan maken. Zoiets is de taak van de kritici en van de historici. Hoe dan ook, Werthams boek, hoe slecht ook en partijdig, heeft

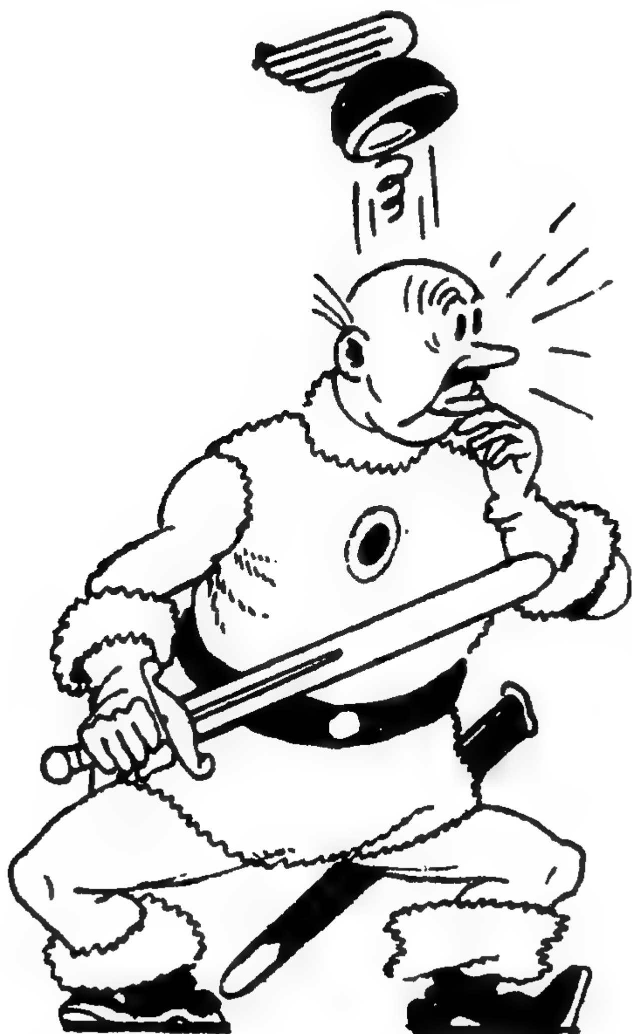
lange tijd als bijbel gediend voor zijn navolgers, want zo moet ik de mensen wel noemen die Werthams woorden en taak op zich nemen. Zo ook in onze gewesten. Ook België volgde de regel na. Zo verscheen in 1955 een boekje uitgegeven door het Ministerie van Openbaar Onderwijs en geschreven door een zekere T. Decaigny (het verscheen ook in Franse versie) «De kinderpers; haar gevaren en problemen», waarbij men zich afvraagt hoe een regering ertoe kan komen om zulk een samenraapsel van onzin te propageren. Troostend is dan het feit dat in 1968 het «Institut Belge d'Information et de Documentation», afhangende van het Ministerie, in haar reeks «Vu par les Belges», het derde nummer van deze brochurereeks wijdt aan «La Bande Dessinée». Veel erger echter dan de tekst van Decaigny is het nummer 4 van het tijdschrift «Volksopvoeding» geweest, daterend uit 1956 en geschreven door Leo Schevenhels (een man voor wie wij nochtans veel respect koesteren omwille van zijn onverdroten arbeid) en getiteld «De Heerschappij van het beeld». Men zou nogmaals kunnen denken dat wij partijdig van leer trekken tegen dit werkje, wellicht het summum van al hetgeen men ook maar kan bijeen rapen aan argumenten tegen het beeldverhaal, maar het zij dan zo. Wij laten dan graag iemand anders aan het woord die nochtans ook niet helemaal 100% pro beeldverhaal is, maar wel op gevoelige wijze Schevenhels even op zijn plaats zet, nl. W.H.J. Niemöller met zijn werkje «Een onderzoek naar de kwaliteit van het Nederlandse kindertijdschrift», een boekje dat we niet zomaar toejuichen, al is het zeker interessant voor gegevens die het op dit terrein verstrekt. Toch lijkt het ons niet helemaal gelukt doordat het eenvoudigweg één belangrijk feit over het hoofd ziet; het is allemaal goed en wel de fouten, gebreken en kwaliteiten aan te halen van een aantal kindertijdschriften maar wanneer men eenvoudigweg uit het hoofd verliest, dat men ook het standpunt van het kind erbij moet halen. dan hebben al die mooie gegevens weinig of geen nut. Maar dit terzijde, nu even de aandacht voor een belangrijke passage gelicht uit hoofdstuk 4 onder de titel: Beeldverhalen.

«De kritiek van nu richt zich vooral op de fantasie vernauwende beeldenprojectie, de taalbedervende en moreel negatieve invloed, de pijn-aan-de-ogen veroorzakende drukwerk, de geringe artistieke kwaliteit, de smaakbedervende uitwerking, de menselijke waarden verwaarlozende inhoud, die geweldpleging, verschrikking en gedragspatronen uitbeeldt welke kinderen geneigd zijn te imiteren.

Een grote verscheidenheid van factoren speelt bij de kritiek dus een rol. Deze gevarieerde benadering is toe te juichen, mits men onderscheidt vanuit welk(e) gezichtspunt(en) het verschijnsel wordt bekeken. In de kritieken spelen helaas GENERALISATIES dikwijls een rol, terwijl de inhoud van enige of vele strips als bepalend wordt beschouwd voor het wezenlijk van de beeldverhalen in het algemeen. Een typisch voorbeeld van een dergelijk betoog is het artikel «de heerschappij van het beeld». De felle emotionaliteit werkt bovendien verwarrend. Meningen, onderstellingen en conclusies van voorstaanders worden vermeld en vervolgens als WAARDELOOS verworpen. Een onderzoek naar de waarde ervan vindt niet plaats. Als Schevenhels de «TAAL» DER PRENTJES analyseert doet hij dit via een psychologische benadering van de beeldinhoud. Wat hij naar voren brengt, geldt zowel voor de inhoudelijke slechte strip als voor een inhoudelijk slecht verhaal. Hoewel deze kritieken waarde hebben als alarmsignaal vertroebelen ze door hun onvoldoend doordacht uitgangspunt de sfeer waarin de discussies zich afspelen.»

Typisch ook dat Niemöller net zoals wij moet vaststellen in welke sfeer en geest van overdrijving het betoog plaats grijpt bij die mensen die tegen beeldverhalen ageren. De argumenten komen hierop neer, nog steeds volgens «De heerschappij van het beeld»: *morele invloed die funest is* en *taalbederf* en dit wordt doodgewoon als maatregel opgeroepen: de dreiging van de CENSUUR, niet meer en niet minder. Schevenhels is overigens niet de enige in dit geval. In een artikel van 16 juni 1967 schrijft Th. Van de Kamp in het weekblad «De Bond» (Brussel) in een tekst getiteld «Voor beeldromans zijn we niet zo geestdriftig»: WAAR WE OP ZITTEN TE WACHTEN IS EEN ALGEMEEN DRUKVERBOD (...) wel ja, waarom niet! En enkel lectuur goedgekeurd door Van de Kamp & Co b.v. en al de slechte boeken verbranden natuurlijk, en alleen de T.V. programma's goedgekeurd door Th. v. d. Kamp en alleen DIE films te zien die Van de Kamp goedkeurt enz. enz.! God, wat lijkt «1984» dichtbij als wij zulke dingen lezen! En die Van de Kamp die zich geen rekenschap geeft dat hij zulke dingen schrijft?! Maar deze argumentatie is natuurlijk niet zo maar voldoende en klakkeloos neergelegd, er is b.v. ook het aanhalen van doodslaande VOORBEELDEN, waarbij men zich haast om te veralgemenen. Zo haalt Schevenhels een mooi voorbeeld aan, blz. 228, als nota nummer 10, waarbij hij spreekt van inleving en het tragisch geval citeert van een jongetje van 13 jaar dat zich verkleedt als ruimtevaarder en hierdoor de verstikkingsdood sterft, waarbij hij tot de conclusie komt, dat dit de schuld is van de comics die hij las, och arme toch!

Welnu, ik zou gemakkelijk tientallen van deze voorbeelden kunnen aanhalen, want men moet het in feite niet erg ver zoeken; kinderen imiteren nu eenmaal, in hun psychologisch-noodzakelijke imitatiedrang om te komen tot het volwassenschap waarnaar zij als kind opkijken; de eerste imitatie is die van de ouders: jongen = vader, dochter = moeder... het is een nogal gemakkelijke oplossing, het is een nogal stompzinnige oplossing de schuld van tragische imitatiegevallen af te wentelen op de beeldverhalen. Wij hebben hierover lange discussies gehad met prof: Dr. A. Marckx, een voldoend erkend psychiater, die ons onmiddellijk enkele gevallen uit de belletrie wist aan te halen uit VOORBIJE eeuwen. Persoonlijk herinneren wij ons nog steeds het geval dat wij zelf als kind lazen in het boek van oorlogsvliegenier Hans U. Rudel. In diens memoires «Trotzdem» waar hij als achtjarige dolgeraasd over parachutisme op een zekere dag uit het venster van de eerste verdieping sprong met een regenscherm als valscherm. Noch in de gevallen geciteerd door prof. Marckx, noch in het geval van Rudel is er sprake van comics... Typisch... Tragisch...

Er is iets nog veel erger in onze ogen, nl. de nota nr. 6 nog steeds uit «De Heerschappij», wanneer de auteur het jongetje citeert die zogenaamd zijn levensdoel synthetiseert door te zeggen «I want to be a sex maniac». Verdomme, wat is dat mooi! Ongehoord zelfs! Een geval om bij te likkebaarden! Het spijt ons dat wij niet in de plaats van eender wie zijn geweest in de omgeving van dat kind, toen het deze verklaring heeft afgelegd, want hetgeen noch Wertham noch Schevenhels aanhalen is de reactie die daarop volgde. En juist DAT had Wertham moeten noteren. In de mond van een jongetje of eender wie vinden wij zulk een uitspraak absoluut niet vreemd, zelfs helemaal niet shockerend, en schenken wij er slechts een zeer betrekkelijke aandacht aan. Hetgeen belangrijk is, in dit specifiek geval, is de houding en de manier waarop een opvoeder of psychiater gaat reageren. HIER ligt de sleutel van een geestelijk trauma, – indruk of invloed – dat moreel zeer wijddragend kan zijn. Niet hetgeen het jongetje zegt is van belang, wel de manier waarop een volwassen mens daarop reageert en wij menen niet dat Jung ons in dit geval zou tegenspreken. Want die morele invloed, daar wilden wij het nu even over hebben. Terecht zegt Niemöller ook in zijn studiewerk: «Een ander bezwaar geldt de eventuele invloed van de beeldverhalen op de ontwikkeling van de fantasie. Bij ons weten is er tot dusver nog geen onderzoeker in geslaagd aan te tonen dat de strips deze functie of negatief of positief beïnvloeden...» En in zijn studie «Beeldromans gezien uit criminologisch oogpunt» is de conclusie van A.H. Hijmans van den Bergh ondubbelzinnig: een lijnrechte invloed comic-daderdelict bestaat nauwelijks of niet, waarbij ons bovendien opvalt, eens te meer, hoe slecht deze mensen, Schevenhels-Van de Kamp-Schmook, hun beeldverhalen toch kennen, want zij hebben het voortdurend over de funeste morele invloed en halen daarbij typerende voorbeelden aan waarbij men mensen neergestoken ziet of afgerost maar VERGETEN daarbij dat – en sedert het ontstaan van de beeldverhalen in de vorige eeuw – het BEELDVERHAAL in haar humoristische of realistische afbeelding voortdurend de drager is geweest van een enkele moraal gebaseerd op het christelijk idee dat het GOEDE HET ALTIJD WINT VAN HET SLECHTE. Zelfs in de horror comics is dit zo geweest en dat ene idee heeft al altijd de thematiek gedomineerd, welk genre de tekenaar ook toepaste!! Waar halen van dat ogenblik af, onze vrienden deze idee van een nefaste morele invloed vermits het beeldverhaal een GOEDE (christelijk georiënteerde) thematiek en idee verspreid? Er is iets in hun argumentatie die, op dit vlak, niet klopt. Ware het geweest dat de beeldverhalen, net zoals ook de volks-

prent destijds een moraliserende rol had, drager en verspreider waren geweest van een a-morele of immorele idee of thematiek, men had de argumentatie nog kunnen begrijpen, maar dat is zeker niet zo.
En wat bezielt dan toch een Schevenhels wanneer hij van leer trekt tegen Hergé zelve, wanneer hij op blz. 218 van zijn werkje bezwaar oppert tegen mensen die enthousiast zijn over enkele nieuwe Hergé titels, die aan de prullerige beeldroman een steek toebrachten?
Zelfs dat vindt Schevenhels niet goed, zelfs dat kan hij niet goedkeuren. Had hij ooit de moeite genomen om eens het werk van Hergé van dichtbij te analyseren, hij zou tot de slotsom zijn gekomen, dat er in dit werk een dieptegang steekt die menig auteur hem benijden kan en dat Hergé sedert jaren in het verweer staat om oorlogsstokers, racisten, slavenhandelaars, woekeraars en oplichters en dieven aan de kaak te stellen, en moed, vriendschap, trouw en volharding als deugdzame kwaliteiten ophemelt. Primitief? Integendeel! En wat een eenvoud en intelligentie in de opbouw van de verhalen, wat een vernuft en talent in de grafische techniek... als het zo is dat dit alles die mensen ontgaat, dan kan ik slechts hopen dat bij hen eens de ogen zullen opengaan en dat zij dan met evenveel genot als wij van de werken – de stripverhalen, pardon – van Hergé, de grootste stripkunstenaar van deze eeuw wellicht, zullen genieten. In elk geval is het zo dat de moraliserende thematiek van de goede die het haalt op de slechte, die Christelijke erfenis, nog steeds in het beeldverhaal ten toon gespreid wordt, met uitzondering dan van de enkele Fumetti per adulti uit Italië afkomstig en de underground strips: in het eerste geval zuivere ontspanningslectuur van goedkoop allooi en in het tweede geval een direct protest en contestatiewapen. In beide gevallen strips voorbehouden aan volwassenen en dikwijls waardeloos spul dat gelezen en weggesmeten kan worden. Op dit peil is onze kritiek even onverbiddelijk, maar dan ook gemotiveerd. Veel meer dan Schevenhels' betoog, die het dan ook heeft over de taalarmoede en de taalellende; net zoals Leo Roelants het ooit eens heeft willen staven met de argumentatie volgens dewelke het bewezen was (door wie?) dat het lezen van comics ANALFABETISME in de hand werkte. Groter onzin kennen wij niet, want uitzondering gemaakt voor de stopcomic, in feite een verlengde spotprent, kennen wij geen voorbeelden van strips waar geen tekst in voorkomt, en de tekst mag dan al ondergeschikt zijn, hij is onontbeerlijk, hij is begeleidend, uitlegverschaffend of ingemengd onder dialoogvorm in ballontekst of als ondertekst. Hoe dan ook, tekst komt voor in een beeldverhaal, maar dat het beeldverhaal nu uitgesproken analfabetisme in de hand werkt, dat begrijpen wij niet. Wanneer men het voorbeeld aanhaalt van die Amerikaanse troepen die bij de ontscheping in 1944 niets dan comics lazen en meer en meer analfabeet werden, kletsen wij ons op de billen van het lachen. Commentaar overbodig, maar het voorbeeld is slecht gekozen: allicht, deze troepen die de ontscheping meemaakten langs de Normandische kust waren samengesteld uit het uitschot van de Amerikaanse gevangenissen of uit boerenjongens of stadsschoeljes die niet beter wisten. De omstandigheden moet men ook voor ogen houden. Niet al te intelligente mensen, die her en derwaarts meegesleept worden in de maalstroom van de oorlog, die gaan zeker niet Dostojewski of Shakespeare kiezen als lectuur, wel iets vlot en gemakkelijk; de comics uit die jaren stonden vol oorlogsverhalen waar de Duitsers een ferme pandoering kregen (idem voor de Jappen), meer niet...

Verder – en dat moet gezegd worden – zorgden verschillende legerdiensten voor goedkopen uitgaven van populaire lectuur, detectives of soms wel belletristische werken. (Wij hebben hier bij de hand nog wel enkele van die uitgaven, zelfs een goedkope Dracula uitgave voor de legereenheden, in een klein handig formaatje...). En waarmee wordt de argumentatie gestaafd? Zou het niet eerder aan de oorlogsomstandigheden liggen en was dat analfabetisme misschien al niet aanwezig in den dop? Hoe dan ook, het lijkt me meer dan verdacht om nogmaals het beeldverhaal te beschuldigen van alle kwalen dienaangaande, en om zogenaamd het analfabetisme in het Amerikaanse leger in de hand te werken. Uit eigen diensttijd houden wij over dat relatief weinig jongens strips lazen, al evenmin als iets anders overigens. In feite waren er maar twee, laat ons zeggen, regelmatige striplezers: één jongen uit Brussel, een schoelie, en wij d.w.z. een dommerik en een slimmerik (en wij laten het aan de lezer over om te zeggen wie wie was). Misschien kan ook reeds daaruit besloten worden dat er sedertdien één analfabeet meer in België rond loopt?
Toch geven wij graag toe hetgeen wij zelf de visu meemaken. Inderdaad zijn de voorbeelden die Schevenhels, maar ook Decaigny en zelfs Niemöller aanhalen, inzake foutief taalgebruik, in bepaalde strips JUIST. Wij zelf hebben reeds heel wat gesakkerd tegen foutief taalgebruik in stripverhalen en wij hebben hier enkele voorbeelden liggen van beeldverhalen die alles behalve plezierig om te lezen zijn, omwille van het foutieve taalgebruik; maar het valt ons dan ook op dat het hier meestal om minder goede, minder aanbevelenswaardige

stripverhalen gaat en dat wij weigeren, positief weigeren, om van taalarmoede een argument te maken in het nadeel van de stripverhalen! Als men het proces maakt van SLECHT TAALGEBRUIK dan moet men ALLE slecht taalgebruik erbij halen. Dan kunnen wij zo Jan Cremer, Ward Ruyslinck en Jef Geeraerts eveneens verwijten dat zij fouten schrijven. In dit opzicht is het altijd belangrijk te wijzen naar taalfouten, dat is zeker, maar zeggen dat strips slecht zijn omwille van sommige voorbeelden van taalfouten is te dom, want dan moet men er de «grote» schrijvers ook op wijzen. Het probleem van de taal is er een op een ander niveau nl. dat van de VERTALING en de grote uitgeverijen hebben me dunkt op dat gebied geen klagen en gebruiken meestal bevoegd personeel; dat ligt in hun voor- of nadeel, maar foutief taalgebruik... hm, het ligt niet alleen op het peil van het stripverhaal dunkt ons, want van dat ogenblik af kan men evengoed verwijzen naar andere problemen zoals kwaliteit van druk, inspanningen en moeite getroost door de uitgever... het is allemaal een beetje complexer dan men het ons heeft willen doen geloven. Want hoe dan ook, het is vreemd hoezeer de argumentatie van onze vrienden steunt op studiemateriaal van het buitenland, voornamelijk Duits (in feite het minst betrouwbare) en dat men dan nooit valt op materiaal ten gunste van.

Wij hebben hier nochthans voor ons een studie liggen uit 1973 van de Bibliothèque Municipale van Toulouse (wij doen ook beroep op buitenlands materiaal aangezien er in België niets of zeer weinig van die aard te bekomen is) en die studie heet «Lecture et Bande dessinée», een soort opiniepeiling waarin geen conclusies, overhaastige conclusies, worden getrokken, gezien volgens de samenstellers het te gering aantal ondervraagde lezers, maar waarin ook interessante stellingen geopperd worden. Of het beeldverhaal misschien geen steun voor de bibliotheek kan worden net als het een fenomeen uit de wereld van het boek is? En dat is het juist: de zwakke argumentatie van een Schevenhels, van een Roelants, het belachelijke van een Van de Kamp, hebben ons steeds wrevelig gestemd omwille van de vijandige houding A PRIORI van deze mensen, die in het beeldverhaal een vijand zagen dan wanneer zij er in feite een wapen van hadden kunnen maken. Zij dachten aan «de reine ziel van het kind» en niet: wat te doen om van het beeldverhaal iets goeds te maken voor die reine ziel? Daar ligt de knoop tenslotte. Door die associatie van strip op het niveau van het onschuldig kind is heel de gedachtengang van Schevenhels en zijn collega's scheefgetrokken. Zij zien niet in, of zagen niet in, dat het sociaal verschijnsel, het beeldverhaal, bestaande sedert zovele eeuwen reeds, geleidelijk aan met de nieuwe druktechnieken en de nieuwe verschijningsvormen nieuwe terreinen ging uitbaten: verschijning in de krant, in het jeugdblad, in albumvorm, in het boek, allemaal verschijningsvormen voor dewelke het beeldverhaal als uitdrukkingsmiddel een plaats krijgt al naargelang de uitgever of de kunstenaar zich uitdrukken wil, of kan, of mag. Maar het is wel verstaan dat men dan niet de fout moet begaan verkeerde ideeën, verkeerde associaties te maken, zich te laten beïnvloeden – hoe ironisch ook – omwille van een aantal achterlijke ideeën die niemand vooruithelpen. In de ogen van die mensen, die we nu helaas wel moeten hekelen, was elke verschijningsvorm van beeldverhaal alleen maar vergif omdat EEN DEEL ERVAN SLECHT WAS. Ze mogen nu wel gerustgesteld zijn. Wij menen dat er altijd een deel slecht geweest is in alles. En wij menen nu wel dat men sedertdien voldoende tijd heeft gehad om te achterhalen dat er ook in die tijd goede dingen bestonden, dat er ook een goed deel was en dat ook altijd heeft bestaan, smaakvol, gewetensvol, kunstvol geschreven en getekend, ook in het geval van het beeldverhaal... en dat geen gevaar inhoudt voor de lezer ongeacht zijn rang of leeftijd, wel integendeel, dat het dikwijls verrijkend kan werken, en dat het beeldverhaal niet alleen onder dat verminkend en onvolledig aspect van zuivere lectuur moet gezien worden. De strip, het beeldverhaal, is een verschijningsvorm, is een uitdrukkingsmiddel. Stripgebruik is zover doorgedrongen dat in Frankrijk handleidingen en schoolboeken stripverhalen opnemen! Laat Schevenhels en de anderen nu maar zweten, het is zo en ook op dit niveau bestaat er mogelijkheid om goed en slecht te beïnvloeden. Het stripverhaal is gewoon een wapen, of beter, een instrument dat men kan gebruiken. Is het verkeerd dit instrument b.v. aan te wenden zoals gebeurd is voor oorlogspropaganda (en niet voor kinderen wees gerust), dan dient het nu ook in de scholen voor taalonderwijs b.v. voor geschiedenisonderwijs en ook voor advertentie- en reclamedoeleinden.

En typerend behoort de strip nu tot één der meest voorkomende studieonderwerpen en -objecten voor universiteitsstudenten. In België alleen is het aantal proefschriften in verband met beeldverhalen – goed en slecht – vrij indrukwekkend!

Kortom, de strip is wel degelijk het fenomeen dat we reeds vermeld hebben. Een volledig uitdrukkingsmiddel dat op verschillende niveaus kan werken en spelen, in verschillende aspecten kan verschijnen en daardoor een belang heeft naar inhoud en naar vorm en dat openstaat voor enorm veel mogelijkheden. Dat deze mogelijkheden lopen in gunstige zowel als

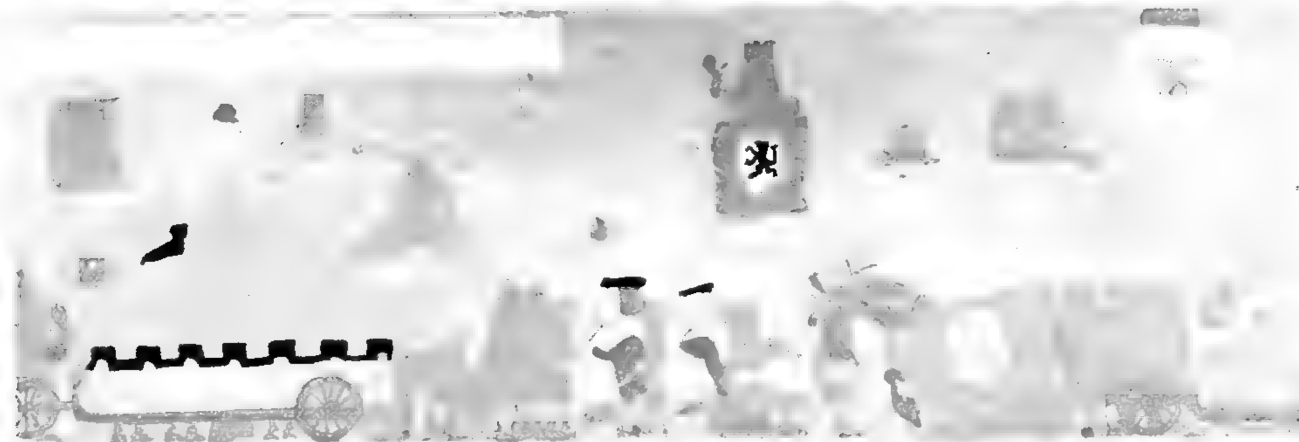
ongunstige zin behoort tot de eigenschappen van de mens zelf. Zo is het dat wij Schevenhels zijn fanatisme verwijten, dan wanneer een meer genuanceerde houding afgestemd op een gegronde en gevoelige kennis van zaken, heel wat normaler en eerbaarder zou zijn. Het beeldverhaal kan gebruikt worden als een mes dat in twee richtingen snijdt, dat is waar, dat hebben wij nooit tegengesproken, en dat is evenzeer waar voor alle uitdrukkingsmiddelen. Het goede en het slechte ervan ligt in de mens zelf die ze gebruikt of uitdrukt en in die zin interesseert het fenomeen ons niet. Wel interesseert en ontroert ons het fenomeen «beeldverhaal» als artistiek verschijnsel, historisch en evolutief gezien. In het kader van dit werk hebben wij ons dan beperkt tot de achtergrond van het beeldverhaal in Vlaanderen, niet meer, niet minder. Net zoals in andere landen en zoals gegroeid sedert zijn ontstaan, is het beeldverhaal bij ons een verschijnsel op niveau van de kunst (grafische kunst en literatuur), uitgeverij, oplage, verspreiding en verschijningsvormen met commercieel en financieel aspect en een sociaal aspect: de lezer. En doorheen onze studie is gebleken hoe onjuist en onwaar, hoe weinig standvastig, de argumentatie van een Schevenhels was. Zelfs indien sommige minderwaardige produkten op onze markt werden gebracht, dan is het nog zo dat voor het beeldverhaal in Vlaanderen haar steunpilaren, zoals Vandersteen en Sleen, zeker en vast niets of weinig te maken hebben gehad met strips van bedenkelijk allooi. Het blijkt integendeel, dat het beeldverhaal uit onze gewesten altijd beantwoordde aan de meest elementaire regels van goed gedrag en zeden. Ook dat zijn aspecten die Schevenhels en de anderen over het hoofd zien, net zoals zij niet begrijpen dat men beeldverhalen gewoon kritisch kan beschouwen naar vorm en inhoud zoals eender welk ander artistiek uitdrukkingsmiddel. Het spijt ons dan voor hen dat hun zoveel genoegens ontnomen worden, en wanneer zij dan bovendien ook drukken op het gevaar van radio (!) tv (!!) en film (!!!), dan lijkt het ons erg dat zij streven naar een soort übermenschachtige droogstoppel die niet drinkt, niet rookt, niet neukt, niet naar radio kijkt, naar tv luistert (of omgekeerd), nooit naar het theater gaat, nooit naar de film, enkel de musea voor schone kunsten afloopt en zeker nooit de bordelen. Ons allemaal goed, maar geen spek voor onze bek, hoor! En wat de stripverhalen betreft, wij lezen ze sedert wij KONDEN LEZEN. Wij kennen veel striptekenaars die ons bijzonder artistiek aangelegde en beminnelijke mensen lijken, die wij niet voor al het goud van de wereld voor droogstoppels willen ruilen, en tenslotte, NIEMAND (zelfs geen censuur) verplicht Schevenhels en de anderen om strips te lezen. Hun argumentatie trekt op niets en kinderen, zoals wij zeer goed weten, want wij komen er veel mee in kontakt, zijn heel wat kritischer ingesteld en een veel moeilijker publiek zelfs op gebied van strips dan al die mensen wel vermoeden.

En wanneer men dan jarenlang in een bepaald – en toch beperkt – milieu zulk een vijandige houding heeft moeten vaststellen, dan is het ook verheugend kennis te nemen met een meer genuanceerde, veel meer oprechte houding zoals blijkt uit de tekst bij de rubriek «Beeldroman» (blz. 149) uit de Standaard Encyclopedie voor Opvoeding en Onderwijs (dus behorende tot dat welbepaald «milieu» om in mafiatermen te praten) daterend uit 1974 en die inhakend op teksten zoals die van de bibliotheek van Toulouse ook kwaliteiten wil toekennen aan het beeldverhaal: «Naar de structuur moet men het beeldverhaal beschouwen als een verrijking van de traditionele uitdrukkingsvormen van woord en beeld». En nog verder lezen we: «Hoewel bezwaren gerezen zijn tegen het beeldverhaal (...) is de negatieve werking ervan omstreden» (zoals ook bleek uit de tekst van Hijmans van den Berghe, overigens). Is «technisch» gezien deze geciteerde tekst minder juist toch blijkt hier een totaal andere mening naar voren te komen ten overstaan van een rijk verschijnsel. Het was niet onze bedoeling de discussie of het debat te openen, maar misschien wel meer om het studieobject en verschijnsel «beeldverhaal» op het niveau van opvoeding en bibliotheekwezen aan te duiden als een gegeven waarvoor nog veel moet en kan gedaan worden.

* *
*

Uit Jan Zonder Vrees van W. Dolphyn en J. Lagrillière
Links de kleurselectie, rechts afdruk van de film

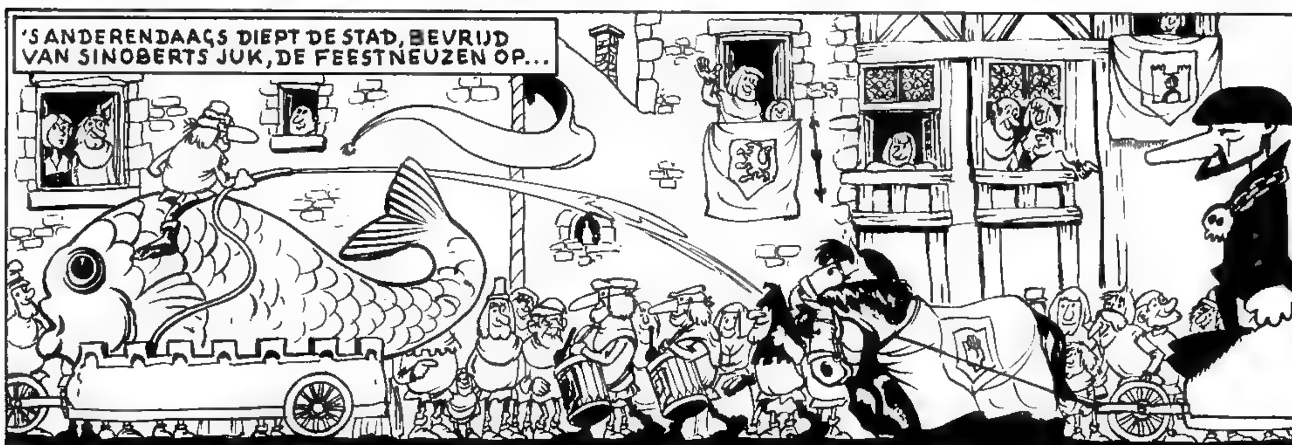

EN WELDRA TREKT EEN TRIOMFANTELIJKE STOET DE STAD BINNEN...
WAAROM ZETTE HIJ DIE VENT DAAR NU NEER, HET WAS NET ZO LEUK...

MAAK HEM NIET KITTELORIG, VADER! DAAR KAN IE NIETTEGEN
111, 112, 113, 114, 115...

SINAASAPPEL!
SINTROEN!
BOE SINOBERT
LEVE JAN ZONDER VREES!

POORTERS, SLUIT DEZE REKEL STEVIG OP! HIJ VERDIENT HET!
HOERA!
VIERENDEEL HEM!
KOMT VOOR MEKAAR!

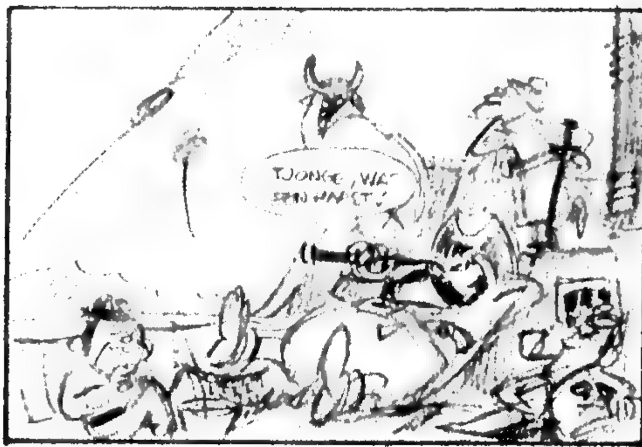

EN IK ZEG.. HEU... HET MET BLOEMEN
45A

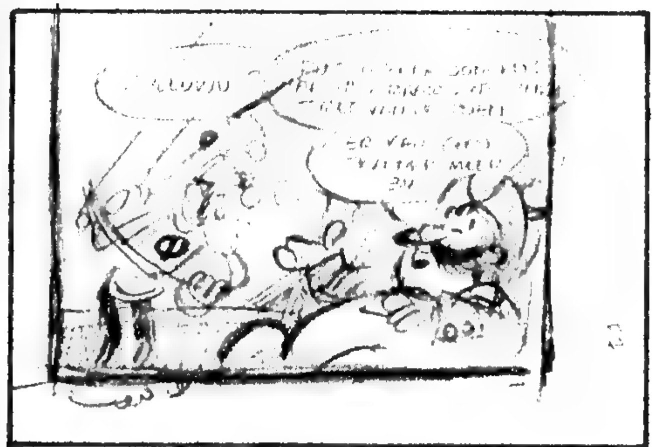

'S ANDERENDAAGS DIEPT DE STAD, BEVRIJD VAN SINOBERTS JUK, DE FEESTNEUZEN OP...

EN WORDT EEN STRAAT HERDOOPT...
DIE VOORTAAN DE NEUZENGANG ZAL HETEN!

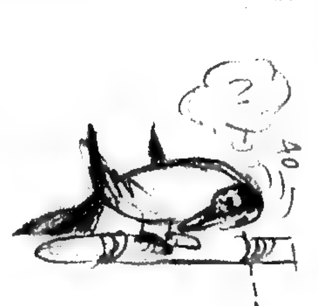

...EN GAAT OP HET EERSTE POPPENKASTFESTIVAL DE NEUS IN PREMIÈRE!
GEEF DAT APPELTJE MAAR, SIN IK ZAL HET WEL SCHILLEN...
HA, EEN VRUCHTBARE INSPIRATIE!

DAT IS WEER VOOR MEKAAR DOKUS, MAAR...
45B

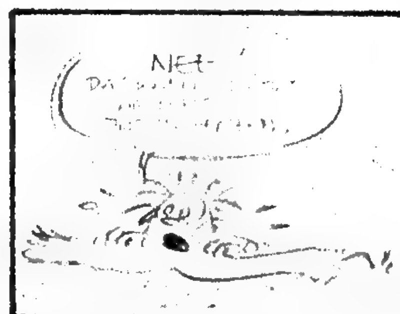

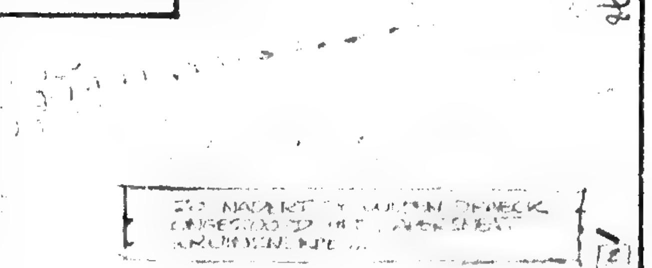

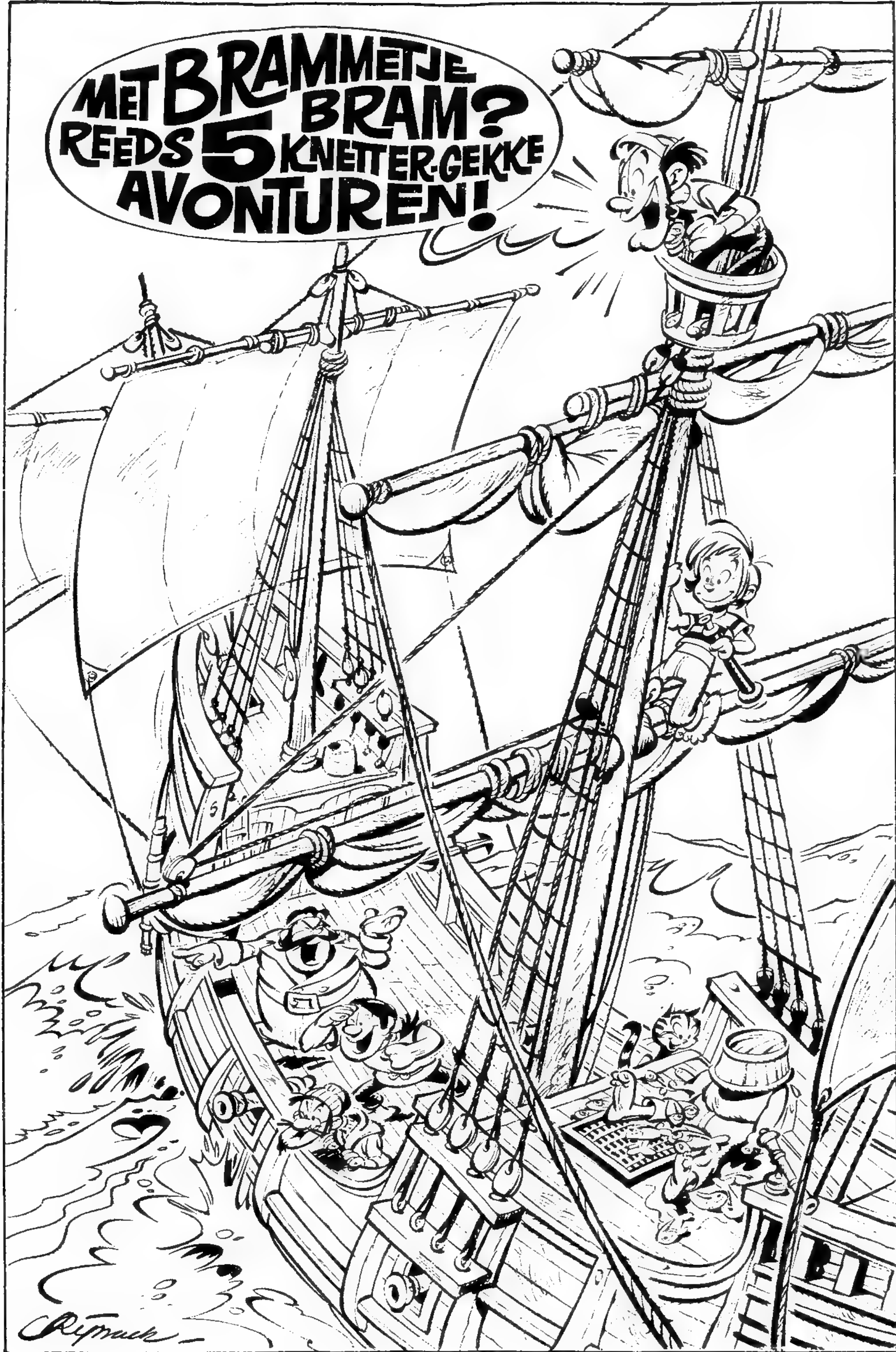

Potloodschets van Brammetje Bram door Ryssack, vóór het in inkt zetten.

Brammetje Bram, suksesreeks van Eddy Ryssack uit SJORS

HOOFDSTUK II: DE VLAAMSE STRIPBLADEN

Er bestaan geen Vlaamse stripbladen. Of beter gezegd, er bestaan geen Vlaamse stripbladen meer. Daarom nog geen reden om zonder meer dit hoofdstuk af te sluiten na zulk een lakoniek gezegde, maar eerder een reden om enkele beschouwingen omtrent dit onderwerp op te sommen. Slechts enkele beschouwingen aangezien ons te veel feitenmateriaal ontbreekt om op wetenschappelijke wijze een fenomeen eigen aan de uitgeverswereld uit de doeken te doen. Eerder is het hier onze taak, door te wijzen naar een zeker verleden en een mogelijke toekomst, te zinspelen op de HUIDIGE mogelijkheden, die geboden worden, op dit terrein. Op het ogenblik overigens dat dit verschijnt is er mogelijk reeds een kentering gekomen, alhoewel we ons geen illusies hoeven te maken. In de eerste plaats is een stripblad een commerciële onderneming en enkel de strips die er in verschijnen gehoorzamen aan artistieke eigenschappen, niet de uitgevers, niet de verkopers... maar op dit aspect komen we later wel even terug. Het ligt ook niet in onze bedoeling in dit hoofdstuk een strakke historiek op te stellen van de evolutie, de groei en het verval van de Vlaamse stripbladen. Wel om de belangrijkste en nog bestaande te citeren en deze min of meer te omlijnen, omwille van hun hoedanigheden of bijzonderheden op diverse vlakken. Het historisch belang werd dan ook eventueel aangestipt in het hoofdstuk over de Vlaamse stripgeschiedenis.

Wanneer ik zeg dat er geen Vlaamse stripbladen zijn, dan overdrijf ik in die zin dat er natuurlijk nog wel strippublikaties verschijnen op de Vlaamse markt in de Nederlandse taal: zo b.v. uit Nederland het stripblad SJORS, evenals het weekblad Donald Duck. De grote drie stripbladen uit Nederland zijn D. Duck, Sjors en Pep (thans Eppo), waarbij we dan Okki en Taptoe en ook Tina moeten rekenen om de hoofdvogels, die gewillig de kaap van de 100.000 exemplaren per week overschrijden, opgenoemd te hebben. Pep werd echter niet meer verspreid in België aangezien dit blad wel veel overnam uit publikaties van Lombard (Kuifje) en Rossel (= lees Dargaud) om aldus niet te concurreren met andere contactbroeders. Ook de Classics en andere maandbladen worden overigens verdeeld in België, dus Vlaanderen. Verschijnen eveneens in Vlaanderen: Nederlandse vertalingen van Frans-Belgische bladen zoals Spirou onder de titel Robbedoes, en Tintin onder de titel van Kuifje. A priori weiger ik om zulke bladen, overigens toch met geringe oplage, (Robbedoes schommelde in Nederland tussen de 12.000 en de 18.000 en overschreed in Vlaanderen zeker niet de 30.000) als Vlaamse bladen te beschouwen. Ze zijn letterlijk de vertaling – al werken er allicht Vlaamse tekenaars bij – van de Franstalige uitgave en beschikken niet over een onafhankelijke Vlaamse redactie. Dit was WEL het geval in de jaren vijftig bij Kuifje waar Johan de Brabander (ps. Van Milleghem) een eigen redactie voerde; wat wel eens aanzienlijke verschillen meebracht tussen Tintin en Kuifje, maar momenteel is daar geen sprake meer van. Ook in de vijftiger jaren bestonden er minieme verschillen tussen Robbedoes en Spirou, maar zonder dat de redactie daar mee gemoeid was. Het enige verschil bestaande tussen Tintin en Kuifje, en Spirou en Robbedoes situeert zich overigens op het niveau van het redactioneel gedeelte waar artikelen en bepaalde rubrieken aangepast worden, uiteraard aan het verschil in publiek. Om die redenen weigeren wij dan ook om Kuifje en Robbedoes als Vlaamse stripbladen te beschouwen. Hetzelfde geldt overigens momenteel voor Ons Volkske dat een afkooksel is geworden van Kuifje, dat reeds slechts de vertaling is van Tintin. Hierover vindt men meer gegevens onder de titel Ons Volkske. Deze drie titels reeds uitgeschakeld zijnde, blijft er wezenlijk niet veel meer over. Inderdaad kunnen wij een groot aantal bladen opnoemen die helaas niet meer bestaan.

Bravo, Kindervriend, Wonderland, Pum Pum, Kleine Zondagsvriend, Strip... dit waren destijds belangrijke, de BELANGRIJKSTE Vlaamse strip-

bladen en geen daarvan bestaat nog. Hetzelfde geldt voor een aantal Franstalige publikaties die inmiddels ook verdwenen zijn, maar die destijds elk een eigen Vlaamse uitgave hadden: citeren we hier: Wrill (Luik), Story (Brussel), Mickey Magazine (Brussel), Héroic-Albums (Brussel), en Sprint (vertaling van Risque-Tout), Tarzan (Parijs-Brussel). Al deze bladen zijn verdwenen, zowel de Franse als de Nederlandse uitgaven ervan. Wat bestaat er dan in feite nog wel? Enkele mutaties en enkele krantesupplementen, meer niet. 't Kapoentje werd een krantesupplement voor Het Volk. Pats is een krantesupplement bij de Standaard groep en Sneppeke is een krantesupplement voor Belang van Limburg. Bestaat nog als jeugdblad maar niet meer als stripblad: Zonneland en zijn epigonen (Zonnekind, Zonnestraal...). Bestaat nog als strippublikatie: Ohee (Het Volk) en de stripboekjes van uitgeverij De Schorpioen zoals Jacula, Jungla, Messalina, Terror enz. Het besluit is dan ook nogal kort dus, buiten enkele krantesupplementen en enkele jeugdbladen bestaan er in feite geen Vlaamse stripbladen meer. Al hetgeen op de Vlaamse markt verschijnt zijnde een vertaling van Franstalige publikaties of Nederlands materiaal uit het buitenland (Nederland). De afgang gebeurde zoals blijkt uit de verschillende studies van de grote Vlaamse stripbladen, voornamelijk in de jaren vijftig met de verschijning of metamorfose van KZV, Ons Volkske, 't Kapoentje, Zonneland voornamelijk. Vreemd genoeg lijken het steeds inwendige redactionele problemen van allerlei aard en niveau te zijn geweest, die van aard waren om een einde te maken aan een soms lange rij inspanningen inzake groei en bloei...

In een land waar de oplage van Tintin voor België, alleen qua Franse uitgave niet hoger licht dan 70.000 maximum (voor een Franstalige bevolking van 4 miljoen), moet het zeker mogelijk zijn met de 6 miljoen langs de Vlaamse kant om een stripblad uit te geven dat mits de nodige voorzorgsmaatregelen van allerlei aard qua vorm en inhoud een grote oplage verzekert om voort te bestaan. En dat aldus werkgelegenheid kan geven aan tekenaars van eigen bodem (hetgeen de twee grote voor ogen liggende objectieven moeten zijn van een Vlaams stripblad in de eerste plaats). Maar het is zinloos te klagen over de fouten en gebreken van voorgangers, want juist de kwaliteit van voorbije Vlaamse stripbladen, thans verdwenen, zou een stimulans moeten zijn om die taak en die functie weer op te nemen, nu de tijd rijp is en de mogelijkheden bestaan bij diverse grote uitgeverijen, beschikkende over distributiekanalen en capabele mensen, die in staat zijn een kern te vormen geschikt om de inhoud en de vorm te verzekeren van een blad dat GELEZEN wordt door een «stripminded» en leeshongerig publiek, dus een publiek bereid om te KOPEN, hetgeen de hoofdzakelijke wens is van de uitgever. We houden wel degelijk rekening met de vraag van de ene en de wens van de andere, maar we weten stilaan dat zulke mensen klaar staan om die taak op zich te nemen en dus is het woord nu ook aan de uitgever...

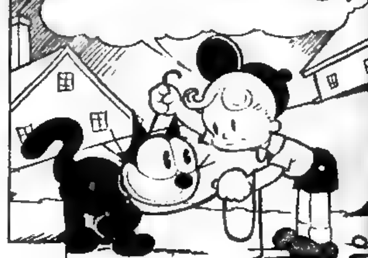
WILLY VANDERSTEEN

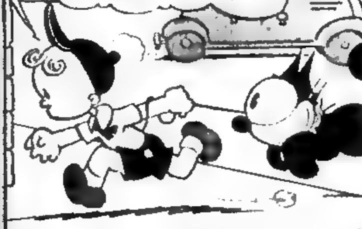
2e Jaargang No. 9 — Prijs fr. 1.— Uitgever: J. Meuwissen, Charles de Costerstraat 10—12, Brussel
Abonnementsprijs drie m. 12 frank, zes m. 24 frank, twaalf m. 48 frank. Telefoon 481668 en 487495

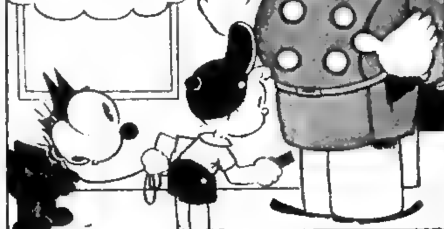

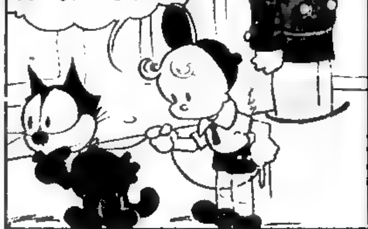

felix de kat

BRAVO 1936-1940. (J. Meeuwissen, Brussel)

Bravo is uitgegroeid tot één der beste weekbladen van België, maar de enige periode die voor ons interessant is, loopt van 1936 tot 1940. Hierna kwam Bravo in Franse handen terecht, veranderde van redaktie en presentatie.
De Bravo, die na '40 verschijnt in het Nederlands, is een vertaling van de franstalige Bravo, meer niet. Voor de oorlog was Bravo ENKEL een Nederlandstalig weekblad voor de jeugd. Het is een feit dat Bravo praktisch geen eigen tekenaars heeft gepubliceerd in deze periode, maar dat neemt niets weg van de belangrijkheid van Bravo. Als stripblad is Bravo het belangrijkste weekblad van voor de oorlog in België. Het enige trouwens dat de vergelijking met buitenlandse bladen kan doorstaan, Voor België, en meer bepaald voor Vlaanderen, heeft Bravo dezelfde rol gespeeld als «l'Avventuroso» in Italië of «Robinson» en «Hop-là» in Frankrijk. Alleen misschien het ontbreken van kleuren valt op; Bravo verscheen niet in 4 kleuren, maar dominerend blauw en rood. Voor de brave jeugd uit Vlaanderen was Bravo een hele revelatie die haar liet kennisnemen met buitenlandse produkties, vooral de Amerikaanse krantestrips, zoals ook in meer geringe mate Kinderland en Wonderland zouden doen. Naar het voorbeeld van de buitenlandse stripbladen verscheen Bravo (week van 3 tot 9 mei 1936) gesticht door uitgever J. Meeuwissen te Brussel, (prijs 1 F), op formaat 24 × 32.
Bravo bezat een overvloedig redaktioneel gedeelte, bladzijden 2, 3, 6, 7, 10, 11, 14 en 15 van de 16 bladzijden in totaal. Rubrieken waren o.a. «Uit de vijf werelddelen», geïllustreerde dagklapper, naairubriek voor jonge meisjes, «Wie, wat, waar?» enz.
Dit werd prachtig aangevuld door ontelbare verhalen, vervolgromans en novelles van Jean Ray (John Flanders), waarschijnlijk redaktie secretaris, van wie de meeste van deze verhalen verschenen onder ontelbare pseudoniemen, R.M. Temple, John Ray e.a.
In Bravo vinden we ook een aantal verhalen weer van Edmund Bell, de jonge detektive, in verhalen die niets anders dan bewerkingen zijn van Harry Dickson-avonturen. Ook verschenen er langere romans zoals de science-fictionroman: Het Geheim der Sargassen. Ontzettend veel van deze verhaaltjes werden later overgenomen door 't Kapoentje, Mickey, Kuifje, Zonneland en Ons Volkske. Enkele Bell verhalen verschijnen ook als stripverhalen. Deze werden op scenario's van J.F. getekend door Fritz Van den Berghe, erg expressionistisch, meer illustratie dan beeldverhaal.

Op de eerste pagina verscheen «Felix de Kat» van Sullivan.
Op bladzijde 4, «De Koning van de Bereden Politie» naar Zane Grey, dat later vervolgt onder de Gordon strip.
Op bladzijde 5, Stormer Gordon (Flash Gordon), van Alex Raymond, toen de beste science fiction strip ter wereld.
Op bladzijde 8 en gedeeltelijk op bladzijde 9, «De Belhamels» (Katzenjammer Kids) van Knerr.
Op bladzijde 12, bovenaan, «Pietje de Zwerver» (Pete the tramp) van C.D. Russel (die ook verscheen in Kinderland) en onderaan «Bobby en zijn hond» (Bobby Dazzler).
Op pagina 13 een eigen strip: Pikkel en Duim, humorstrip, vrij povertjes.
Bladzijde 16 biedt ons de avonturen van Mik en Mak, kon wel Belgisch zijn.
John Flanders leverde naast verhalen in 1936 o.a. «Op onbekende paden» en «Het vreselijke land van Machrood».
Ongetwijfeld hield het geheel goed stand dankzij de kwaliteit van de redaktie en de grafische kwaliteit van de strips. In 1937 verscheen o.a. één der lokale beeldverhalen «De vernielers der wereld» waarschijnlijk naar scenario van John Flanders. Na dit verhaal verschijnt de eerste stripbewerking van Ed. Bell (De man met het witte aangezicht).
1937 loopt dus verder zoals 1936, maar in september 1938 is er verandering op til en zien we geleidelijk aan de grote Amerikaanse reeksen verdrongen worden door reeksen verdeeld bij AFP ten nadele van het Amerikaanse KFS.
In september 1938 werd «King van de bereden politie» (Charles Flanders) vervangen door ROBINSON CRUSOE van de Nederlander Auke Tadema.
Dezelfde maand nog verschijnt op de laatste bladzijde «25 km onder de aarde», een SF strip, van dezelfde Tadema, een Nederlandse graficus.
In januari 1939 verdwijnen «Pete» en «Bobby» ten voordele van Engelse reeksen, zo uit de comic-cuts geplukt: «Heer Jan, de IJzeren Ridder» en «Professor Mekaniek». Nog in januari begint de strip «Saturnus tegen de aarde» van de Italiaan Scolari, een formidabele SF strip die best de vergelijking met Flash Gordon weerstond.
Felix verdwijnt ook en wordt vervangen door een Engels avonturenverhaal «Robin Hood», terwijl Scolari nog een ander verhaal levert, na de SF een avontuur op zee met «De galei met de zilveren zeilen». De kleurenpresentatie, twee kleuren, over-

vloedig rood en blauw, geven zijn strips een onvergelijkbare sfeer.
Enkele andere reeksen nog, van minder belang: «Ko Knaaggraag» (van Gertenaar?), «Raar maar waar» (Ferguson), enz.
Deze veranderingen zijn merkbaar op de hoofding waar alle oude helden nu vervangen worden door de huidige stripfiguren.
Ondertussen leverde Flanders onvermoeibaar verhalen, scenario's en romans. De Galeireeks van Scolari werd in mei 1939 opgevolgd door het detektiveverhaal «Gordon Fyfe».
Het laatste nummer was wellicht nummer 3 van 12-18 mei 1940, waar de reeksen Robin Hood, Gordon Fyfe, Dikkie en Dunnie (van F.v.d. Berghe nog), Knaaggraag, Raar maar waar, Robinson Crusoë, Saturnus, Kabouter Pimmel, Ivanhoe en 25 km onder de aarde, met de nieuwe roman van Ray «De nieuwe verschrikking» brutaal onderbroken worden.
Dit betekende niet het einde van Bravo, maar wel van het Vlaamse weekblad Bravo, dat in december 1940 opnieuw start maar met een overwegende Franse ploeg.
J. Dratz, Laudy, Jacobs, Thiriar vormen de nieuwe ploeg. Bravo verrijst, herneemt Amerikaanse strips (voor een korte wijl) en verschijnt in het Frans en het Nederlands.
Toch moeten we voor dit Franse Bravo opmerken dat Vandersteen in 1943 meewerkt en er de reeksen Tori, een jongen uit de voorhistorische wereld, en Sindbad, de zeerover, levert, onder pseudoniem Wil. Beide figuren zijn een eerste schets van respektievelijk Suske en Lambik. Later volgt ook nog Lancelot, een humorvolle tekeningenreeks in de tijd van de Middeleeuwen gesitueerd.

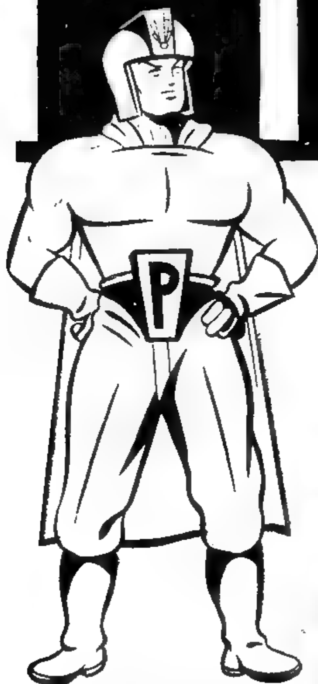
IVANOV's RAKKERSBLAD
(Geldmunt 34, Gent)

Gestart in 1954. Er verschenen 16 nummers op formaat 24/15. Verscheen om de veertien dagen en bevatte 36 blz.
Nam voornamelijk strips op van Duitse oorsprong: «Tilo, de wreker», een realistische reeks uit de Oude Romeinse tijd, getekend door een zekere Charlie Bood; «Basil en de luipaard», geschematiseerde dierenreeks door Bob Heinz; «Bill Rocky», een western, die eveneens afzonderlijk in feuilleton verscheen; «Jerry», nog een western, van Bob Heinz nogmaals. Drie tot vier bladzijden werden redaktioneel gevuld door de «Sacha Ivanov» ploeg. Elk beeldverhaal liep over een groot aantal pagina's per nummer.
Andere reeksen zouden nog opdagen: nog werk van Charlie Bood of humoristische strips. Van Bood de strip «Ralf de ontdekkingsreiziger». Van nummer 6 af kondigde men een nieuwe held aan: Tom Nitro, – de enige Vlaamse bijdrage, van Gene Dec (zie die naam) –, held van een science fiction reeks, die in nummer 11 zou starten.
De voorplaat bestond uit een blauw of geel (afwisselend) kader rondom een grote tekening terugslaand op één der binnenstrips. In het kader waren de hoofden van de helden uit verschillende strips verwerkt.
Noch door inhoud noch door presentatie kon dit blad ooit concurreren met Robbedoes of Kuifje, maar dat belet niet dat het als poging lofwaardig genoeg was in zijn ambitie op populair vlak.

IVANOV'S

RAKKERSBLAD

11

NITRO

TILO

RALF

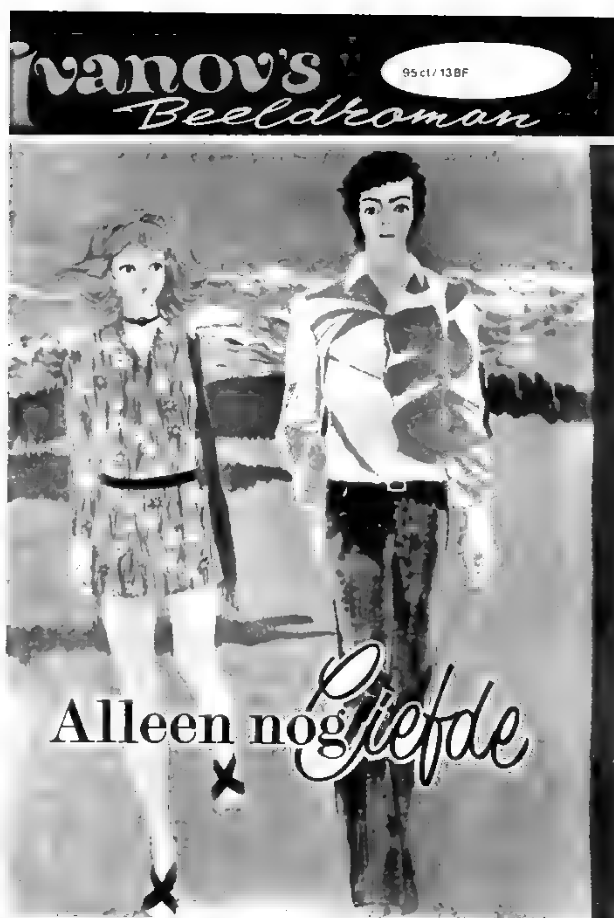

JERRY

IVANOV's BEELDROMANS
(Geldmunt 34, Gent)

Is een wekelijke publikatie, uitgegeven door de Ivanov uitgever (zie vorig tijdschrift) en gelanceerd sedert 1963. Publikatie bestemd hoofdzakelijk voor Engels-Spaans materiaal in zwart/wit.
Ivanov's Beeldroman verschijnt op 64 pagina's (formaat 21/15), bevat meestal één volledig verhaal en een aflevering van een vervolgstrip. Presenteert – traditiegetrouw voor Ivanov – familiale strips, liefdesromans voor groot publiek, soms het moet gezegd worden, uitmuntend getekend. Levert dus uitsluitend werk van de buitenlandse studio's.
Van 1970 af lanceert dezelfde uitgeverij ook wekelijks BEELDROMANCE in co-produktie met een Nederlandse uitgever, met wie ook de vertalingen worden geleverd van de stripboekjes OSS 117, COPLAN en MISTER X. «Beeldromance» verschijnt op formaat 14/20 en telt 66 blz. (prijs: 13 F).
Hoe dan ook, de Ivanov-trust is een belangrijk uitgever te noemen op zijn gebied nl. de ontspanningslectuur voor een wel afgebakend terrein, dat van de bakvissen en de huismoeders.

'T KAPOENTJE (Het Volk, Gent)

Het is op 3 april 1947 dat *'t Kapoentje* zijn eerste stappen zet, dan wanneer het blad reeds aan zijn 3de jaargang bezig is, vermits het gestart is in 1945, onder de titel ONS VOLKSKE (voortzetting van Ons Volkske van voor de oorlog); dus het blad, voor de jeugd, door de uitgever van Ons Volk uitgebracht. In deze publikatie – Ons Volkske – verscheen reeds Willy Vandersteen met talrijke verhalen. Voor *Ons Volkske* werden toen de beste Vlaamse talenten aangetrokken: Sleen, Vandersteen en Bob De Moor.

Bij de overgang van Ons Volkske naar 't Kapoentje – te wijten meer aan de interne moeilijkheden van de Belgische pers na de bevrijding – bleef de toestand van de medewerkers om zo te zeggen ongewijzigd. De verhalen die aan de gang waren werden gewoon voortgezet. Vandersteen, dan nog volop aan het werk voor *Ons Volk* en *Overal*, tekent voort maar verdwijnt na enkele verhalen. De Moor verdwijnt eveneens, na enkele verhalen, wanneer hij overloopt naar Kuifje: beiden zullen we overigens terugvinden in Ons Volkske wanneer dit blad opnieuw van stapel loopt (voor de 3de maal in feite) in 1949. Sleen blijft dan als enige grote over in *'t Kapoentje*, net wanneer dit gaat overschakelen van Brussel (Nieuwe Gids) naar Gent en dan breekt ook diens grote periode aan.

Op 3 april dus zet *'t Kapoentje* zijn eerste Kapoenstappen als Vlaams weekblad voor de jeugd, voor de prijs van 1,50 F.

In die tijd was het een Brusselse uitgave (De Gids) en de algemene presentatie was vrij goed, zelfs met kleuren op voor- en achterpagina.

Op het eerste blad staat in vierkleurendruk Stropke en Flopke, – fantasievolle en humoristische reeks van Marc Sleen –, beiden op dat ogenblik ergens in Noord-Afrika verzeild geraakt.

Op het tweede blad de Nederlandse zwart-wit strip «Dokie Durf en de Wonderpillen», een strip met ondertekst. Naast deze strip op dezelfde bladzijde een kolom van *Grote Broer*.

Op de pagina's 3, 4 en 8, rubrieken, verhalen, illustraties (o.a. van Marc Sleen).

Op pagina 5, De vrolijke bengels, van Vandersteen. Pagina 6 onderaan (op de helft) «Piet Fluwijn en Bolleke» door Marc Sleen.

Op pagina 8: De zwarte luipaard, realistische jungle-reeks in vierkleurenprocédé door W. Vandersteen, verhaal van een blanke die, als luipaard verkleed, enkele Boeren helpt in Zuid-Afrika, in hun strijd tegen de Zoeloe's, door tovenaars overheerst.

Er verschijnen ook verhalen van John Flanders in 't Kapoentje («Het fortuin dat kwalijk rook», «De geluksnaam» enz.) terwijl het blad inwendig enkele veranderingen doormaakt die het geheel echter niet verbreken. De presentatie en kwaliteit van inhoud maakten van 't Kapoentje toen, na KZV, het beste weekblad in Vlaanderen.

De avonturen van Stropke en Flopke volgden elkaar op. Ook de realistische reeksen van Vandersteen, die na het «Luipaard» avontuur in Zuid-Afrika, start in nummer 13 met «De blauwe kreeft», een sfeervol piratenverhaal.

In nummer 9 verdween de reeks van Dokie Durf reeds; ze werd echter vervangen door een ander seriewerk van Nederlandse oorsprong: «Plukkie Pluis en Prof. Tweebeen», later «Ronny en Donny», «de avonturen van Bim» (P. v. Elk)... Van nummer 33 af (nov.) duiken *De lustige Kapoentjes* op, die *de Vrolijke Bengels* vervangen (van Bob De Moor, die van nummer 35 af ook het laatste blad vult met een realistische reeks in kleuren: *Willem Koelbloed*, een voorproefje van zijn meesterwerk «De Leeuw van Vlaanderen»). In december 1947 is 't Kapoentje reeds uitgegroeid tot een totaal van 16 bladzijden. Sleen tekent «Stropke en Flopke», de avonturen van twee rakkers, «Piet Fluwijn en Bolleke» (op 1 volledige bladzijde). De Moor tekent «De lustige Kapoentjes» en «Willem Koelboed». Verder verschijnen nog de avonturen van «Bim», een stop-comic (Rikske), en op de middenpagina: «Pluk zoekt zijn vader», een lange reeks, sterk onder invloed van Hergé getekend.

In '48 is Vandersteen niet meer van de partij, maar Sleen en De Moor zijn de grote leveranciers bij 't Kapoentje. Sleen breng «Stropke en Flopke» op het eerste blad, verschillende spannende, humorvolle, fantasierijke avonturen die een duidelijke voorsmaak geven van zijn later werk (De groene Ibis, De snuifdoos van Abkar Sikandra, De parel van Neptunus, Het Rijk van Hoekstaraboera). Naast Stropke en Flopke (in vierkleurendruk) verschijnen ook «Piet Fluwijn en Bolleke», de plezierige avonturen van een vader en zijn zoon (op één gagplaat). Bovendien worden tal van rubrieken en feuilletons met zijn tekeningen geïllustreerd.

Bob De Moor tekent «De lustige Kapoentjes» op bladzijde 5 als wekelijkse gagplaat, en op de laatste bladzijde (rugzijde) realistische reeksen, ook een voorproefje van zijn latere perfekties: «Willem de

't KAPOENTJE

20 blz.
4 fr.
Nederl. : 25 Ct

Vlaams weekblad voor de Jeugd

3e JAAR — Nr 25 — 23 JUNI 1949

VOLGENDE WEEK beginnen we met een nieuw verhaal van Stropke en Flopke. Deze maal trekken onze vrienden, samen met Professor Knobbel, naar het diepste van de Oceaan.
De uitgeschreven Mei-prijsvraag heeft bewezen dat de avonturen van Stropke en Flopke bij de Kapoentjes zeer in de smaak vallen, vermits ze met een flinke voorsprong als eersten op de lijst kwamen. Marc Sleen heeft ons bovendien verklapt dat hun verdere avonturen nog spannender en vrolijker zullen zijn. **DE PAREL VAN NEPTUNUS**, Kapoentjes... wordt dus een sieraad méér op de kroon van ons geliefd blaadje ! 't Kapoentje Boven'

Frontpagina van 't Kapoentje, met aankondiging van Stropke en Flopke verhaal door Marc Sleen

Vrijbuiter» (historisch, '48), «Land zonder wet» (western, '48-'49), «De vergeten stad» (Amazone, '49), «De slaven van de keizer» (avonturen op zee, '49), «Het eiland der reuzen», ('49), «De koene edelman». ('49); bovendien stopcomics zoals «De Rosse», '48 en tal van humoristische geschematiseerde avonturenreeksen, «Monneke en Johnneke», '48, «Bloske», '49, «Janneke en Stanneke», '48, «Het halssnoer met de groene smaragd», '49. Verder verscheen er de kleurenstrip over twee bladzijden «Pluk zoekt zijn Vader», ('47-'48) van El Anton, alias F. Hermans, maar grafisch een minder geslaagd produkt.

Enkele minder belangrijke strips verschenen ook in die periode: De avonturen van Bim, Rikske (niet van Henderson), Bollie Bof, ('48).

Van de zestien bladzijden bleven er nog negen over voor kronieken, artikelen, rubrieken, verhalen en vervolgromans, Nonkel Gaston, knutselhoekje enzomeer, o.a. «Drie jongens op avontuur», een SF roman, ('48).

Ook zien we van 1948 af de handtekening verschijnen van John Flanders en Kapitein Zeldenthuis. In 1948 bleef het formaat 22/27 tot nummer 41, oktober 1948, waar we 17/25 krijgen, echter met dezelfde presentatie, dezelfde strips, het zelfde aantal bladzijden. De prijs stijgt tot 4 F. Einde 1948 verscheen de Amerikaanse strip «Daniel Hale» (die ook in Wonderland verscheen) tot kort in 1949. Er kwamen geen merkwaardige veranderingen voor de dag in 1949. De grote reeksen bleven behouden. De Moor tekende niet minder dan vijf reeksen begin 1949: «De slaapmachine van Jonas», «De Rosse», «De Lustige Kapoentjes», «Bloske en Zwik, detectives» (van wie een album zou verschijnen in Poperinge), «Het land zonder wet». Onvoorstelbaar!

Hetzelfde jaar wordt uit «Story», de strip van Marleb, «de grijze uil», (van Jacques Martin, later ook in Ons Volkske gepubliceerd) van nummer 6 (februari 1949) af gepubliceerd.

In 1949 beslaat 't Kapoentje twintig bladzijden.

Nog dat jaar herneemt Marc Sleen hier de reeks «De avonturen van detectief Van Zwam» met «Het Zeespook». Naast Van Zwam treden ook Nero, Jef Pedal en Isabella op.

Spoedig ontdekt Sleen zijn ware heldfiguur, niet met wijsneus Van Zwam, maar met de nonchalante, vrij logge pretentiekop (de Vlaming indachtig): «Nero». Het begin van «Het Zeespook» grijpt plaats in nummer 32 van augustus 1949.

In 1950 heeft een plotse verandering plaats.

Zowel van inhoud als presentatie wordt 't Kapoentje nu overgenomen door Het Volk, op groter formaat 22/29, loopt van april (nummer 16) af op 32 bladzijden.

Grote kleurentekening voorop: Stropke en Flopke in kleuren, Piet Fluwijn en Bolleke. Begin van «De erfenis van Nero» (kleuren), Lustige Kapoentjes door Sleen, Het Zeespook spookt verder, Freddy zoekt het avontuur (kleuren), Speurder Jim, Het atoomgraf en op de laatste bladzijde in kleuren, «De leugenbaron», biografie van Baron van Munchhausen. Verder een redaktioneel gedeelte dat 19 bladzijden beslaat.

Ook verschijnen Buth en Rik aan het firmament, terwijl De Moor helaas verdwenen is. Verdwenen, niet in de vergetelheid, goddank, want van toen af brengt De Moor zijn beste werk voor Kuifje. Enkele rubrieken en artikelen ankeren zich vast. «Ons eigen huisje», rubriek voor lezersbrieven, «Sportkapoen», «Vader kapoen», «De mannen van 't pleintje».

't Kapoentje, op krantenpapier gedrukt, vrij goedkoop, speelt de kaart uit van het populaire. Wanneer het Zeespook eindigt, blijft Van Zwam één van de bijfiguren van Nero, zonder meer. Nero beleeft nu zijn eigen avonturen. Wanneer de «Parel van Neptunus» eindigt, betekent dit ook het einde van Stropke en Flopke. Nieuwe strips doen hun intrede, voornamelijk uit Nederland: Verowin, Tekko Taks, Piloot Storm. Daarmee raken we ook beter bekend met Wijn, Kabos en Sprenger, drie typische vertegenwoordigers van de Nederlandse school.

Verowin is een ridderverhaal, Tekko Taks een schematisch humorverhaal, Piloot Storm avontuur en zelfs SF.

Zo bekwam 't Kapoentje een uitstekend evenwicht tussen humor, vertegenwoordigd door Marc Sleen en realisme door Verowin en Piloot Storm. Er verschijnen verder minder geslaagde, nationale produkten zoals die van Cois met «De goudschat van de walvis» en «Verloren in de wildernis». Uit Engeland kwam de niet onaardige, «Gulliver-strip». Na «de Leugenbaron» verschijnt «Tijl Uilenspiegel» van Buth op de rug van het tijdschrift, waarmede Buth weer op de voorgrond treedt van de stripwereld.

In het nummer 45 van november leveren de Artec Studios een vrij goede SF strip: «De dodende wolk» (ook in Overal verschenen). Op het einde van het jaar begint voor Nero een nieuw avontuur: *De blauwe toekan.* In kleuren vinden we de stop-comic van Sleen: Joke-Poke. Samengevat lopen de volgende strips:

De dodende wolk (Artec Studio),
Verloren in de wildernis (Çois),
Piet Fluwijn (Sleen),
Blauwe toekan (Sleen),
Piloot Storm (Sprenger),

Gulliver (?),
Lustige Kapoentjes (Sleen),
Verowin (Wijn),
Tekko Taks (Kabos),
Tijl Uilenspiegel (Buth).

Een tijd lang verschijnen nu de «Lustige Kapoentjes» (in 1951) en «Piet Fluwijn» in vier kleuren.

Na «Gulliver» volgt een andere Engelse strip: Cadet Bijdehand.

Na «de blauwe toekan» verschijnt het formidabele «Rattenkasteel» van Marc Sleen, maar aan het geheel komt echter geen verandering. Naar het einde toe vermindert het aantal bladzijden: 24.

Als nieuwe reeksen vermelden we:

«Tim en Tom erven een kasteel», produktie van Artec Studios, later hernomen in Pum Pum. Een reeks van Buth: *Thomas Pips*; «Het geheim van de groene sleutel», in vierkleurendruk in nummer 25, van juni af.

Geleidelijk aan wordt minder gebruik van kleuren gemaakt en op het einde van het jaar zelfs geen kleuren meer. Het Rattenkasteel eindigt vrij verward. «Het B-gevaar» komt in de plaats, maar dat is een oud Van Zwam avontuur. Buth gaat verder met «De List van Bullalos» in de Thomas Pips reeks.

't Kapoentje is een kosteloos bijvoegsel geworden van Het Volk, verschijnend op 8 bladzijden, dit sedert 25 oktober 1951. De grote reeksen blijven verder bestaan.

In 1952 ging het verder zoals in 1951, daarom vlug overgeschakeld naar 1953.

Zoals gezegd geen kleuren meer en kosteloos bijvoegsel bij Het Volk (en Antwerpse Gids). Ondanks dit gevoelig verlies bleef toen *'t Kapoentje* typisch het beste Vlaamse weekblad voor de jeugd. Sleen met de Lustige Kapoentjes en Piet Fluwijn & Bolleke bleef de grote figuur, gevolgd door Rik en Buth voor de illustraties.

Daarbij kwamen nog een aantal nationale en buitenlandse produkties, o.a. «Piloot Storm» van H. Sprenger, een herneming van «Het Geheim van de Eenhoorn» (Kuifje) door Hergé, gevolgd door «De Schat van Scharlaken Rackam»; «Tekko Taks» van Kabos en Ringrose uit Nederland maar dit is een voortzetting van 1952. Nieuw is «Het Vuur van St. Elmo» (Rik & J. Flanders).

't Kapoentje verschijnt dan op 8 bladzijden. Wel verschenen enkele reeksen (Sleen, Hergé) in twee kleuren.

Weinig verandering in 1954.

Meer en meer duiken verhalen op van John Flanders (Jean Ray) maar meestal anoniem, enkele zeldzame keren getekend. Deze verhalen waren soms reeds verschenen in Bravo, Zonneland of Kuifje.

In 1955 verscheen een nieuwigheid: «Martin Evans», avonturen van een ruimtepiloot. Een SF produktie van Gerrit Stapel. Piloot Storm sloeg toen ook resoluut de SF weg in.

Hetzelfde jaar verscheen een tekenverhaal van Steurbaut: «Drie prinsen en een heks», grafisch enigszins overladen. Eind 1955 wordt dit verhaal opgevolgd door het eerste verhaal van Ridder Reinhart (Het geheim van de leeuwenburcht) door Rik (Clément). Die Ridder Reinhart zal een lange loopbaan kennen.

In 1956 komt er een verhaal van de Disney Studio's in 't Kapoentje. «De Lady en de Vagebond» naar de gelijknamige film. De formule bleef ongewijzigd. Sleen, Rik, Sprenger, verhalen van Flanders vormen er het beste van. Einde dit jaar duikt de *Birre Beerstrip* op, stylistisch sobere strip voor kinderen.

Eind 1958 dan toch verandering: 't Kapoentje op 16 bladzijden, terwijl nieuwe verhalen hun intrede doen. «De gemaskerde ruiter» (Lone Ranger) van Fran Striker getekend door Charles Flanders en «Rusty Riley» getekend door Frank Godwin, terwijl ook Jef Nijs met zijn realistische reeksen begint: «Uit het leven van Paus Johannes XXIII».

Begin 1959 hernam Buth zijn figuur van Thomas Pips als gagplaat. 1959 is ook het einde voor Piloot Storm. In 1960 resten dus nog:

Lustige Kapoentjes en Piet Fluwijn als hoofdreeksen.

Rusty Riley en Gemaskerde Ruiter als buitenlandse reeksen.

Ridder Reinhart en Thomas Pips als eigen produkties en daarbij nog de biografiën van Jef Nijs. Wel een aardige bezetting voor een eenvoudig supplement.

De kwaliteit van 't Kapoentje liet de uitgevers van Het Volk zelfs toe de Vlaamse markt te overspoelen met vrij goedkope albums van Sleen, Rik, Nijs en ook albums van tekenaars in andere publikaties verschenen (o.a. Zondagsblad, Het Volk enz.); albums van P. Kuhn (Kapitein Rob), Gerrit Stapel (Otto) en ook twee bundels met verhalen uit 't Kapoentje. Zonder te spreken van de Nero albums, de bestseller van het Vlaamse land naast Suske en Wiske. Het ritme van 't Kapoentje zou echter in de zestiger jaren verzwakken. In 1961-62 vermelden we geen noemenswaardige feiten.

In 1963 begint ook Jef Nijs met geschematiseerde humor met «Langsteen en Schommelbuik»; en «Prinsesje Guldenvlecht gered!»; terwijl Rik een

detektive-avontuur van Jan Knap tekent: Het halssnoer van Lady Winters. Ridder Reinhart en Rusty Riley zijn dan al verdwenen. Met het verlies van Marc Sleen verviel 't Kapoentje gauw tot een vrij banaal supplement waar alleen Rik en Nijs zouden uitsteken. Sleen gaf karakter aan 't Kapoentje dat bovenal het blad was van de Lustige Kapoentjes en Piet Fluwijn & Bolleke.

In 1966 b.v. liep Jommeke door Nijs als gagplaat op de voorpagina. Weg met haakneus, ook van Nijs, liep op bladzijde 3, Thomas Pips nu met volledige reeksen op de middenpagina; De Gemaskerde Ruiter, liep op blz. 14, en de humorreeks «De familie Nopjes» van de uitstekende Arle, op de laatste bladzijde. De rest was bladvulsel. In 1968-69 is 't Kapoentje er niet op vooruit gegaan. Hurey vult voor- en achterpagina (Heibels, Lustige Kapoentjes). Jef Nijs tekent Jommeke. Buth brengt ook nog Thomas Pips en verder verschijnt «Wipperoen», dierenreeks voor de jongeren. Lone Ranger, die gerust mocht thuis blijven en de eindeloze reeks van Vlottes: «Senmoet», zijn slechts humbug. 't Kapoentje zou nodig in stevige handen genomen moeten worden zoals gebeurde in de dagen van Marc Sleen. Spijtig genoeg is elk typisch karakter van weekblad voor de jeugd verdwenen en kan 't Kapoentje dus geen aanspraak meer maken op de titel van beste Vlaamse weekblad. 't Kapoentje is nog enkel een degelijk supplement met strips, zoals Sneppeke en Pats, meer niet. Sedert 1953 verscheen 't Kapoentje ook in Franse versie: Le petit Luron en ook dat is verschrikkelijk afgezwakt.

Momenteel wordt 't Kapoentje gevuld met seriewerk van Buth, Nijs, Rik en Hurey... en nog steeds verhalen van John Flanders.

OORLOGS JAARGANG NUMMER 1

DE KINDERVRIEND

CENTS 3 CENTS
BUREEL PELGRIMSTRAAT 22 ANTWERPEN

LEEST DE KINDERVRIEND

Sinds ons laatste afscheid zijn de kleine bengels nog altijd niet veel braver geworden ; dat moest deze week Luppe Kaneel ondervinden die,

terwijl hij vroolijk bellend zijn waar trachtte te verkoopen, op deugenietachtige wijze werd bestolen. Zie maar !

U allen groet weer blijgezind, uw oude trouwe Kindervriend !

DE KINDERVRIEND (Antwerpen)

Van Kindervriend bezit geen enkele Belgische bibliotheek de volledige jaargangen, zodat het wel vrij moeilijk is zich een oordeel te vormen over de juiste draagwijdte van dit weekblad voor de jongeren, vóór 1914. In 1913 (of 1914) verschijnt de Almanak van Kindervriend en volgens de Belgische Bibliografie is dit inderdaad het eerste spoor van Kindervriend. In deze Almanak (formaat 15/24) van 66 bladzijden staan enkele strips die waarschijnlijk van Engelse makelij zijn.
De Kindervriend verschijnt dan verder op formaat 22/34 en op 8 bladzijden. Voor- en achterpagina alsook het middenblad bevatten gekleurde beeldverhalen, vermoedelijk uit Engeland. De overige 4 bladzijcen zijn gevuld met vervolgverhalen (dikwijls uit het Frans en Engels vertaald), enkele ontspanningsrubrieken, enz.
De presentatie van De Kindervriend herinnert ons sterk aan de Engelse comics uit die jaren, zoals Comic Cuts en Chips. Beeldverhalen met onderteksten, sterke omlijsting, humoristische inhoud. Enkele van deze strips dragen de titel «Moritz», «Blutske», «Professor Macaroni...»
In de jaren '20 verandert het formaat: het is nu 28/38 en elk nummer bevat 12 bladzijden. Enkel front en rug dragen nog kleurenstrips, maar binnenin zijn er nog 4 bladzijden met beeldverhalen. Onder deze tekenverhalen reeds enkele realistische reeksen. Er is nu een ommekeer ontstaan door opnemen van Engelse en Franse strips met zware ondertekst meestal, en een goede verdeling tussen humor en realistische avonturen. Verder verschijnen als feuilleton de avonturen van Arsène Lupin (!) naast oudere avonturenverhalen en onder meer geïllustreerde verhalen b.v. Johan-zonder-hoofd, de geïllustreerde brieven van Job en Bob (1923), ook artikelen en een briefbuske, alsook een prijskamp.
Ongetwijfeld is DE KINDERVRIEND het eerste (en belangrijkste) tijdschrift in België dat hoewel op Engelse leest geschoeid, ongetwijfeld de nadruk heeft gelegd op lectuur voor de jeugdige lezers van toen.
De Kindervriend hield het uit tot in 1940 (vier nummers slechts in dat jaar) het was een uitgave van *Patria* te Antwerpen. Qua publiek was Kindervriend ongetwijfeld bedoeld voor een zeer jeugdig publiek van 8 tot 14-16 jaar ongeveer. Deze publikatie is het beste voorbeeld van de overgang tussen de jeugdlectuur op oude leest geschoeid (naïef, moraliserend, opvoedend) en de meer avontuurlijk gerichte, moderne jeugdlectuur, zoals zij langzamerhand van de jaren 20 tot de jaren 30 zou evolueren. Kindervriend is het typisch voorbeeld van het OUDE (verouderd zelfs) kinderblad dat geen konkurrentie meer bieden kan tegen bladen zoals BRAVO. Toch is het belang van dit blad niet te negeren. Er moet ook rekening gehouden worden met het feit dat naast Kindervriend nog andere soortgelijke bladen zijn ontstaan, maar waarvan ons helaas enkel titels bekend zijn (Mannekensblad, Ons lacherke e.a.). Alle andere inlichtingen betreffende deze bladen zijn dan ook welkom.

17-5-45

KZV

Nr 1

KLEINE ZONDAGSVRIEND

Beheer en opstel :
46, Nationalestraat, Antwerpen

Bijvoegsel van
« Zondagsvriend »

VOOR ONZE JONGEREN

NIEUW

PATS

BOEM

KZV

REGOLUX

KLEINE ZONDAGSVRIEND (KZV)
(De Vlijt, Antwerpen)

EERSTE PERIODE:
Op 17 mei 1945 start «Kleine Zondagsvriend» als bijvoegsel van 4 bladzijden bij het weekblad ZONDAGSVRIEND. Het eerste blad is een kleurentekening die de blijde intrede der Britse troepen te Antwerpen herinnert. De tekening draagt de naam van Regolux (Ray Goossens en Luyckx), een naam die nog terug komt. Ook het laatste blad is in kleuren en hier start een strip (ook van Regolux): Tijl Uilenspiegel, als gagplaat met tekstballons en ondertekst (voor de eerste 2 nummers).
Van nummer 2 af verschijnen er reeds twee strips, afwisselend op voor- en achterpagina krijgen we nu: TIJL UILENSPIEGEL (van Ray Goossens) en TOM POTTER, VAN DE GEHEIME DOKKENPOLITIE.
De binnenpagina's worden gevuld met plaatjes, vertellingen en het editoriaal van «Oom Leo» (Leo Boonen). Van nummer 11 af verschijnt KZV als onafhankelijk weekblad.
De hoofding draagt nu een prijs van 2,25 F en het aantal bladzijden is gestegen tot acht. Op het eerste blad verschijnt «Bart, de scheepsjongen» door Bob (een merkwaardige strip in kleuren van De Moor). Verder verschijnen er strips op blz. 4 en 5: «Tom Potter» links en «Tijl en Lamme» rechts, beide ook in kleuren.
In een klein hoekje van blz. 7 staat een stop-comic: «Pimmeke». Het redaktioneel gedeelte beslaat dus de bladzijden 2-3, 6-7 en 8; en dus ook een sterke uitbreiding, langs die kant.
Van nr. 15 af worden de drie grote strips vervoegd met de, op de middenpagina links verschijnende, «Tarzan», van Burne Hogarth, het fantastisch-dynamische beeldverhaal dat ook in kleuren en vrij goed gereproduceerd wordt, zelfs beter dan de overige strips. Spijtig genoeg zal men later moeten vaststellen dat de Tarzan-strip hier in zijn gepurgeerde uitgave loopt. Van nr. 18 af verschijnt Tarzan op de laatste pagina, een plaats die hij na enkele schommelingen praktisch nooit meer zal verlaten. Geleidelijk aan neemt KZV vaste vorm aan. In 1946 treft men nog heel wat verschillen aan – kwestie van plaatsing der strips en van druk – maar het uiteindelijk resultaat is lonend.
Begin 1946 tekent De Moor ook de humorvolle reeks, die op blz. 2 over de helft loopt en in zwart wit: «de avonturen van prof. Hobbel en Sobbel», alhoewel de strip eerst liep zonder titel. Van nr. 42 af (in '46) verschijnt KZV op 12 blz. en er komt een strip bij: «Van snippertje wit tot snippertje zwart» door een zekere Lode Teekenbol.
In nr. 45 weer een nieuwe strip bij: «De gestolen scepter» met ondertitels en van oorsprong Nederlands. In nr. 50 brengt Ray een nieuw geesteskind: «*Snops en de bende*».
Midden '46 wordt «De gestolen scepter» opgevolgd door «Tobias Sloom» terwijl het nu de Tarzan door Rubimor getekend is, die op de laatste pagina verschijnt. Van de Nederlander Piet van Elk verschijnen in zwart-wit «Bim in Amerika», nadien «Pronto», enz.
Na «Bart» brengt Bob (De Moor) ander realistisch werk zoals «Om 10 miljoen, een geval van Inspecteur Marks». De Rode Ridder-figuur van Leopold Vermeiren, geïllustreerd door Cris (Staf De Bruyne), doet nu een schuchtere poging met enkele verhalen. KZV gaat over op 14 bladzijden en in 1947 komt hij reeds tot 16 bladzijden.
Eind '46 verschijnen er dus vier kleurenverhalen in KZV; op de voorpagina Tijl en Lamme door Ray, op 5 «Snippertje wit en zwart» (een interessant en fantasierijk avontuur, misschien wel van Ray Goossens), op 12 «De sterke Arm», door Cris en naar H. Jespers, een ridderverhaal met sfeer en stijl, maar grafisch minder goed dan de doorsnee illustraties van Cris, en op blz. 14 loopt nog steeds Tarzan door Rubimor (assistent en leerling van Hogarth). Andere strips lopen op blz. 2: «Sobbel en Hobbel» door Bob, op 10 «Snops en de bende» door Ray, een soort 'lustige kapoentjes strip', op 11 loopt «Tom Lucky» en op 13 «De lotgevallen van Hannes Boegspriet» door Bob. Verder kleurenillustraties bij verhalen van Opsinjoorke en Leopold Vermeiren. De overige bladzijden gevuld met tekst (artikelen, rubrieken) terwijl blz. 3 en 4 het bijvoegsel brengen: KZV nieuwsblad (in zijn eerste vorm maar dit bijvoegsel zou spoedig uitbreiden) op krantepapier en dat nieuws brengt voor de lezers, over de clubs en de prijskampen. Het belang van dit nauw kontakt met de lezers was vrij goed bij KZV en dit nieuwsblad voor de jonge lezers zal nadien vele bladzijden bedragen en zelfs strips opnemen (Tom Poes).
Op dat ogenblik waren De Moor en Goossens dus de grootmeesters van KZV. In 1947 maakt KZV weinig veranderingen mee. Bob tekent nog

«De man uit Zuid Afrika, een geval van inspecteur Marks». Er daagt een western op: «Buffalo Bills avonturen» van Scandinavische oorsprong. De Tarzan is nog die van Rubimor. Goossens, Teekenbol en Cris leveren de andere nationale produkten die verschijnen naast werk van Piet van Elk en het verhaal «Prinses Doornroosje» (weer Scandinavisch).

De grote aanwinst voor 1947 is «Tom Poes» van Marten Toonder (van nr. 20, op 15-5-1947, af) die in 4 kleuren loopt (eerst front, en nadien blz. 5). Dankzij KZV was het in Vlaanderen mogelijk om de evolutie door te maken van de toen reeds tien jaar oude strip, die van Disney-produkt evolueerde tot één van 's werelds beste strips. Ondanks sprankelende humor en poëtische fantasie is de strip die hier loopt, grafisch gezien vrijwel smakeloos. Hoe vlug gaat dit niet veranderen! De potloodtrekken worden vaster, de vormen beter afgerond en het geheel naar vorm en inhoud één, Willem Kloos indachtig...

1948 is wellicht het grootste jaar van KZV, dat zal overgaan tot 16 bladzijden. Het ene nummer na het andere brengt gelukkige verrassingen. Blz. 1 draagt nog steeds «De lotgevallen van Lamme» door Ray, op 2 «Prof. Hobbel» door Bob. Op 5 «Tom Poes» die echter naar zwart-wit zal overgaan, op 7 Buffalo Bill, op 8 bovenaan «Snops» door Ray en onderaan een stop-comic: «Wuff, Snuff en Tuff» door Tim. Op 11 «Reinaert de Vos» door Ray en met ondertekst. Op 12 verschijnt «Dat wondere Pimpeltje» van Bob naar tekst van J. Van Overstraeten en in 4 kleuren. Op 13, Assepoester op een halve bladzijde (weer een produkt van de Skandinavische inmenging) en op 13 eindelijk «Tarzan» opnieuw door Hogarth, terwijl de illustraties verder verzorgd worden door Cris. Bij de nieuwe reeksen noteren we van Le Rallic (later door een andere tekenaar voortgezet) en in 4 kleuren: «De Zeemusketiers». Ook verschijnt er een minder interessante reeks van een zekere Chad: Robin Hood, een Engels produkt. Ook zeer goed is «Het brigandje» naar Van Overstraeten en vermoedelijk getekend door J. Waterschoot.

Minder geslaagd is «Meesterdetektive Blomkist». Eind '48 verschijnt weer een Skandinavisch produkt: Kadeke.

Jaargang 1949 is de directe voortzetting van vorig jaar. Nieuw is o.a. de Marten Toonderstrip: «Baron Bluf en Bartholomeus». Enkele reeksen zijn wel van plaats verwisseld maar geen opmerkelijk verschil treedt in tot maart '49 wanneer de Franse strips hun intrede doen. Eerst komt Christian Marin aan de beurt met geschematiseerde humorstrips zoals «Duimpje» en realistische avonturenreeksen zoals «De Pioniers». In hetzelfde nummer 12 begint «Van Tim en Tom» vermoedelijk door illustrator Cris, en de strip «De verloren karavaan» van Franse oorsprong. In het volgend nummer komt er nog een Frans produkt bij op de middenpagina: «Avontuur in Indië», maar deze strip wordt snel vervangen door «Zorro».

Een tijdje later begint «Robrecht de Fries» naar tekst van Boschvogel en getekend door Jan Waterschoot (in kleuren), even later gevolgd door «Een Vlaamse reus in 't rotsgebergte» door Van Overstraeten (tekst) en diezelfde Jan Waterschoot voor de tekeningen, ook in kleuren. Dat jaar nog begint het beeldverhaal van Edgar Ley: «Dirk, een held van Brugge». Einde van het jaar ook een nieuwe strip van Bob: «De Verklikker», maar langzamerhand wordt de Franse druk en aanwezigheid groter.

KZV verschijnt nu al op 20 bladzijden. Dit jaar 1950 duiken vooral jungle-strips op nl. «Dick en Sam» en parallel «Het geheim van het woud», een kopie klaarblijkelijk van de Lyman Young-strip...

Hiernaast werk van Ray, Waterschoot en Bob. Van deze laatste blijkt tenslotte dat zijn «Verklikker» een voorloper is van zijn later meesterwerk «De Leeuw van Vlaanderen». De rest wordt aangevuld door Hogarth en de Franse produkties.

Bij de nieuwigheden: «Philip zoekt zijn vader» (door Çois?) «Louis» een stop-comic en «Kleine Li» (met ondertekst) van Jaap Beckmann. Van Rik verschijnt «De broeders van de rode draak» (in kleuren) terwijl Bim zijn wederoptreden doet. Ray tenslotte brengt een nieuw avontuur van «Tsjoem de papegaai»: *Het Geheim van Viswiswis.*

Einde van dit jaar is het echter maar povertjes: Tarzan is nu die getekend door Bob Lubbers, Marin wisselt zijn reeksen af, Assepoester van Walt Disney verschijnt als fotoroman, Tom Poes, Zorro en Louis handhaven zich naast '20.000 mijlen onder zee' (naar J. Verne) en 'Felix de Kat' doet zijn intrede; er is ook western bij met «Virginia City» maar dat is dan ook alles.

In 1951 is het Franse overwicht bijna volledig. Fotoromans worden voortgezet (typische Hollywood produkties) echter met grote overweging van tekst. Nationale of eigen produkties zijn die van Rik (Clement) met «Said», Ray met «Tsjoem» en «Snops in Egypte» en «Lamme», Cris met «Guzzi», «De geheimzinnige X-13» en «Spoken in de nacht» naar J. Bauwens, E. Ley met «Carausius».

Er verschijnt ook werk uit Engeland o.a. naar de verhalen van Kapitein Marryat. Het redaktioneel gedeelte is uitgegroeid tot een uitstekend geheel dat nu nog op volle toeren draait. Ook verschijnt «Morgan Bloomsbury», een pover plagiaat van

«Prince Valiant» door de Nederlander H. Alleman. Van nummer 41 af (okt. 1951) verandert het formaat, dat van 20/28 overgaat tot 19/26. Aantal bladzijden blijft. Kapitein Rob (van P. Kuhn) doet zijn intrede naast «Seppeke», later gevolgd door «De zwarte pluim» van Bauwens en Cris.
Tarzan, Tom Poes, Lamme en de strips van C. Marin vormen nu de trekpleisters van de verarmde KZV maar toch komt er nog een geweldige innovatie: de invoer van Jacovitti met «Caramba», een meester met zijn meesterwerken!
In 1952-1953-1954 wordt de lijn doorgetrokken. Lamme en Tsjoem beleven nog steeds hun avonturen, maar Ray blijft de enige Vlaamse figuur van belang. Ook een eigen produkt is «Tim en Tom contra X» (ook verschenen in 't Kapoentje) dat in '52 loopt.
Jacovitti levert reeks na reeks. Er verschijnen nog enkele andere obskure Franco-Italiaanse beeldverhalen. Er volgt ook «Het geheimzinnige eiland» naar J. Verne. Naast de Franse en Engelse produkties blijven nu Toonder en Jacovitti de grootmeesters. Van de laatste noemen wij o.a. zijn merkwaardige Pinokkio (52-53).
In '53 komt er nog een Amerikaans produkt bij: Jack Riley (in kleuren) door Frank Godwin (van juli af) terwijl in oktober van dat jaar «De rebellen van Ulster» start, een vrij goede realistische reeks uit Engeland.
In 1955 loopt een interessante reeks: De avonturen van «Koen de Wilde» door Karel Verschuere. Laatste der nationale produkties in KZV. Als stopcomic verschijnt er een strip van Reg Smythe: «Ros Julleke».
Toonder, Marin, de Tarzan van J. Celardo en Dick van Buren vormen het leeuwenaandeel van KZV, terwijl enkele minderwaardige Frans-Engelse produkties als bladvulsel dienen. Voor KZV is het einde nader... In dat jaar is Ray Goossens voor het eerst niet van de partij. Zo liep de situatie tot in 1956. Met het nummer van 28 juni 1956, het jaar dat men het tienjarig bestaan van KZV effektief wou vieren, wordt een einde gemaakt aan dit weekblad. Of KZV toen een slecht weekblad was geworden valt te bezien; allicht had het elk nationaal karakter verloren sedert het wegvallen van Ray, Bob, Waterschoot, Ley en Rik, maar in zijn geheel genomen bracht KZV nog steeds een zeer goed gemiddelde van hoogstaande strips. Het laatste nummer b.v. bevatte voor zijn 20 pagina's niet minder dan tien strips: op de voorpagina «Avonturen in de Far West» van Marin en in kleuren, op 2 «Flash», een Engelse strip, op 4 de Franse strip «S.O.S. 23:75», op 5 Mark Fury, Engelse avonturenstrip in kleuren, dan het middengedeelte «KZV nieuwsblad» op krantepapier waarin «Dan, de rooie duivel» op blz. 10 en op 14 Tom Poes. Tenslotte op blz. 15 vervolg van Mark Fury en op 18 Jack Riley (in kleuren) en op het laatste blad Tarzan, terwijl onderaan blz. 16 een stop-comic loopt.
De rest werd gevuld met rubrieken, kronieken, reportages, sportnieuws, fotoromans; kortom een erg samenhangend geheel van vrij hoog gehalte. De formule van 'Tintin 2000' dat nu in Tintin loopt doet ons trouwens enigszins denken aan «KZV-nieuwsblad» en wijst wel op een stevige band tussen lezers en redaktie. Het is in dit laatste nummer dat Leo Boonen (oom Leo) het einde aankondigt. Voortaan zou KZV verschijnen als supplement (in 2 kleuren en op 1 pagina om te vouwen) van Gazet van Antwerpen.

TWEEDE PERIODE
De reeksen die hier lopen zijn: Tom Poes, Tarzan en de strips van Marin.
De meeste van deze reeksen hielden het vrij lang uit. KZV was natuurlijk nog maar de schaduw van zichzelf geworden en na een titelverandering zou het in de jaren '60 verdwijnen. Het werd toen *Juniorsclub* genoemd, waarin nog enkel Tarzan liep en nadien de strips van Marin tot het in 1962 voorgoed werd opgedoekt.
Niet vergeten dat de redaktie bestond uit mensen van het onderwijs, Boonen, Jespers, die educatief zorgden voor rubrieken en manifestaties. Hoofdredakteur was J. Halsberghe. Om verschillende redenen blijft de herinnering aan KZV groots en interessant.
Dit weekblad dat met zulke uitstekende strips en een eigen ploeg tekenaars van wal stak en bovendien een goedgevuld reportage-gedeelte bracht, is met Bravo en 't Kapoentje het sterkste der Vlaamse weekbladen geweest.
Wanneer de eigen ploeg aan flarden wordt getrokken, blijft de buitenlandse aanwinst het blad op hoog peil houden. Maar het bleek voor KZV onmogelijk te zijn, te kunnen meedingen naast Robbedoes en Kuifje. Het drama van de Vlaamse weekbladen is er een van commerciële aard. Daar kan men nu eenmaal niets aan doen. Dat de beste Vlaamse stripbladen zulk een banaal verval moesten meemaken is nu éénmaal niet een punt dat de volle glorie van de Vlaamse strip adelt.

JAN WATERSCHOOT

Willem van Saeftinge

65 | OHEE! | SPECIAAL 11 JULI-NUMMER
Prijs 5 fr. Verschijnt wekelijks

OHEE (Het Volk, Gent)

Brengt elke week volgens de beproefde formule van Samedi-Jeunesse (een gelijkaardige Franse uitgave), een volledig verhaal en soms een kleine rubriek en vervolg-beeldverhaal als bladvulling.
Ohee startte met nummer 1 in april 1963 met Hayawatha. Zoals in «Samedi» betreft het vooral hername van reeds verschenen strips. Enkele interessante beeldverhalen uit Heroic-Albums, Kuifje en Robbedoes, en ook buitenlands werk worden gepubliceerd. Geleidelijk aan werden ook Vlaamse tekenaars met origineel werk gepresenteerd. Presentatie bleef (op enkele details na van de kaft) gevoelig dezelfde. 48 bladzijden, formaat 22/30 en krantepapier. Bij de belangrijkste hernemingen vermelden we Felix (M. Tillieux), Corentin (Cuvelier), Tijl Uilenspiegel (in kleuren en op de rugzijde) van Buth, Billy de Bij (Hary Smith), Rock Derby (Greg), Alan Cardan (Forton), Het raadsel van Atlantis (Blake en Mortimer, van E.P. Jacobs).
Als Vlaams werk verschenen: strips van Jef Nijs, voornamelijk realistische reeksen: De reus van Bengalen (nr. 72), De grote zwartrok (63-64) e.a.; van Karel Verschuere de Judi-reeks, van Rik o.a. Dees Dubbel en Cesar. Van Karel Verschuere werd ook Fra Antonio overgenomen (nr. 217) en Avontuur op de evenaar (nr. 192) en van Jan Waterschoot «Willem van Saeftinge», een uitmuntende realistische strip (nr.. 65) en van Hurey ook de reeksen uit 't Kapoentje.
Meteen ook heeft Ohee gediend als springplank voor enkele opklimmende jongeren in de Vlaamse stripwereld. Frank Sels, vroeger medewerker bij Studio Vandersteen, publiceerde in Ohee enkele western-strips en enkele humoristische produkten zoals «Bongo tegen de Klux Klan» en «Arkulleke» en thans «Zilverpijl». Van Jean-Pol verschenen o.a. avonturen van «Kareltje Sprint» en «Het geheim van Dwingemolen». Van tekenaar M. Steurbaut o.a. naar tekst van Van Daele: «De avonturen van Boertje» en andere reeksen...
Van het duo J. Broeckx (tekeningen) en Dewinter (tekst) de avonturen van «Dag en Heidi» naast ander werk. Van groots werk is hier geen sprake. Er zijn loffelijke pogingen bij, erg beïnvloed (Vandersteen-stempel drukt op Broeckx en Sels b.v.), maar er kan interessant werk uit voortvloeien. Ook de reeks van K. Bouman uit «Strip» verscheen in OHEE. Naast enkele interessante strips zowel uit België, Spanje of het V.K. kan OHEE ons inderdaad nog enkele goede zaken (zowel als bar slechte) brengen.
Enige verandering is ingetreden sedert 73-74 die hopelijk eens zal leiden naar een totale omwenteling en overschakeling naar rechtmatig «stripweekblad» aangezien OHEE en HET VOLK in zich die mogelijkheden dragen, veel meer dan de huidige PATS of 't KAPOENTJE. Vlaanderen verwacht reeds lang, te lang, die kans om nog eens een volwaardig stripblad te hebben.
Onder redaktie nu van de Heer J. Van Ingelgom wordt gepoogd aan OHEE nieuwe, vlottere allures te geven. Momenteel – anno 1974 – doen we het nog maar met hernemingen op formaat 20,5/27 en meestal op 36 pagina's, vele kaften worden getekend door Gidecq en afwisselend krijgen we nogal wat werk te lezen van F. Sels (Zilverpijl), Hurey, Rik Clement (Dees Dubbel), Vader Kapoenverhalen van Buth en op de rugplaat een gag met Jommeke van Jef Nijs of dan nog buitenlands werk uit Frankrijk (Mouminoux) of Spanje.

1ste JAARGANG Nr 20 WEEKUITGAVE 29 MEI 1937

Ons Kinderland

75 c.

UITGAVE DER N. V. ALTIORA DIR. J. CLAESEN, KONINGIN ASTRIDPLEIN, 41, ANTWERPEN • TELEFOON : 24384
POSTCHECKREKENING : 401213. • ABONNEMENTEN : 1 JAAR : 35.- FR • 1 2 JAAR : 18 - FR. • 3 MAANDEN : 9 FR.

SNORREBAARD

DOOR

G. D. RUSSELL

ONS KINDERLAND (Altiora, Antwerpen)

Dit minder gekend stripblad start in 1937, in de 2e week van januari. Het was een uitgave van N.V. Altiora, onder directie van J. Claesen en de prijs bedroeg 75 centiemen. Ondertitel was: «weekuitgave» en het formaat was 20/27,5 cm. De hoofding op de voorpagina was een rechthoekig kader met rode achtergrond en de titel in gele letters en zwarte schaduwletters. De prijs is links van dit kader geplaatst in een cirkel. Het geel loopt uit in het bladkader van de voorpagina dat een gagplaat draagt: SNORREBAARD (Pete the tramp) een strip uit de V.S. van C.D. Russel. Elk nummer telde 16 bladzijden. Het redactioneel gedeelte beslaat de blz. 2, 3, 4, 5 gedeeltelijk, 6, 7, 10, 12 en 13, deze laatste twee voorbehouden aan spelletjes en 10 en 11 voor een feuilleton (Het geheim van de gele mantel, in 1937), artikelen staan op 6 en 7 en verhaaltjes of rubrieken op 2 en 3.

Op 1 stond als strip «Snorrebaard» voortgezet op pagina 4; op 5 maar op een halve of 3/4 pagina, staat ELMER van Winner; op 8 en 9 over het gehele blad in de breedte MATHURIN (Mijnheer Spinazie: de Popeye van Segar); op 12 RIKSKE van Carl Anderson en op 13 RADIO PATROELJE (Radio Patrol) door E. Sullivan en Ch. Schmidt. Op 15 de gagstrip «DE LOTGEVALLEN VAN JANSSENS», de strip van Frans van Immerseel die eveneens zorgt voor tal van illustraties en op het laatste blad «PRINSES POESJE» door E. Anthony en getekend door Ruth Carrol. Uitgezonderd «Janssens» zijn alle strips in vier kleuren. Qua presentatie was KINDERLAND – die dus een overvloed van Amerikaanse humorstrips bracht (King Features Syndicate productie) – het beste in zijn genre en stond zelfs vóór BRAVO, dat echter kon bogen op een meer avontuurlijke inhoud. De kleuren mochten echter niet blijven; van nummer 38 af gaan verschillende nummers slechts in één kleur verschijnen, een afschuwelijk overheersend rood. De kleuren verzachten wel enigszins nadien tot een gematigd geel en in nummer 44 (nov. '37) doet de vierkleurendruk weer zijn intrede wijl ook een tweede Vlaamse tekenaar zijn intrede doet: tekenaar Hermans (Pink).

Heel wat inwendige veranderingen grijpen overigens plaats. De voorplaat wordt een grote illustratie en ALLE Amerikaanse strips, uitgezonderd RIKSKE zullen verdwijnen. Rikske is overigens de enige overblijvende strip met «SINBAD de zeevaarder», die in zwart-wit verschijnt op het bovenste gedeelte van de blz. 6 en 7, en nog een kleine gagstrip over 8 en 9, onderaan de blz. In nummer 46 (november '37) start «Reintje Vos» nog een strip van Hermans (naast Sinbad), in kleuren op de voorpagina. Voor de rest is het redactioneel gedeelte overheersend.

Kinderland gaat zijn ondergang tegemoet en kan niet meer meedoen met Bravo of Wonderland en enkel Hermans en Rikske zijn nog van de partij. Kinderland bleef waarschijnlijk lopen tot in 1938. Juiste gegevens ontbreken ons hieromtrent.

ONS RAKKERSBLAD

1 FR.

De Roode Doos

Nr 55
21 OKT.
1943

VADER EN ZOON PAPS

WEEKBLAD VOOR DE JEUGD • VERSCHIJNT ELKEN DONDERDAG

ONS RAKKERSBLAD (+ De Rakkersvriend)
(zie ook: Ivanov's Rakkersblad, Ivanov's beeldromans, Valentine)

Tijdens W.O. II werden ook enkele pogingen ondernomen om jeugdbladen uit te geven. Eén van die pogingen was ONS RAKKERSBLAD, alhoewel het in feite de voortzetting was van bestaande publikaties.
Voor de oorlog werd door Rachel en René Ysebie-Van Overbeke naast een aantal klassieke romans, een populaire reeks van fascicules met vlotte lectuur uitgebracht onder de titel «Ivanov's verteluurtjes», een reeks die in 1935-1936 van stapel liep. In deze reeks, die ettelijke malen herdrukt werd en vele honderden titels bevatte, werden aldus vele uiterst succesrijke helden ten tonele gebracht (Jim Sweaton, Gustje de Smet, Tarzan – apocrief! – e.a.). In de oorlogsjaren moest de reeks Ivanov's verteluurtjes in januari 1942 ophouden, maar om de jeugd althans nog steeds ontspanningslectuur aan te bieden, zelfs in die moeilijke tijden, werd Ivanov's verteluurtjes onder leiding van Antoon Mortier veranderd in ONS RAKKERSBLAD. Dit blad droeg als ondertitel 'weekblad voor de jeugd' en verscheen wekelijks elke donderdag. De prijs was herleid tot 1 F, het formaat bedroeg 27/18 en elk nummer omvatte 16 bladzijden tot in september 1943 (het blad was gestart waarschijnlijk einde '42), want in oktober '43 bevat het nog maar 8 pagina's.
Het ontstaan en voortzetten onder die vorm van Rakkersblad-Ivanov was in feite de wens van de inmiddels overleden Rachel Ysebie-Van Overbeke (31 julie 1943) die op haar sterfbed de wens had uitgesproken dat haar werk, voornamelijk voor de jeugd vergeten we het niet (maar ook familiaal), zou voortgezet worden.
Ons Rakkersblad bevatte talrijke feuilletons (detective en avonturenverhalen) en in het begin vrij weinig illustraties. Op het laatste blad liep een beeldverhaal «De avontuurlijke reis van Bolleke en Nonkel Krispijn» in blauw en rood, twee dominante kleuren van het tijdschrift. Het verhaal was een oud produkt (voor-oorlogs) getekend door Sirius.
Andere strips waren de stop-comics «Pier de Langneus» getekend A.M. (Antoon Mortier?) en «Kokedie» door Pack.
Midden 1943 grepen veranderingen plaats. De naam van Sacha Ivanov – te wijten zonder twijfel aan haar overlijden – verdween en Antoon Mortier werd hoofdredakteur. Er verschenen nu meer illustraties en meer strips: «Jan Dapper» door Pack op blz. 2 en op de rugpagina «De Vrolijke Lotgevallen van Vader en Zoon Paps» eveneens door Pack. Op de middenpagina verscheen nadien «Baron van Munkhuizen».
Mogelijk verdween het blad kort na nieuwjaar 1944. Na de oorlog, na de bevrijding, beter gezegd, verscheen een nieuwe versie «DE RAKKERSVRIEND» onder leiding van A. Mortier (vermoedelijk omstreeks 1946-47) op 8 blz. een beetje te luxueus en dat te veel af te rekenen had van concurrentie. Er verschenen ongeveer een tien nummers en de hoofdattractie was hier de stripbijdrage van de grote schilder Jos Verdegem (1897-1957).

De Leeuw van Vlaanderen

1

JAN BREYDEL

JAN BREYDEL, STRUISCHE KEREL EN DEKEN DER BRUGSCHE BEENHOUWERS, DIENT HIER ALS GIDS AAN DIT RYKE GEZELSCHAP DAT DOOR DE DICHTE BOSSCHEN ZICH EEN WEG BAANT

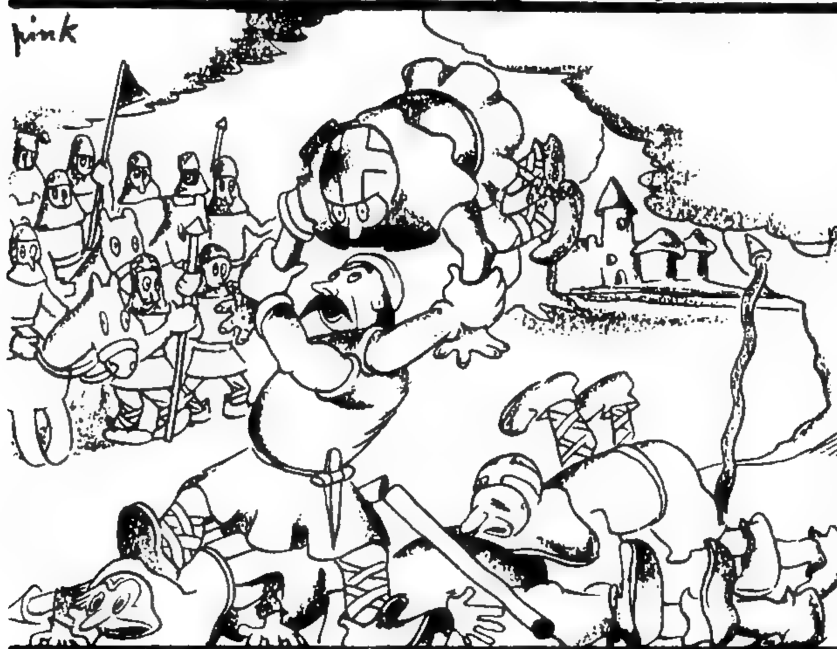

AI! DAAR STRUIKELT HET PAARD VAN MYNHEER DE CHATILLON, DIE ZOOWAT AAN 'T SLAPEN WAS EN DE GROOTE SEIGNEUR PLOFT OP DEN GROND ONDER 'T SCHATEREND GELACH VAN JAN BREYDEL!

MYNHEER DE CHATILLON, DIE VOOR ALLES WAT VLAAMSCH IS ZYN NEUS OPHAALT, IS VERSCHRIKKELYK BOOS WANNEER HY JAN BREYDEL ZOO ZIET LACHEN EN ZOO BEVEELT HY ZYN KNECHTEN JAN AF TE RANSELEN!

VIER OF VYF WAPENKNECHTEN WAREN OP DIT ORDEWOORD OP JAN BREYDEL TOEGESPRONGEN EN HADDEN HEM WILLEN VASTGRYPEN... MAAR ZE KENDEN WAARSCHYNLYK DE KRACHT NIET DIE ER KAN SCHUILEN IN DE ARMEN VAN EEN BRUGSCH DEKEN DER BEENHOUWERS, WANT JAN BREYDEL TAKELDE ZE ZOOTOE DAT EEN DER KNECHTEN BYNA ALS DOOD BLEEF LIGGEN! HEEL HET RIDDERGEZELSCHAP KEEK VERBLUFT OP OVER ZULKE KRACHT TERWYL JAN VAN HUN ONTSTELTENIS GEBRUIK MAAKTE OM IN 'T BOSCH TE VERDWYNEN EN NAAR VEILIGER OORDEN TE VLUCHTEN!

Bewerking door Pink, alias Hermans, van «De Leeuw van Vlaanderen»

ONS VOLKSKE I (1932-?) (Ons Volk, Brussel)

Indien Kindervriend het eerste Belgische kindertijdschrift was, dan is gelukkig de verdere expansie in België vrij groot geweest. Le Petit XXième in 1929, Petits Belges/Zonneland, in de jaren 20 – (1920 eigenlijk maar nog zonder strips)...
In 1932 dan ONS VOLKSKE, een Vlaams geïllustreerd weekblad uit Brussel, dat eigenlijk BIJVOEGSEL is van het weekblad ONS VOLK. Voor de prijs van 25 centiem bood Ons Volkske voor zes bladzijden ontspanning aan de jeugd. Op het eerste blad en de middenpagina verschenen strips, terwijl de rest gevuld werd met verhaaltjes en rubrieken. Op de laatste bladzijde verscheen een plaat om te kleuren.
Ons Volkske verscheen in één kleur, een lichtgele vooreerst maar van augustus 1933 af een lichtgroene tint.
Als enige buitenlandse strip verscheen DE LOTGEVALLEN VAN ADAMSON op een halve of 1/3 bladzijde van februari 1933 af. Hoofdzakelijk was het de tekenaar PINK (Hermans) die alle strips voor Ons Volkske verzorgde, daarbij een onbetwistbaar talent aan de dag leggend, zowel voor humoristische als voor avontuurlijke beeldverhalen. Pink tekende zowel gagplaten als volledige reeksen. In 1933 tekent hij b.v. «Suske en Blackske» als vervolgreeks, nadien «Flipke en de Rakkers». Ook liepen er enkele getekende sprookjes in Ons Volkske: «De gelaarsde Kat», «Hansje en Grietje»... Als humoristische gagplaat vermelden we «Mot de Kater», nadien «Mot en Mina (Pink). In 1934 verscheen b.v. op het eerste blad «Mot en Mina»; op 2 en 3, informatie, moppen en verhalen; op 4 «Flipke en de Rakkers» (Pink), een sliert kinderen: Bolleke, Flipke, Bee Bee, de Witte (een negertje!) en Soeke die in een werkelijk SF-verhaal, een bende geleerden stokken in de wielen staken door zich van hun gemechaniseerde voertuigen meester te maken. 20.000 mijlen onder zee, televisie... we zitten volop in de SF!
Pink kende zijn klassieke auteurs. Op bladzijde 5 «DE LEEUW VAN VLAANDEREN!» Eerste bewerking van het werk van Conscience, een aantal tekeningen met vrij veel tekst naast en opzij, vrij goed van bladschikking en kompositie; blz. 6 en 7 brengen verhalen en 8 de plaat om te kleuren.
Tot in 1937 zou Pink nog steeds de leidende figuur spelen met ontelbare gagplaten en vervolgreeksen naast ander werk (vermoedelijk) zoals «Don Quichotte» en «Baron van Munchhausen». Formaat bleef 20/27, 5 alsook de groene tint van het papier. Andere knappe reeksen waren «Pits en Pats», «Wats», avonturen van een detektief en vooral de «wonderbare avonturen van Jan Knap», een science fictionverhaal in space-opera stijl, voorloper van «Akkor». (Begint oktober 1937, nr. 43).
Mogelijk bleef Ons Volkske nog vrij lang duren, maar men raakt het spoor kwijt van dit interessante weekblad, dat omstreeks '40 moet zijn opgehouden en dat grote weerslag had op de jeugd dank zij de figuur van Pink die werkelijk op alle gebied op de voorgrond treedt en voor Vlaanderen onze eerste grote figuur werd als tekenaar, rekening gehouden met Van Raemdonck, die eerder populair was in Nederland.

3e JAAR
Nr 13
27 MAART
1947

Ons Volkske

PRIJS:
FR. 1,50

VLAAMS WEEKBLAD VOOR DE JEUGD

Beheer en Opstel : Em. Jacqmainlaan, 127, Brussel

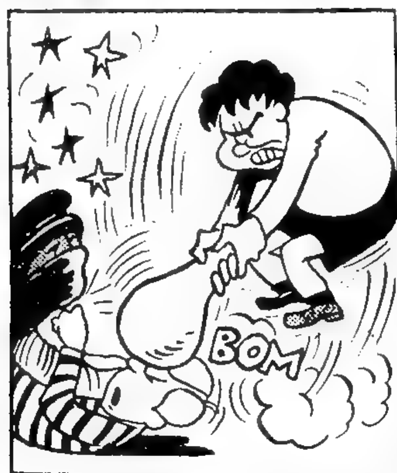
STROPKE EN FLOPKE

Overgang van Ons Volkske en 't Kapoentje. Ons Volkske start opnieuw in 1949

1e JAAR
N° 1
3 APRIL
1947

't KAPOENTJE

PRIJS :
FR. 1,50

VLAAMS WEEKBLAD VOOR DE JEUGD

Beheer en Opstel . Em. Jacqmainlaan. 127, Brussel

STROPKE EN FLOPKE

DERTIENDE JAARGANG. — Nr 1 DONDERDAG 13 JANUARI 1949

Ons Volkske

REDACTIE EN BEHEER : EM. JACQMAINLAAN, 127, BRUSSEL

2.50 FRS

De Vrolijke Bengels

ONS VOLKSKE II. (Uitg. De Standaard/Beheer: Em. Jacqmainlaan, Brussel)

Verscheen op formaat 27/20,5 aan de prijs van 2,50 F van nr. 1 af (13de jaargang, donderdag 13 januari 1949) en was dus chronologisch gezien de voortzetting van de eerste versie – voor de oorlog – en op hetzelfde adres (Periodica) E. Jacqmainlaan 127 te Brussel. En in feite was Ons Volkske het Kuifjes-blad voor de minder begunstigde lezertjes. Ons Volkske was in het begin nog een povere verschijning, die echter niet onopgemerkt voorbij ging. Ons Volkske kon onder andere rekenen op medewerking van Vandersteen en Bob De Moor. Vandersteen tekende de voorpagina in vier kleuren: «De vrolijke bengels», waar Suske en Wiske en Lambik, als agent, als achtergrond dienen voor de domheden van Tieter en Job. Bob De Moor tekende hier «De avonturen van Mieleke en Dolf» en enkele humoristische verhalen (zeerovers, science fiction) «Het Wonderschip», «Oorlog in het Heelal». Op de rug verscheen eveneens in vier kleuren «De avonturen van Suske en Wiske», die reeds in Kuifje verschenen. Van 1949 af: Het Spaanse Spook (in 4 kleuren). Terwijl de rest overigens ook hernomen werd, o.a. Corentin (Cuvelier), de Zwaardvis-verhalen (Jacobs), Alex (Jacques Martin), Jo en Jetje (Hergé), Kwik en Flupke (Hergé), Leeuw van Vlaanderen (Bob De Moor), «vier Heemskinderen» en «Hassan en Kadour» (Laudy). «Teddy Bill» door Le Rallic, en de buitenlandse strips van Berto: «Het geheimzinnige eiland», naar Jules Verne. Ook «De grijze Uil» van Marleb, alias Jacques Martin, werd hier hernomen.

In 1951 werd «de Rakkersclub» stopgezet, waarschijnlijk was het een Engelse strip. Alle overige strips, behalve voor- en achterpagina (Vandersteen), verschenen in zwart-wit. Ons Volkske verscheen op 16 bladzijden, verder met de nodige rubrieken en verhalen. Het redaktioneel gedeelte had een uitgebreid, interessant en eigen Vlaams, karakter (Onze grote figuren, Bij vader Lambik, enz.). Zo ging het met Ons Volkske.

In 1953 begon een vervolgverhaal van Gommaar Timmermans (de latere «Got») met illustraties van Bob de Moor en er werden ook reeksen opgenomen van de Spanjaard Bielsa (Pirulo), de rest bleven hernemingen.

In 1955 ruimen «de Vrolijke Bengels» de plaats voor het «Plezante Cirkus» van Vandersteen op de voorpagina. Er verschijnt ook een vreemd verhaal, Morgan genaamd, nogal geïnspireerd door Jacobs en «De tragische geschiedenis van Hamlet», Vlaams gewrocht, het eerste probeersel van de jonge J. Loeckx, terwijl ook in deze jaren verhalen van John Flanders verschijnen.

Geleidelijk aan neemt Ons Volkske meer kleuren op en breidt het aantal bladzijden uit tot 24 in 1960; en de meeste overgenomen verhalen verschijnen in kleuren. «Het Plezante Cirkus» heeft de plaats geruimd voor «Jerom», die als held optreedt in zijn strip. Ook hier werd het typische Vlaamse van Ons Volkske aan stukken geslagen.

Sedert 1953 verschijnt Ons Volkske in het Frans, onder de titel «Junior». De tekenaars van Tintin weten dat hun reeksen hoofdzakelijk in «Junior» zullen opgenomen worden, vandaag zelfs met slechts enkele weken verschil tussen de afleveringen.

Ons Volkske is niet meer het Vlaamse weekblad van weleer. Het is de Vlaamse versie van Junior, meer niet. Dat er enkele onuitgegeven strips in verschenen en dat Ons Volkske een Vlaamse redaktie bezit, kan daar niets aan veranderen. Ook niet het feit dat Jerom van Vandersteen er als enige Vlaamse strip in verschijnt.

Bij de originele reeksen vernoemen we «De diamanten van Ali-Ben-Baba» (1962) door Fonske (alias De Reymaeker), «Bof de Kangoeroe» van Géri (1962), «De blauwe vis» (Fratske) van Wili (Willy Ophalvens) in 1964. De Bende van Black «C», door Hugo (De Reymaeker). Ook dit is allemaal verleden tijd en momenteel is Ons Volkske een pover produkt, nog steeds lopend op formaat 27,5/20 en op 24 blz. vol hernemingen van Kuifje/Tintin. Opmerkelijk was de revelatie en verschijning in de jaren 50 van Tibet die na zijn «Koenraad strip» Chick Bill lanceert, opmerkelijk debuut – buiten Heroic-Album – glansrijk voortgezet in Tintin; voor Ons Volkske tekent hij later nog «De avonturen van Jan».

Ook verscheen in de jaren 50 werk van Willy Lateste, die later een belangrijk animator werd bij Belvision. De tijd van de revelaties uit O.V. is echter lang voorbij...

LEKKERE KINDERKEUKEN

Jawel, een echte kookrubriek. Voor jongens en meisjes die houden van kokkerellen. Eugène Decamps is onze kok. Hij doet het allemaal snel en eenvoudig. Dat moet ook wel. We kunnen de keuken niet een hele dag in beslag nemen. Anders krijgen we last met de rest van het gezin. Nou ja, koken wil geleerd worden... En wie de kok iets wil vragen ? Dat kan. Op het adres van de Patskrant.

PATS-STRIP

Suske en Wiske, Jerom, Karl May, Rode Ridder, Safari. Allemaal strips Willy Vandersteen. Dat weet elk kind. Maar midden in uw Patskrant zit een gloednieuw verhaal. Een Pats-strip : Flappy van Flappinus. Willy Vandersteen tekende dit verhaal speciaal voor onze Patskrant !

DE WONDERWINKEL

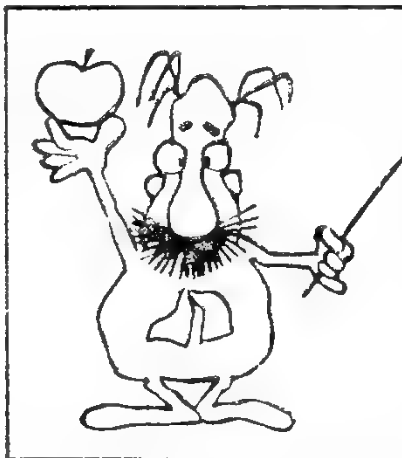
Fideel is soms zo moeilijk, schreven kinderen. Fideel is geweldig, lieten andere mensen ons weten. En Fideel ? Hij zuchtte. Het was teveel voor een ridder. Wat je noemt « een probleem ». We konden moeilijk de straat opkomen : voor of tegen Fideel... Dat hoefde ook niet. Fideel wou heus wel eens verhuizen. En Gommaer Timmermans was het daar roerend mee eens. Achter zijn tekentafel in Lier dook intussen een zekere Jonas op. En een wonderwinkel...
Een leuk verhaal. Echt iets voor de Patskrant, dachten wij. In de eerste aflevering laat Gommaer Timmermans ons alvast kennismaken met de hele familie en... met de wonderwinkel.

PATS PAGINA

In deze Patskrant maak je alvast kennis met Pats Pagina. Een bladzijde die door onze lezertjes wordt geschreven en getekend. Iedereen kan meedoen. Lees je wel even wat er op Pats Pagina staat ?

SESAMSTRAAT

JE zal hen leren kennen in Sesamstraat : Professor Hobbelknobbel of een van die vele malle beesten. Sesamstraat is een strip die kinderen iets moet leren, maar iedereen laat lachen. Een strip uit Amerika getekend door Cliff Roberts. We zijn niet de enigen die het leuk vinden in de Sesamstraat. Deze strip verschijnt in meer dan 3.000 kranten en tijdschriften in 109 landen over de hele wereld...

PATS (Standaard, Brussel)

Is het kosteloos bijvoegsel van Het Nieuwsblad. Standaard en Het Handelsblad. Ongetwijfeld het beste krantesupplement van heel België, wat de verzorging betreft. PATS startte op 5 september 1962 als een eenvoudig «één supplement blad» in twee kleuren en met een overvloed aan rood. Pats is de naam van het poppenspelfiguurtje dat door de personages van Suske en Wiske (van Vandersteen) geanimeerd wordt. Pats verscheen als Studio Vandersteen produkt op het eerste blad.
Volgende reeksen verschenen: Fideel van Got, verschillende strips van Hugo de Reymaeker op teksten van J. Acar of Carl Ley: de reeks «Bert en Betty», «Bébé, Gogo en Dada Bram» enz... (getekend Fonske of Hugo) maar ook verschenen herplaatsigen uit Kuifje; R. Reding en Jacques Laudy (buiten weten van de auteurs) en produkten uit de Walt Disney studio: 20.000 mijlen onder zee, Alice in Wonderland, Pinokkio. Afschuwelijk van kleuren, met overvloed aan blauw, rood en geel.
Van nummer 223 af (7-2-67) verdween de titelfiguur Pats en ruimde baan voor de Jerom strip, de avonturen van de gekende krachtpatser. Sedert de uitbreiding van Pats in 1966 worden de hoofdreeksen geleverd door studio Vandersteen en Marc Sleen. Jerom de krachtpatser evenals de familie Snoek. Karl May (western), verhalen van Suske en Wiske van Vandersteen, Piet Fluwijn en Bolleke van Sleen. Al deze strips verschijnen in kleuren. Het zijn ofwel herdrukken ofwel is het reekswerk aan de lopende band geleverd, hetgeen duidelijk de kwaliteit parten speelt. Het geheel is echter behoorlijk voor het jongere publiek.
Interessant zijn voornamelijk de «andere» Vlamingen die hier hun kans krijgen naast de «grote» meneren. Hugo (alias De Reymaeker) brengt naar een tekst van Carl Ley, «Raketten in de Melkweg», (66-67) maar vooral Wies Peleman met een wekelijkse gagplaat in de stijl van de grote Steinberg, en Got (Gommaar Timmermans) met zijn «Tweehoofdige, gevlekte, filodendron» een stop-comic en ook «Fideel, de fluwelen ridder», een humoristische en vrij poëtische gagplaat.
Zoals het toen ging kon Pats het jaren volhouden. Wij herhalen het, qua inhoud kon Pats ons nu eenmaal niet boeien gezien de kwaliteit, enkel beantwoordend aan seriewerk maar als samenbundeling van Vlaamse tekenaars bleef Pats een unikum voor zijn tijd.
Pats wordt trouwens quasi integraal overgenomen door een Nederlandse krant Het Limburgs Belang.
Ook het feit dat jongere kustenaars hier een kans kregen, is tekenend voor PATS, maar met een stevige redaktie zou PATS met reuzesprongen veld winnen.
Spijtig genoeg hebben we een desintegratie meegemaakt van de Standaard-stal met het stopzetten van de Kari Lente albums (Bob Mau) en het uiteenvallen van de Pats ploeg; Peleman verschijnt niet meer in Pats, het werk van de Vandersteen studio wordt slechter, alhoewel in die tijd de oude Suske en Wiske verhalen hernomen worden (sedert 1966). En in 1974 dan wordt een nieuwe gedaantewisseling ondernomen (op datum van 27 feb. 1974) met nummer 588 als Pats een nieuwe titel krijgt: de PATSKRANT, nog steeds 16 bladzijden rommel, maar onder redaktie van Mariette van Halewijn en Cyriel Verleyen.
Eugène Decamps maakt de keukenrubriek, Got tekent een archi-slechte strip De Wonderwinkel, Jerom en Karl May zorgen voor bladvulling evenals een rotte, oerdomme strip door Cliff Roberts, die inderdaad het peil van de Standaard lezer moet benaderen: lomp! Maar het interessantste komt nogmaals van een oude rot, de nieuwe Patsfiguur van Willy Vandersteen, een strip voor de jonge lezers met het grappige figuurtje van Flappy van de planeet Flappinus. De afgezwakte kleuren zijn afschuwelijk. De gedaantewisseling is in zekere zin wel goed, maar duidt niet op vernieuwing of vooruitgang.
Al met al is Pats «tamelijk»; even slecht als 't Kapoentje, iets beter dan Sneppeke maar toch hebben wij er niets aan...

Fideel de Fluwelen Ridder

got

BAMBOZIJN! BAMBOZIJN!

?

?

O, SIRE

EN BOEM DAAR

MAAR TOEN

WAT IS ER AAN DE HAND?

DAARNA

HÄÄ RIEP

HMMM.

TSKTSK

EN TOEN INEENS HOP! de

SHHH...

HIER! HIER!

HMHM

WILT GE WEL

!!

EN TOEN BEN IK SNEL NAAR HIER GEKOMEN OM 'T U TE VERTELLEN!!

WACHT! IK KOM NAAR BENEDEN IK VERSTA HIER GEEN WOORD VAN AL WAT GE ZEGT!!

!

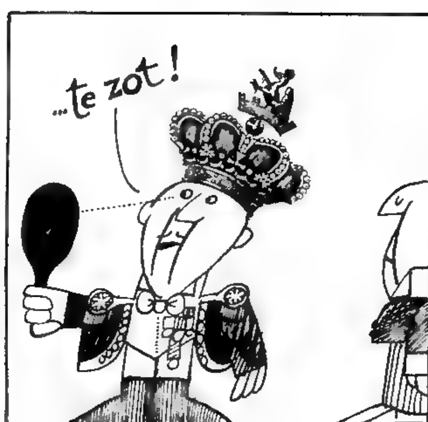
!

140

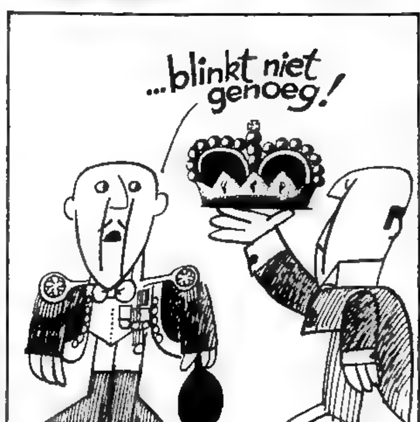
Got, verfijnde humor in de stijl van Peleman, Fabri en enkele anderen

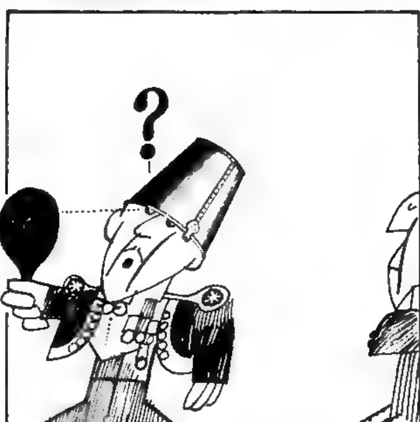

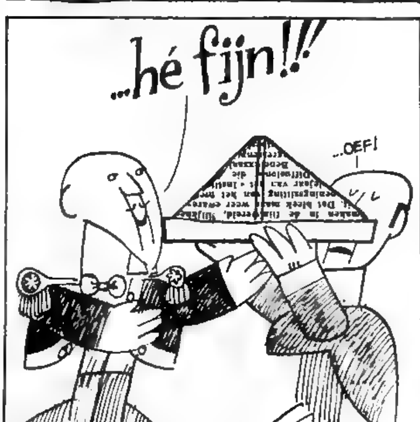

Verfijnde humor van W. Peleman

2 JULI 1953 Nr 19

Pum Pum

De jeugd van Eric

WAAROM die haast, Heer Koning? merkt Haland op. De verrader zit hier goed. Hij zal heus niet ontsnappen!

— Neen, gaf de koning toe. Doch al is Gondar een schurk en een misdadiger en al zal hij zijn gerechte straf niet ontgaan, toch wil ik hem niet langer in onzekerheid laten dan noodzakelijk is.

Weldra ging het leven op Wogram's burcht weer zijn gewone gang. Vroeg in de ochtend na Wogram's thuiskomst waren reeds de boodschappers naar alle windstreken uitgereden om 's Konings raadslieden te verzoeken met de meeste spoed naar de burcht te komen ten einde recht te spreken over Gondar, de verrader.

Tijdens de afwezigheid van de

KORTE INHOUD

Koning Wogram stuurt zijn vriend en raadsman Ewoud naar de vorst van Thule om deze de dood van zijn zoon te melden.

Kort na de landing worden Ewoud en zijn mannen overvallen. Op het laatste nippertje worden zij gered door Gondar, die zich van de macht in Thule wil meester maken. De koning van Thule wordt in een hinderlaag gelokt en daarop verovert Gondar de koningsburcht Björness. Beducht voor Wogram, lokt hij diens zoon Eric naar Thule en neemt hij hem gevangen. Haland en Ewoud willen Eric verlossen, doch zij worden door Gondar in de gevangenis geworpen.

Zij ontsnappen en slaan op de vlucht. Door Gondar achterhaald komt het tot een bloedige strijd. De verschijning van Wogram doet de kansen keren. Gondar wordt gevangen genomen. Zegevierend keert Wogram naar huis met zoon en vrienden. Zij worden door Olrun, Eric's moeder, ontvangen. Terwijl Eric zijn avonturen vertelt, wacht Gondar angstig zijn straf af.

PUM PUM (Het Laatste Nieuws, Brussel)

EERSTE PERIODE:

Dank zij een wedstrijd in het «Laatste Nieuws» ontstaat, grotendeels door de oproep en interesse van de lezers, Pum Pum, het weekblad voor de jeugd op 25 april 1951. Het formaat is groot: 25/37 dus het dagbladformaat, de kwaliteit van het papier is identiek. Waarschijnlijk is het formaat gekozen uit gemakzucht en wegens het succes van dit formaat voor de oorlog, maar heel wat ondervindingen hebben uitgewezen dat dergelijk formaat in onze tijd ten dode was opgeschreven. In feite is Pum Pum het gevolg van de expansiedrang van de Nederlandse school dat met haar realistisch academisme geen blijf weet. In Nederland werden ook pogingen ondernomen om hiervan weekbladen uit de grond te stampen om degelijke konkurrentie aan te bieden tegen Kuifje of Robbedoes nl.: «Tom Poes», «Bommelbode»...

Het hele weekblad verscheen in zwart-wit. Op het eerste blad kwam Eric de Noorman aan de beurt met DE JEUGD VAN ERIC, een vervolgverhaal opgesmukt met een centrale illustratie van schrijver-tekenaar H.G. Kresse. De naam Pum Pum was afkomstig uit het beeldverhaal «Eric de Noorman» dat met groot succes liep in Het Laatste Nieuws. Pum Pum was hier een sympathieke dwerg, en stond achter de titel op de hoofding van het eerste blad. Pum Pum bevatte verder grotendeels Nederlands werk van de Marten Toonder Studio's. Op bladzijde 2 een getekende rubriek van Henk Sprenger. Verder verhalen van M. Toonder, de gagstrip Wannes Waggel, rubrieken, vervolgromans, sportnieuws, antwoorden op brieven...

Op bladzijde 10 liep De Zwarte Hertog van P. Wijn (met ondertekst). Op 12, van dezelfde Wijn en W. Gerhard, de detektivestrip met ballons «Manuello Y Gonza».

Verder nog een puzzelhoekje en op bladzijde 16 De kapitein en de rakkers (Captain and the kids), de bekende Amerikaanse humorstrip. Van nummer 5 af worden deze vervoegd door Sim en Pans van de Toonder Studio's, twee guitige apen vol streken (getekend door W. Lens). In nummer 16 verschijnt het begin van een beeldverhaal getekend door Sprenger: Patava, de holenjongen.

Van nummer 22 af (september 1951) verschijnt een Engelse strip «De betoverde tondeldoos», nadien gevolgd door «Het dappere kleermakertje».

In oktober 1951 verschijnt Matt Stark, een grafisch uitstekende strip van Rudy Van Giffen, handelend over een ontdekkingsreiziger in het Amazonegebied. In hetzelfde nummer begint de strip Tommy Tumps, over het Amerika van 1860. Ook te vermelden is het beeldverhaal «Perzische vertellingen», «Ramat en het mes van Azzan» door G. Stapel.

Van nummer 1 (tweede jaargang) tot nummer 23 (oktober 1952) verschijnt een SF-vervolgverhaal: Het geheim van de Maanvallei.

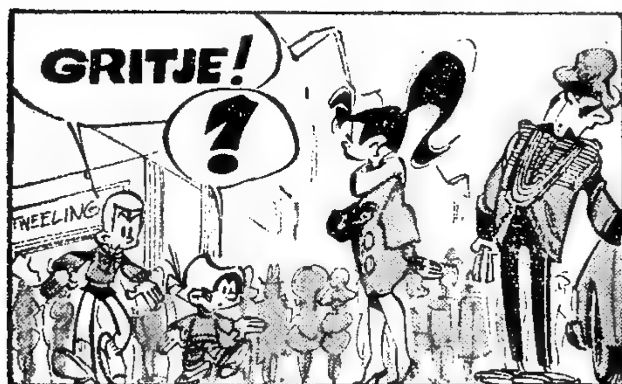
Maar dan begint Pum Pum te verzwakken. Sim en Pans, Kapitein en de rakkers, Ramat, Dappere kleermakertje... anders niets meer. P. Wijn keert weer met «De Noorse tovenaar» maar met nummer 44 van de tweede jaargang (18-2-1953) verschijnt het laatste nummer.

TWEEDE PERIODE:

Werd echter voortgezet van de volgende week af in de krant HET LAATSTE NIEUWS zelve als supplement voor de jeugd (elke woensdag) en alhoewel bescheiden, toch heeft dit stripblaadje alle respect te verkrijgen. Het supplement bracht een of twee in vieren te vouwen bladen, waarin nog enige tijd met ongeveer dezelfde hoofding als het grote blad DE JEUGD VAN ERIC voortverscheen (voortgezet door G. Stapel) en waarin verder nog tal van Nederlandse produkten, geleverd door Swan Features Syndicate, in verschenen. Prof Creghel, Toonder produkten, bewerkingen van Karl May en nog als Nederlandse produkten in '58-'59, Pinkie Pienter van J.H. Koeleman Jr. Het belang van de nieuwe PUM PUM school echter in de langzame opname van tekenaars van eigen bodem met origineel werk evenals een aantal hernemingen van grote stripfiguren.

Zo verschenen als hernemingen: Het geheim van de grote Pyramide (Jacobs) (1959-1961), verschillende verhalen van Robbedoes en Kwabbernoot door Franquin, waaronder het toen nog onuitgegeven verhaal Robbedoes en de Bobbelmannen (1961) en in '62-'63 «Het masker der stilte», «Robbedoes en de miniatuurtjes» (1962) evenals verhalen van Bob De Moor: Janneke en Stanneke (1960), Het eiland

der reuzen (1962) en De Vergeten Stad (1963). In feite nog 'halve-gouden-jaren' maar die vooral benadrukt worden door het werk van de Brusselse tekenaar Bob De Groot met diens figuur JONAS waarvan onuitgegeven verhalen verschijnen: Jonas en de Walvis (1963), Jonas en de rode planeet (in samenwerking met Hubuc) in 1966-'67; verder werk van Geo, wiens helden Rolfke en Rulfke ontstaan in 1960, met een aantal verhalen waarvan ook kleine albums verschijnen. Dezelfde Geo tekende ook in 1961 «Tijl Uilenspiegel leeft nog in Vlaanderen», op tekst van Jan Berghmans die ook teksten zou leveren voor Norbert De Clerq met diens sprookjesstrip «De pop van Koning Luilak», maar voornamelijk voor een formidabele science fictionstrip die spijtig genoeg niet werd voortgezet: De Wereldreis van Kapitein Pum Pum (poging allicht om de figuur van Pum Pum uit de context van de tot einde gebrachte reeks Jeugd van Eric, opnieuw te lanceren in 1962). Aldus werd doorheen De Clercq en Geo gepoogd (eveneens De Groot) om Pum Pum een heel eigen karakter te geven. Het mocht niet baten. Langzamerhand na het verdwijnen van Geo en De Clercq bleef nog enkel De Groot als enig lichtpunt in een blad dat teveel van zijn pluimen verloren had.
In 1967 op woensdag 11 januari werd Pum Pum voor de laatstemaal in LN gebracht, aldus de tweede episode van Jonas onderbrekend. PUM PUM werd min of meer opgevangen als JONG, het blad (letterlijk) voor de jeugd, maar dan zonder strips...

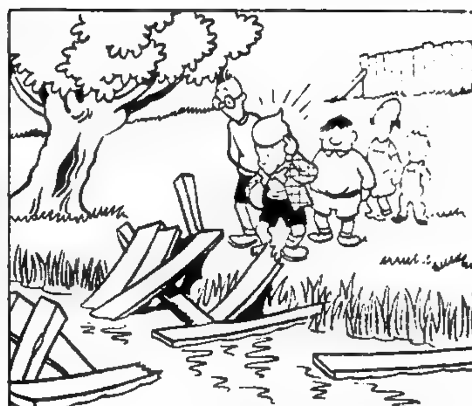
Uit de strip Rolfke door Geo (in Pum Pum)

Drie fasen uit de evolutie van 'De lustige kapoentje
B. De Moor, Sleen, Hurey

DE LUSTIGE KAPOENTJES

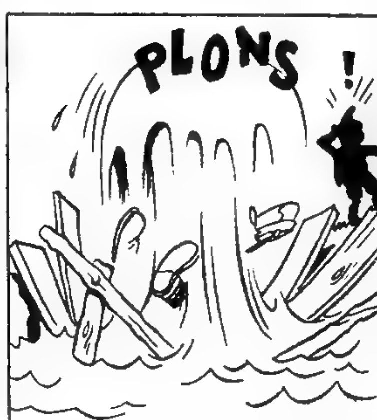

De eerste versie van «De lustige kapoentjes» door Bob De Moor

DE LUSTIGE KAPOENTJES

door Marc Sleen

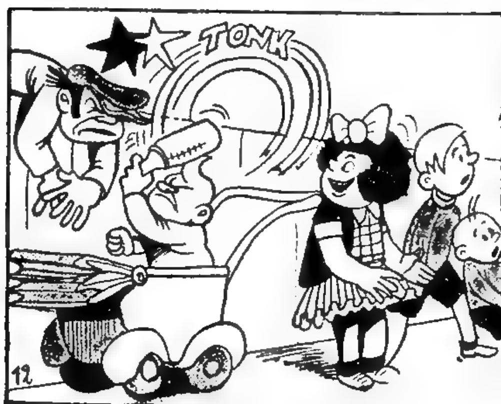

de lustige KAPOENTJES

door HUREY

OOOOOOH... MIJN MEUBELS!

Ik heb het je gezegd dat hij alles opzuigt!

SLURP

SNEPPEKE

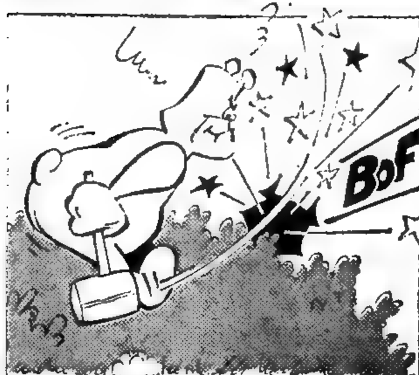

BIJVOEGSEL AAN « HET BELANG VAN LIMBURG » WOENSDAG 11 JUNI 1969 Nr 23

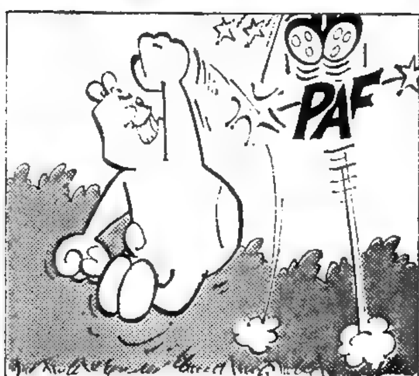

SNEPPEKE (Belang van Limburg, Hasselt)

Lezerskategorie: de katholieke jeugd. Jaar van ontstaan: 1955 (lopend).

Sneppeke is een wekelijks supplement voor de jeugd dat verschijnt in Belang van Limburg en dat voorafgegaan werd sedert 1951 (december) door een blad in de krant voorbehouden aan de jeugd: «Kinderen toegelaten». Van 31 maart 1955 werd dit vervangen door het los supplement SNEPPEKE, naar het voorbeeld van andere supplementen: 't KAPOENTJE (Het VOLK) en PUM PUM (LAATSTE NIEUWS), maar vooral de franstalige supplementen LA LIBRE JUNIOR en RECREATION waaruit hoofdzakelijk geput wordt om de pagina's van Sneppeke te vullen.
Sneppeke is zoals 't Kapoentje en Pats en de hierboven aangehaalde Franstalige titels een interessante poging, die enigszins een steun voor de Belgische beeldverhalen betekenen, alhoewel men moet betreuren dat zulk een blad nooit de ambitie heeft gehad materiaal van eigen bodem te promoveren. Het BVL heeft nooit meer dan twee interessante «eigen» tekenaars gehad: Prijs en Tibos, maar ook hier gebeurde niet de minste promotie.
In SNEPPEKE verschenen: eerst in navolging van «Kinderen toegelaten» de verhalen «Dick Dick's» van Goscinny en «Belloy» van Uderzo-Charlier, 2 bladzijden redaktioneel werk en spelletjes, strips van A. Beckers en Forton plus realistische stripverhalen (biografieën van grote figuren). Geleidelijk aan neemt Sneppeke meer en meer over van La Libre Junior en Récréation.
In 1956: Stefke (Ric Junior) van Hubinon, Tiger Joe (op twee platen) van Hubinon-Charlier (oktober 1956 tot januari 1958) en geheel de gekende sliert van Attanasio (Rik en Bob), strips van Martial, Flosy, Marleentje en Kanarie Fifi (eerst van Hubinon, dan Greg, dan diens studio), ook De clan der vijf, van Greg, nog werk van Forton, enz.
Begin der jaren 60 doet KOEN (Luc Junior) zijn intrede, door Sirius getekend, ook door Greg, door Uderzo, enz.
Het model voor die periode is: Koen, Marleentje, Fifi, redaktioneel gedeelte en enkele realistische getekende verhalen over ware feiten of romanbewerkingen.
Heel veel vernieuwing kwam er in feite niet. Wel zou anno 1974 een verandering worden doorgevoerd door het opnemen van kleuren. De strips die nu verschijnen zijn hoofdzakelijk overgenomen uit het supplement van Le Soir: Soir-Jeunesse.

STRIP (Frankrijklei 86, Antwerpen)

Op 1 september 1961 werd te Antwerpen de eerste Vlaamse «beeldmagazine voor het gezin» (sic) gelanceerd. STRIP was de naam van dit kind en deze was goed gekozen vermits de tweewekelijkse uitgave (formaat 18/26) 48 bladzijden bedroeg, enkel gevuld met stripverhalen. Het was welbepaald een gelukkig initiatief dat in zijn eerste jaar enkele uitstekende buitenlandse krantenstrips opnam in zwart-wit.
Nummer 1 bevatte: Het Hart van Julia (Stan Drake), The Saint (Doug Wildey), Rip Kirby (Alex Raymond), Annie het Weesmeisje (Darrel Mc Clure); dit voor de realistische strips die over meerdere bladzijden liepen. Voor de humoristische strips: Blondje (Chic Young), De avonturen van Olivier (door Kabou ps. voor Karel Bouman), De Flodder Familie door Swan-O en humorreeksen van Haenigsen.
De reproduktie, die niet altijd te best was en het beperkte lezerspubliek voor dit soort tijdschrift (een unicum want het was het eerste stripblad voor adolescenten en volwassenen) in Vlaanderen noopten de uitgevers ertoe hun positie enigszins te wijzigen en in 1962 veranderden zowel inhoud als uitzicht. Formaat werd 21/28, verschijning wekelijks en het papier werd beter. Meteen nam het aantal strips af en begon een belangrijk redaktioneel gedeelte afgestemd op snotneuzen en bakvissen.
De 32 blz. werden gevuld met 5 beeldverhalen: Olivier, The Saint (nu door Spranger), Julia, Bonanza en Rip Kirby (nu door Prentice). Verder veel foto's, nieuwtjes uit de platenwereld en over vedetten, een filmverhaal en andere rommel.
Kaften werden toen kleurenfoto's.
Geleidelijk aan zou het teenagers-aspekt veld winnen. Sedertdien onderging STRIP nog enkele wijzigingen wat zijn uiterlijk en de druk betreft, maar in grote lijnen blijft het geheel ongeveer: zwart-wit foto op kaft met een of andere film- of zangvedette, 44 blz. waarbij 11 voor de strips. In '67-'68 zijn dit Dr. Kildare van Ken Bald, Bert Crak van Kabou, Rip Kirby van John Prentice, Stormer (Flash) Gordon (niet ondertekend), Jud Saxon van Ken Bald en Julia van Drake. Elk op 2 bladzijden, behalve Bert Crak.
Verder nog artikelen, feuilletons, films, liedjes, enz. Ondanks zijn bakvissenkarakter blijft Strip te lezen omwille zijn overname van U.S. krantenstrips; het blijft een kleine vesting van het beeldverhaal in Vlaanderen.
Terecht zouden wij hier kunnen verwijzen naar Humo-radio, dat ook een blad is voor het gezin, dus voor jong en oud. Humo is ook een vrij belangrijk en interessant aktueel tijdschrift (weekblad) voor beeldverhalen en wist dikwijls strips te brengen die men nergens anders kon lezen. Ik spreek niet over de onvermijdelijke Julia van Stan Drake, maar over Wizard of Id, of B.C. van Johnny Hart, De Peanuts van Schulz, de strip van Al Vermeer, Nancy van Bushmiller en de destijds zeer geliefde Sad Sack (Pechvogel).
In 1969 werd STRIP overgekocht en omgetoverd in TV-Ekspres waarin nog enkel de Snoek strip van de Vandersteen Studio's verschijnt.

VALENTINE (Castrum, in feite behoort het tot het Ivanov imperium, Gent)

Publiek: vrouwelijke lezers.

Eerste nummer verschijnt 15 november 1963 (Weekblad).
24 blz. waarbij 20 voor tekenverhalen; korte verhaaltjes van 2 tot 4 of 5 blz. korte liefdesverhaaltjes met Fleetway produkten (Engelse, Spaanse strips) en korte artikelen, middenpaginafoto van zanger, de meeste verhaaltjes zogenaamd gebaseerd of ingeleid volgens een liedje van een of andere zanger (Neefs, Tura, Sinatra, ook levensbiografie in beeld van Elvis Presley, de Beatles, Adamo, Johnny Halliday enz.).
Einde: 5 juni 1964, met nummer 30.
Formaat: 21,5 × 29 cm.
Valentine hield het midden tussen een stripblad en een muziekblad voor teenagers.

NOVEMBER 1954
Nr 4 – 2e JAAR

MAGAZINE

Vriendschap

MAANDELIJKSE UITGAVE S.J.
VANDERVELDEPLEIN 17, BRUSSEL - P.C. 45.11.13
ABONNEMENTSPRIJS: 50 FR VOOR 12 MAANDEN
27 FR VOOR 6 MAANDEN

Prijs: 5 fr

VRIENDSCHAP MAGAZINE (Brussel)

Maandelijkse uitgave S.J., Brussel.
Eerste jaar 1953. Prijs 5 F.
Drie jaar bestaan? Formaat 20,5 × 28,5.
Vierkleuren kaft, 16 blz.
Bevatte illustraties, artikels en strips getekend door Raoul Servais (Pol en Piet, de avonturen van zes jonge piraten, e.a.) ook spelletjes, rubrieken (Rikske Roefel), en stop-comics van Ger Sligte (?).
Er verschenen ook strips van J. Waterschoot en enkele ongesigneerde strips. Alles was zwart-wit behalve de vierkleuren omslag met dominerend geel. Uitgezonderd de bijdrage van Servais, een matig jeugdblad voor kinderen tot 14 jaar.

Beeldverhaal van Raoul Servais

WONDERLAND

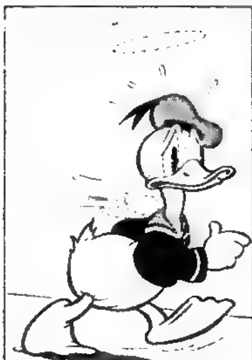
De Lotgevallen van Donald Kwak

Schepping van WALT DISNEY *den beroemden filmteekenaar*

Die Donald is toch een grappenmaker, ja. Hij heeft hier weer een aardig geval aan de hand. Ge weet dat hij zich werkelijk op het pad der deugd begeven had en een braven Donald wilde worden. Nu kwam hij voorbij een oude blinde vrouw die van de voorbijgangers medelijden afsmeekte en een aalmoes vroeg. «Ik heb hier een gelegenheid om een goede daad te verrichten», denkt hij en hij werpt een nmntstuk in het potje van de bedelares. Maar nauwelijks is Donald voorbij of de blinde vrouw schoof haar bril op en zag eens wat men

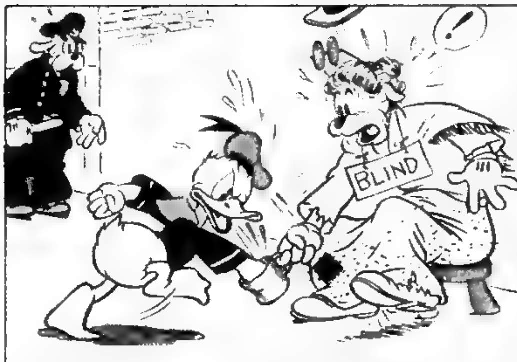

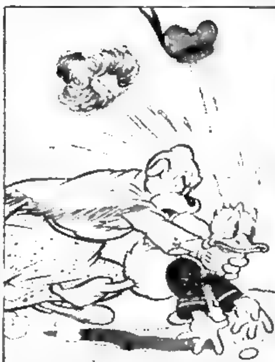

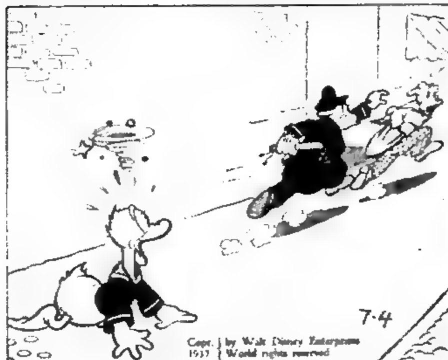
in haar potje geworpen had. Toevallig keerde Donald zich nog eens om en zag toen dat die oude vrouw niet blind was. «Dat is gemeen!» zegt Donald. «Ik wil die valsche blinde eens een lesje geven!» Ge ziet hier hoe kwaad Donald is! Razend loopt hij terug en steekt zijn pol in het potje om er zijn nikkeltje terug uit te halen. «Daar heb ge geen recht op, bedriegster!» zegt hij. Maar de bedriegster schijnt nu eigenlijk een bedrieger te zijn want vlug als de wind heeft de bedelares Donald bij den nek gegrepen en

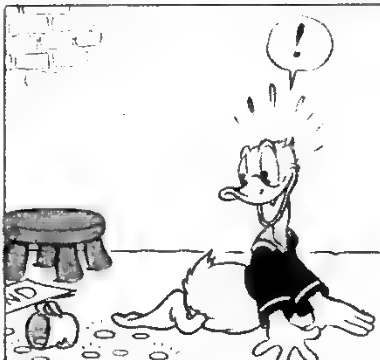

denkelijk gaat onze guit een kwaad half uurtje beleven. Gelukkig komt daar juist Agent Kluppelmans aan die ziet wat er gebeurt. Eerst wil hij Donald bij den kraag nemen maar de valsche blinde verliest nu ook zijn priuk en zoo komt het dat Kluppelmans dien valschen blinden bedelaar achternazet terwijl Donald bij het potje met het gebedelde geld achterblijft. Daar kan ik van profiteeren! denkt hij en hij heeft al dadelijk den bril opgezet en het plaatje aangehangen. Zooals enkele oogenblikken te voren de valsche

blinde het medelijden van de voorbijgangers afsmeekte, zit nu Donald Kwak op het bankje en bedelt om een aalmoes. Of hij veel ophalen zal, valt te betwijfelen. Misschien komt straks die agent wel even terug en dan zal Donald weer verbaasd staan dat men hem de doos in draait! Ja, die Donald is een echte grappenmaker. Het zal zoolang duren tot men hem vandaag of morgen eens een goede rammeling geeft.

EINDE

WONDERLAND I. (De Dag, Antwerpen)

Als krant was DE DAG van voor de tweede wereldoorlog, één der meest progressieve van ons land en naar vorm misschien wel de beste. In de jaren 30 ging hij resoluut over naar de opname van strips op belangrijke schaal.
In de zaterdag editie van 1937 b.v. verscheen op één blad «De avonturen van Mickey Mouse» (uit de W. Disney Studio's), en de rug werd opgevuld met kartoens. Bovendien liep dezelfde dag op één horizontale strip het verhaal «Tarzan de aapmensch» naar Burroughs en getekend door Hal Foster.
Van WOENSDAG 30 JUNI af verscheen elke week als supplement WONDERLAND, het eerste bijvoegsel met beeldverhalen in België, voor de prijs van 1 F.
Formaat 27 × 38 (zoals De Dag) met één bladzijde in kleuren: Donald Kwak (alias Donald Duck) van Walt Disney, met ondertekst. Op de tweede bladzijde een feuilleton met illustraties en op drie een ander vervolgverhaal, «Tijl Uilenspiegel», met veel illustraties door F. Seilhart. Op de middenpagina liepen twee beeldverhalen in kleuren, links JACKIE HELD EN SERGEANT BRAMS, junglestrip van Lyman Young en rechts JAN ZONDER VREES, ridderromantiek door Harold Foster.
Op bladzijde 6 rubrieken en op twee strips: De avonturen van Kater Barabas en B. Fisher en op blz. 7 «Koppeke en Boppeke» eveneens op 2 strips, met het hoekje van Nonkel Frans en op het laatste blad de strip (in kleuren) van Ad Carter «De guitenstreken van Dolfke Duim».
In 1937 (van nr. 16 af) treedt reeds verandering op. WONDERLAND verschijnt dan nog maar op 1 kleur, groen, en later roze papier met als inhoud: de W. Disney strip, Sneeuwwitje, 't Koningske (O. Soglow) en Koppeke en Boppeke, Jan Soldaat, Kater Barabas. Dus hoofdzakelijk humorstrips. Later nog zal er Rikske (van Anderson) bijkomen, maar geleidelijk aan verminderen, in het dagblad zowel als in het supplement, de beeldverhalen. Ook Laurel en Hardy (de verhalen van de dikke en de dunne), een Engelse strip, zullen ten tonele verschijnen.
Maar immer gaat Wonderland bergafwaarts en in de oorlogsjaren is er zelfs geen sprake meer van een supplement. Wonderland wordt nog enkel een rubriek voor de jongeren, die geleidelijk aan inkrimpt. Naast enkele spelletjes worden nog enkel twee stripverhalen gepubliceerd. Opmerkelijk is wel dat hier twee Vlaamse tekenaars aan het werk worden gezet: een obscuur gebleven BUS en een zekere WIL, alias Willy Vandersteen, met stop-comics en gagplaten. Wonderland was al lang geen stripblad meer, nog maar amper een rubriek in een doodbloedende krant dat het nog de kracht had om het genie Vandersteen te baren. In dit vergane blad verschenen «Barabitje, de spruit van Barabas» (als navolging van Barabas de kater strip van Fischer), «Thor, de holbewoner», «De lollige avonturen van Pudifar». De reeksen werden voortgezet tot eind 1942 ongeveer, nadien verschenen geen strips meer. Chronologisch verliep dit als volgt: in 1939 verschijnt Barabas, 't Koningske, Rikske en Nimbus wanneer Wonderland nog 4 blz. bedraagt. In '40 verschijnen nog enkel: Pluto de geleerde hond, Kater Barabas en 't Koningske en in 1941 nog enkel op zwart-wit, loopt Pinokkio en van september af begint Vandersteen mee te werken, eerst met Barabitje, de spruit van Barabas.
Opgedoekt dan tijdens de laatste oorlogsjaren, samen met de krant, was het drama van Wonderland nog niet ten einde en zou een vreemde nasleep krijgen na de oorlog zonder dat die onvergetelijke indruk, nagelaten door die fonkelende meteoor aan het firmament van het Vlaamse beeldverhaal, kon worden weggewist.

Woensdag 26 maart 1941

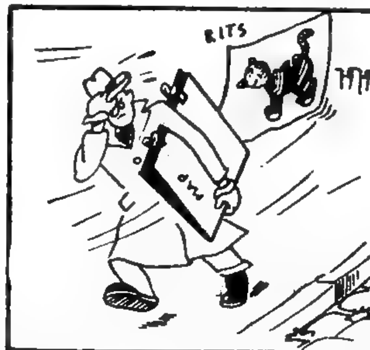
WONDERLAND

GRATIS BIJBLAD VAN "DE DAG" IEDEREN WOENSDAG

DE LOLLIGE AVONTUREN VAN PUDIFAR

We hebben de eer u hier een nieuwen vriend voor te stellen: Pudifar, onzen vroolijke kater, opvolger van Barabas, dien men per abuis voor een konijn aanzien heeft, wat hem noodlottig geworden is. Het verwondert ons van den slimmen Barabas, maar het is zoo. Hij heeft zich laten beetnemen. Pudifar zal trachten u elke week wat te vermaken, zooals zijn voorganger het gedaan heeft. We zien hem hier bij zijn geboorte. Een pracht van een beest, hé ? Zijn baas was zinnens

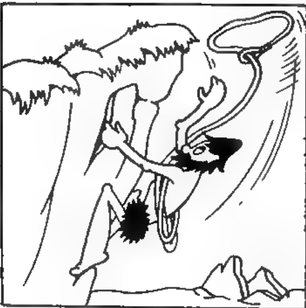

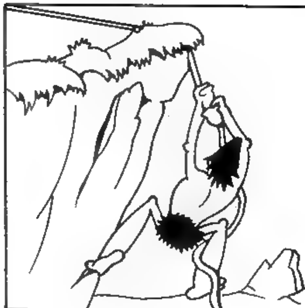

hem dadelijk naar de redactie van Wonderland te bregen, hoe het nu juist gekomen is, weet ik niet: in ieder geval, heeft Pudifar onderweg kans gezien om te ontsnappen aan de farde van zijn meester en zat nog eerder op de redactie dan zijn baas. Wat bewijst dat Pudifar een zekeren graad van slimheid bezit, waar we in de toekomst nog wel meer zullen over vernemen.

(Teekening van WIL)

Uit de debuutjaren van WIL(ly Vandersteen)

WONDERLAND II (Patria, Antwerpen)

De presentatie van de na-oorlogse Wonderland was geheel anders. Einde 1949 (11 oktober 1949) start op formaat 27×37 en voor 5 F de nieuwe Wonderland, nog steeds een uitgave van Patria, onder redaktie van Jozef Contrijn.
In het begin nam Wonderland, na akkoord met Opera Mundi, veel Amerikaanse strips over. Naar het schijnt zou hij op meer dan 30.000 exemplaren verspreid zijn, maar het succes bleef uit. Na korte tijd moest men de Amerikaanse strips opgeven wegens hun hoge aankoopprijs. Er werd getracht een eigen ploeg tekenaars te vormen, maar het verschil in grafische kwaliteit was zo enorm, dat Wonderland spoedig afzakte tot het laagste peil. Toen Wonderland de 20.000 exemplaren niet meer kon bereiken (slechts 5 tot 6.000), noodzakelijk voor een degelijke uitbreiding, gaf men er de brui aan. Wonderland is nogmaals voor Vlaanderen het opperste teken van grootheid en verval. In handen van een bekwame redaktionele ploeg en met de nodige financiële steun had Wonderland nooit het harde einde gekend. Het drama voor Wonderland (cfr Pum Pum, KZV) is dat het met teveel ambitie startte en niet de nodige ruggesteun had om te duren.
In 1949 dus presenteerde Wonderland met nummer 1, vier bladen in twee gevouwen, dus op zestien bladzijden waaronder 5 voor het redaktioneel gedeelte: kroniek voor jongeren, brieven, editoriaal van «Baas Best», vraaggesprekken van Flupke (Poeske Scherens, Piccard), een grote wedstrijd, een vervolgverhaal «De vier Heemskinderen» later «Schateiland»; verhalen van Gezelle, Conscience, Edgar Poe. Dit sympathieke gedeelte werd prachtig aangevuld met kleurenillustraties en 11 bladzijden strips.
Op blz. 4 Rikske (Henry) van Carl Anderson. De middenpagina: links Prins Koenhart (Prince Valiant) van Foster, met mooie kleuren, rechts: Het gemaskerde spook (alias The Phantom) door Wilson Mac Coy en in originele kleuren. Op blz. 11 een zwart-wit strip van Norman Walsh: Danny Hale, over een woudverkenner, genre Davy Crocket.
Op 12, Annie Rooney van Darrel Mc Clure in kleuren, gekende familiestrip voor sentimentele weesmeisjes. Op 16 tenslotte, zeer goede Brick Bradford in kleuren door C. Gray.
Tussendoor krijgen we ook de na-oorlogse Felix the Cat, maar niet erg interessant en op één enkele strip. Van nummer 8 (nov.) af bovendien een stuntelige strip «De fratsen van Uilenspiegel». Nummer 24 is een waar katastrofaal nummer; met een brutaal EINDE worden Annie, Tom, Danny Hale en Het Spook onderbroken. Het redaktioneel gedeelte wint helaas veld en er komt in nummer 25 één beeldverhaal bij: een slecht getekende «Reintje de Vos». In nummer 29 blijven enkel: Reintje en 't Koningske (O. Soglow) over.
Met nummer 32 wint het formaat 18,5×27 met sterke terugkeer van beeldverhalen, maar welke! Red King, politieverhaal van Doc (?) die ook Lysandros van Sparta (historisch) tekent, beiden in kleuren. 't Koningske blijft sporadisch als enige buitenlandse strip.
Verder verschijnt nog Welle, het Eskimomeisje, in zwart-wit en eindelijk Jan Rap en Slim. Allemaal obskure strips van obskure tekenaars met afschuwelijke kleuren. Deze toestand eindigt met nummer 34, laatste nummer in 1950 (2 juni). Het koninkrijk van Wonderland duurde minder dan een jaar.

WONDERLAND

4e Jaargang
Nr 6
15 November 1949
Prijs : 5.- Fr.
Voor Nederland
30 Cent

WAAR DE LUIPAARD KONING WAS !

door POL VARENS

EEN VAN DE STERKE VERHALEN DIE IN DIT NUMMER VERSCHIJNEN

(zie blz. 3)

Nr 29 — Weekblad : Prijs 1,25 fr. — 25 November 1945

Zonneland

SPITS, DE DURVER

HA!! SNEEUW

FIJNTJES DAARDOOR NAAR SCHOOL!!

HELA! JONGEN, EERST ETEN – EN ZET DAN UW BIVAKMUTS OP HET IS KOUD!

ACH, DIE VERVELENDE MUTS!

MAAR KOM, NU VADER KRIJGSGEVANGENE IS, MAG IK WEL EENS BRAAF GEHOORZAAM ZIJN.

GOOIEN, JONGENS!!

HÉ, KIJK!

DAAR IS SPITS MET ZIJN RARE MUTS!!

DEZE KRIJGT GE GRATIS VAN SPITSMUIS!

ZONNELAND + Zonnestraal, Zonnekind, Do Re Mi (Averbode)

Bij zijn ontstaan, in 1920, werd met ZONNELAND (in de Franse versie PETITS BELGES), orgaan van de «Kristelijke Eucharistische Kruistocht», gedrukt door de Goede Pers van de Abdij te Averbode, een opvoedkundig en zelfs moraliserend doel nagestreefd.
De vooroorlogse periode is weinig interessant voor het Vlaamse beeldverhaal, buiten enkele geïllustreerde heiligenlevens en soortgelijke produkten. Zonneland was geen groot propagandablad voor beeldverhalen; bedoeld werd een leerzaam blad met schooldokumentatie en opvoedkundige gegevens. In die zin werden dan ook later, wegens het groeiend succes (en hiervoor kunnen we de leiders van De Goede Pers feliciteren met hun vroegtijdig inzicht) moraliserende beeldverhalen bijgevoegd.
Van 1924 af verschenen enkele geïllustreerde gags; in 1925 verhalen met illustraties, maar slechts in de jaren dertig meer traditionele strips, «Jim en Tim», ook hernomen in de Vlaamse Filmkes. Belangrijker is de reeks van het weeskind «Johnny», reeds gestart in 1938 door Roger Guissolles in Zonneland/Petits Belges.
Van 1937 af werden ook reeksen overgenomen van de Fransman Gervy en in 1939 begonnen van Jijé «Blondin et Cirage» (Wietje en Krol) (later hernomen in Robbedoes). Strips hadden voortaan hun plaats ingenomen in Zonneland/Petits Belges, maar we moeten de oorlogsjaren afwachten alvorens belangrijk Vlaams werk opduikt. De oorlog zou Z/PB echter langzaam dood nijpen.
Eindelijk in 1944, zou Z/PB opnieuw starten op formaat 22×30 en in vierkleurendruk. Dat jaar beginnen de avonturen van «Jack Person», de eerste (onvoltooide) reeks van Renaat Demoen.
Dan op 11 februari 1945, herbegint Z/PB zijn nieuwe loopbaan, op het formaat 18×26, dichter bij het oude 16×25 van voor de oorlog. Van nu af zou Zonneland een ware Vlaamse kern tekenaars en scenaristen vormen. Hoofdfiguur was Renaat Demoen, die tot in 1954-55 aktief blijft op gebied van beeldverhalen. In '45-'46 tekent hij «Spits» naar een scenario van R. Guissolles en bereikt meteen naar vorm en inhoud een hoogtepunt dankzij de diepmenselijke toestanden, beschreven in het scenario.
In 1947 begint hij de reeks van Johnny (in totaal 8 verhalen) waarbij enkele zeer knappe verhalen: Het geheim van Stormwind, Het geheim rond de Spookput, zodanig dat deze strips niet enkel voor kinderen maar ook voor oudere lezers genietbaar waren.
Een der meesterwerken van Demoen is ongetwijfeld «De zwarte veroveraar», een biografie van Pater De Smet, naar scenario van John Flanders, toen de centrale figuur in de redaktie van Zonneland met verhalen, vervolgromans, rubrieken (Kapitein Bill) enz.
Naast Demoen was ook At-Gil één der belangrijkste tekenaars, maar hij wist nooit een belangrijke stripheld te populariseren. Zijn produktie loopt een beetje parallel met Demoen (1946-1956); (In feite betreft het hier de produktie van de studio onder leiding van Prof. Gilbert te Luik). Zonder beroep te moeten doen op buitenlandse produkties wist Z/PB twee kernen te vormen, een Vlaamse en een Franstalige.
Met vier tekenplaten per week ontdekken we aldus achtereenvolgens: Marcel Minne (Jef) in 1947, Buth, voornamelijk met een uitstekend scenario van John Flanders: Op zoek naar de Zonne-eilanden, in 1949-1950, A. Herckenrath: In de greep van de Octopus 1950-1951 (weer naar John Flanders), de Engelsman Gray Croucher, met sympathieke dierenverhalen, dikwijls sprookjes en velen naar John Flanders: Verloste stad, Spookeiland enz., Attanasio (F. Xavier, biografie in 1953), Gervy, F. Craenhals, A. Van Avermaet, Jacques Laudy, Anjo, Val...
Zonneland verscheen toen op zestien bladzijden, vier voor tekenverhalen en verder een belangrijk redaktioneel gedeelte; verhalen, rubrieken, artikels, feuilletons. Einde van de vijftiger jaren blijven G. Croucher, Gervy, Craenhals, Laudy de beste tekenaars tot in de zestiger jaren (PB veranderde in 1961 van titel: Tremplin). We noteren wel een geleidelijke vermindering op gebied van stripverhalen. De produktie is nu meer verspreid in de diverse blaadjes: Doremi en Zonnestraal voor de hele jongeren en Zonneland voor de ouderen. Geleidelijk aan ook groeide Zonneland (20 blz.), verbeterde de kwaliteit van het papier. Nieuwe namen duiken op: Rik, Arle (later Studio Berck)... In 1968-1969 lopen nog slechts twee strips in Zonneland. Er verschijnt werk van Jean-Pol, Buth en Arle vooral, met de nieuwe succesreeks: De Zwarte Pinken naar M. Renders van 1968 af, wijl na '70 maar weinig

Renaat Demoen, een voorbeeld uit zijn glorietijd; de strip Johhny en Annie, uit ZONNELAND

origineel werk opduikt, uitgezonderd Broeckx-De Winter en studio Berck (De Donderpadjes). Als producent van minder gekende en ten onrechte minder gewaardeerd materiaal blijft Zonneland/ Tremplin, en de zusterpublikaties, wel vooraan de spits van de 9de kunst.
Het feit dat het hier een godsdienstige instelling is, die de kaart van het beeldverhaal uitspeelt, moet helemaal niet onderschat worden en we kunnen de politiek van de Goede Pers slechts goedkeuren en meer bepaald Eerwaarde Pater De Kesel, hoofdredacteur van vier bladen, wiens werk voor betere verspreiding van strips absoluut dient aangewezen te worden.
Toch heeft Zonneland wel aan pluimen verloren. Zonneland, noch de andere publikaties, zijn geen stripbladen meer. De strippagina's zijn herleid tot twee of één. Demoen tekent niet meer, Croucher is dood, anderen nog zijn eveneens verdwenen. Men heeft na de geweldige inspanning van de jaren '50 niet meer doorgedreven in die richting en het over een andere boeg gegooid. Van oplage blijft de gezamelijke produktie van Averbode met haar jeugdbladen (verplichte lectuur in colleges hetgeen nog niet zo'n slecht idee is) geweldig groot, maar Zonneland is een jeugdmagazine geworden en geen stripblad meer, dat eens zelfs Kuifje concurrentie aandeed.
De generatie der jaren '50 is weg en werd niet vervangen. De huidige tekenaars komen nog wel aan bod maar te zelden om te imponeren met indrukwekkende of succesrijke reeksen zoals destijds een Demoen, een Croucher of zelfs een Buth.
Zonneland is overgestapt naar het systeem jeugdlectuur en presenteert 20 blz. vulgarisatie, informatie en ontspanning met tussendoor twee strippagina's.
Alhoewel we moeilijk bezwaren kunnen opperen tegen een levend tijdschrift, ontgaat het ons niet dat Zonneland in feite haar kans (misschien gewild) heeft laten voorbijgaan om het Vlaamse (of Belgische) stripblad te worden.
Langs de andere kant ontgaat het ons ook niet dat Pater De Kesel enorme inspanningen heeft geleverd om het goede beeldverhaal te propageren, een tendens die men aanvoelt doorheen de meeste publikaties van Averbode vermits ook in MK - Het Weekblad vele strips verschenen van J. Waterschoot, Croucher en Frank Ivo Van Damme.
Het verslag – volledig dan – over de Averbode publikaties – waar John Flanders zulk een enorme rol vertolkte – moet nog opgesteld worden.
We citeren dan nog de oplagecijfers zoals bekendgemaakt in 1974-1975:
- Zonneland : 140.000
- Zonnestraal: 140.000
- Zonnekind : 130.000
- Do Re Mi (14 daags): 170.000.

DE GEHEIMZINNIGE "BAARD„

J Broeckx - M Dewinter

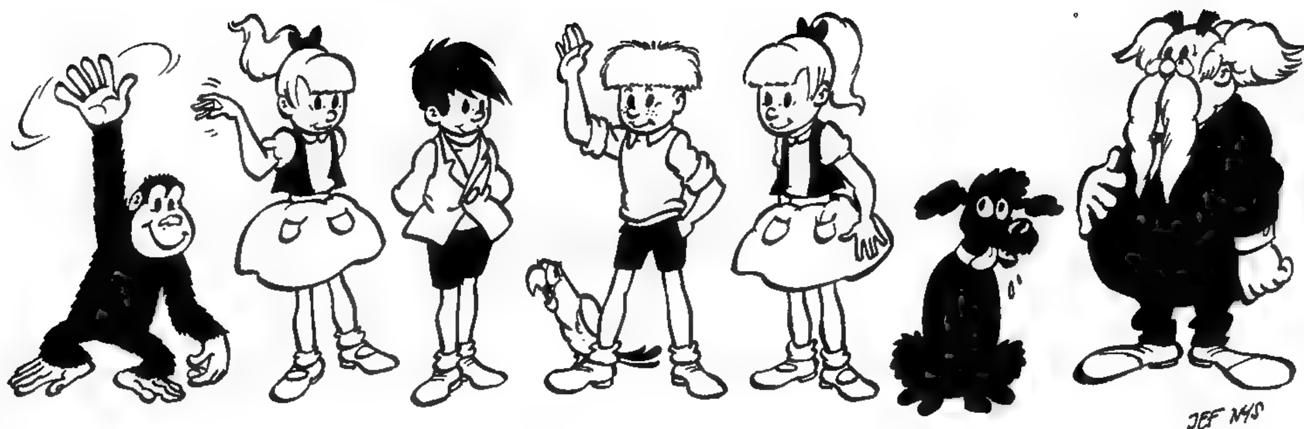

Een verhaal van J. Broeckx uit ZONNELAND

HOOFDSTUK III: WHO'S WHO VAN DE VLAAMSE TEKENAARS EN SCENARIO-SCHRIJVERS

WAARSCHUWING:
Deze who's who is verre van volledig omdat het nu eenmaal moeilijk is gegevens in te winnen over bepaalde tekenaars wanneer ze ofwel overleden zijn, ofwel publiceerden in bladen die moeilijk achterhaalbaar zijn. Aldus werden ons problemen gesteld oor de tekenaar H. Kannegieter (1880-?): aan de naam en de stijl te zien een Nederlander, maar die dan blijkbaar in Nederland in de stripmilieus onbekend is wijl hij voor de oorlog in België in een tiental kranten verscheen. Soms ook zijn de namen misleidend. Zo vonden we de namen weer van W. Ophalvens en Ch. Van Overloop, zonder dat het ons mogelijk was uit te maken of het hier om Vlamingen ging dan wel om Franstalige Belgen. Verder zijn er dan nog de «overgelopen» kunstenaars. In wezen is Morris (Lucky Luke) een Vlaming: Maurice De Bevere en de man spreekt Vlaams... en ook Jacques Laudy spreekt Vlaams, maar beschouwen ze zichzelf nog als Vlamingen?
Aan de scenarioschrijvers hebben we maar weinig plaats gelaten. We weten het, hun vak en hun toewijding, hun geduld en hun talent worden aldus zwaar op de proef gesteld en ondankbaar is hun loon (niet altijd), maar ze zullen nu eenmaal altijd ACHTER de tekenaar staan. Tenslotte is het ook zo dat zelfs over bekende of beroemde tekenaars ons nog tal van gegevens ontbreken. In dat geval zouden we zeer dankbaar zijn, moesten de lezers ons helpen deze gegevens aan te vullen en alzo een latere uitgave zo volledig mogelijk te maken.

Marjolein

ANTHIERENS, Johan: (1937) Journalist met de scherpe pen, schreef destijds ook in HUMO het scenario voor een strip met als figuren de helden uit de televisiereeks «Schipper naast Mathilde», getekend door Eddy Ryssack (zie op die naam).

ARLE: Pseudoniem voor ARthur Berckmans en LEo Loedts. Onder deze naam leveren zij voornamelijk werk voor Altiora (Averbode) in ZONNELAND o.a. de reeks «De zwarte Pinken» naar scenario van Maurice Renders. Voor 't KAPOENTJE leverden zij onder dezelfde naam ook wekelijkse gagplaten: «De Familie Nopjes».
Er verschenen twee albums van «De zwarte Pinken»: DE ZP EN DE REGENDIEF en DE ZP EN DE MODERNE ZEEROVERS (1970).

ARTEC STUDIO: werd opgericht in 1945 door John van Looveren, die er ook werkzaam was als gagman en scenarist; stelde voornamelijk zijn zwager Bob De Moor aan het werk, die zijn meeste strips tekende als *Artec Studio* of *Bob*, maar ook andere tekenaars zoals Armand van Meulebroek en Çois (Cassiers).
De produktie was overstelpend vooral in de persoon van De Moor, vermits geleverd werd aan KZV, 't Kapoentje, Nieuws van de Dag, De Nieuwe Gids, Het Wekelijks Nieuws, Overal, Ons Volk enz. enz. Toen Bob De Moor overstapte naar Kuifje en de Studio Hergé, werd de Artec Studio opgedoekt.

AUSLOOS & PAYOT: Tekenaars en grafische ontwerpers. Voor de krant tekenden zij de «stopcomic» «HET MANNEKE» naar de gelijknamige televisiereeks met Jef Cassiers. Er verschenen twee kleine albums bij de Zuid-Nederlandse Uitgeverij in 1963. Van dezelfde figuur verscheen overigens omstreeks die tijd ook een andere strip door andere – onbekende – tekenaars in Het Laatste Nieuws, Kwik en Zondagmorgen. Paul Ausloos werd geboren in 1927 en Marc Payot in 1923.

AZARA, Ernest: zie JO-EL AZARA.

BAKKER, Jacques: Journalist en schrijver. Ook scenarioschrijver o.a. bij Studio Vandersteen, voornamelijk free lance scenario's voor de reeks JEROM en BESSY.

BERCK: (1929) Pseudoniem voor Arthur Berckmans. Hij gebruikte ook het pseudoniem ARLE (zie op die naam). Debuteerde als tekenaar in het tijdschrift «Pro-Apostolisch». Nadien was hij gedurende vier jaar publiciteitstekenaar en tekende reeds een groot aantal (publiciteits) strips. In 1958 wordt hij medewerker bij TINTIN-KUIFJE met enkele volledige verhalen van 2 tot 3 platen. Naar scenario's van Goscinny en later van Acar start hij in 1959 «Pechvogel» (Strapontin), sedertdien de held van langere reeksen en waarvan ook albums uitkomen. In 1962 ontstaat «Hansje» (Rataplan) naar scenario's van Duval, het verhaal van een humoristische jongensfiguur uit de tijd van Napoleon. Enkele van zijn andere heldenfiguren zijn: «Panchico» (1963), «Ken Krom» (1965), «Lady

Daniël Janssens (links) en Berck (rechts)

Indrukwekkende aankondiging van de humorstrip «Lombok en Gurdjeff» door Berck en Daniël

LOMBOK en de vampiers

TEKST J. DANIEL
TEKENINGEN BERCK

AARZELEND GAAT LOMBOK NAAR DE EERSTE KIST EN..

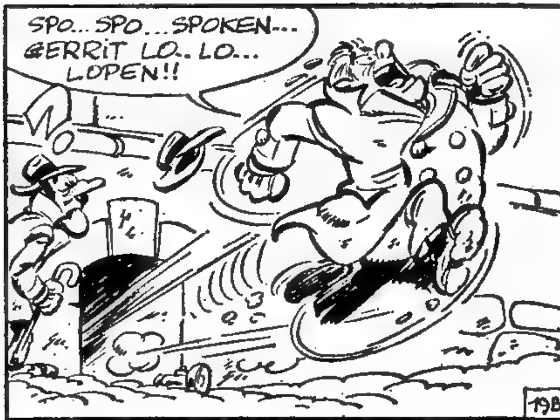

Met Natacha, Yoko, de Blauwbloezen vormt de strip «Sammy Day en Attaway» het neusje van de zalm van het weekblad SPIROU-ROBBEDOES (Berck & Cauvin)

Bount» (1967), allen naar verhalen van Duval. In 1966 verscheen nog in «ONS VOLKSKE» een verhaal, «Het Chinese Beeldje», maar in 1968 begint Berck een nieuwe carrière wanneer hij overstapt naar SPIROU-ROBBEDOES met «Mulligan» naar scenario's van Macherot en Delporte; deze reeks speelt zich af in het Amerika van de dertiger jaren, de tijd van de gangsters. Naar scenario's van Daniël Jansens (zie die naam) tekent hij ook drie verhalen met «LOMBOK EN GURDJEF» als figuren, het verhaal van een magiër en diens Neanderthaler-vriend, een reeks die begon in Gazet van Antwerpen, voortliep in de Antwerpse Post, overgenomen werd in «SOIR-JEUNESSE», maar het tenslotte niet lang na haar creatie (1969) uithield.
Geen van deze reeksen brachten hem in feite de bevrediging op professioneel vlak van een welgeslaagde, populaire, strip tot dan tenslotte Raoul Cauvin, het scenaristengenie bij Robbedoes, hem de figuren voorlegde van detectives Jack Attaway en Sammy Day, twee sterke figuren, nogmaals uit de gangstertijd van de V.S. (1970) maar waarin Berck zich kon uitleven en zich wist te ontplooiien zowel stylistisch als verhalend. «Sammy Day en Jack Attaway» verschenen reeds in enkele albums en werden in 1973 uitgeroepen als één der beste stripverhalen van het jaar, een onderscheiding die alleszins verdiend was. Ongetwijfeld is Berck momenteel misschien wel de sterkste vertegenwoordiger, met Eddy Ryssack, van de vernieuwing en de evolutiedrang van het Vlaamse beeldverhaal, overgestapt van de lokale humorsituatie naar een breder kader waarin zich satire en milde humor kan botvieren in een zeer efficiënte stijl. Men lacht met de gangsterverhalen uit de strip «Sammy», maar men lacht omdat deze mensen zo dom zijn, omdat de gangsters steeds overwonnen worden door hun eigen stomme, absurde fouten...
Een der laatste creaties van Berck is de boy-scouts reeks: De donderpadjes, een reeks die verscheen in Sjors (Nederland), en Zonneland (Averbode). Hoe dan ook, steeds nieuwe reeksen creëerend, en voortwerkend aan zijn succesreeks Sammy Day, weet Berck ons op vele fronten te bekoren. Anno 1975-76 verschenen in Zonneland bewerkingen van John Flanders-verhalen en in Eppo de strip «Lowietje».

BERGHMANS, Jan: (1938) Schrijver en uitgever. Voor Geo schreef hij het scenario van «Tijl Uilenspiegel leeft nog in Vlaanderen» (1961) in PUM PUM, bijvoegsel van «Het Laatste Nieuws». In hetzelfde blad schreef hij ook voor Norbert De Clercq het kindersprookje «De pop van Koning Luilak» en het science fiction stripverhaal: «De wereldreis van Kapitein Pum Pum» (1962).

BERT: Pseudoniem voor Albert Van Nerum, de jeugdschrijver die met tekenaar Timme (zie die naam) de auteur is van de strip: «De avonturen van Wim Rits en Jan Blok tegen de bende van de Hertog».

Een stripverhaal van Timme en Bert (Van Nerum): De bende van de Hertog

Karel Biddeloo

BIDELOO, Karel: (1943) Eveneens kartoenist onder het pseudoniem van BIK. Medewerker van Studio Vandersteen waar hij zich toelegde op de realistische reeksen zoals Biggles, Karl May, Safari en de RODE RIDDER. Deze laatste strip heeft hij thans volledig in handen onder het goedkeurend oog van Vandersteen en doorheen de mengeling van fantasierijke thema's weet hij deze strip bijzonder interessant te maken.
Ongetwijfeld is Bideloo één van de weinige «realistische» tekenaars geweest, die met talent gegroeid is uit de Studio Vandersteen

BLOCK, Jean-Claude: (1943) zie ERCOLA.

BOON, Louis-Paul: (1912) Schrijver van wereldformaat, journalist, schilder.
Hij werkte na de bevrijding mee bij «DE RODE VAAN» (Brussel) waar hij het scenario schreef voor een beeldverhaal met satirische en sociale ondergrond, «DE WONDERLIJKE AVONTUREN VAN PROLEETJE EN FANTAST», maar dat slechts twee verhalen kende: het eerste liep van mei 1946 tot september 1946 en het tweede, onder de titel: «Proleetje en Fanstast globetrotters» van november 1946 tot januari 1947.
De tekeningen waren van Maurice Roggeman. In 1973 kwam er van de hand van L.P. Boon en zijn zoon Jo Boon een soort stripboek voor-grotemensen uit: «Blauwbaardje in de ruimte».

BOUMANS, Karel: (1931) Opleiding te Sint-Lucas. Medewerker aan het weekblad «STRIP» (Antwerpen) van 1961 tot 1969, waar hij op tekst van Karel Goderis de vervolgreeksen «De avonturen van Olivier», «Roel Harding», «De Hothitters» en «Bert Crak» tekent. De meeste van deze verhalen verschenen ook in het weekblad «OHEE» (Gent). Het zijn humoristische strips in schematische stijl. Hij is ook medewerker bij Studio Vandersteen.

BRASSER: Kartoenist. Tekende een stopcomic in WIJ: «Juan de Anarchist».

BROECKX J.: Tekent voornamelijk scenario's van M. De Winter (zie die naam) in halfrealistische stijl, erg beïnvloed door het werk bij Studio Vandersteen. Publiceerde enkele volledige verhalen in het weekblad «OHEE»: de Dag en Heidi cyclus. Eveneens voor «Ohee» de «avonturen van Serge», in 1968. In 1973 start hij, nog steeds met M. De Winter in «Zonneland», het verhaal «De geheimzinnige baard», het begin van de «Sloeber» reeks die anno 1976 in album zal verschijnen. J. Broeckx heeft de leiding over de ploeg die Bessy tekent bij Studio Vandersteen.

Bert Crack, stripfiguur van Kabou

Heel lang geleden woonde er in een prachtig kasteel een rijk en machtig vorstenpaar. De liefde voor hun volk was zeer groot. Hun enig dochtertje, Georgina, was 7 jaar oud en het sprekend evenbeeld van haar moeder. Haar grootste plezier bestond erin met haar moeder op armenbezoek te gaan.

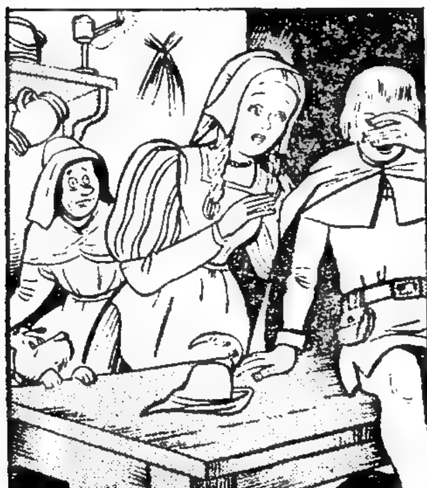

Fantasie en sprookjessfeer: Broeckx en De Winter

BUS: Tekenaar werkzaam naast Willy Vandersteen bij De Dag tijdens de oorlogsjaren. Hij tekent een strip zonder titel over twee vrienden «Snuifmans en Knul» in 1942, maar die gags verschijnen onregelmatig. In 1940 reeds leverde hij de gags van «De familie Trullemans» en verder nog illustraties en rebussen.

BUTH: (19. .) Pseudoniem voor Leo de Budt. Opleiding aan de Kon. Academie te Gent en nadien bij schilder Fritz Van Den Berghe, met wie hij medewerker was voor het weekblad «BRAVO» in de periode vóór WO II en waarin hij illustraties tekende. Debuteerde omstreeks 1939 met stripverhalen. Zijn eerste belangrijke strip is in de krant «VOLK EN STAAT» (Antwerpen) verschenen omstreeks 1941: «De wereldreis van Flip en Flop» (een strip met onderteksten en ondertekend met de naam LEO) die begint op woensdag 21 april 1941. Na de oorlog begint zijn medewerking bij HET VOLK (Gent) waar hij eerst de figuur creëert van THOMAS PIPS met een wekelijkse gagplaat in «ONS ZONDAGSBLAD» van september 1949 af. In 1952 wordt deze reeks vervangen door Octaaf Keunink van Marc Sleen maar PIPS is inmiddels overgelopen naar «'t KAPOENTJE» waar hij nu volledige avonturen inplaats van familiale toestanden beleefde: in die tijd manifesteert Buth zich door een opvallende, vlotte schematische stijl, zeer persoonlijk en verzorgd, in een bonte mengeling van humor en avontuur.
In de jaren na de oorlog werd hij ook vast medewerker bij «ZONNELAND» van de abdij van Averbode, waar hij in 1949 een prachtig scenario van John Flanders illustreerde «Op zoek naar de Zonne-eilanden»; helaas slechts het eerste deel, een tweede deel heeft hij nooit afgemaakt alhoewel het scenario bestaat. Dit verhaal werd gevolgd door andere strips en illustraties en omstreeks 1969-1970 tekende Buth nog steeds voor Zonneland de strip: «Het gezin van Marc Trenters».
Voor 't Kapoentje tekende hij omstreeks 1950 «Tijl Uilenspiegel», zoveelste stripversie na Van Raemdonck e.a. van de held uit het volksboek. Deze strip liep eveneens in OHEE in 1963. Thomas Pips, die in de jaren vijftig enigszins achteruit was geraakt, is in de jaren zestig in een nieuw kleedje gestoken, eerst terug als gagplaat, nadien weer op de avontuurlijke toer. Hij staat nu weer in 't Kapoentje en regelmatig verschijnen er albums. Toch heeft men in die zin een stilaan groter wordende armoede moeten vaststellen van zijn stijl, maar bovenal van zijn scenario's waarvan velen, helaas, een beetje te fel door andere strips worden «geïnspireerd»... Zo is er ook het onvergeeflijk geval van zijn bewerking van «De Leeuw van Vlaanderen» naar Conscience dat in de jaren '50 in DE POST verscheen en een pover plagiaat was van «De Leeuw» getekend door Bob De Moor.

De Buth van de jaren vijftig was nochtans een zeer interessant tekenaar op grafisch vlak wiens stijl persoonlijk genoeg bleek te zijn. Een beetje verstrikt in de hopeloze «Vader Kapoen» (povere kopie van Oom Wim uit Robbedoes) en Thomas Pips verhalen, blijft hij één onzer grote figuren in het kader van het ontstaan van de stripkunst in Vlaanderen, zelfs indien hij nooit een grote continuiteit (naar boven) wist te brengen en nooit de eigenlijke verwachtingen wist in te lossen.

Tijl Uilenspiegel

Na drie jaar ballingschap komt Tijl te Damme terug en verneemt er dat zijn vader, die door een visverkoper vals werd beschuldigd, op de brandstapel gestorven is. Soetkin stierf van verdriet enkele weken later.

Sedert de dood van zijn ouders loopt Tijl dromend en kwaad rond Hij eet en drinkt wat men hem voorzet en steeds herhaalt hij: « De as van Klaas klopt op mijn borst ».

Op een morgen, in de Herfstmaand vertrekt Tijl met Lamme om het land te doorkruisen en het volk op te ruien tegen de bezetter. Nele neemt afscheid van haar jeugdvriend.

Tijl Uilenspiegel door Buth, diens beste werk.

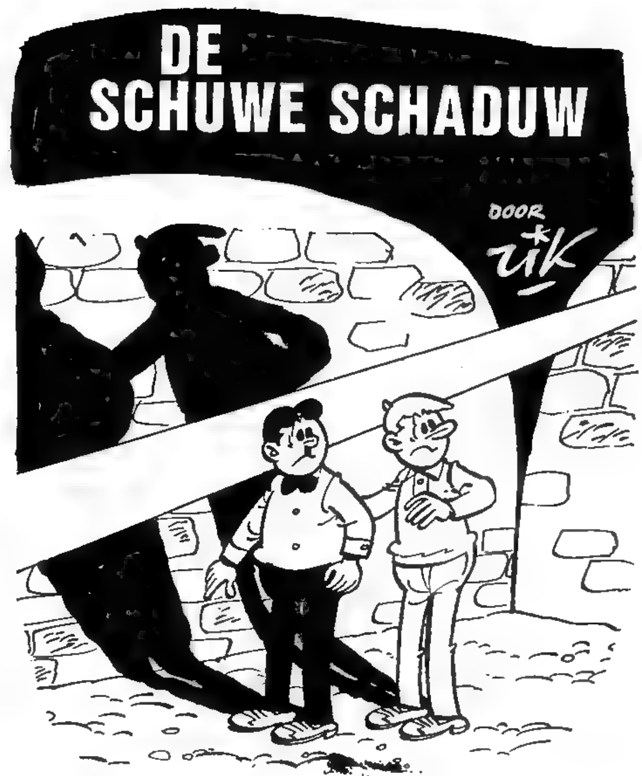
BUYTAERT, Jean-Claude: (1944) zie ERCOLA.

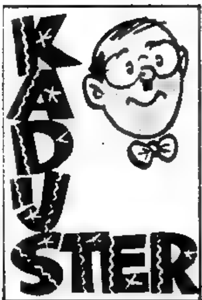
CAN: Tekenaar in ONS VOLK in 1949 van een reeks gagplaten: «De bonte, beminnelijk en ook andere belevenissen van Dikke Fik en zijn Fien».

CARLENS, Luc: (1942) zie ERCOLA.

CLAUS, Hugo: (1929) Vlaams schrijver en «prutser» (manusje-van-alles). Hij schreef o.a. het scenario (?) voor een stripexperiment van Hugoké: «BELGMAN». (zie die naam).

CLEMENT, Rik: (1920) Tekent voornamelijk onder de naam RIK. Bij gelegenheid gebruikt hij ook het pseudoniem Rik Leemans. Hij is de hoofdredakteur van ONS ZONDAGSBLAD, het weekblad uitgegeven door HET VOLK (Gent).
Deze licenciaat in kunstgeschiedenis begon als hobby – naar hij beweert – beeldverhalen te schrijven en te publiceren bij de uitgaven van Altiora Averbode, 't Kapoentje enz. Door een toeval geraakte hij in de journalistiek, maar bleef zijn eerste liefde trouw: jeugdverhalen schrijven, schilderen, eveneens tekenen. Hij begon zijn eerste verhalen te illustreren, nadien stapte hij over naar het getekende verhaal. Zijn eerste strip heette «Basielken» en zijn eerste belangrijk werk werd getekend naar een verhaal van een andere Gentenaar: John Flanders (dit gebeurde in 1947 alhoewel de strip eerst later gepubliceerd werd). Nadien begon hij met eigen creaties. Voor Rik Clement is het beeldverhaal een middel om af en toe uit de werkelijkheid te ontsnappen. Als hij 's avonds thuis komt en het stof van elke dag van zijn voeten schudt, alles wil vergeten wat de redaktie van een blad aan beslommeringen met zich mee brengt, sluit hij zich op in zijn bureau en vlucht hals over kop in zijn eigen wereld, de wereld van de verbeelding, waar alles kan wat hij zelf wil. Voor Clement is het een middel tot ontspanning. Hij tekent zeer snel en vandaar dat hij, ondanks de relatief weinige tijd die hij eraan besteedt, toch tot een grote produktie komt. Vandaar ook dat hij in zijn tekeningen niet tot het laatste lijntje aflikt, minder verzorgd werk aflevert dan andere tekenaars, maar desondanks een vlot leesbaar en genietbaar werk tot stand brengt. Basielken, de eerste strip, verscheen in 1947 in Het Volk. In 1955 begint Clement een humorstrip: De Daverende Daden van Dees Dubbel in Ons Zondagsblad, een strip die tot 1965 in dit blad liep alvorens over te stappen naar Het Volk (de krant) en 't Kapoentje, het weeksupplement.

Populaire stripfiguren van Rik Clement: Dees Dubbel en Cesar

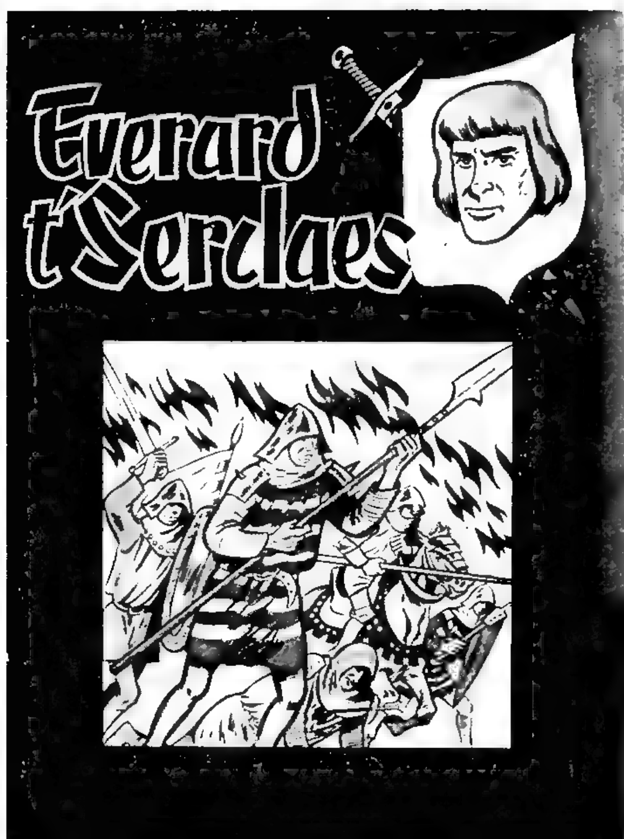

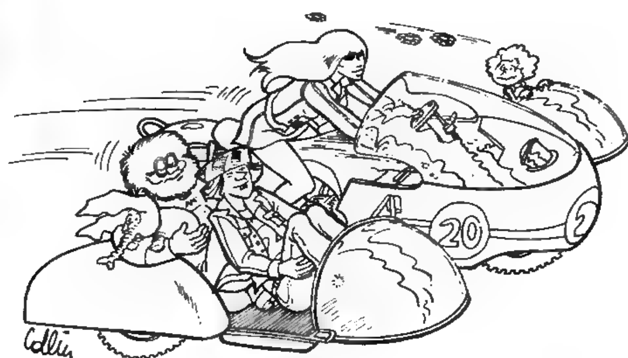
Thomas Pips door Buth

Van de reeks verschijnen albums die eveneens hernomen worden in OHEE. In 1955 nog, ontstaat de reeks van «Ridder Reinhart» in 't Kapoentje: een realistisch verhaal waarin Clement zijn zin voor ridderromantiek kan botvieren. Voor het weekblad ZONNELAND werd een groep figuurtjes gecreëerd «De mannen van 't Schipperskwartier». Nadien kwamen de wekelijke gagstrips KADIJSTER tevoorschijn (in MK-Het weekblad); beide reeksen werden stopgezet evenals De Ridder Reinhart reeks en Clement wijdt zich nu hoofdzakelijk aan «Dees Dubbel». Een van zijn beste stripverhalen is de bewerking geweest van «Everard 't Serclaes» naar Hendrik Conscience en dat eerst in «De Volksmacht» verscheen van 1955 tot 1956 en nadien hernomen in Het Volk. Ook tekende hij enkele realistische reeksen o.a. «Het groene Oog» (in Ons Zondagsblad, 1965) en de avonturen van «Jan Knap, detective», iets moderner van stijl, voor 't Kapoentje. Naast zijn stripverhalen zou men ook nog moeten verwijzen naar zijn honderden illustraties voor 't Kapoentje, Ons Zondagsblad, Zonneland enz. Met zijn talent en zijn werkvermogen had Clement één der grote meneren uit de Vlaamse stripwereld kunnen worden. Opzettelijk heeft hij dit vermeden om enkel, in zijn genre, vlot werk te leveren als ontspanning. Niettemin blijft zijn bijdrage erg omvangrijk en interessant want zijn oeuvre is aldus uitgegroeid tot één der sympathiekste uit de Vlaamse stripproduktie.

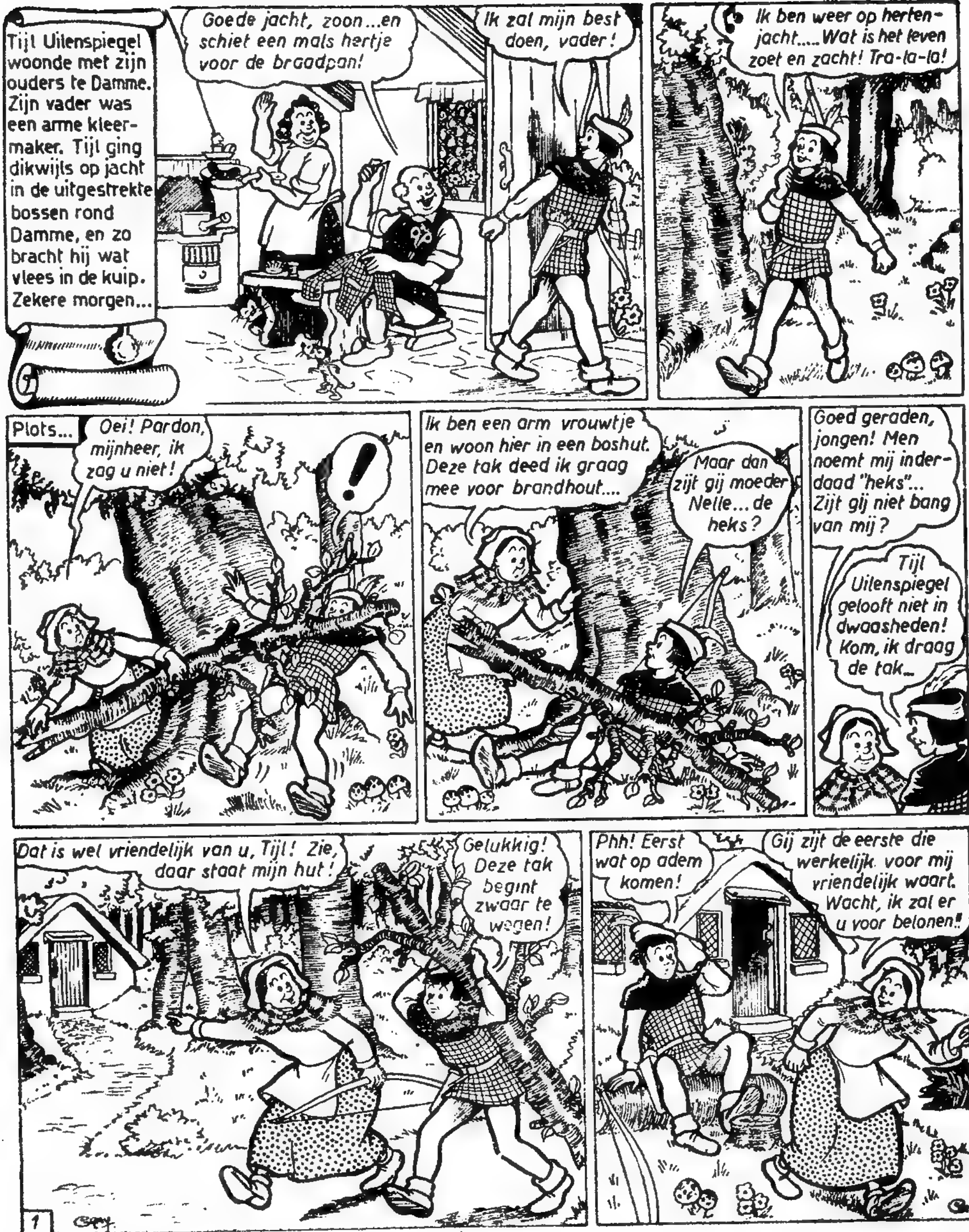
COCKX, M.: Tekenaar op tekst van E. Buysse van een strip «100 jaar Socialistische Internationale» in de Volksgazet (1964).

COLIN, Antoinette (Toontje): Jonge tekenaarster uit Antwerpen, die enkele publicitaire strips en wat studiowerk leverde. Zij gaf les in tekenverhalen aan het Franstalig Saint Luc Instituut te Brussel alvorens haar eerste grote creatie te leveren in SPIROU/ROBBEDOES met «LES NAUFRAGES DE L'ESCALATOR» naar scenario van Jean-Marie Brouyère. Tekende ook enkele Oom Wim verhalen en thans «Christobald».

A. Colin

Uit de strip Tijl Uilenspiegel door Gray Coucher, in Zonneland verschenen

CORK: Tekenaar werkzaam bij «'t PALLIETERKE» met 't Palloeterke, een reeks gags en stopcomics afwisselend tijdens de jaren 1962-1968.

CORNAND, Jan: Journalist bij Het Volk. Gelegenheidsscenarist o.a. voor de strips van Hurey (zie die naam) in de reeks KETJE EN CO.

CRIS: Pseudoniem voor de schilder en illustrator Staf De Bruyn. Uitzonderlijk sfeervol werk leverde hij in «Kleine Zondagsvriend»: illustratiewerk bij verhalen en romans zoals de «Rode Ridder» reeks die in dat blad als feuilleton liep (geschreven door Leopold Vermeiren). Hij leverde ook sporadisch enkele beeldverhalen o.a. «De sterke arm» (naar H. Jespers). Misschien zijn deze beeldverhalen niet van hetzelfde peil als zijn illustraties, maar al met al blijft Cris een zeer miskende figuur uit onze stripwereld.

CROUCHER, Gray: (1920-1971): Ware naam: Lionel Graham Croucher. Tekenaar en scenarist van Engelse nationaliteit. Werkte voornamelijk voor Altiora (Abdij van Averbode), voor wie hij enorm veel illustratiemateriaal leverde en ook beeldverhalen van alle soort. Zijn geschematiseerde Walt Disney stijl – ook typisch en eigen aan de Engelse humorstrip van voor WO II – is op zijn best in dierenverhalen. Enkele van deze stripverhalen werden voor hem geschreven door John Flanders zoals «Krâ de Raaf» en «Jeannot Lapin» en verschenen in het weekblad «ZONNELAND/PETITS BELGES» (nu Tremplin). Hij tekende een lange reeks «Tonton en Ric» van 1956 af evenals, nog steeds voor hetzelfde blad, een «Tijl Uilenspiegel» figuur. Van zijn beste verhalen verschenen enkele albums. In de jaren zestig leverde hij voornamelijk de gagplaten «Rikske en Fikske» voor de zeer jonge lezers van «ZONNESTRAAL» maar bij gelegenheid kon hij even goed avontuurlijke verhalen tekenen zoals bleek uit «De schat van de graaf» in 1955.
De tekenaar van API en RIKSKE EN FIKSKE was eveneens medewerker bij TAMTAM en in MK-Het weekblad leverde hij in 1960 een stopcomic onder de titel «OSKAR». Aan zijn uiterst verzorgd werk heeft men helaas nooit voldoende aandacht geschonken. Enkele titels van zijn gagstrips: Fok, Marleentje, Piet en zijn Papa...

DANI: (1935) Pseudoniem voor Dani Dacquin. Tekenaar en kartoenist. Publiceerde enkele stopcomics en korte strips in 't PALLIETERKE, sinds 1959 (De avonturen van Peerke Paraplu). Medewerker sedert 1974 aan de Patskrant in De Standaard waar hij in 1975 «Lotje en de Vedelman» tekende. Hij tekende eveneens de gagstrip «TELEDANI-VISIE» voor Gazet van Antwerpen (1969).

Beeldverhaal van Dani Dacquin uit PATS

DECAMPS, Eugène: (1930). Werkzaam bij Studio Vandersteen (tot 1975). Tekende voordien onder pseudoniem van GENE DEC o.a. in ONS RAKKERSBLAD, een SF strip: TOM NITRO. Werkte met E. de Rop (zie die naam) aan GESCHIPPER NAAST MATHILDE in ZONDAGMORGEN (1960-1962) evenals DE BLAFFENDE STOPNAALD, waarbij ze het pseudoniem RO-CAM gebruikten (1962-1963). In het weekblad IRIS verscheen van Decamps: DE SNOEPENDE MUMMIE, een «detective Robin» verhaal (1961) evenals HET DUBOIS RAADSEL (1963). TOM NITRO verscheen eveneens in ONS LAND: Tom Nitro op maaninderzoek (1956-1957) wijl in dit blad eveneens verscheen: KINGSTREET 2 U. (1958).
Voor ZONNELAND tekende hij HET GEZONKEN GOUDSCHIP naar een tekst van Leopold Vermeiren met diens populaire helden (toendertijd) Bob en Stele (1953).

Gilbert Declercq

DECLERCQ, Gilbert: (1946) Studeerde sierkunsten en animatiefilm o.l.v. Raoul Servais te Gent. Eerste strip werd gepubliceerd op zestienjarige leeftijd in «ONS VOLKSKE» (4 platen). Verzorgde allerlei tekenwerk en illustraties voor diverse bladen maar voornamelijk voor N.V. Het Volk en hun stripblad, OHEE. Hierin verschenen enkele korte strips evenals in 't KAPOENTJE. Op scenario van A.P. Duchateau maakte hij een strip «Hugo des Ombres» die liep in «Le Soir» (1974). Was eveneens medewerker aan de tekenfilm «To Speak or not to Speak» van Raoul Servais en realiseerde een eigen tekenfilmpje «No, thank you» in 1972-1973. In 1975 leverde hij zijn eerste groot beeldverhaal aan «Gazet Van Antwerpen» met «Het Geheim van de Witte Tijger» naar een oorspronkelijk scenario van John Flanders bewerkt door Serge Bertran. Hij is één van onze beloftevolle jongeren.

DECLERCQ, Norbert: Tekenaar van enkele strips in PUM PUM, supplement van Het Laatste Nieuws o.a. DE VERHALEN VAN KAPITEIN PUM PUM; half realistisch, half schematisch van stijl en naar scenario's van Jan Berghmans (zie die naam).

DELAERE, Willy: In 1971, op 24 jarige leeftijd, won Delaere de internationale tekenwedstrijd uitgeschreven door Uitg. Lombard, maar hoewel zijn strip over «Tante Pestbuil» voldoende beloften inhield, hoorde men nadien maar bitter weinig meer over deze jonge stripauteur.

DELSEY, Wally: Tekent sedert de jaren '50 in «VOLKSGAZET» de gagplaat «SOLDAAT FA SIDO», plezierige spot met het leger. In «ABC» tekende hij «De avonturen van Sniek en Pardaff»: HET GEHEIM VAN KANABOLAS, in 1948.

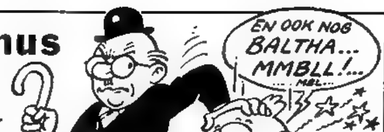
DEMOEN, Renaat: (1914) Tekenaar, schilder en illustrator. Ongetwijfeld één van onze grootste Vlaamse tekenaars. Debuteerde eind 1944 tijdens de moeilijke periode van Zonneland, met de avonturen van JACK PERSSON, een reeks die onvoltooid bleef, maar reeds grafisch en van kleurencompositie vele beloften inhield. Zijn meesterlijk talent barst los in de lange reeks van SPITS, de jonge detective; reeks die liep van 1945 tot 1946 in ZONNELAND en geschreven werd door R. Guisolles. Na deze sombere oorlogsreeks bevestigt hij volledig zijn tekenaarsgaven wanneer hij de reeks herneemt van «JOHNNY». Van 1947 tot 1954 tekent hij hierin 8 verhalen waaronder als beste: «Het geheim van Stormwind» (1947), «In het land van de grote angst» (1950) en vooral «Het geheim rond de Spookput» (1948). Daartussen tekende hij ook een biografie van Pater De Smet naar het scenario van John Flanders, «De Zwarte Veroveraar», en ook een historische reeks «De achtervolging in de woestijn» en een hedendaagse reeks «Het geheim van Riethof» evenals een avontuur aan de Pool. Voor «Averbode Weekblad» tekende hij «De avonturen van Haarkapper Patoetje» naar scenario van John Flanders. Omstreeks 1955 gaf hij het beeldverhaal op en wijdde zich uitsluitend aan de illustratie van ontel-

Renaat Demoen

uit het rijke leven van een striptekenaar

door meester mus en BOB DE MOOR.

1946
1971
25 jaar Kuifje! Jongens, de tijd vliegt! Ik herinner me nog heel goed het eerste stripverhaal van mijn baas dat in Kuifje verscheen... De tekst...

MUS! Er was toen van jou nog geen sprake!

Kop dicht, Balt! Kijk niet naar die lelijkerd, beste vrienden. Ik zei dus: De tekst van dat verhaal werd geschreven door een beroemd man die meer dan 100 jaar geleden leefde in 1836...

Pardon! 1838

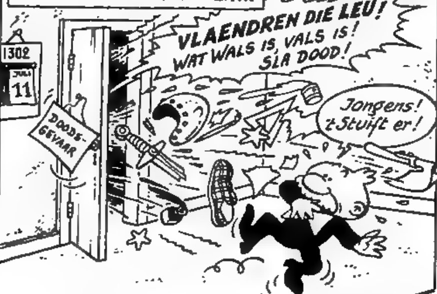
Stiptheid is de moeder van het kalf dat verdronken is, zei mijn grootje.

Edele Heer Conscience, ik las uw boek "De Leeuw van Vlaendren in een adem uit. Eindelijk hebben we dan de man die zijn volk leert lezen!

Edele vriend, gij doet mij veel genoegen met de lof die gij hij zo kwistig toewaait! En Vlaendren die Leu!

FLASH BACK

En vader Conscience dacht er in de verste verte niet aan dat 100 jaar later een jonge Antwerpse tekenaar zijn roman "in beeld" zou navertellen!

En dit is dan beste lezers, een detail van de eerste tekenplaat van "De Leeuw van Vlaanderen"

Schild en vriend...

GRRR!!

Ho! Hij heeft het dier met zijn spoor tot razernij gebracht.

Kijk eens aan! Ons "artiestje" vindt Conscience blijkbaar een uitstekende tekstschrijver. Ik verwed er de bolhoed van Mus op dat hij "De Kerels van Vlaanderen" ook gaat strippen!

Waarom zouden wij Arnulf niet bevrijden? Hij werd toch onrechtvaardig opgesloten!

En zo was het! Hoe kon die eigenwijze lolbroek dat zo goed raden? Zo werden de stoere "Kerels" getekend in 1950.

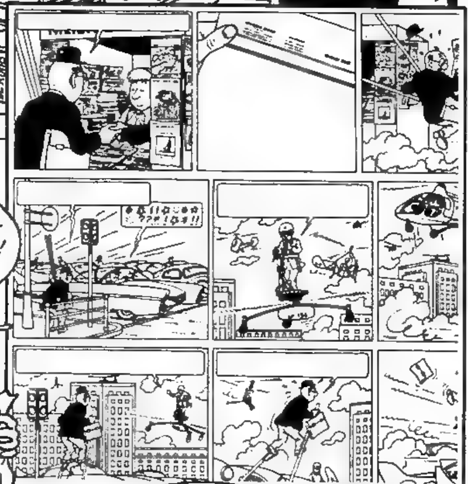
DE KERELS VAN VLAENDREN

He, waarom ga jij met die "stop-comic" aan de haal? Flauwe grappenmaker!

De fratsen van Mielke en Dolf vermaakten jullie... ouders in de gezegende jaren 49 en 50. Maar kijk... daar komt-ie!

HA! HA! HA! Wie herkent hem! Hij is het hoor! Dikke Mus! Ik knijp hem tot kauwgum! HI! HOE! HOE!

Dat zet ik je betaald, krankzinnige dwerg!

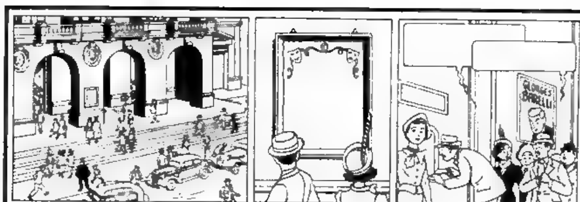
De "aandachtige" lezer zal ongetwijfeld een van mijn avonturen herkend hebben: De laatste voetganger!

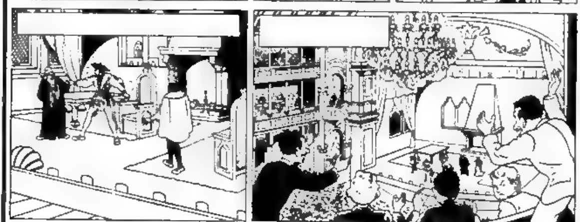
HAHOE HAHA HIHI

Open-blikje! Ik ben zo terug!

BING AÏE! BAF! NEE MUS OEI
Van louter en-thousiasme breek ik m'n wandelstok! Mijn baas te-kent wel een nieuwe... (doet hij zo knap!)

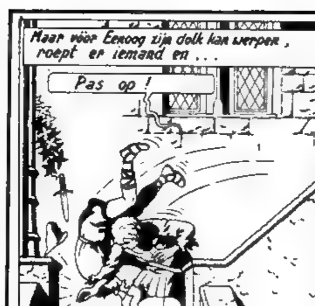

Dank je... Ah? Met wie heb ik de eer?

Georges Barelli! Acteur! Speel de hoofdrol in "De geheim-zinnige Signor Barelli" How do you do!
Verhaal dat verscheen in 1950 gevolgd door "Barelli op Nusa Penida"

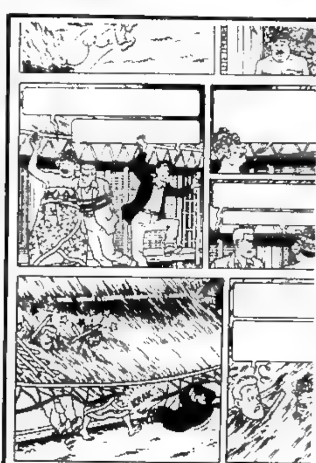

Maar vóór Eenoog zijn dolk kan werpen, roept er iemand en...
Pas op!

De ridder pakt de teloze bandiet vast

Zie zo, dat is opgeknapt!... Maar wie riep er daarboven?...

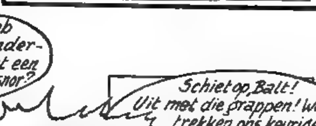

Was jij 't jongen?.. bent gekwetst!..
HAROP! HIER KOMT STERKE JAN! WAT DOET HIJ MET LOLYPOP?

Je hoeft niet zo te schrikken! Kuifje vaart "Onder de Vlag van de Compagnie" en "Cori" is de held van dit verhaal. De enige die geen held is... is MUS!
!?
Balt! Hups... jij onverbeterlijk stuk galgenaas! Laat me eraf!

ENKELE JAREN EN EEN HELEBOEL MUSSEN LATER...
Mik, Dik en Vik in "De Zoetwater-piraten"! En HIJ komt me niet de mantel uitvegen? Dat is verdacht!

Hallo! Meester Mus! Ik tracht de guerillero Antigua te redden uit de klauwen van de Coconuts, gepatenteerde geheimagenten.

Barelli, heb je soms geen onderdeurtje gezien met een belachelijke witte snor?

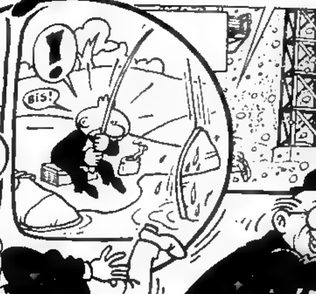

OH? ANTIGUA!!
ANTIGUA?
AH! ANTIGUA!

YAPIDEE! 1966! MIJN GEBOORTEJAAR!
Schiet op, Balt! Uit met die grappen! We trekken ons keurige skipakje aan en gaan met Guy Lefranc het geheim van "Het hol van de wolf" oplossen...
?

En weg is-je!
AAAAHH! IK HEB EEN HEKEL AAN SLAGROOM!!

PAF
AÏE
GRSCH
OUH
KNETTERGEK, DIE BALTHAZAR

!
BIS!

Einde.

Werk van R. Demoen

bare romans en jeugdboeken. In die zin werkte hij tot 1972 voor Zonneland en de andere publikaties van de Abdij van Averbode. Hij is en blijft de meest miskende der Vlaamse tekenaars. En al heeft hij vrij vroeg een punt gezet achter de periode van de stripverhalen, toch blijft hij zowel voor zijn bladcomposities, zijn kleuren, zijn grafisch-epische draagwijdte en zijn uitstekende bewerking voornamelijk van de eerste verhalen (naar de scenario's van Marie-Hélène en Pater De Kesel) één der allergrootsten van het beeldverhaal in Vlaanderen.

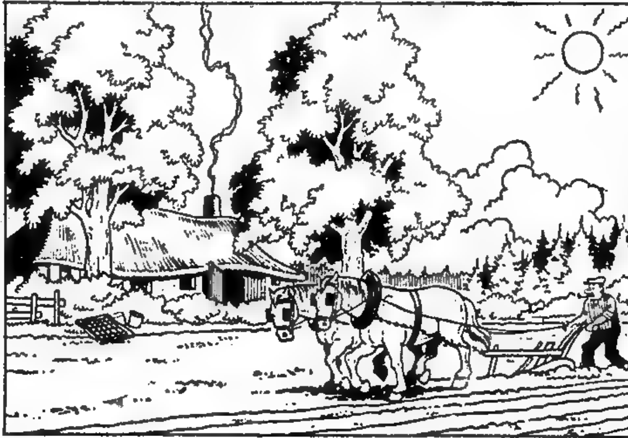

DE MOOR, Bob: (1925) Opleiding aan de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. Tijdens de oorlog was hij medewerker aan een tekenfilmstudio en werkte met Ray Goossens aan de tekenfilm «Smidje Smee». Langzamerhand ook leert hij de techniek van het beeldverhaal en levert strips aan vele dag- en weekbladen. Na de oorlog kende hij een enorme produktiviteit. Zijn eerste beeldverhaal, «Bart de Scheepsjongen», verschijnt in 1945 in Kleine Zondagsvriend, toen nog supplement van Zondagsvriend. Met zijn zwager zou hij een tekenstudio oprichten, ARTEC, van waar hij strips aan de lopende band zou leveren, soms 6 tot 7 verschillende strips per WEEK! Zo verschenen nog vele strips, humoristisch zowel als realistisch, in Kleine Zondagsvriend. In 1947 ontwerpt hij «De lustige Kapoentjes» voor ''t KAPOENTJE', de krantestrip «De familie Kirrel», voor WEEK END, «Prof Quick in actie» (een stop comic) en later «De lotgevallen van Babbel en Co». In '47 nog publiceert hij een album in samenwerking met J. Van Looveren: Le secret du vieux Château-Fort. In 1949 begint zijn medewerking bij «Ons Volkske» met «Het wonderschip». Nadien wordt hij vast medewerker bij Kuifje met reeksen zoals «Bouboule et Noireaud» (stop comic in 1949), Meester Muss (1950) «De leeuw van Vlaanderen» (1950), uitsluitend voor de Vlaamse uitgave van Kuifje, Mijnheer Barelli (1950), Kerels van Vlaanderen, Sterke Jan, Onder de Vlag van de Compagnie (1951) en «De schele zilvervos» (1952) deze laatste uit de reeks «Snoe en Snolleke» volgend op «Tijl Uilenspiegel», een twintigtal verhalen verschenen in Nieuws van de Dag (er verschenen vier albums). In 1959 dan verschijnt in Kuifje «De Zoetwaterpiraten» en in 1965 «Balthazar». Sedertdien was er enige vertraging ingetreden in zijn produktiviteit doordat hij begin der jaren vijftig vast medewerker geworden was bij Studio Hergé (sedert Mensen op de Maan).
Het oeuvre van Bob De Moor, misschien door zijn omvang en door zijn verspreiding, heeft men altijd een beetje te gemakkelijk over het hoofd gezien, maar ontegensprekelijk is hij naast Sleen en Vandersteen (en Demoen) één der allergrootsten van het Vlaamse beeldverhaal. Met eenzelfde gemak tekent hij realistische reeksen en humoristische geschematiseerde reeksen, wat wel zeer zelden voorkomt. Zijn figuur is van essentieel belang geweest,

DE SIGARILLOS VAN KONINGIN THIA

GENIETEND VAN DE PASGEBOREN LENTE, TREKKEN DE EERSTE TREKKERS DOOR HET VLAAMSE LAND. HUN ZOETGEVOOISDE LIEDEKENS GALMEN OVER DE MASTEBOSSEN EN DE HEIDE VAN ONZE BRITSE KEMPEN-KOLONIE...

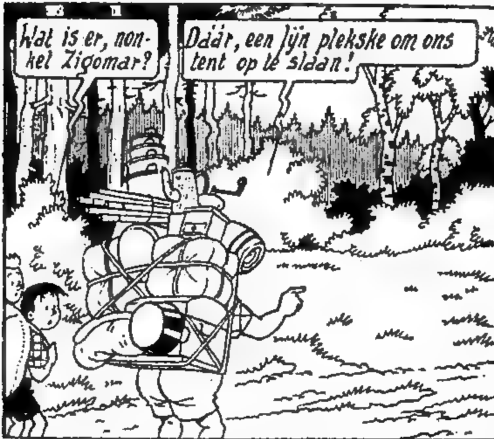

Snoe en Snolleke, humorreeks door Bob De Moor

Meer nog dan «De Leeuw van Vlaanderen» is het verhaal «De Kerels van Vlaanderen» eveneens naar H. Conscience, een weergaloos meesterwerk. Op deze plaat die minder «spektakulair» is, valt de perfektie op van stijl, grafische verteltrant, zin en zorg voor dekor evenals kledij, kortom het respect voor het werk van scenario-schrijver H. Conscience.

onmiddellijk na de oorlog wanneer men vaststelt dat hij ongetwijfeld een der steunpilaren was, van de toen ontstane weekbladen in Vlaanderen: 't Kapoentje, KZV en Ons Volkske. Het is ongetwijfeld door zijn zin voor realisme, zowel in humoristische reeksen als in andere reeksen, het burleske van zijn humor en zijn uitzonderlijke grafische techniek, dat hij werd opgemerkt door Hergé die, door hem aan te werven, hem meteen de grootste eer bewees. Dit heeft een tijd lang zijn eigen werk aan banden gelegd, evenals het ontbreken van albums van zijn diverse reeksen, maar sedert enkele jaren is De Moor weer midden de actualiteit. Aan zijn vroeger werk werd weer aandacht geschonken met herdrukken van zijn meesterwerken: De Leeuw en de Kerels van Vlaanderen (CISO reeks), de CISO prijs voor het

Bart de Scheepsjongen door. Bob

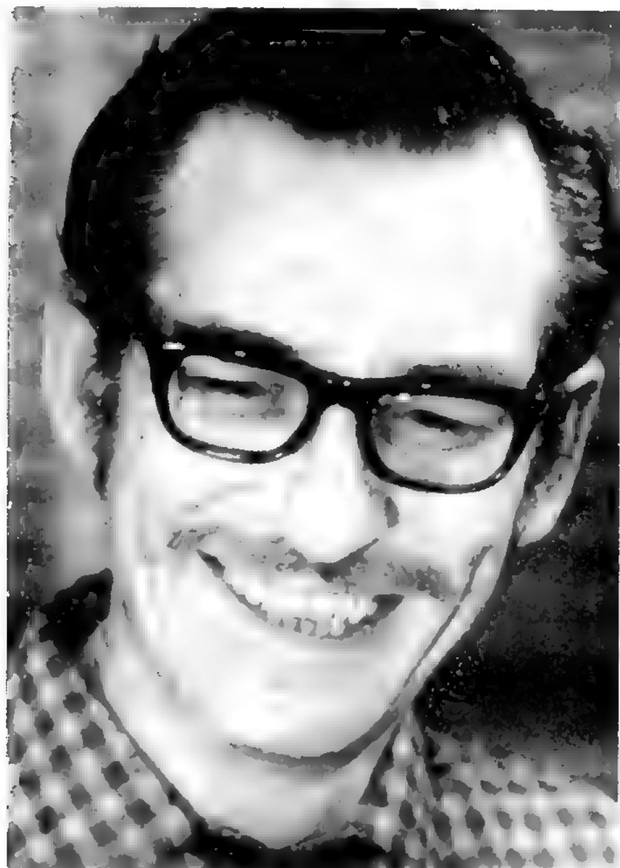

Robert De Moor

geheel van zijn oeuvre (1972), een hernieuwde Barelli, van wie eindelijk albums verschijnen en die dapper voortdoet, een verhaal van Guy Lefranc naar een scenario van Jacques Martin (Het Hol van de Wolf, album in 1974) en een nieuw Kuifje verhaal dat voltooid werd terwijl nu aan de «Onoverwinnelijke Armada» (voor '77) wordt gewerkt.

Uit de avonturen van Ketje en Co, een der reeksen van Hurey

DE REYMAKER, Hugo: Tekent onder de pseudoniemen van Fonske, Hugo en Hurey. Debuteerde in 1961 met humoristische platen in Tintin/Kuifje. In 1962 ontwerpt hij «Didi Soda» en in 1963 enkele volledige verhalen en nadien een vervolgreeks naar scenario van Acar: «De Gouden Sleutel». In 1962 nog begint hij te werken voor een nieuw krantesupplement: «PATS» bij «De Standaard» waar hij een reeks publiceert nog steeds naar scenario van Acar: «Bert en Betty»: De plastiek planeet. Volgen nadien in Pats: De zeekoningin, en in 1966 begint hij voor hetzelfde blad op tekst van Carl Ley: «De avonturen van Bébé, Gogo en Dada Bram»: Raketten in de Melkweg (1966). Enkele van deze scenario's vindt men later terug in de reeks «Ketje en Co». In 1964 levert hij nog meer werk voor Kuifje en ook voor Ons Volkske. Hij was ook werkzaam bij de Belvision studio's, maar sindsdien is deze beloftevolle tekenaar blijven steken in zijn eigen systeem en op hetzelfde peil. Hij werkt nu nog enkel voor «'t Kapoentje» waar hij eerst begon met de overname van «De Lustige Kapoentjes» van Marc Sleen, een reeks die hij om zeep hielp en daarna een eigen reeks «Heibel en Ketje en Co» waarin nog steeds sporen van zijn talent te vinden zijn. Enkele van deze verhalen zijn gebaseerd op scenario's geschreven door Jan Cornand, maar het geheel doet erg gewrongen aan, weinig spontaan, weinig verzorgd ook, vooral grafisch dan. Hurey heeft werkelijk de bodem van het vat bereikt inzake een genre en een stijl die door Sleen, Vandersteen en De Moor tot zijn hoogtepunt is geraakt. Samen met de huidige prestaties van Buth is dit dan het tegengestelde, het einde van alles, een overdreven gemakzucht van een bepaalde conceptie inzake stripkunst (?). Hurey beperkt zich momenteel tot het leveren van seriewerk zoals anderen worst aan de lopende band draaien. Van zijn verhalen in 't Kapoentje of Het Volk verschijnen ook albums nadien hernomen in OHEE. Ook Guy Mortier heeft bij gelegenheid met hem gewerkt voor korte verhalen in Kuifje.
Zijn huidige suksesreeks is «Pili-Pili» (Het Volk).

DE RO, Luc: (1925) Schilder en tekenaar. Tekende de strip «CHARLEPOENG» in «De Volksmacht» (1953-1955).

DE ZWANZERS

EEN FAMILIEVERHAAL door Drope

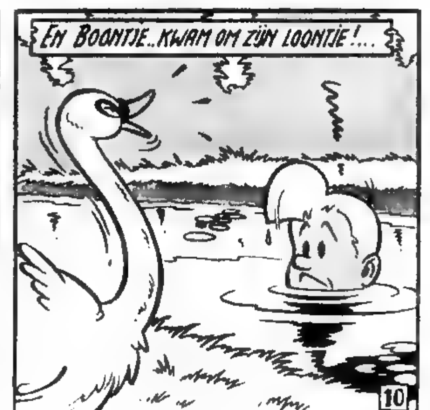

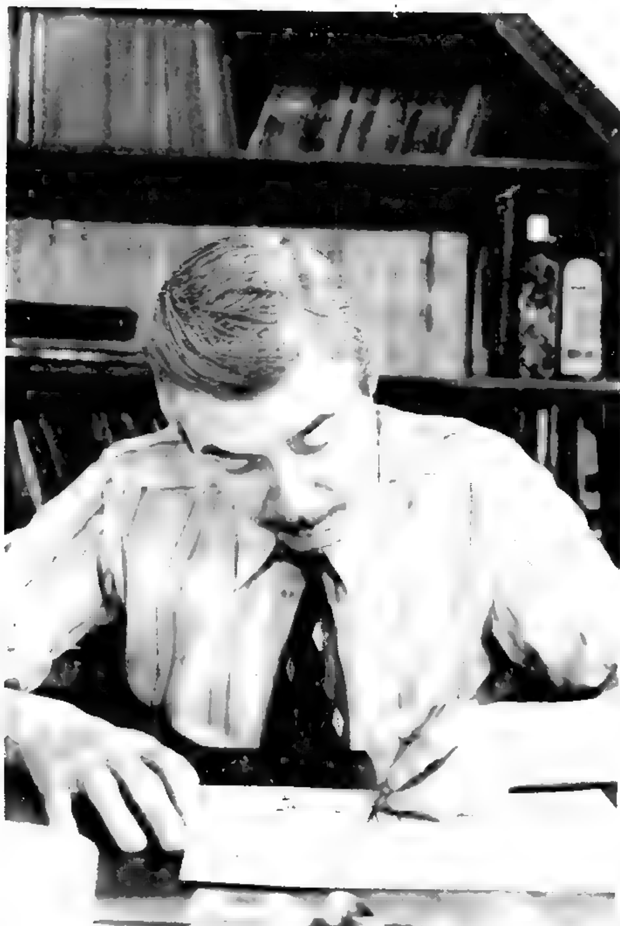

Een gagstrip door Drope (E. De Rop)

DE ROP, Edward: (1928) Medewerker van Willy Vandersteen. Begon te werken aan een collectief werk: DE AVONTUURLIJKE LOTGEVALLEN VAN HANS SNUGGER EN KWIKZILVER, onder de titel: SOS OP DE PLANEET JUPINUS, tekst van G. Hopstaken, in Gazet van Antwerpen (1959), een produktie van Studio Advisa. Samen met E. Decamps (zie die naam) werkte hij ook aan «GESCHIPPER NAAST MATHILDE» met de figuren uit de populaire tv-reeks, in Zondagmorgen (1960-1962); en onder het gezamenlijk pseudoniem RO-CAM maakten zij eveneens «DE BLAFFENDE STOPNAALD», een avontuur van TIJL TEMPO, in Zondagmorgen nog steeds (1962-1963). In «IRIS» verscheen dan «CLARA, DETECTIVE» (1959) en een familieverhaal in gagplaten, onder pseudoniem DROPE: DE ZWANZERS (1960).
In «ONS LAND» onder de naam DROPE: DE ZWARTE BOEDHA, een avontuur van Henk Handig (1958).

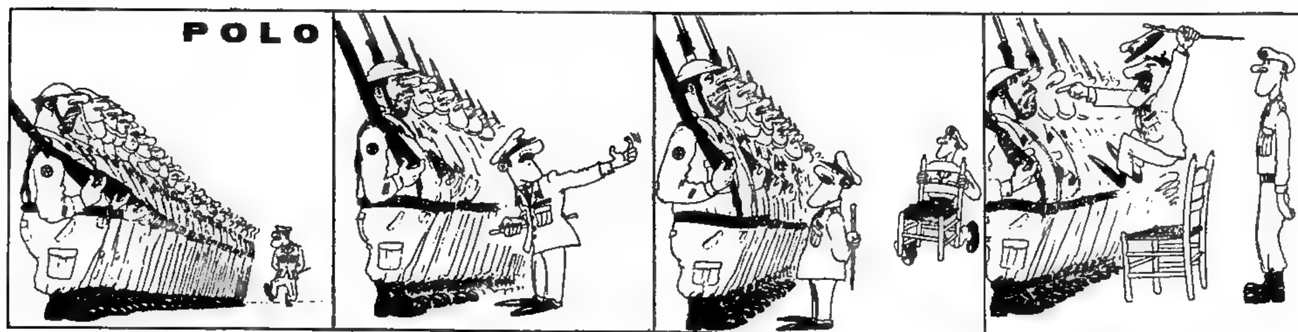

E. De Rop

DE WINTER, M.: Scenarioschrijver van de «Dag en Heidi» reeks evenals andere strips getekend door J. Broeckx (zie die naam).

DIERCKX, Rik: Scenarioschrijver voor de Buffalo Bill reeks getekend door Karel Verschuere (Uitg. De Goudvink), in 1967. Zie K. Verschuere.

DOLPHYN, Willem: (1935) Illustrator, tekenaar. Met J. Lagrillière (zie die naam) de tekenaar (en bij gelegenheid ook scenarist) van «Jan zonder Vrees», een humoristische reeks in «De Nieuwe Gazet» Antwerpen, gestart in 1970. Van de reeks verschenen drie albums. Interessante poging tot vernieuwing van een zekere volkse sfeer in de trant van de oude Vlaamse school (Sleen, Vandersteen, De Moor), maar die teloor gaat in een gevoelloos schipperen met de scenario's.
Het publiek is thans meer gewoon dan dat en dus ook veeleisender geworden, temeer daar de blijkbaar oorspronkelijke bedoeling, op het einde toe, helemaal niet meer doorkwam en de grafische stijl erg zwak werd.
Dolphyn publiceerde in de jaren zestig in het geschiedkundig-didactische tijdschrift «CLIO» een stop-comic: POLO.

Polo, gagstrip van Willem Dolphyn

DROPE: zie DE ROP, Edward.

DURNEZ, Gaston: (1928) In zijn boek «Spoedbericht» leverde hij een zeer interessante bijdrage «Comics for Ever!» dat één der eerste bevoegde artikelen is geweest over het beeldverhaal in Vlaanderen, maar bij gelegenheid laat deze schrijver-journalist-humorist en stripkenner zich ook verleiden tot het schrijven van scenario's zoals o.a. is gebeurd met Bob De Moor voor zijn verhaal in 't Kapoentje «Jean-Baptiste de la Salle».
Is ook de samensteller van «De lachende tekenpen», een bundel over en met kartoens (VP 147) in 1964.

ERCOLA: Letterwoord dat betekent: EXPERIMENTAL RESEARCH CENTRA OF LIBERAL ARTS. Onder deze naam gaat een studio schuil voor alle mogelijke artistieke uitdrukkingen en die samengesteld was uit volgende tekenaars: Jean-Claude Buytaert (1944), Jean-Claude Block (1943), Luk Carlens (1942), maar tevens Dominique Donnet, Georges «Toot» Smits als scenarioschrijvers. Block en Buytaert liggen aan de basis van het ontstaan van deze studio. Na vier jaar architectuur hebben zij, met hetgeen zij er van overhielden, een carrière aangevat gericht op het realiseren van publiciteit, posters en strips evenals kartoens. Helaas hebben zij het erg moeilijk gehad om hun stijlvisie en scenario-opvatting vatbaar te maken in onze erg conventioneel geworden stripwereld. Hun drang naar grafische vernieuwing, hun zin voor de satirische inhoud vol waanbeelden is niet geschikt voor jeugdbladen; komt er bovendien een tintje underground bij te pas, dan sluiten zij zelf al hun publikatie in gevestigde bladen af. Meer genoodzaakt dan gewild (in het begin) zijn ze aldus hun eigen uitgevers geworden. Zo ontstond KING PONG, een klein stripboekje getekent door J.C. Buytaert maar ook De onthaarde Maagd, een collectief werk en eveneens een eigen stripblad, SPRUIT, (1971-72) dat maandelijks bedoeld was, maar het niet lang uithield. Hun beste creatie was ongetwijfeld het collectief werk verschenen in het snertblad ALOHA onder de titel van JOHNNY KWATTA naar een scenario van G. Smits. Momenteel lijkt hun stripactiviteit wel stil te liggen en het is wellicht spijtig voor mensen die practisch alleen het underground fenomeen vertegenwoordigden in ons land, al moet ook gezegd worden dat met hun talent, en voornamelijk wat meer doorzettingsvermogen, heel wat meer en zelfs beter had kunnen gepresteerd worden.

Uit Constant Haay (Ercola Prod.)

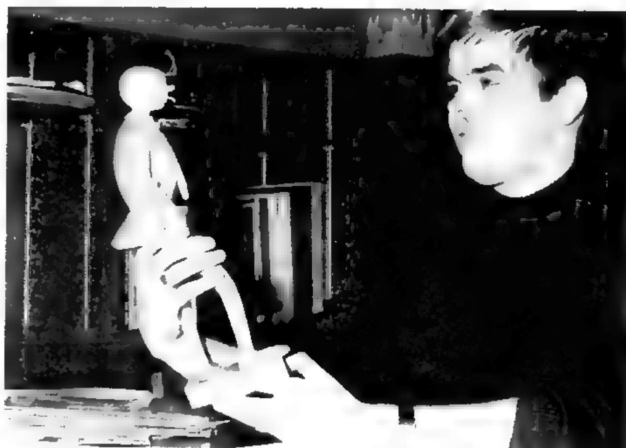

JARGA VAN KRELL, schitterende maar onvoltooide poging van Heroïc-Fantasy (Productie Ercola).

ERIK: (1942) Pseudoniem voor Erik Van De Meulebroecke, zoon van een befaamd beeldhouwer en restaurateur uit een gezin van vijf kinderen. Won in 1962 de eerste prijs voor Unicef van Radio Warschau met een abstracte krijttekening. Opleiding te Sint-Lucas, Brussel. Leerde tekenen van zijn zes-zeven jaar af door overtekenen van Vandersteen strips. Tot de grote invloeden die hij onderging moet men Franquin (Robbedoes) en Searle rekenen. Zijn eerste tekenverhaal verscheen in «Kerkelijk Leven» naar een scenario van Ignaas, zijn broer, en heette: «Smokkelaars» (1960-1961) met de figuren van Tist Knuppels en Cesar. In 1962 verschijnt in dit parochieblad de stop-comic «Karolus Koek».

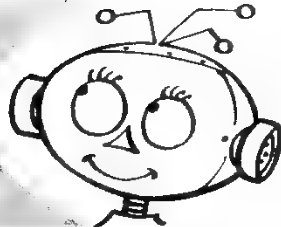

Erik (Van de Meulebroecke)

Felix en de Marsman

DOOR ERIK

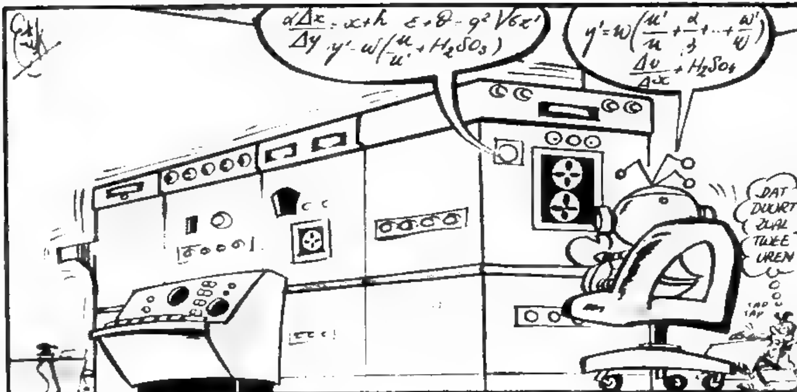

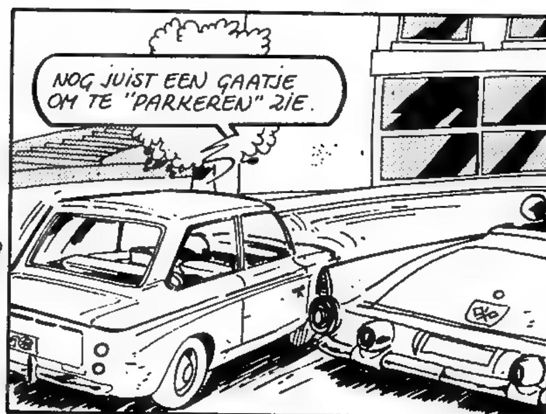

Een goede gagstrip van Erik

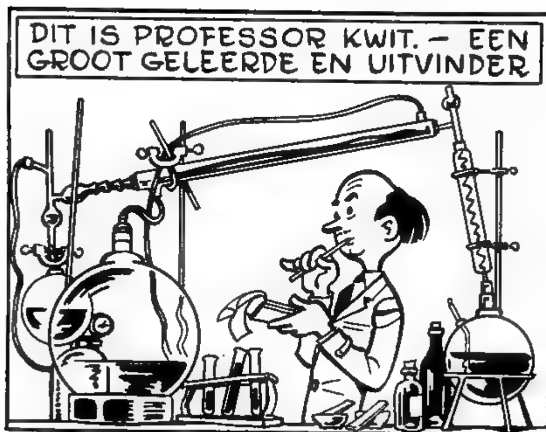

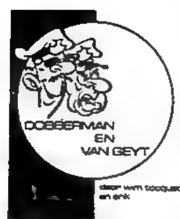

Jim Lont door Erik

Prof. Kwit, van Sinap, alias A. *Panis en* L. *De Groof; nog een product van de Vlaamse stripschool*

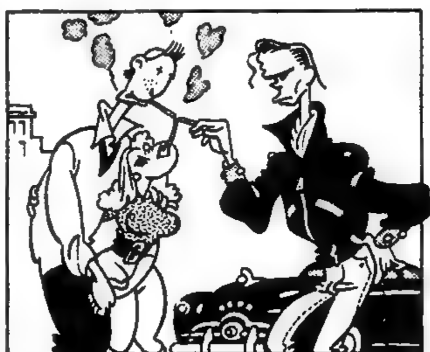

Satirische strip van Erik (Antwerpse Post)

In 1965 verscheen «Loodvinger», het eerste avontuur van Jim Lont in album.
Van 1966 af verscheen deze satirische parodie-strip in «Gazet van Antwerpen».
Langzamerhand won zijn techniek aan zekerheid en werden de scenario's beter uitgewerkt. Scenarioschrijver voor deze reeks was eveneens Ignaas Van De Meulebroecke onder pseudoniem IWAN. In oktober 1968 verscheen in «DE POST» een strip, «LAMERIKA» genaamd, het ware verhaal van Columbus, het ei en Amerika. Een geweldige parodiërende strip in kleuren, die hij uitwerkte met scenarist PLINIUS (ps. voor Adolf Van Cauter, geboren in 1929).
Op gebied van satire is het een unicum geweest waarbij iedereen van dichter tot boer, van koning tot bedelknaap lelijk door het slijk gesleurd werd. Helaas, het mocht in een blad zoals De Post natuurlijk niet duren. «Lamerika» onvoltooid, werd opgevolgd in «De Post» door een gagplaat «Felix en de Marsman», maar er zat weinig fut in. Op scenario van Wim Tocquet verschenen dan gagplaten in «De Antwerpse Post» (weekblad) «Dobberman en Van Geyt», de lotgevallen van twee Antwerpse politiemannen, eveneens zeer gekruid voor een beeldverhaal in het al te brave België (1973), maar dat nog slechts sporadisch verschijnt.
Het is allemaal een beetje spijtig, want uit zijn oeuvre blijkt dat Erik momenteel zijn talent verknoeit daar wanneer hij zeker en vast een bijzonder interessante figuur is, die op speciale wijze iets doordringender kan zijn dan anderen; daarom niet grafisch maar zeker inhoudelijk en met veel effect.

EVER MEULEN: (1946) Pseudoniem voor Eddy Vermeulen. Grafisch ontwerper, kartoenist en illustrator. Zit sedert enkele jaren als medewerker bij het weekblad HUMO (Brussel), waar hij o.a. een zeer bizarre, maar zeer plezierige strip levert: PIET PEUK, in een zeer persoonlijke stijl.

Stop-Comic van EVER in HUMO

Leo FABRI —

DE NIEUWE AVONTUREN VAN DE GOEDE SINT

Fijne humor van Leo Fabri

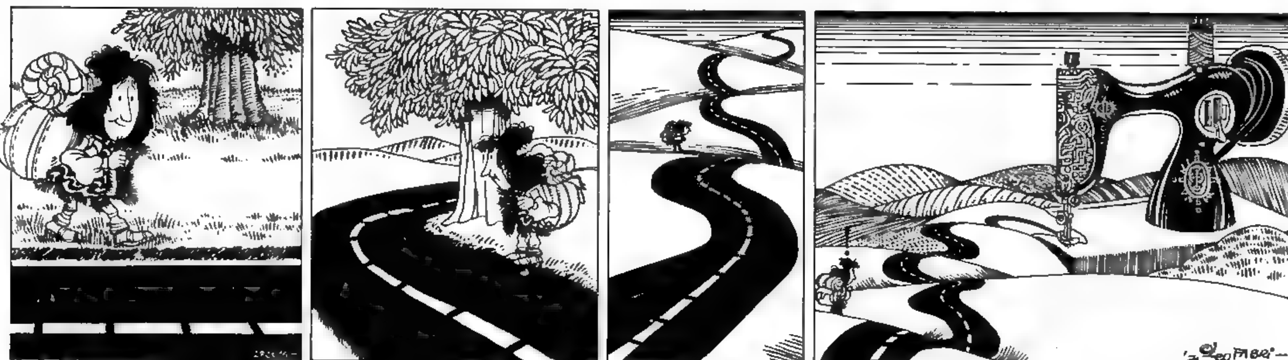
EXELMANS, R.: (1937) Tekenaar naar scenario's van Rik Puttemans in MK-HET WEEKBLAD (Averbode): «Nel het woonwagenmeisje» (1961-1962). Onder het pseudoniem ROEX tekent hij op tekst van G. Joeken: «De dood in de sneeuwstorm» (1962). Tekent thans Rikske en Fikske. Illustrator bij Averbode.

FABRI, Leo: (1945) Fabri is ongetwijfeld één van onze steengoede kartoenisten uit Vlaanderen, één van onze meest verfijnde grafische tekenaars in elk geval.
Sedert 1968, toen hij zijn studies voltooide (6 jaar Sint Lucas te Brussel), werkt hij als zelfstandig grafisch vormgever en publiceert in dag- en weekbladen, illustreert boeken en maakt kaftontwerpen. Hij verzorgde o.a. de affiches voor het Salon van de Vlaamse Humor te Antwerpen, die van de boekenbeurs aldaar enz. enz. Maar buiten dit soort werk leverde hij ook een stop-comic voor «De Spectator» en werkte nadien voor De Standaard en voor het supplement «PATS»: «Marjolijn», een zeer fijne didactische strip, «Schrobberdijk», een zeer poëtische stop-comic en een verhaaltje over de avonturen en lotgevallen van Sint-Niklaas.
Zijn stijl ligt wel enigszins in de lijn getrokken door Peleman en Got. Wie weet schuilt de vernieuwing van de grafische humor bij ons niet in het voorbeeldig werk van dit driemanschap, want hoezeer is een grappige stop-comic, één enkel bandje dus van Fabri in vergelijking met de verpletterende Pellaert-stijl, niet afhankelijk van frisheid en lyrische dichtkunst? Helaas komt Fabri te weinig aan bod in de stripwereld...

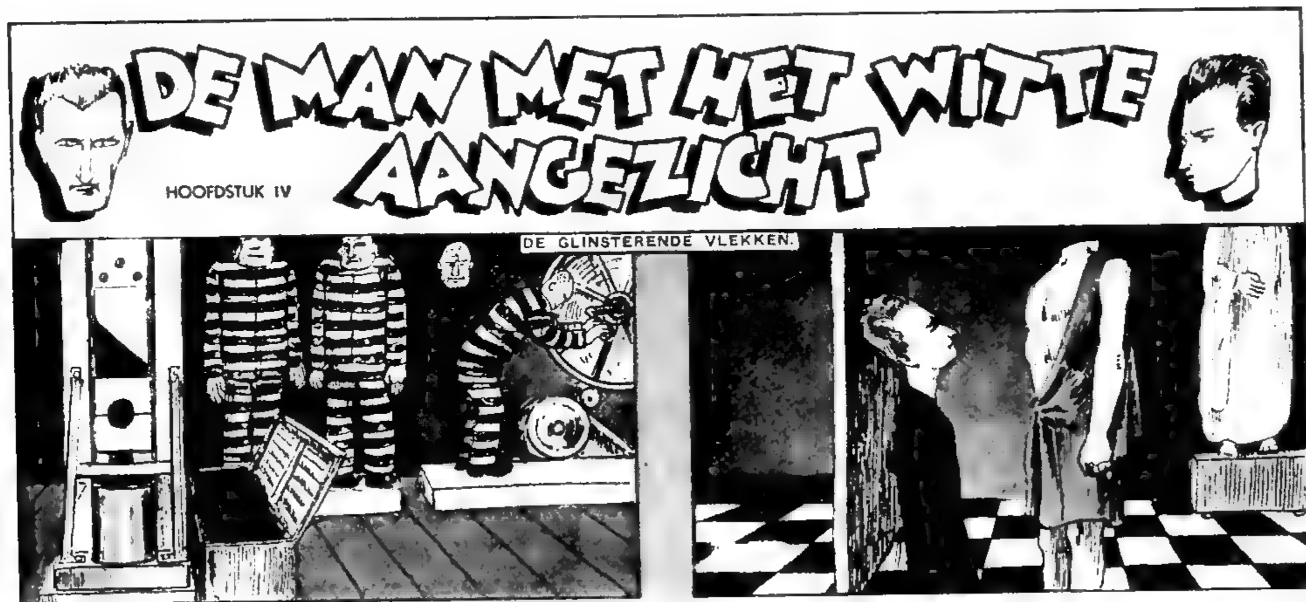
Leo Fabri

FLANDERS, John: Pseudoniem voor Jean Raymond De Kremer (Gent 1887-1964). Het is onnodig John Flanders en/of Jean Ray voor te stellen. Journalist, folklorist, verteller, feuilletonist, maar vooral schrijver met wereldfaam en grootmeester van de science fiction en de fantastische literatuur, maar ook, en misschien bovenal, een auteur die zijn carrière gewijd had voor meer dan de helft aan de jeugd: korte verhalen, vervolgromans, artikelen en rubrieken in ontelbare jeugdtijdschriften en natuurlijk ook stripscenario's.
In het jeugdblad BRAVO van voor de oorlog (1936-1940) begint John Flanders (anoniem) scenario's te leveren: ook de naam van de tekenaar werd verzwegen en dat was niemand minder dan Fritz Van Den Berghe (zie die naam) (1883-1939). Het betrof hier een aantal detective verhalen die verschenen in rood-blauwe pastelkleuren op de laatste pagina van Bravo en met als heldenfiguur «EDMUND BELL», in feite een andere naam voor Tom Wills, de leerling van Harry Dickson, van wie deze Edmund Bell verhalen niets minder dan een voor

stripverhaal aangepaste copie waren. Aldus ontstonden: De Man met het witte aangezicht (1937). De IJzeren Tempel (1937), Het Geheim van Hawk Manor (1938), Het Mysterie van de Witte Tijger (1938) en Mysteras, dit laatste een zeer kort verhaal in 1938 eveneens, eigenlijk onderbroken en inderhaast afgewerkt door een andere tekenaar omwille van de ziekte en nadien de dood van Fritz Van Den Berghe. In Bravo ook verscheen een ander verhaal door een onbekend gebleven tekenaar, maar waarvan het scenario zeker en vast van de hand van John Flanders is: Vernielers der Wereld (1937): een waanzinnig science fiction scenario. Mogelijk ook was JF de scenarist van een ander even waanzinnig verhaal met een SF gegeven: «Le Rayon de la Mort»/«De Dodende Straal» eveneens van rond die tijd en verschenen in het Nederlands in ABC.

In de na-oorlogse periode was John Flanders weer geweldig actief op gebied van scenario's: Voor Rik Clement (zie die naam) levert hij «Het vuur van Sint Elmus» een verhaal dat pas in 1952-1953 zal verschijnen in 't Kapoentje, als het reeds enkele jaren oud is en in feite één der eerste door Clement getekende strips. Voor Zonneland (Averbode) levert hij een scenario voor Buth (zie die naam): «Naar de Zonne-eilanden», het tweede deel werd eveneens geschreven maar nooit getekend, en voor Renaat Demoen levert hij een biografie van Pater De Smet: «De zwarte veroveraar» (1948-1949) en eveneens verschillende dierenverhalen voor Gray Croucher (zie die naam) zoals «De verloste stad» (1951), «Het vliegend konijntje» (1952) en «Het Spookeiland», het enige van al zijn scenario's waarvan een album zou verschijnen; waarbij we geen rekening houden met de zeer beperkte uitgave die wij zelf brachten van de strip «In de greep van de Octopus», een sensationeel verhaal dat liep in Zonneland (1950-1951) en getekend door Antoon Herckenrath, wiens enige stripexperiment dit was maar dat niettemin, inhoudelijk zowel als grafisch, als een meesterwerk is te beschouwen, omwille van de spanning, de sensatie en de uitwerking van dit meesterlijk gegeven. Er verschenen nadien geen stripscenario's meer van John Flanders, behalve een stripbewerking van de Inspecteur Wheeler verhalen, door Serge Bertran en getekend door G. De Clercq (zie die Naam), en in 1975-76 bewerkingen van VF door BERCK voor Zonneland.

Tekeningen van Fritz Van den Berghe, tekst van John Flanders

FRANK-YVO: (1932) Pseudoniem voor Frank Yvo Van Damme. Een van onze meest prestigieuze grafische kunstenaars van het ogenblik, welgekend omwille van zijn illustraties, kaften, houtsneden en dies meer. Ook hij liet zich verleiden door het beeldverhaal. Hij tekende in MK-HET WEEKBLAD (Averbode) enkele stripverhalen: «De plastieken uil» (1962), «De Mississippikever» (1963) en «Voorbarig Vonnis» (1963); Humoristische avonturenstrips. Hij werkt momenteel aan een nieuwe strip.

Frank-Yvo

GASTMANS, Edgard: Ex-medewerker met Sels, bij Studio Vandersteen waar hij aan de Bessy verhalen werkte. Richtten rond 1970 hun eigen studio op onder de naam Studio L.E.F. waar beiden werkten op scenario's van Hugo Renaerts aan western reeksen, die weinig of geen succes kenden: Buffalo Bull (sic) en Kleine Wapiti. In 1973 lanceerde Gastmans een nieuwe reeks na zijn stijl te hebben bijgewerkt bij Jef Nijs en publiceerde «Willeke» waarvan een zestal albums verschenen, zuiver plagiaat van Jommeke, de succesreeks van Nijs. Voor zulke handelwijze kan men slechts schouderophalen en het grootste misprijzen opwekken.

GEERTS, Paul: Tekenaar en medewerker bij Studio Vandersteen waar hij zich toelegt op de Suske en Wiske reeks. Tekende daarvoor een strip verschenen in OHEE «De verdwenen smirrel» (1970) eveneens verschenen in de kranten Het Volk en Gazet van Antwerpen (1973).
In TROUW, maandblad van de Chirojeugd verscheen een SF strip «DE MELKWEGLOPERS» in 1966, evenals «De Chirowietjes».

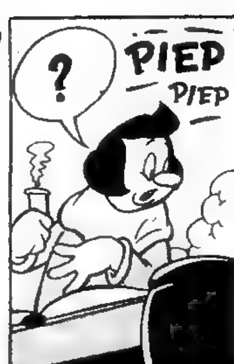

P. Geerts

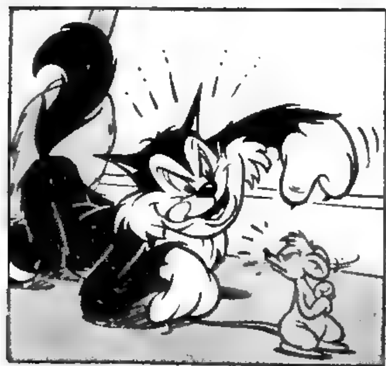

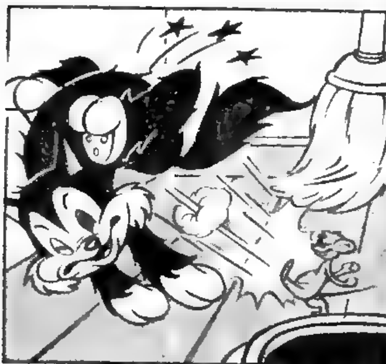

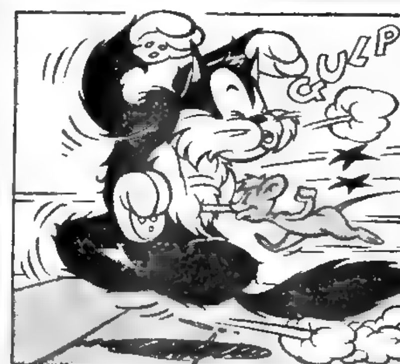

Ray Goossens, striphumorist in KZV, alvorens over te stappen naar de tekenfilm

GEO: Tekenaar bij Het Laatste Nieuws, waar hij stripverhalen levert aan het bijvoegsel PUM PUM. Hierin tekent hij de reeks «ROLFKE EN RULFKE» waarvan drie kleine albums zullen verschijnen. Op tekst van Jan Berghmans tekent hij ook het humoristische verhaal «Tijl Uilenspiegel leeft nog in Vlaanderen» (1961).
Titels van de avonturen van Rolfke: Piloot X, Rolf Detective, De Romeinse Tweeling.
GEO tekende ook verhalen in OHEE.

GOOSSENS, Ray: (1924) Hoofdzakelijk realisator van tekenfilms, één der belangrijkste in België en wiens werk in elk geval baanbrekend is geweest. Was tijdens de oorlogsperiode de bezieler van een tekenfilmstudio met J. Luyckx, onder directie van Colbrandt en Winkeler en waarvoor hij ook Bob De Moor aantrok. Bij de bevrijding nam het weekblad «Zondagsvriend» (Antwerpen) een supplement op: «KLEINE ZONDAGSVRIEND» dat zeer spoedig onafhankelijk zou verschijnen, maar van den beginne was Ray Goossens de belangrijkste medewerker, naast wie zich even later ook Bob De Moor en Cris (De Bruyne) zouden voegen. Hij begon met een humoristische «Tijl Uilenspiegel en Lamme» strip. Nadien kwamen er «Snops en de Bende» bij, een variante op de lustige kapoentjes of de lustige bengels, evenals een «Reinaert de Vos» (47-48). Tsjoem, Snops en Lamme bleven lange tijd zijn beste humorvolle reeksen.
Verder leverde hij ook illustraties in het VOLKSWEEKBLAD (Boom) voor het «Hoekje voor de jeugd» en in het HANDELSBLAD (Antwerpen) verscheen in 1946 «Jeepke's avonturen» (Jeepke zijnde een muis in werkpak) en «Mr. Snor». Hij tekende in het begin onder het pseudoniem Regolux en nadien meestal onder de naam RAY. Zijn werk verscheen ook in De Zweep.
Zijn stijl bracht hem nogal dicht bij die van de Walt Disney produkties: goed afgerond, soepel, en afgewerkt op grafisch gebied, poëtisch soms en zeer humoristisch en tevens vol fantasie naar de inhoud. In die stijl immers werkte hij ook aan zijn tekenfilms. In de jaren '50 zei hij het tekenverhaal voorgoed vaarwel en concentreerde zich nog enkel op tekenfilms. Werkte lange tijd bij Belvision waar zijn oeuvre culmineerde in de prachtige langspeeltekenfilm: «Pinocchio in de ruimte» (1966) nog steeds de enige geslaagde lange duur tekenfilm in België gemaakt. Sedert enkele jaren is hij werkzaam bij T.V. studio's van Dupuis waar hij o.a. de reeksen van «Musti» en «Tip en Tap» realiseert en thans werkt aan «Bollie en Billie».

GOT: (1930) Zoon van Felix Timmermans. GOT is het pseudoniem voor Gommaar Timmermans. Stelt zich voor als iemand met veel verbeelding; is schrijver en tekenaar. Hij debuteerde in feite met een roman die in ONS VOLKSKE liep als feuilleton en geïllustreerd werd door Bob De Moor. Begon te tekenen in 1961. In ZONDAGSMORGEN verscheen een stop-comic «Silvester Beukenoot» (1963) later gevolgd door een andere stop-comic «Gabriël

Gommaar Timmermans (Got)

Gagman» (1966). In «De Bond» (Brussel) verschenen in de jaren 1962-1963 en 1964 stop-comics, illustraties en kartoens (zonder titel). Voor PATS het supplement van De Standaard (Brussel) ontwierp hij «Fideel de Fluwelen Ridder» in 1963 en in 1966 «Filodendron». In «De Nieuwe» (Brussel) verscheen in 1972 de strip «De nieuwe Ark» en in Rosita (1969) de kleurenstrip «Het zondagskasteel» die bijzonder poëtisch was, zoals overigens het merendeel van zijn werk. In de vernieuwde PATS uitgave van 1974 verschijnt een stripverhaal «De Wonderwinkel». Beïnvloed door Kelly en Herriman is hij ongetwijfeld één van onze fijnste humoristen. Zijn verhalen zijn meestal vervat op gagplaten: samen met Peleman en Fabri heeft hij in elk geval stylistisch iets nieuws gebracht in onze wereld van het beeldverhaal. Hij werkte ook voor Knack en Avenue.

IAMBO-REE
door got

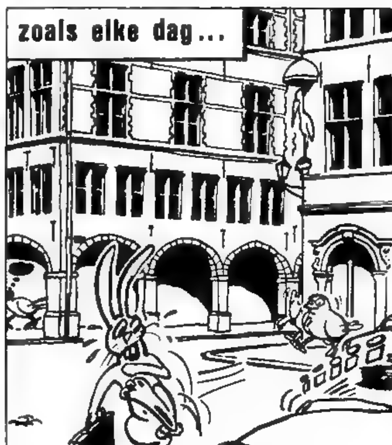

Politieke, satirische strip van Grapjos, meester in het vak.

Bakelandt

EN DE ROVERSBENDE VAN HET VRIJBOS!

EIND ACHTTIENDE, BEGIN NEGENTIENDE EEUW. DE FRANSE REVOLUTIE (1789) IS ZOPAS ACHTER DE RUG. NA DE SLAG VAN FLEURUS (1794) VALLEN DE FRANSE LEGERS VAN JOURDAN EN PICHEGRU BELGIË BINNEN.

DE FRANSE "BEVRIJDERS" GEDRAGEN ZICH ZOALS HET "COMITÉ DU SALUT PUBLIC" HET WIL: ALS OVERWINNAARS IN EEN OVERWONNEN LAND.

MILITAIRE BEZETTING, OPEISINGEN, UITGIFTE VAN WAARDELOZE ASSIGNATEN, PLUNDERINGEN, "DONKERE MISSEN" EN... REFRACTAIRS OF DIENSTWEIGERAARS. "*HAAL UIT BELGIË WAT ER UIT TE HALEN IS*" SCHRIJFT CARNOT AAN ZIN VERTEGENWOORDIGERS...

IN DEZE GETORMENTEERDE TIJD, WORDT *LODEWIJK BAKELANDT* GEBOREN TE LENDELEDE BIJ KORTRIJK IN HET JAAR 1774. BAKELANDT IS 25 JAAR, WANNEER DE FRANSE "BLOEDWET" ALLE JONGEMANNEN TUSSEN 20 EN 25 OPEIST. *KANONNEVLEES*. ZIJ DIE GEEN PLAATSVERVANGER VINDEN, OF DOODGEWOON WEIGEREN ZICH IN HET FRANSE LEGER TE LATEN INLIJVEN WORDEN "REFRACTAIRS" OF DIENSTWEIGERAARS GENOEMD. DE JONGEMAN UIT LENDELEDE WORDT DOOR DE GENDARMEN GEPAKT EN NAAR HET BERUCHTE BAGNO VAN BREST GEVOERD...

TEKST: J. DANIËL
TEKENINGEN: HEC LEEMAN

EPISODE I: DE BLOEDWET

Een nieuw product van 1975, misschien de doorbraak voor Hector Leemans?

GRAPJOS: (1944) Pseudoniem voor Roland George De Hert. Kartoenist, striptekenaar, illustrator en tekenfilmer. Op gebied van striptekenen is hij wellicht ons enige eksponent op gebied van «underground» strip d.w.z. die in zijn strip iets meer satire en spot legt dan de doorsnee Vandersteen of Sleen. Grapjos is rauw, bijtend, direct aanvallend en het is spijtig dat hij dan op stripgebied niet meer publikatiemogelijkheden krijgt, want hij zou op dit gebied grootse dingen kunnen doen zoals o.a. bewezen in nochtans minderwaardige werken zoals: HET EVANGELIE VAN DE H. JOHNSON, een heel klein stripboekje, of nog zijn strip in «SPOT», het filmblad opgenomen in FILM, «DROLLY», maar voornamelijk zijn scherpe aanval tegen het Antwerps gemeentebestuur tijdens een verkiezingscampagne: «En wilde nog wa lol mokt dan 't bolleke 8 is vol». In die zin zou Grapjos sterker en interessanter werk kunnen leveren dan enkel door kartoens. De moeilijkheid is dan ook publikatiemogelijkheid te vinden op dit niveau.

GRAY: zie Croucher.

GYSEN, Frank: Scenarioschrijver die werkte met M. Steurbaut voor enkele van zijn verhalen «Pedro en Margino» verschenen in OHEE (1965).

HECTOR: (1950) Ware naam: Hector Leemans. Tekenaar en scenarioschrijver geworden na vier jaar academie. Oud medewerker met Sylvain (zie die naam) van de strip Brian Howell. Had diverse reeksen gepland zoals Johan Peps, Bonom enz. Technisch een bekwaam tekenaar die nog zoekt naar zijn personage en stijl. Sedert 1975 werkt hij met scenarioschrijver D. Janssens aan diverse strips o.a. «BAKELANDT en de Roversbende van het Vrijbos» in «Nieuwe Gazet» die wellicht zijn doorbraak zal inluiden. Ook werk voor Kuifje en Eppo.

HERCKENRATH, Antoon: (1907). Graficus van internationale reputatie. Niet alleen heeft hij dikwijls Jean Ray weten te illustreren, ook heeft hij als ENIGE stripverhaal uit zijn carrière een scenario van Jean Ray-John Flanders geïllustreerd: «In de greep van de Octopus» (zie John Flanders) voor Zonneland (Averbode), nogal karikaturaal en nogal beïnvloed maar niettemin een waar meesterwerk!

HERMAN, F.J.: Deze medewerker van Vandersteen ontwierp in 1952 een beeldverhaal voor de Heroic-Albums getiteld FRANJO, een beetje in de stijl van de Bessy verhalen destijds.

HOOGSTEIJNS, Jan: Tekenaar in «Kerkelijk leven» van volledige verhalen op één plaat met levens van beroemde figuren in 1960.

HUGOKé: (1938) Pseudoniem voor Hugo De Kempeneer. Kartoenist, decorateur en grafisch ontwerper. Met Hugo Claus als tekstschrijver (?), tekende hij in 1967 een experimentele strip: «De avonturen van Belgman» bedoeld waarschijnlijk als satire. Als striptekenaar kwam hij nochtans iets later beter aan zijn trekken, in 1972, met «De avonturen van Eddy Sterk» in HET LAATSTE NIEUWS (Brussel) en in 1974 een Reinaert verhaal naar een tekst van Paul Claes: een bewerking (nogal kort) van «Reinaert de Vos» met zinspelingen, spot, satire enz. waarin Hugoké zeer goed naar voren komt in een zeer persoonlijke stijl, zeer los van alle perfectie en techniek, in feite, een boeiende poging tot vernieuwing.

JANSEN, G.: Tekenaar van «Suske Pladijs» (1951-1952) in het «Volksweekblad» (Boom).

JANSSENS, Daniël: Gebruikt als schuilnamen: J. Daniël, D. Jasse. Scenarist die meer dan honderd BESSY scenario's leverde voor Willy Vandersteen. Leverde ook werk voor Berck: de reeks LOMBOK EN GURDJEF, MULLIGAN. Hij werkte ook met Jean-Pol voor de reeks gagplaten KRAMIKSKE (Volksmacht), en was lange tijd de enige scenarist in Vlaanderen die van zijn pen leefde. Was ook werkzaam bij LE SOIR en werkte veel met H. Desclez voor KUIFJE en nu met HECTOR voor HET LAATSTE NIEUWS.

JEAN-POL: (1943) Pseudoniem voor Jean-Pol Vanden Broeck.
Zoals hij zelf zegt: zijn zin voor het tekenen zat erin van jongs af aan. Volgde de avondcursus publici-

Jean-Pol

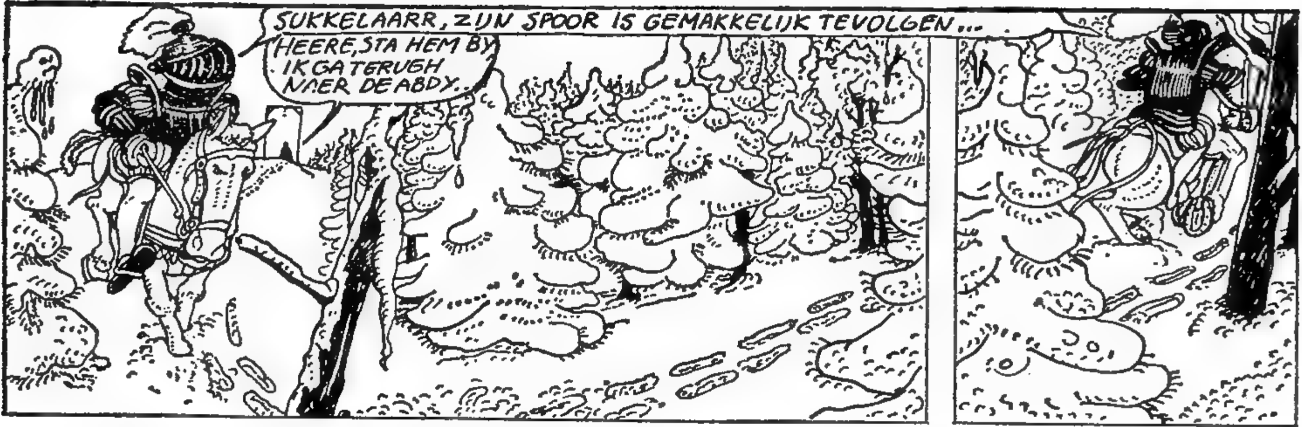

Onafgewerkt beeldverhaal van Hector Leemans

REINAERT DE VOS

Tekeningen hugoKé — Tekst Paul Claes

Reinaert de Vos, bewerking Paul Claes, sterk satirische humor van HugoKé

Eddy Sterk wint... de Olympische spelen!!!

tekst en tekeningen hugoKé

KORTE INHOUD VAN WAT VOORAFGING. — Tot hiertoe hebben de verzorgers van Eddy Sterk maar een keer op hun kop gekregen: het gebeurde toen bleek, dat het onontbeerlijke spruitje voor de conditie van de kampioen nergens te vinden was. Behalve dit, verloopt alles naar wens...

Eddy Sterk, satirische strip met politieke inslag door grootmeester HugoKé

KRAMIKSKE van de bakker

TEKENINGEN: JEAN-POL
TEKST: J. DANIEL

KRAMIKSKE (Jean Pol & J. Daniel)

teitstekenen bij Sint Lucas. Ging van de meststoffenhandel over naar het tekenagentschap en begon nadien op eigen vleugels te vliegen. Publiceerde na zwaar en hard werk, met veel tegenslagen, een eerste verhaal in een maandblad (Calypso is haantje de voorste).
Publiceerde korte verhalen in Kuifje en Pilote naast publicitair werk (Michelin). In 1967 eindelijk begint de doorbraak wanneer hij BI-BIP tekent voor Le Soir en Het Laatste Nieuws (later hernomen in OHEE).

Tekende ook voor L'Illustrée (Zwitserland en Duitsland); Sjors (Nederland), DDT (Spanje), Velos (Griekenland) en Beeld (Zuid Afrika).
Naast Bi-Bip tekent hij ook voor PATS, de verhalen van «JIP» (voor ZONNESTRAAL) en «Pickelby» (voor ZONNELAND), «Bertje Kluizenaar», «Nestor de ongelukkige ontdekkingsreiziger» (ECHT) en levert ook menige illustratie en voorpagina. Zijn voorliefde gaat naar humoristische beeldverhalen, illustraties en kartoens. Schaalmodellen zijn zijn hobby. Hij tekent met de linkerhand, schrijft de tekst met de rechter en levert desondanks zijn platen altijd te laat af, tot grote 'vreugde' van de redaktie. Lange tijd tekende hij ook «Piet Fluwijn en Bolleke», in feite overgenomen van Sleen. Zijn laatste creatie is «Kramikske», de fratsen van een bakkersgast, sedert 1970 in «De Volksmacht» naar scenario's van D. Janssens, maar waarop we toch al beu zijn gezien. Zijn dynamisme maakt ongetwijfeld van hem één der meestbelovende jonge talenten, zolang dit niet te lang duurt. Hij is uitstekend voor het scheppen van dolle situaties en nare toestanden en munt eveneens uit door het tekenen van details aangaande mechanismen. Er ontbreekt hem nog de grote reeks die van hem de grote van vandaag zal maken, maar zulk een reeks vereist een zeer goed scenarioschrijver. Van «Kramikske», eveneens in langer episodes, (Zonneland) verschijnen nu ook albums.

JERMS: Tekende in IRIS: Franz Tacker en Toets (1959) en in ONS LAND: «Het geheim van de razende koe» (1956) en «Buffalo Biel en Sitting Snul» (1957).

JO-EL AZARA: (1937) Pseudoniem voor Joseph F. Loeckx (eveneens Ernest Azara). Op 17 jarige leeftijd publiceerde hij zijn eerste stripverhaal in ONS VOLKSKE: Hamlet (1954). En van '54 tot '61 was hij medewerker bij Studio Hergé. Van 1958 af tekende hij diverse verhalen van Spirou/Robbedoes en Tintin/Kuifje met diverse scenaristen o.a. «Opération Ciseaux», «De Prins van Finckelstein» (1961-1962), «Jill & Jum» (62-63), Jonas Distel (63), Max (1964) en sinds 1965 met scenarist Vicq zijn reeks Taka Takata. In RECORD, het Franse tijdschrift, verscheen van '62 af: «Bonnedague» en sinds 1963 in PILOTE, met Rosy: «Mayflower» en in 1965 met Acar, de gags van Mr. Chapomou; en ook werk in CHOUCHOU. In 1967 verscheen dan zijn beste reeks: Haddado Dakaniman, naar scenario's van Vicq in Spirou, maar zijn populairste reeks werd toch TAKA TAKATA, die nochtans uit de Belgische Tintin uitgave geweerd werd alhoewel ze in Frankrijk wel gewaardeerd wordt. In 1973 kwamen er eindelijk albums in het Nederlands uit

Jo-El

TAKARESSE MONMUZO : Eerbiedwaardige kapoen en karateka. « Slaagt » erin met één slag van z'n poezelig handje een geurige kookworst in ragfijne schijfjes te hakken.

TAKA TAKATA : Eerbiedwaardige « flater-zwangere » soldaat tweede klas van de glorierijke Japanse luchtmacht. Is zo bijziend als een heel regiment mollen.

KOLONEL RATA HOSOJA : Eerbiedwaardige ouwe sok en bevelhebber van het regiment van voornoemde Taka Takata.
Put zich vurig uit in het vinden van nieuwe methodes om z'n dapperen het vuur in te jagen.

LAMA TAR-TANG-PIONG : Eerbiedwaardig-vrome Tibetaan. Bevindt zich in een constante toestand van « zelfverheffing ». Z'n vrome voeten raken nooit de grond : hij is bijgevolg wars van alle laag-bij-de-grondse contacten met... schoenmakers !

HABRIKO KONFI : Eerbiedwaardige jonge snaak, slaagt er steeds in alles grondig te vernielen in een mum van tijd. De lieverd !

HASSI-HAMOTO : Eerbiedwaardige generaal. Torst op z'n gespierde tors een hele tros decoraties. Werd gewond bij Okinawa door de ontploffing van een verraderlijke « Sigaren-mijn ». Hij was de sigaar !

HOBUZIE ALONG PORTEI : Eerbiedwaardige grapjas met als devies : « Lachen is gezond voor een jonge hond ».

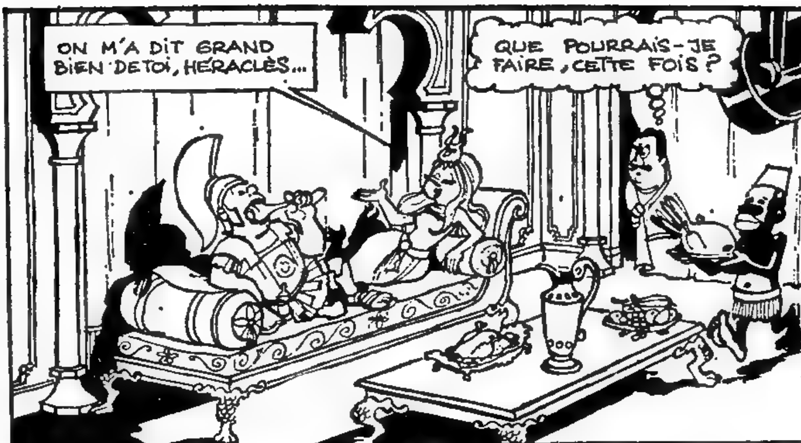
KANON HOTOTRAKTE : Eerbiedwaardige afstammeling van de echte authentieke Japanse samoerais. Vreest steeds z'n (onnozel) gezicht te verliezen.

GEURIG MANDARIJNTJE : Eerbiedwaardige jonkvrouw die een snellere tiktak veroorzaakt in het kloppende hart van Taka Takata.

De personages uit de Taka Takata strip van Loeckx, alias Jo-El Azara.

Voorbeeld van een strip van Jo-ël Azara, meestal werkend voor Franse bladen

van deze reeks. Loeckx is een zeer goed tekenaar maar die o.i. niet verworven heeft wat hij verdiende. Zijn Taka Takata lijkt mij meer een eindpunt en een beetje vernieuwing zou de tekenaar ten beste komen.

JOKE: Pseudoniem voor JO LAGRILLIERE (1934); zie DOLPHYN.

KABOU: zie Karel BOUMANS.

KANDELEER, Lus: Tekende in ONS VOLK «Killeke Pik op avontuur tussen hemel en aarde» in 1949.

LABISSE, Felix: (19..) De grote Frans-Vlaamse surrealistische schilder tekende in het weekblad «CASSANDRE» een stop comic «Monsieur Barbe» (1934-1935).

LAGRILLIERE, Jo: (1934) Zie Willem Dolphyn.

LATESTE, Willy: (1930-1967) Deze overleden animator bij Belvision begon als striptekenaar en leverde voor ONS VOLKSKE: «Vader des Vaderlands» (1957-1958) en «Admiraal De Ruyter», in 1958. Zijn broer Eddie heeft inmiddels zijn taak als animator overgenomen.

LEY, E.: Tekende enkele beeldverhalen in «Kleine Zondagsvriend»: «Carausius, De Vlaamse Cesar» (1951) en «De Held van Brugge».

MASEREEL, Frans: (1889-?) Men kan de naam van Masereel niet dissociëren van het fenomeen beeldverhaal aangezien hij volop aan deze voorwaarde voldoet in sommige van zijn werken zoals b.v. GESCHICHTE OHNE WORTE of DE IDEE, waarin hij symbolisch een verhaal vertelt met beelden in zijn gekende effectvolle zwart-wit stijl. In die zin is Masereel experimenteel een hoogtepunt ook van de grafische kunst tout court en bovendien van het beeldverhaal erbij. Over zijn kunst en zijn leven

Uit F. Masereels werk «Geschiedenis zonder woorden» een vorm van beeldverhaal

vindt men voldoende stof waarop wij niet hoeven terug te keren, maar zijn naam blijft nu eenmaal verbonden aan het beeldverhaal, niet zozeer als pionier dan wel als volwaardig meester ervan.

MAU, Bob: (1926) Een autodidact voor wat het tekenen betreft. Hij publiceerde zijn eerste tekeningen in 't Pallieterke (1957-1958). Is tevens illustrator en kartoenist. In IRIS, weekblad van Antwerpen, tekent hij in 1959 «Piet Velo en Tony». Hierna begint hij aan zijn eerste belangrijke reeks: «Pits en Kaliber» die van 1961 af in IRIS loopt. De reeks werd eveneens hernomen in OHEE (Gent) en in het Frans «Samedi-Jeunesse». Er verschenen 11 albums bij «Heideland» (Hasselt) en «Het beste boek» (Bussum). Hij start dan eindelijk zijn reeks van «Kari Lente» waarvan de verhalen lopen in «Gazet van Antwerpen» en een twintigtal albums verschenen bij De Standaard alvorens de reeks daar geboycot werd.
Eigenlijk is Bob Mau een voortzetter van het Vlaamse humoristische en geschematiseerde beeldverhaal. Grafisch is hij de perfectie nabij, maar alhoewel dit beeldverhaal met uiterste zorg omringd wordt, ontbreekt er wellicht het tikkeltje aan om het groot en boeiend te maken.
Kari Lente hamert teveel op een stramien dat gelanceerd en in banen gebracht werd door Sleen en Vandersteen en het biedt geen specifieke kwaliteiten, die het uitzonderlijk zouden maken naast het werk van die twee, of zelfs van een Ryssack of een Berck. Iets dat misschien te wijten is aan een zekere slapheid in de scenario's die veel te braaf zijn. Toch

Uit de strip PITS EN KALIBER (Bob Mau)

Bob Mau met zijn uitstekende Kari Lente verhalen

SLURFIE, koddige held uit de Kari Lente verhalen door Bob Mau (Gazet van Antwerpen)

heeft Kari Lente succes en zij verdient dit alleszins. Zij verschijnt ook in Engeland en in 1970 werden de avonturen van Kari Lente door een grote firma in mini-boekjes uitgegeven. Alhoewel niet behorende tot het kopgroepje van de supervedetten uit onze stripwereld, behoort Mau ongetwijfeld tot het peloton van de grote tekenaars uit Vlaanderen. Bovendien is «Lente» als *heldin* al een uitzondering die men in ere moet houden.

Merhottein

MERHO: Pseudoniem voor R. Merhottein, was medewerker bij Studio Vandersteen (Bessy). Tekende zeer jong op tekst van R. Adriaensens «De avonturen van Comi en Dackske» (1957): «Gekidnapte zegeltjes» voor COMIDAC. Eerder reeds had hij een stripboekje gepubliceerd «ZOZ en ZEF PARADE». Begon in 1977 aan een eigen strip (De Nieuwe Gazet) KIEKEBOE, (De Wollebollen), erg in de geest van de Vandersteenverhalen.

Comi en Dacske, publiciteitsstrip van Merhottein

NAULI: Tekenaar in IRIS van «Nellie en Yo Young» (1960) en in 61-62 van een tweede verhaal gevolgd door «De erfenis van Danny», derde verhaal in 1962.

NONKEL FONS: (1912) Pseudoniem voor Pater de Kesel, die zich bezig houdt met de jeugdpublikaties en tijdschriften voor de jeugd van de Abdij van Averbode (Altiora). In die funktie heeft hij menig stripscenario vertaald en geschreven voor de tekenaars van Petits Belges (Tremplin) en Zonneland, Zonnestraal enz. Is ook jeugdschrijver.

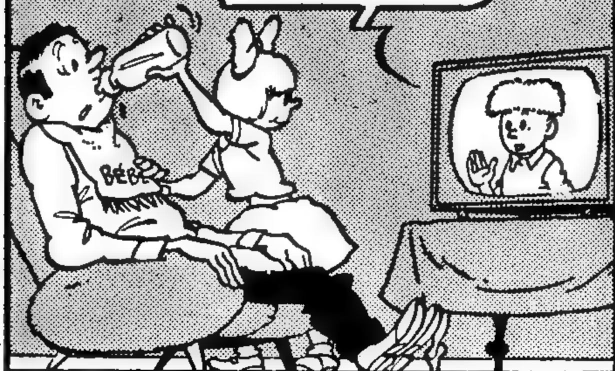
NIJS, Jef: (1927). Tekenonderricht in de avondschool van Berchem en vervolmaking in de Kon. Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. Van 1945 tot 1956 tekent hij karikaturen en realistische verhalen in «'t Pallieterke». Sedert 1958 is hij medewerker bij Het Volk (Gent). Hij is enerzijds een uitbundig humorist (Jommeke) en sprookjesverteller, anderzijds ook een historisch verteller, die beschikt over een meesterlijke vertelkunst en een grote tekenvaardigheid die gepaard gaat met een grote fantasie, gekoppeld soms aan een ontegensprekelijk opvoedend karakter, wel eens te veel gekeerd naar religieuze onderwerpen, helaas. Zijn publiek is dat van de jongste striplezers en in die zin is het werk van Nijs uiterst populair. Hoewel zijn stijl wel erg in Disney-stijl verwrongen zit, is de auteur persoonlijk genoeg geweest om er de zijne van te maken.

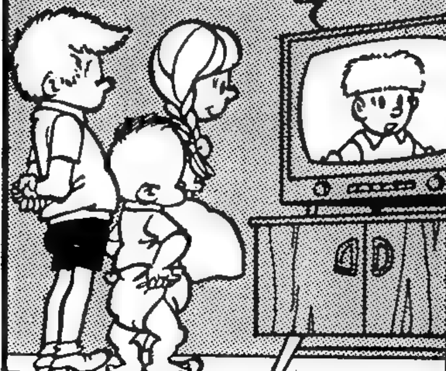

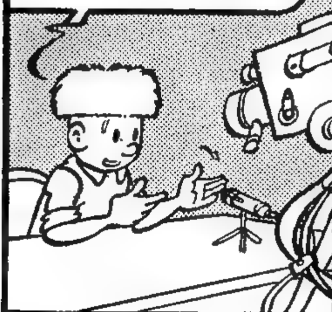
Jef Nijs

In Het Handelsblad (Antwerpen) tekent hij de voorloper van Jommeke: De avonturen van Amedeus en Seppeke, vier verhalen die verschenen van 1954 tot 1955. In 't Pallieterke verschenen: De avonturen van Kadodderke, (1946), een politieke strip met vier plaatjes en eveneens «Modern sprookje naar Grimm» (eveneens politiek gericht) en in 1948 dan «Adam leeft nog» een gagstrip getekend onder het pseudoniem Jef Nice plus «De familie Knol». Hij was ook bedrijvig als tekenaar in het weekblad «Kerkelijk Leven». Hier tekende hij in 1955: «Het wondere leven van Pieter Breughel, gezien en getekenend door Jef Nijs» en dat later in album verscheen. Dit werd gevolgd door wekelijkse avonturen van Jommeke (gagplaat) van 1955 af. Latere verhalen in KL waren B. RODENBACH in 1956, H. PIUS X in 1957, BERNADETTE in 1958 en GODELIEVE VAN GISTEL (1958-1959).
Van 1959 af verscheen JOMMEKE dan als vervolgverhaal in HET VOLK. Oorspronkelijk was Jommeke een vrolijke guit, die op één plaat verscheen, maar nadien (Seppeke indachtig) werd deze reeks door het invoeren van andere belangrijke personages zoals Filiberke, de tweeling Annemieke en Rozemieke, en de 'verstrooide' professor Gobelijn,

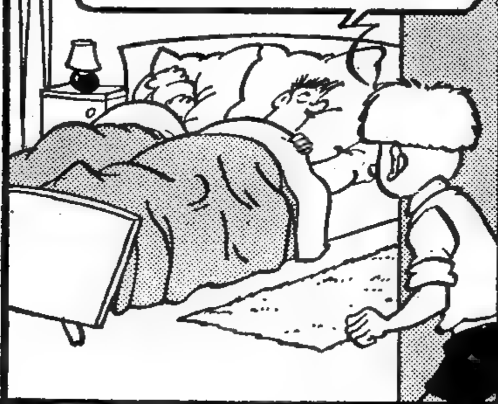

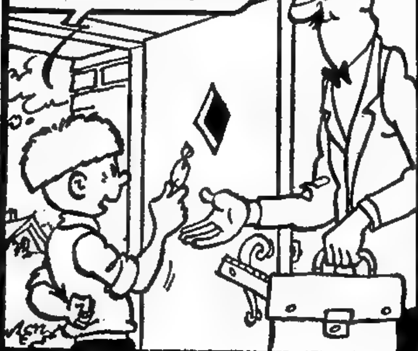

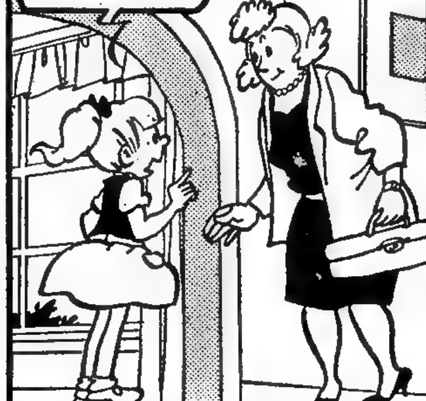

Uit de excellente jeugdstrip van Jommeke: Kinderen Baas (Jef Nijs)

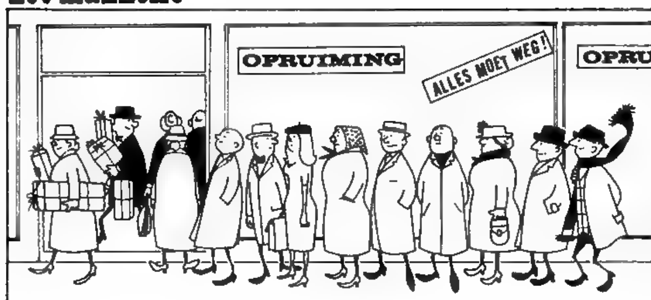
Jef Nijs is ook een meester van de sprookjesstrip: Langteen en Schommelbuik

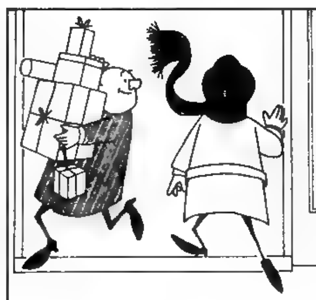
uitgewerkt in een poëtische, feeërieke atmosfeer (die soms vulgariteit niet vermijdt). De strip is hoofdzakelijk bedoeld voor de zeer jonge lezers en in die zin is het wel één der belangrijkste reeksen uit Vlaanderen. Naar één dezer beeldverhalen is overigens een film gemaakt die spijtig genoeg te veel in parochiezalen vertoond wordt en te weinig elders. Van Jommeke verschenen reeds meer dan vijftig albums en bovendien verschenen in 't Kapoentje een reeks verhalen in realistische stijl (KL indachtig) over grote figuren zoals Pater De Smet (De grote zwartrok), Pater Lievens (De reus van Bengalen), Pater Verbiest (de trek naar China)... ze werden in albums hernomen en verschenen eveneens in OHEE. Bijzonder poëtisch en fantasierijk was de reeks – nu onderbroken – van Langteen en Schommelbuik. Ook Jef Nijs munt dus uit zoals De Moor en Vandersteen door een vrij gemakkelijke overgang van de humor en de schematische stijl naar een realistische stijl, maar zijn grote kracht is de vertelkunst voor de jongeren; in die zin ook kleeft hij 100% aan bij de grote voorgangers van de Vlaamse school, thematisch gezien.

PAT: Tekenaar. Leverde stop-comics in DE VLAAMSE LINIE (o.a. JOEP) omstreeks 1962. Joep verscheen eveneens in DE NIEUWE (1964-1965).

PAYOT: zie Ausloos.

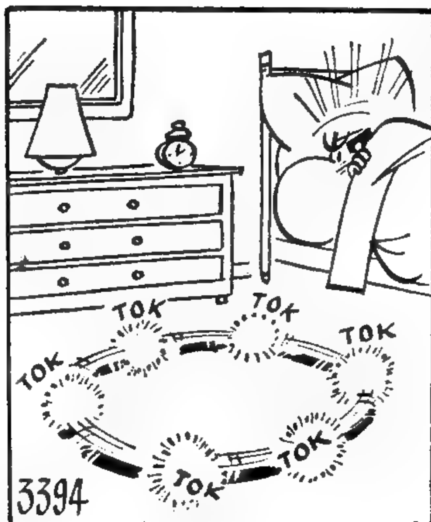
het manneke

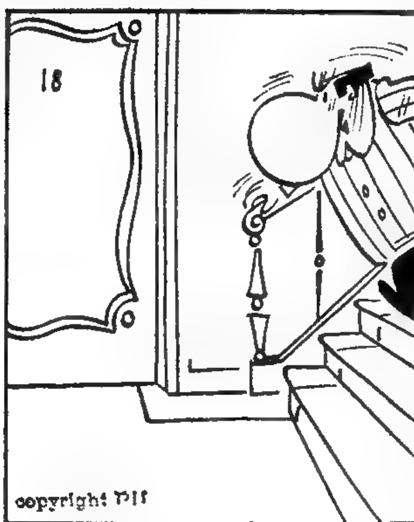

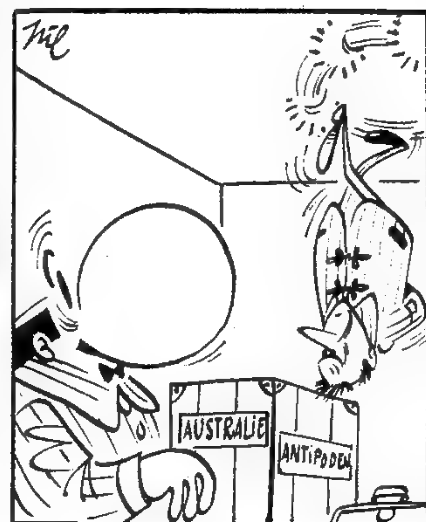

Het Manneke, beroemde TV reeks, plezierige strip door Ausloos en Payot.

MENEERKE PEETERS

Meneerke Peeters door Pil (De Standaard)

PELEMAN, Wies: (1922). Studeerde aan de Koninklijke Academie te Mechelen. Werkte in publiciteitsburelen te Antwerpen en Brussel en is thans vrij medewerker als graficus. Van hem verschenen kartoens in «Vooruit» te Gent. Hij exposeerde ook in binnen- en buitenland. Auteur van het kartoenboek «Zonder Woorden» (Brussel) en was lange tijd verbonden aan PATS, wekelijks supplement van De Standaard (illustraties maar ook gagplaten). Een aantal van deze gagplaten werd gebundeld in een uitzonderlijk album «Pang! Bang!» Geeft les in het Instituut voor Kunstambachten te Mechelen en is ook keramist.
Peleman bekleedt een aparte plaats in het Vlaams beeldverhaal, meer gerangschikt langs de kant van een Pil, Got, Ploeg en Fabri, een fijne, doordachte humor die hij uiteenzet op één plaat, telkens op zichzelf staand en met andere personages en toestanden. Het zijn min of meer kartoens met zo weinig mogelijk tekst uitgewerkt en steeds in zwart/wit. In die zin hecht hij veel belang aan de grafische vormgeving van zijn beeldverhaal. Ongetwijfeld beïnvloed door de grote Amerikanen op gebied van kartoens gaf hij voor Vlaanderen iets totaal nieuws dat voornamelijk door een gevormd publiek te waarderen blijft.

Karel De Decker (links) en Pil (rechts)

PIL: (1915) Pseudoniem voor Joe Meulepas. Staat vooral bekend als één van onze grootste kartoenisten. In die zin is hij wel een veteraan voor België. Hij is auteur van een zeer geslaagde stop-comic; d.w.z. een gag uitgewerkt op een strip van enkele vakjes en die een geheel vormt op zichzelf.
In «De Vlaamse Linie» tekende hij de stop-comic: «Het vulgaire leven van Doreke Das» in 1948 plus

een andere niet getitelde stop-comic met een zwart getekende figuur. In «Ons Volk» verscheen in 1949 de «Lotgevallen van Dries». Sedert 1957 verschijnt «Meneerke Peeters» zijn beste creatie, in de Standaard (Brussel). In 1968 verscheen bij Heideland (Hasselt) een boekje met kartoens waarin men meer bijzonderheden vindt over zijn oeuvre. Bij dezelfde uitgever verscheen eveneens in de reeks der Vlaamse Pockets (nr. 263) in 1972 een bundel van Meneerke Peeters.

PINK: Pseudoniem voor E. Hermans (1911). Gebruikte eveneens de namen Thomas Percy, El Anton of zijn eigen naam. G. van Raemdonck uitgezonderd, die in feite zijn loopbaan in Nederland zag groeien en bloeien, is Pink onze eerste nationale striptekenaar van formaat geweest. Zijn carrière loopt parallel met de ontwikkeling van ONS VOLKSKE (Brussel), voor de oorlog het supplement voor de jeugd bij ONS VOLK. Dit supplement, ontstaan in 1932, telde 8 blz. meestal groen of geel van kleur, en werd bijna uitsluitend gevuld met tekeningen, illustraties en strips van PINK, waarbij hij zowat alle genres beoefende: humor, gagplaten, avonturenreeksen, historische strips en science fictionverhalen... nogal houterig soms, alhoewel hij een geleidelijke aanpassing doorvoerde, treft men in zijn werk nog het eerste stadium van de strip aan: tekeningen met ondertekst. Toch is zijn werk zo uiteenlopend dat hij in menig opzicht baanbrekend is geweest en een bijzondere invloed ging uitoefenen op vele tekenaars die na hem kwamen.

Pink

Tot zijn beste reeksen in Ons Volkske behoren: Flipke en de Rakkers (1932), De Leeuw van Vlaanderen (1934), De wonderbare reis van Jan Knap (1937)...

Pink was voor de oorlog eveneens medewerker en striptekenaar voor de kinderpagina van DE STANDAARD. Van 1936 af zit hij bij ONS LAND, waarvoor hij tijdens een korte periode ook strips zou leveren. In 1946: Tuurke Slim en Jan Knak en tot 1949 herneming van enkele oude strips (Don Quichotte enz.). In «KINDERLAND» tekende hij onder eigen naam, eveneens voor de oorlog en na de oorlog nog in iets meer realistische stijl onder de naam Thomas Percy, in 't Kapoentje, verhalen van de held PLUK. Men mag niet vergeten dat hij in feite de voorloper is en tevens grondlegger van het stripverhaal in Vlaanderen alvorens de na-oorlogse doorbraak er zou komen.

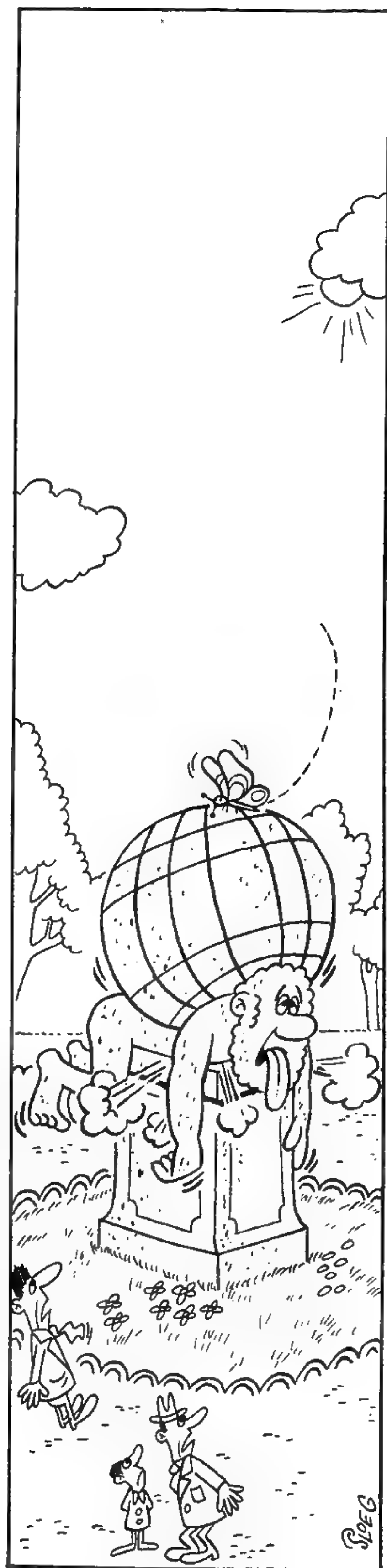
PLOEG: (1935) Pseudoniem voor Eddie Ploegaerts. Kartoenist en tekenaar, werkzaam bij Editions du Lombard. Hij was ook een tijdje werkzaam bij Belvision. Hij publiceert nu regelmatig kartoens in

Ploeg

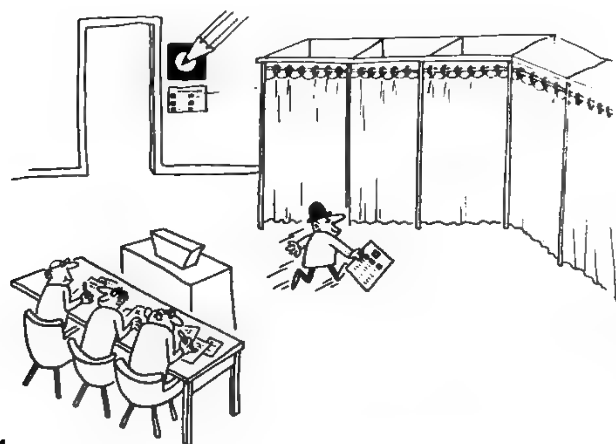

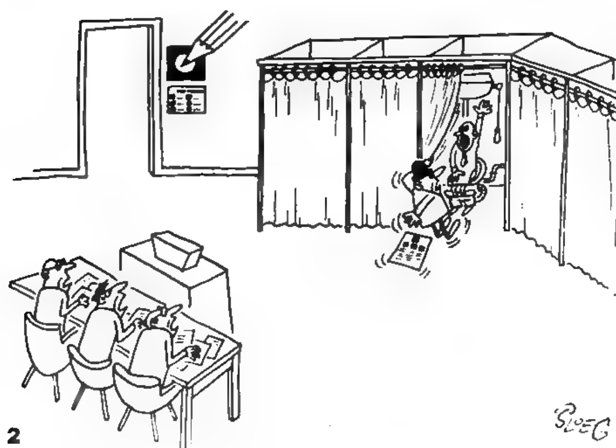

Gagplaat van Eddy Ploeg

Kuifje, en soms ook korte beeldverhaaltjes. Een eerste beeldverhaal leverde hij voor Kuifje naar een scenario van Greg: «Prosper en de zeerover», figuur die hij later zou gebruiken voor gagplaten. In 1970 maakte hij een stripverhaal naar een scenario van HUBUC. Daarbuiten levert hij nog kartoens voor diverse publikaties. In 1967 leverde hij aan ZONDAGMORGEN kartoens en stop-comics met als personage «Leeuwerikje». Hij tekende ook illustraties voor Ons Volkske. Een uitstekend vakman met een zeer eigen, poëtische humor, die men meer kansen zou moeten bieden.

Illustratie van Ploeg

POLFLIET, Sylvain: (1948) Vijf jaar academie te Dendermonde als opleiding. In 1969 start hij met HECTOR (zie die naam) een realistische avonturenstrip: «Brian Howell» in Het Volk (Gent) die hij sedertdien alleen voortzet. De verhalen verschenen ook in OHEE.

BRIAN

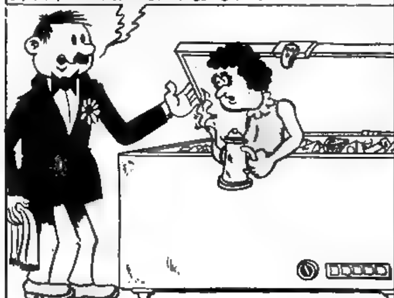
HOWELL

POLIEF: Tekent gagstrip «Meneerke Gomaar» in een publiciteitsblad (DIR magazine) sedert enkele jaren.

POM: Pseudoniem voor JO VAN HOVE. Hij is de succesvolle tekenaar van de reeks «Bert Bibber en Piet Pienter» in «Gazet van Antwerpen». Deze reeks debuteerde echter in HET HANDELSBLAD (Antwerpen) in 1951 onder de titel «Avonturen van Piet en Bert en het Vredeswapen». In dat jaar ook tekende Pom een satirestrip in dezelfde krant: De week in krabbels. Na negen verhalen van Piet en Bert stapte Pom over naar de Gazet van Antwerpen in 1954-1955. Enkele van de oude verhalen werden hier hernomen soms onder een andere titel. Uitg. De Vlijt publiceerde tot hier toe een dertigtal albums van deze reeks. POM is hoofdzakelijk een humorist,

MENEERKE GOMAAR

Meneerke Gommaar, minder gekend maar daarom niet minder leuk

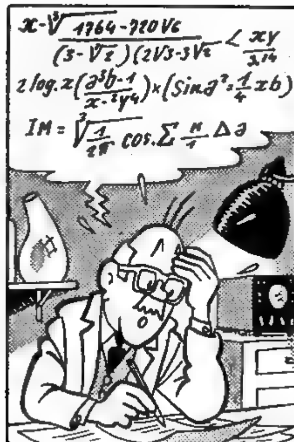

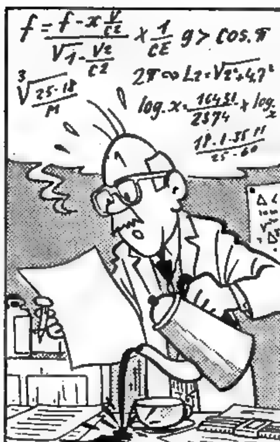

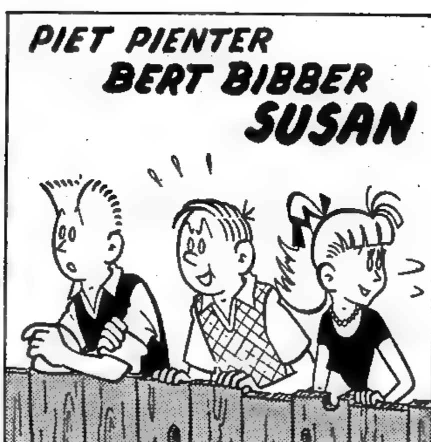

Met Bert Bibber en Piet Pienter brengt POM een deugdelijke humorstrip met gekende elementen

werkend in de lijn van de «Vlaamse school», d.w.z. Vandersteen, Sleen, De Moor e.a. Avontuurlijke verhalen in schematische stijl, overladen met humor, volgepropt met toespelingen op actuele, sociale en politieke toestanden. Zijn vindingrijkheid op gebied van gags – zijn thematiek is weinig vernieuwend, integendeel – en de sympathieke hoofdfiguren maken van hem één van onze betere beeldverhalen-auteurs. Hij staat echter een beetje in de schaduw van anderen. Over Pom zelf valt weinig te vertellen, hij schijnt niet zeer sociaal aangelegd te zijn.

PRIJS, Anne-Marie: Tekenaarster uit Sint Truiden, is de dochter van de schrijver Prijs. Publiceerde in «Belang van Limburg» (Hasselt) volgende strips:

- De avonturen van Nantje en Jetje Pek en hun hondje Zip (1945-1946).
- De stradivarius van Prof. Polsky (1946).

RENAERTS, Hugo: Scenarioschrijver voor de tekenaars F. Sels en E. Gastmans van enkele van hun far west verhalen Buffalo Bull en Kleine Wapiti, die uitmunten door saaiheid en stommiteit.

RENDERS, Maurits: (1934) Jeugdschrijver en medewerker van Zonneland. Hij schreef jeugdromans met als personages «De zwarte pinken», een reeks waarvoor hij later twee stripscenario's schreef, getekend door Arle (zie die naam).

De Zwarte Pinken, M. Renders en studio Arle

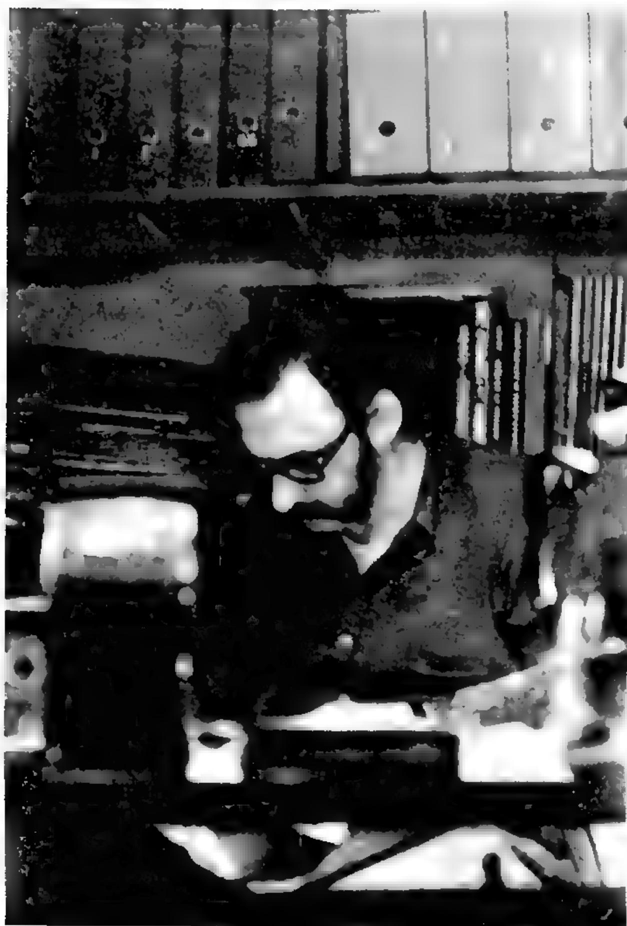
RIK: Tekenaar. Is niet Rik Leeman of Clément, maar de illustrator van een stripverhaal naar een scenario van Pater Marc met als titel «De draak met zes koppen», uitgegeven door Sanctia Infantia waarschijnlijk in de jaren '50.

RODERYCK: (1918) Pseudoniem voor Roger De Ruyck, illustrator en tekenaar. Tekenaar van de sfeervolle realistische stripbewerking «Jan zonder vrees» naar tekst van C. Dekinder, album bij Het Volk.

ROEX: zie EXELMANS.

ROGGEMAN, Maurice: Tekenaar. Zie bij Louis Paul Boon.

RYSSACK, Eddy: (1928) Debuteerde in 1958 bij Uitgeverij Dupuis en was tot in 1968 aldaar directeur van de studio voor tekenfilms waar hij schitterende werkjes leverde en de tekenfilm in België nieuw leven inblies. Leverde verscheidene illustraties voor Humo, alsook kaften, illustraties en beeldverhalen voor Spirou & Robbedoes: Schacht 1127, Sukkels en Co, De Slapkuiten, maar vooral een zeer sympathieke reeks getiteld «Petrus Kwispedol», in 1960. Hij maakte voor de TVA tekenfilmstudio's van Dupuis een reeks films met de Smurfen en met eigen tekenfilms behaalde hij verscheidene onderscheidingen op het nationaal festival te Antwerpen, alvorens de tekenfilm voorgoed de rug toe te keren. Na een laatste reeks gagplaten met Cauvin verliet hij Dupuis en begon medewerking bij Sjors, Pilote, Journal de Mickey, Le Soir... Voor Pilote leverde hij bijtende satirische gagplaten, voor Sjors een schitterende jeugdreeks, «Brammetje Bram», waarvan reeds een groot aantal verhalen verschenen evenals een album.
De grafische stijl van Ryssack is een fijne en preciese, zeer soepele lijnvaardigheid, die wel eens doet denken aan Jack Davis, zo precies, zo minitieus is Ryssack in het uitwerken van een synthese tussen realisme en schematisme. Komt daarbij dat zijn humor op een peil ligt van fantasie en poëzie die dikwijls een onweerstaanbare indruk van frisheid opwekken en nalaten. Men kan zeggen van Ryssack dat hij na de Vlaamse school (Sleen, Vandersteen en De Moor) en na hun navolgers (Mau, Pom, Clément, Buth e.a.) samen met Berck de verlossende tekenaar is geweest die het Vlaams beeldverhaal weer de hoogte instuwt. Zijn carrière dient op de voet gevolgd. In 1975 bereidt hij de nieuwe «SJORS» strip voor, evenals werk voor «KUIFJE», en voor «EPPO».

Eddy Ryssack

SCHEPENS, Marc: Tekenaar, op tekst van Piet Schepens tekende hij «Het stoppen offensief,» populair verhaal dat verscheen in 1973 in «Antwerpse Post». Veel meer is er ook niet over te vertellen.

SELS, Frank: Destijds medewerker bij Vandersteen waar hij als één der opvolgers van Verschuere een hele reeks Bessy produceerde. Hij leverde voor 't Kapoentje een reeks «Arkulleke» naar tekst van Hugo Renaerts, die hernomen werd in OHEE, evenals zijn «Bongo en de Kux-Klan» naar scenario van Greta Williams. Naar scenario's van Lorenzo Wadlin bracht hij dan: Tim Callagan (Western) en De Zeearend (vikingreeks) evenals een junglereeks: «Tarbu, de jongen van de jungle.» Er verschenen ook albums van «Kleine Wapiti» (uitgave L.E.F. in samenwerking met Gastmans voor de tekeningen en Renaerts voor de scenario's). Ook een album van Buffalo Bull (sic). Men ziet het, Sels is een wroeter, een veelwerker, die alle richtingen heeft geprobeerd. Zijn humorreeksen waren wel degelijk zijn zwakste produkties en in de realistische reeksen ligt de western hem in feite het beste. Hoe dan ook, zijn grafische stijl vertoont veel zwakke plekken, zijn com-

OPA

DOOR: RYSSACK

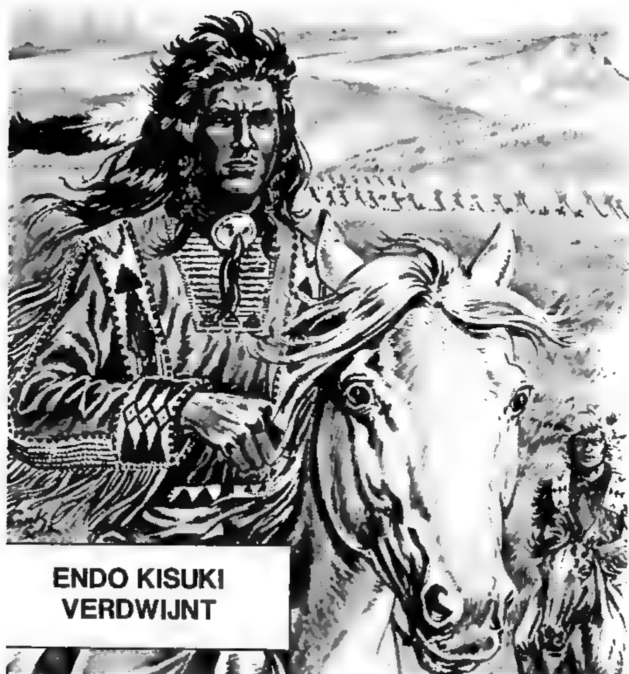

Opa in Eppo, nieuwe strip van Ryssack.

«Zilverpijl» door Sels

posities zijn soms te gezocht, zijn 'realisme' is niet altijd even efficiënt en al te dikwijls valt een duidelijk gebrek aan inspiratie op. Zijn beste werk is hetgeen hij momenteel voor Duitsland levert, als concurrentie voor de Bessy reeks: Zilverpijl, waarvan de verhalen sedert 73-74 hernomen worden in OHEE. Sels is een goed vakman, een handig tekenaar, maar hij is weinig overtuigend als stripkunstenaar.

SELS, Ludy: Tekenaar. Tekende op zijn dertigste jaar een stripversie van de HOBBIT, het langdradige sprookjesboek van J. Tolkien, dat hij sedert 1973 probeert geplaatst te krijgen. Het is te hopen dat hij in zijn opzet slaagt, want het zou een mooie les zijn voor de Angelsaksen die het nooit waagden aan het werk van de «heilige» maar in feite vervelende schrijver, Tolkien, te raken.

SERVAIS, Raoul: (1928). Onze grootste tekenfilmkunstenaar. In het begin der jaren vijftig tekende hij een reeks gagplaten om den brode: Pietje en Pol (Deze verschenen eveneens in het Frans onder de naam «Paul et Pierre») voor Vriendschap; waar hij nog andere strips leverde.

Raoul Servais (foto H. Bruers)

Poging om «De Hobbit» in beeld te brengen. Tekeningen van Ludy Sels

SINAP: Pseudoniem voor A. Panis. (1907) Illustrator en tekenaar. Op tekst van L. De Groof bracht hij twee albums van de «Avonturen van Professor Kwit»: DE VERDWENEN PLANEET en DE TIJDRAKET. Ook illustraties en korte strips voor Kuifje.

SLEEN, Marc: (1922) Pseudoniem voor Marc Neels. Na zijn studies aan het Sint-Lucas instituut te Gent begon hij met politieke karikaturen in Vlaamse kranten in 1944. Zijn eerste stripverhaal heette «De Neus», maar had omwille van een opzettelijke grafische beperking weinig toekomst. Dit verhaal verscheen in «Ons Volk». Toen «Ons Volkske» weer van stapel liep verscheen daarin «Tom en Tony» (nr 14, 1ste jrg. 1945).
Sleen schakelde toen over naar de meer avontuurlijke strip «De avonturen van Detective Van Zwam» voor NIEUWS VAN DE DAG. In 1947 lanceerde hij voor dezelfde uitgever 't KAPOENTJE als zelfstandig jeugdblad waar ook Vandersteen en De Moor aan meewerkten. Ook hier verscheen «Van Zwam» naast ingekleurde reeksen zoals «Stropke en Flopke». Na enkele verhalen was het de bijkomende figuur «NERO» die het aan populariteit en originaliteit won, omdat «Nero» – de antiheld bij uitstek – in feite een snul van een vent – het door zijn stommiteiten doet om de sympathie van het publiek – dat wreed genoeg altijd met de domheid lacht – te winnen; van toen af was er geen houden meer aan en werd Nero de meest populaire stripfiguur van Vlaanderen naast Lambik, maar net zoals deze laatste figuur, evolueerde Sleen naar een familiaal dekor dat langzamerhand uitbreidde. De eerste vrouw en kinderen van Nero verdwenen en toen kwamen opduiken: Madame Nero, Mevrouw Pheip, Meneer Pheip, Petoetje, Petatje, Adhemar en enkele trouwe gasten zoals Jef Pedal (helaas verdwenen), Jan Spier (voorloper van Jerom), Isabelle etc. etc.
Toen 't KAPOENTJE overstapte naar HET VOLK (Gent) in '50-'51 verscheen Nero verder in die krant, terwijl Sleen actief bleef ook in 't Kapoentje, nu als wekelijks supplement met reeksen zoals «Piet Fluwijn en Bolleke» en «De Lustige Kapoentjes» waar hij honderden gagplaten van zou tekenen.
Andere reeksen waren «JOKE-POKE» en «POLO-POF».

Marc Sleen

Beo de verschrikkelijke

Beo was hier

Beo was hier

beo was hier

Beo was hier

Marc Sleen

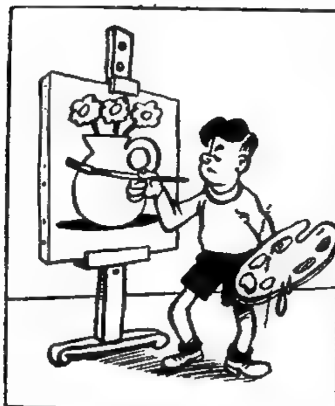

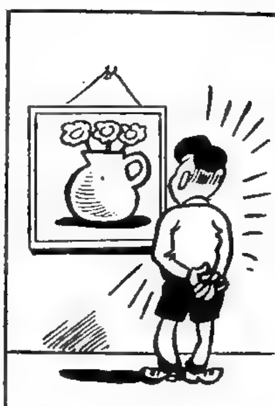

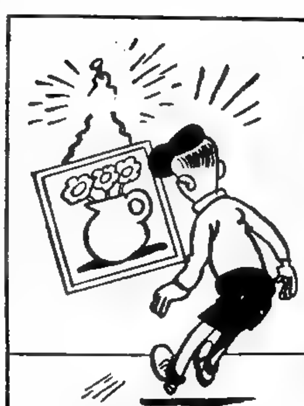

gagstrip van Marc Sleen

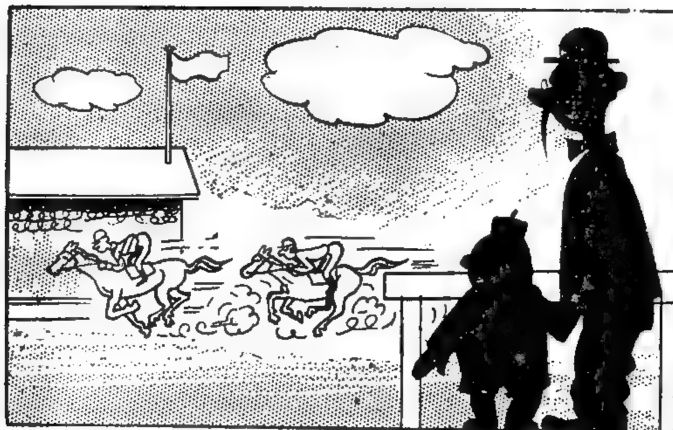
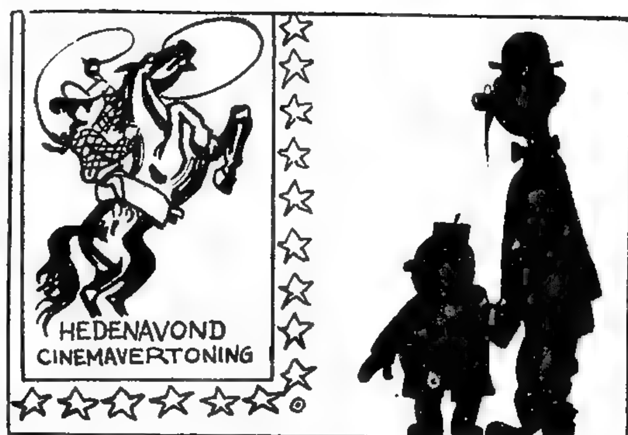

Hoe dan ook, met Vandersteen blijft Sleen de grote meneer uit de Vlaamse stripwereld, die bij ons het stripverhaal haar adelbrieven gaf en vooral die richting instuwde die het populair heeft gemaakt over onze grenzen.
Net zoals bij Vandersteen is zijn werk in te delen in bepaalde komponenten, ook zijn strips zijn gebaseerd op een gezonde humor, die enerzijds uit de personages voortspruit (de domheid van snul Nero, de pretentie van Pheip enz.) en anderzijds opgeroepen wordt door de situaties (dikwijls evoluerend naar kolder en absurde humor bij Sleen). De basis is dezelfde: de familie, en als lokvogel: het avontuur, waarbij de motieven bij Sleen tweeërlei zijn. Het avontuur in eigen land, maar dan in een beperkte ruimte (kasteel, stad, planeet) of het avontuur ver weg, in exotische gebieden (Azië, Afrika, Zuid-Amerika). Het verraadt allemaal een bepaalde

In ONS ZONDAGSBLAD (Gent) tekende hij ook een wekelijkse gagplaat als opvolger van de Thomas Pips gags: OKTAAF KEUNINK, één van zijn fijnste creaties, nogmaals in feite de afbeelding van de snul-figuur, de brave sloef gehuwd met een helleveeg.
In «DE VOLKSMACHT» (Brussel) verschenen in 1950-1952 twee verhalen van Stropke en verder ontelbare gagplaten van DORIS DOBBEL, de beenhouwer, een minder bekende maar ook zeer fijne humorreeks. Naast zijn illustraties, karikaturen enzomeer, moet ook nog rekening gehouden worden met zijn gagstrip over de Ronde van Frankrijk; van deze reeks verscheen een album. In 1965 verliet Sleen Het Volk en stapte over – na wat heibel en een langslepend proces – naar DE STANDAARD. Nero verschijnt in deze Brusselse krant als dagstrip, maar de overige reeksen zijn helaas verdwenen, alhoewel Hurey een tijd lang de Kapoentjes probeerde na te bootsen en Jean-Pol een tijdlang Piet Fluwijn en Bolleke heeft voortgezet. Feit is dat Sleen er een beetje de brui aan gaf en, alhoewel zich nog volop koncentrerend op een strip als Nero, inmiddels veel tijd heeft gestoken in een gans ander beroep: hij is beeldjager geworden die op safari gaat in Afrika en daar wondermooie documentaires van terug brengt.

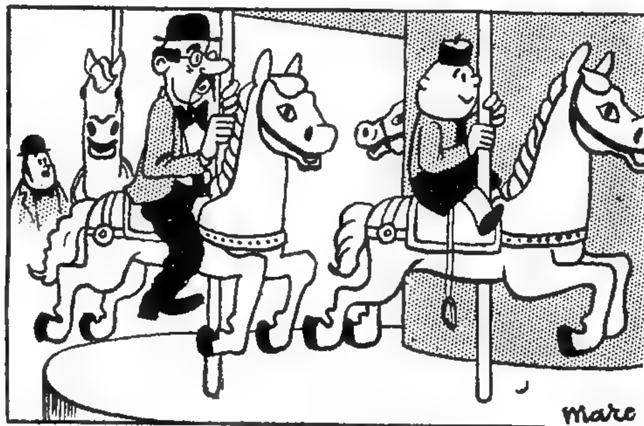

PIET FLUWIJN EN BOLLEKE

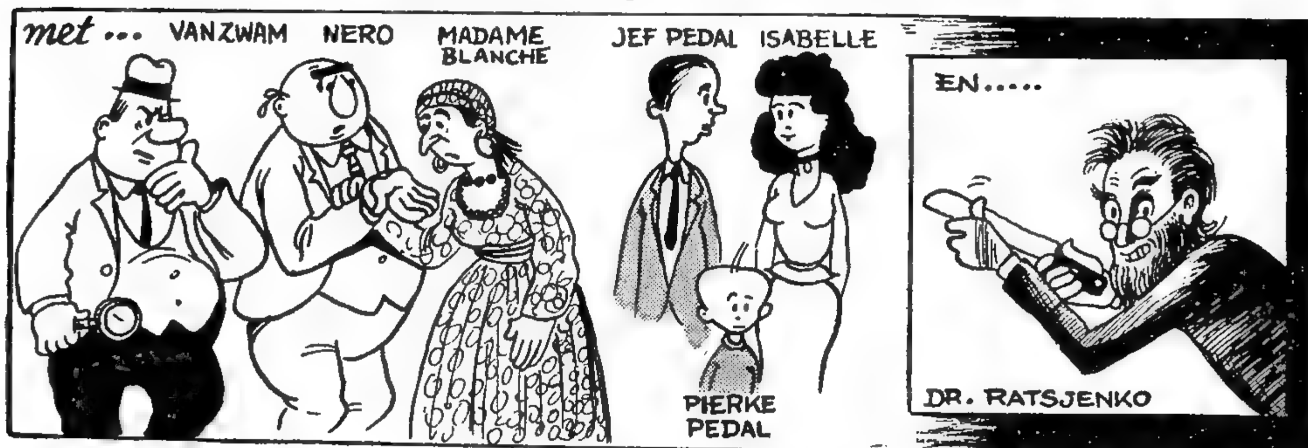

Eerste gag van Piet Fluwijn en Bolleke (Sleen)

Beginplaat van het Rattenkasteel, groot meesterwerk van Sleen, met mysterieuze aanwezigheid van vrouw en kind van Nero

levensfilosofie die van de Nero verhalen soms zeer diepzinnige werkjes maken, alhoewel men dit nogal dikwijls over het hoofd ziet. Al bij al mag hij dan een snul zijn, Nero is ook sympathiek, misschien te sympathiek, want hoezeer Sleen ook maar probeert zijn kleine kanten te illustreren, het wordt dikwijls teniet gedaan door zijn goedheid (en zijn vaderliefde).

De laatste jaren heeft Nero ook wat aan punch bijgewonnen daar waar hij vroeger nogal slap uit de verf kwam, maar dat is zowat de te betalen tol als men reeds jarenlang succes kent, want tenslotte munten de verhalen uit door een ongebreidelde fantasie doorspekt met actualiteitsproblemen, satire, imaginaire personages die dikwijls geniaal zijn, in scenario's die verdomd goed in elkaar zitten (als Sleen wat moeite doet). Tot de beste Nero verhalen behoren: Het Rattenkasteel, De Rode Keizer, De Zwarte Voeten, Het Knalgele Koffertje, De Blauwe Mannen en zeker en vast het zeer diepzinnige «Lachvirus» waarmede hij in 1974 de Saint-Michel prijs kreeg voor het beste humoristische scenario. Zijn strips verschijnen ook in talrijke buitenlandse bladen en als tekenaar geniet Sleen in België een reputatie die gelijk staat aan die van Hergé en Vandersteen. Na 30 jaar Nero heeft zijn belangrijkste strip zijn glans nog niet verloren en tekent hij onverdroten voort, in een uitzonderlijke sterke grafische kwaliteit – hoewel zeer eenvoudig maar eigen aan de karikatuur – verdubbeld door een inhoudelijke kwaliteit die hem nog altijd even zeer te waarderen maakt.

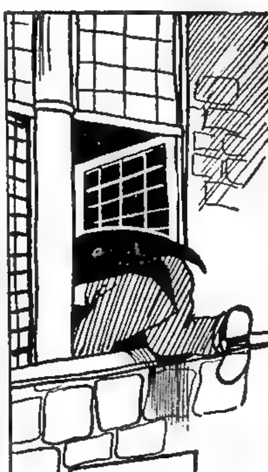

Uit «De hoed van Geeraard de Duivel, subliem werkje van Sleen

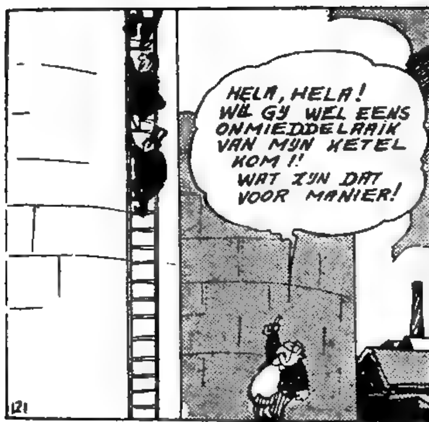

Uit «De Nerotiekers», nogmaals een duivel...

M. Pheip (op blz. 177); de eerste ontmoeting met Mevrouw Pheip (boven)
een staaltje van zijn gebruikelijk optreden (onder) →

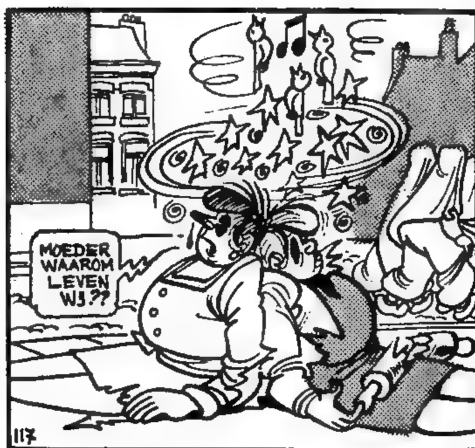

Nero **DE RING VAN DE MOEFTI** Marc Sleen

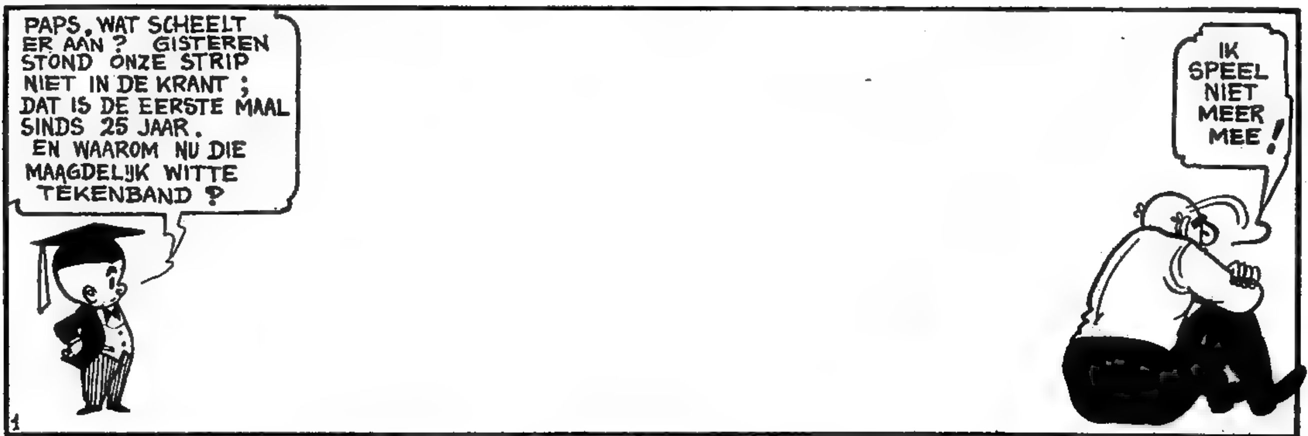

Marc Sleen

Nero

Marc Sleen

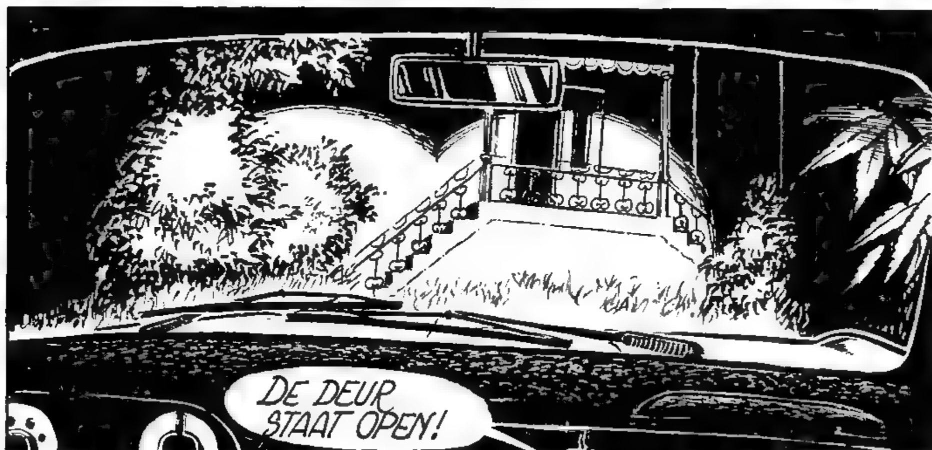
Voorbeelden uit de NERO strip: contestatie, actualiteit, zin voor humor, gagconstuctie; maar de auteur is ook een dierenvriend en - kenner!

STEURBAUT, Marcel: Tekenaar van diverse reeksen. In IRIS tekende hij «Sebastian en de ezel», in 1960-1961, en op tekst van Lode de Visscher in 1963: «Het dal der sprekende goden». Meer bekend is zijn reeks: De avonturen van Boertje, een historische strip uit de tijd der boerenkrijg en met E.J. Van Gansen als figuur. Hij tekende ook een avonturenstrip in Zuid-Amerika: Pedro en Margino, maar zijn beste stripverhaal is «Tom en Mary-Ann», een meer moderne avonturenstrip die de science fiction niet versmaden wil. Zijn verhalen verschijnen in «Gazet van Antwerpen», werden sedert '71 ook hernomen in «Belang van Limburg».
De Pedro en Margino verhalen op tekst van F. Gysen werden hernomen sedert 1965 in OHEE. Dominerend is bij Steurbaut een zekere soberheid die men ook al eens zijn armoede zou kunnen noemen, wat het dekor aangaat. Zijn stijl is nog niet voldoende gebald, zijn komposities zijn een beetje te log al willen ze dynamisch aandoen. Hoe mooi het resultaat ook moge zijn, illustratief gezien, als beeldverhaal ontbreekt er altijd iets aan dat misschien te wijten is aan de te grote detaillering voor de actie en de slechte omlijning van de figuren. Expressie is niet de sterkte van Steurbauts stijl en ook aan overtuiging ontbreekt er kracht bij deze tekenaar. Omwille van zijn reeks Tom en Mary-Ann vervalt hij nochtans niet in die kategorie van navolgers en naäpers; de poging is persoonlijk en niettemin interessant, ongetwijfeld een belofte.

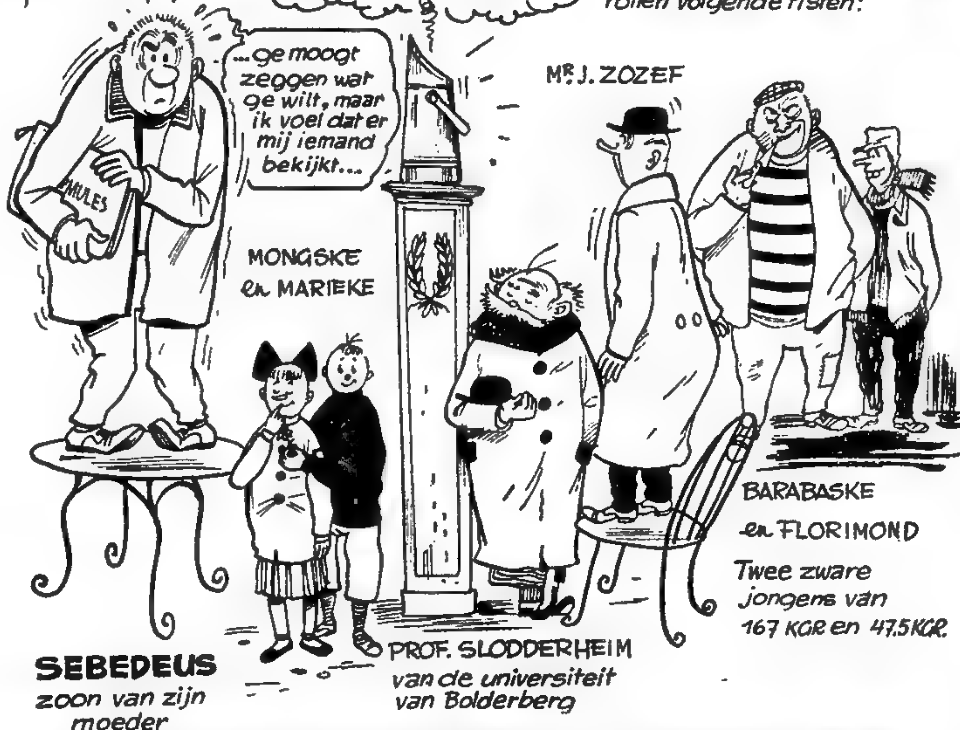
M. Steurbaut: goed voorbeeld van verhaaltechniek (uit Tom & Mary-Ann)

Binnen enkele dagen verschijnt in

HET BELANG VAN LIMBURG

het splinternieuwe tekenverhaal van Tiboske waarvan ge de bibber in uw knieën zult krijgen

Het Rode Oog

BELANGRIJK BERICHT !

Erwtensoep... of groene zeep... wat is't?

Mijn poezelig, lief erwtensoepeke... met met z'n zweetpateekes er midden in!!!

Het Broebelend Fleske

IS IN ALBUMVORM VERSCHENEN!
VIER KLEUREN!!
SLECHTS 25 FR.!
EEN ENIG GESCHENK VOOR GROOT EN KLEIN!
INDIEN GE HEM WENST TE ONTVANGEN, VUL DEZE BON IN, STUUR HEM NAAR HET BELANG VAN LIMBURG, EN U ONTVANGT HET ALBUM ONDER REMBOURS...

NAAM: ....

....

ADRES: ....

....

....

Aankondiging van een fel miskend gebleven strip van Piet TIBOS

Uit de verhalen van Sebedeus, Mongske en Marieke, in Belang van Limburg' getekend door Piet Tibos

TIBOS, Piet: (1930) Drukker, illustrator. Werkte jarenlang voor HET BELANG VAN LIMBURG (Hasselt) waar hij o.a. 7 beeldverhalen tekende en schreef met «Sebedeus en zijn ploeg», een variante op Lambik (Sebedeus), Suske (Mongske) en Wiske (Marieke). Van deze verhalen kwam er één uit in album, HET BROEBELEND FLESKE. De verhalen verschenen van 1955 tot 1959. Ongetwijfeld behoorde Tibos in die jaren tot onze sterkste stripvertegenwoordigers. Zijn werk mocht dan in de voetsporen treden van Vandersteen en Sleen, zijn stijl was persoonlijk, zijn verhalen waren goed. Ten onrechte is zijn werk onbekend gebleven doordat hij nogal vroegtijdig een punt zette achter zijn carrière als tekenaar. Hij ijvert momenteel fel in kringen die meer bekommerd zijn om onze schaarse overlevingskansen te behouden. Sommige tekenaars zijn in de eerste plaats mens...

TIMME: Tekenaar. Maakte enkele beeldverhalen op scenario's van BERT (Albert van Nerum) zoals «De avonturen van Wim Rits en Jan Blok (tegen de bende van de Hertog)».

TOCQUET, Wim: Scenarioschrijver voor de wekelijkse gagplaat van Erik in De Antwerpse Post.

TIJTGAT, Edgar: (?-1957) Schilder, illustrator. Tijdens de jaren twintig maakte hij o.a. houtsneden in de stijl en de presentatie van stripverhalen in de trant van de volksprenten: «Six Images».

VALCKE, Fred: Tekenaar van «Troonstrijd, een avontuur van Broem en Broemfa» verschenen in OHEE (1968).

VALGAEREN, Jos: Tekenaar van «Sidi van Mirenet», een Oosters sprookje in «Kerkelijk Leven» (1961). Ook gagplaatjes zonder tekst: «De lotgevallen van Pietje Pech» (1962).

VAN AVERMAET, A.: Striptekenaar en illustrator, medewerker bij Zonneland in de jaren vijftig. Tekende eveneens «De zwarte pijl» naar Stevenson voor «De Volksmacht» (1955).
In Zonneland tekende hij o.a. «Patjoepelke en de beer» naar scenario van Y. Waegemans in 1953.

VANCE, William: (1935) Pseudoniem voor William van Cutsem. Deze Vlaamse Brusselaar kwam langs de publiciteitstekening bij TINTIN terecht waar hij eerst twee jaar lang volledige verhalen tekende naar

ET, SOUDAIN!

(À SUIVRE)

N° 1382*

Twee blz. van VANCE, uit de BOB MORANE verhalen;
let op de uitzonderlijke gave techniek en de afwerking van dekors en effecten.

Suite de la page 3

A SUIVRE

Découpez pages 51 et 52 notre document Nature n° 53 : « L'esturgeon ».

Vance (foto P. Visser)

Willy Vandersteen (foto FOCUS)

scenario's van Duval. In 1964 ontstaat zijn eerste stripheld HOWARD FLYNN, gevolgd in 1965 door de westernstrip RAY RINGO en waarin heel de grafische kracht van Vance ten volle tot uiting komt. In 1967 ontstaat dan de super-agent BRUNO BRAZIL waarvoor L. Albert (alias Greg) de scenario's schreef en waarmede het talent van Vance tot volle ontplooiing kwam. Inmiddels had hij ook van Forton en naar verhalen van Henri Vernes de stripfiguur BOB MORANE hernomen die liep in PILOTE en nadien weer in FEMMES d'AUJOURD'HUI en dat grootse allures van science fictionstrip meekreeg. Nadien zou Vance nog enkele ridderreeksen tekenen hetgeen hem persoonlijk wel nauw aan het hart lag; na RODERIC ontstond RAMIRO, ridderepiek maar met didactische inslag; tussendoor lopen nog steeds Brazil en Bob Morane (voor deze laatste strip tekent zijn schoonbroer de dekors); het grafisch talent van Vance is enorm, een geweldige explosie van experimenteel grafisch zoeken gepaard met een exactheid voor details en een dynamisme dat sidderend is. De Vlaamse Brusselaar is met De Moor de enige realist van wereldformaat uit onze gebieden; hij is met De Moor trouwens de enige (ook met Berck) om een universeel formaat na te streven dat ons bevrijden kan van onze armzalig geworden humorstrip. Een grote meneer uit de stripwereld!

VAN DALE, Henri: Scenarioschrijver voor M. Steurbaut: De avonturen van Boertje, verschenen o.a. in OHEE.

VAN DEN BERGHE, Frits: (1883-1939) Schilder uit de tweede Sint-Lathemse school. Hij begon vrij laat met tekenverhalen in BRAVO en dan nog anoniem voor J. Meeuwissen, waar hij tekst en tekeningen leverde voor de humorstrip «Pikkel en Duim» en tevens op de achterpagina «De avonturen van Edmund Bell», in een zeer sfeervol expressionisme dat op stripgebied zelden geëvenaard werd, naar scenario's van John Flanders (zie die naam). Ziekte belette hem na '38 nog verder te werken.

VANDERSTEEN Willy: (1913) Tekende ook onder de pseudoniemen Wil, Wirel, Mik. Men moet de avondcursussen aan de academie te Antwerpen gevolgd hebben en decorateur-etalagist geweest zijn, om de grootste der Vlaamse striptekenaars te worden. Deze weg volgde Vandersteen alvorens zijn carrière schoorvoetend als striptekenaar te beginnen. Van '40-'41 af tekende hij in DE DAG (Antwerpen) achtereenvolgens gagplaten en stopcomics met als figuren: «THOR», «DE AVONTUREN VAN BARABITJE», «DE SPRUIT VAN BARABAS EN PUDIFAR». Van 1943 af, wijl hij verder werkt voor DE DAG, werkt hij ook mee aan BRAVO, waar hij eerst een stop-comic plaatst TORI, een man uit het stenen tijdperk. Ook tekent hij SINBAD, een vervolgreeks waarin we reeds een voorloper herkennen van Lambik. In 1944 dan leverde hij voor BRAVO de reeks van LANCELOT, komisch ridderepos. In het jaar 1943 nog was een begin gemaakt met een reeks albums (3 in totaal) van PIWO, het houten paard, bij ONS VOLK. Eind 1945 begint in DE NIEUWE STANDAARD het verhaal van de rakettank onder de titel «De avonturen van Rikki en Wiske» gevolgd door «Op het eiland Amoras», waar Rikki de plaats moest ruimen voor Suske. In 1946 komt dan nog de wekelijkse gagplaat van de Familie Snoek, waarvoor scenarist Goderis veel gags zou schrijven. Achtereenvolgens verhuizen deze strips naar De Nieuwe Gids en De Standaard waar ze van 1947 af vast verbonden blijven.

Inmiddels was Vandersteen niet bij de pakken blijven zitten en ontpopte zich als een eerste klas creator van strips, als een werkpaard en ook als een «realistische tekenaar», vermits hij na de oorlog spoedig meewerkte aan publicaties zoals «Le petit

BRUEGHEL, gezien door Vandersteen (boven) en gezien door Nijs (onder)

Het was in de zomer van 't jaar **1525** dat **Pieter Bruegel** geboren werd...

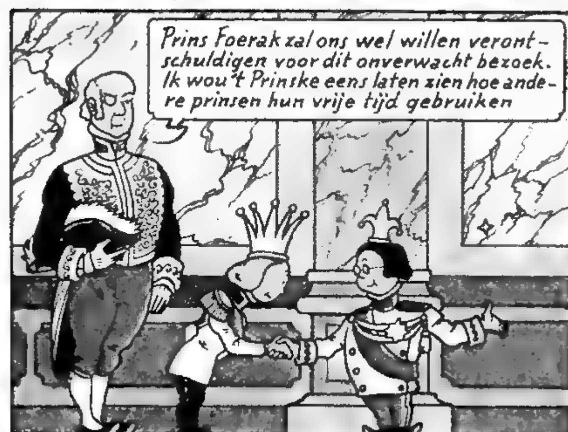

Uit De Zwarte Madam, beginperiode en meesterwerk van de Suske & Wiske reeks

monde» en «Ons Volk» evenals «Overal». Hij leverde enkele 'weerstandsverhalen' onder het pseudoniem MIK, maar opmerkelijk beter waren de realistische verhalen zoals «Het Rode Masker», «Marscommando's landen op Aarde», «De eerste Maanraket», «De Blauwe Boedha», «Ridder Gloriant», «Het Veenspook», «Tanjar de Viking» en nog andere verhalen waarin reeds de kiem zit voor latere reeksen en die de verschillende interessegebieden van Vandersteen verraden: jungleverhalen, ridderverhalen, science fictionthema's enz. enz. Hier ook beginnen zijn eerste medewerkers hun carrière. In 1947 werkt Vandersteen mee aan 't Kapoentje, eveneens met realistische verhalen naast Sleen en De Moor. In 1948 begint zijn medewerking bij KUIFJE waar hij zijn beste verhalen zou publiceren: twee verhalen met Tijl Uilenspiegel, een aantal Suske en Wiske verhalen, enkele gagplaten en de gagcomic met «'t Prinske» (1953). In 1949 verleende hij ook medewerking aan ONS VOLKSKE, medewerking welke zich eerst kenmerkte door overname van Suske en Wiske verhalen, te beginnen met «Het Spaanse Spook», later ook met eigen reeksen: gagplaten van «De Vrolijke Bengels», «Het Plezante Circus». Toen al deze reeksen opgedoekt werden verscheen nog enkel JEROM in ONS VOLKSKE. De verhalen die van Suske en Wiske in Kuifje/Tintin verschenen, tellen nog altijd als zijn beste. Grafisch waren zij perfect, technisch beter verzorgd, meer uitgewerkt ook wat de verhalen betrof en bovendien verschenen zij in vier kleuren hetgeen in die jaren voor Vlaamse verhalen niet alledaags was.

Gezien de uitbreiding van zijn activiteiten en gezien ook de enorme omvang van zijn werk, ontstond in 1951 de Studio Vandersteen, gedeeltelijk om de vraag naar zijn strips op te vangen en te beantwoorden, gedeeltelijk ook om nieuwe talenten te vormen. Thans meer om vele jongeren werkgelegenheid te bezorgen. Het succes van «Tijl Uilenspiegel» indachtig en de vorige talrijke realistische reeksen voor ogen, ontwierp Vandersteen voor La Libre Belgique, in 1951, de avonturen van de hond «Bessy» onder pseudoniem Wirel (Willy + Karel Verschuere), een reeks die spoedig succes kende en in album zou verschijnen. Wijl vooral het succes zich ontwikkelt langs Suske en Wiske winnen langzamerhand ook de realistische reeksen veld. In 1959 ontstaat De Rode Ridder in De Standaard; gebaseerd oorspronkelijk op de figuur gecreëerd door Leopold Vermeiren in spannende jeugdboeken, zou deze avonturenstrip spoedig een geheel eigen karakter krijgen. Het begin der reeks was denderend, helemaal in de oude Vandersteen stijl, maar geleidelijk verslapte de

't Prinske

Prins Foerak zal ons wel willen veront-schuldigen voor dit onverwacht bezoek. Ik wou 't Prinske eens laten zien hoe andere prinsen hun vrije tijd gebruiken

Mijn vrije tijd? Ik ben te intelligent om me met kinder-spelletjes in te laten zoals 't Prinske. In het knutselen ben ik zeer bedreven...

Hoort u dat, Hoogheid?... Prins-Foerak wil misschien de goedheid hebben te tonen hoe hij te werk gaat?

Kijk, een boot in een fles! Daarvoor is veel geduld, vernuft en handigheid nodig. Natuurlijk niet erg geschikt voor 't Prinske...

Uwe Hoogheid zou het toch eens kunnen proberen...
Hm...Ja...Ik zal het eens beproeven

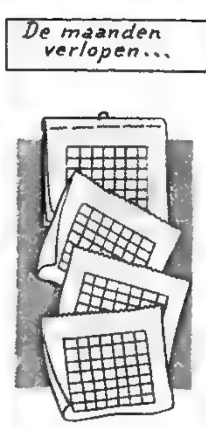

Je bent niet zo knap als ik maar... moed, m'n waarde, moed. Over een paar maanden kom ik eens kijken.

Weer thuis, zint 't Prinske op een middel om Foerak te overtreffen. Eindelijk heeft hij het gevonden...

Ik heb het! Vlug een bebroed ei uit het kippenhok gehaald...

...en ze netjes in deze fles gestopt!

Verder heb ik niets meer te doen dan te wachten!

De maanden verlopen...

Wat denk je er over, m'n waarde?

interesse van de meester, de strip kreeg een deuk totdat Karel Bideloo hem zou hernemen en quasi onafhankelijk op eigen houtje zou voortzetten.
In 1961 begon Vandersteen met bewerkingen van de westernverhalen van «Karl May», maar schitterend was deze reeks nooit, wel integendeel. In 1964 ontstond «Biggles» en nogmaals moest men vaststellen dat het begin van de reeks «super» was. Het mocht eens te meer niet duren en na een tiental albums verslapte én de stijl én elk verhaal. Deze reeks werd tenslotte opgegeven. In 1962 ontstond het supplement PATSKE voor de jeugd in de krant De Standaard. Vandersteen had hiervoor de figuur van Pats getekend, maar die mocht ook al niet blijven en werd vervangen door Jerom (die nog steeds loopt) sedert deze zijn eigen reeks had en bijzonder populair geworden was in Duitsland, samen met Bessy en daar in een eigen blad met grote oplage mocht verschijnen onder de naam Wastl.
Inderdaad kent Vandersteen een fenomenaal succes, niet alleen in het Nederlands taalgebied maar ook daarbuiten. Zijn strips verschijnen in Frankrijk (alhoewel men daar enigszins afkerig staat tegenover de hedendaagse produktie en men liever aan de produktie uit Tintin denkt) Duitsland, Spanje, Portugal, Denemarken, Afrika enz. enz. De albums van Suske en Wiske overschrijden de honderdduizend exemplaren per titel (herdrukken inbegrepen) en heel deze enorme produktie kan inderdaad slechts voortkomen uit een actieve studio in ploegverband. Het gevaar dat men loopt met jongere tekenaars is natuurlijk dat zij niet altijd hun man kunnen staan, ofwel niet opwegen tegen hun taak en bovendien te snel – en daardoor slordig – moeten werken. Zeker is Vandersteen de onbetwistbare grootmeester van het beeldverhaal in Vlaanderen en niet allen op gebied van de humorstrip, maar ook van het avonturenbeeldverhaal, maar wegens zijn onoverzichtelijke produktie is er een merkbare grafische verschuiving en evolutie te noteren geweest. Bij de oudere lezers is er nog steeds de levende herinnering aan de eerste Suske en Wiske verhalen die de werkelijke grondvesten van het beeldverhaal in Vlaanderen hebben gelegd. Grafisch waren de eerste verhalen niet perfekt, dat ziet een klein kind, maar er zat vaart en dynamisme in; de gags waren goed, de scenario's knap uitgewerkt en hun inhoud had een diepmenselijke klank. De ongebreidelde fantasie

INTUSSEN LOOPT LAUFTON VERDER. HIJ IS AL VER VAN HET KAMP, MAAR HIJ MOET VECHTEN TEGEN DE WIND EN DE KOU, DIE ERGER WORDEN BIJ HET VALLEN VAN DE NACHT.

Enkele voorbeelden uit BESSY, (Studio Vandersteen) uit de beginperiode die de enige goede is. (zestig eerste albums)

moest hij voor niemand (behalve het genie De Moor) onderdoen. Ontdaan van alle censuurmaatregelen die de Frans-Belgische strips kenmerken en verlammen wisten de eerste verhalen van De Rode Ridder, Biggles, Bessy zich uit te breiden tot belangrijke succesreeksen. Ondanks het feit dat Vandersteen in 't Kapoentje, Kuifje en Ons Volkske in kleuren verscheen was zijn hoofdkenmerk gedurende lange tijd toch het zwart-wit, net zoals bij De Moor en Sleen. Deze werken hadden een eigen karakter in de humor, de verhalen en de grafische stijl die men terecht die van de «Vlaamse school» mag noemen.

Spijtig genoeg is het grafische werk van Studio Vandersteen er sedert het einde der zestiger jaren niet op vooruit gegaan. De produktie Vandersteen mag dan al veel succes hebben bij de jongeren (ons inziens is dit succes bedenkelijk, Vandersteen koos te werken in kwantiteit inplaats van in kwaliteit zoals Hergé, maar ook Hergé heeft een fenomenaal succes en verkoopt nog meer dan Vandersteen wiens werken te zeer afgericht worden door zijn uitgevers op een konsumptiepubliek dat niets meer gemeen heeft met het eerste publiek van Vandersteen), maar voor de volwassenen heeft ze totaal aan charme in-

waarover Vandersteen toen beschikte en gul uitdeelde maakte van vele Suske en Wiske verhalen werkelijke meesterwerken, terwijl ook de eerste verhalen uit elke nieuwe reeks zeer goed uitgewerkt waren.

«De Koning drinkt», «De Zwarte Madam», «De Ringelingschat», «Het Bevroren Vuur», «De Dolle Musketiers»... het zijn zovele pareltjes van beeldverhalen.

Evenals voor Sleen en Bob De Moor in hun vroege werken, lag de basis van zijn succes in het scenario (volkse humor + lokalisatie) dat wonderwel paste bij de efficiënte grafische stijl. Bovendien lag aan de basis van elk scenario de kern van de personages, Rikki = Suske & Wiske, oorspronkelijk, plus de personages van dolle tante Sidonie en de later bijgevoegde personages zoals Prof. Barabas, Lambik, Jerom: zij vormen een familiale kern (zelfs al is de verhouding in die kern onjuist) – en sfeer – die dankzij de fantasie van Vandersteen steeds verwikkeld raakte in de dolste avonturen, en er telkens zonder kleerscheuren (moreel) uitkwam in haar eeuwige strijd tussen goed en kwaad. In de jaren vijftig was het grafisme van Vandersteen op zijn best, niemand kan dat ontkennen en ook in de realistische verhalen

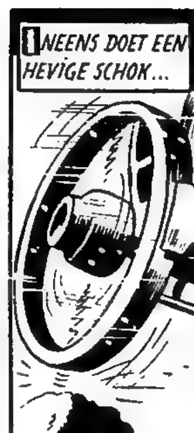
Winnetou, mindere reeks uit Studio Vandersteen

Uitstekende avonturenstrip uit de Studio Vandersteen: Biggles: Inzet, grafische dimensie, een staaltje van dynamisch realisme

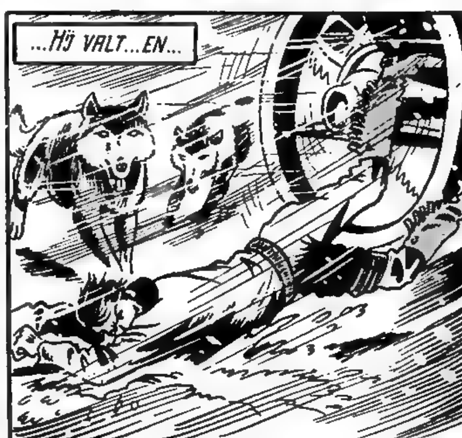
Safari, jungleverhalen door Studio Vandersteen

geboet. Het is op dat gebied zo erg geworden dat een verhaal zoals «De Nare Varaan» (anno 1974) het ABSOLUUT dieptepunt is van de reeks Suske en Wiske en het duidelijk is dat Vandersteen daar reeds lang de hand niet meer in heeft. Dat dieptepunt kenmerkt zich door het belachelijke van de sfeer, van het gegeven en de archi-slechte kwaliteit van de tekeningen. Paul Geerts kan een goed vakman zijn, hem ontbreekt alle gevoel om van Suske en Wiske te maken wat het voor ONS aantrekkelijk maakte toen wij het ontdekten en toen het nog moest groeien.

De verantwoordelijken voor Suske en Wiske zouden er goed aan doen eens terug te grijpen naar die oude verhalen en daaruit te leren waarom juist zij zo aantrekkelijk waren qua grafiek en qua verhaal wijl ons nu met die Varaan een parodie gegeven werd, een gedrocht, dat wij zelfs aan geen kind zouden aanbevelen.

En toch, nemen we dit alles in beschouwing, dan zou men kunnen vermoeden dat het rijk van Vandersteen uit is en dat hij teert op het succes van zijn reeksen en dat zijn reeksen talrijk zijn, maar een beetje futloos en grafisch niet erg genietbaar. Dit beeld is gedeeltelijk waar want men moet zich goed rekenschap geven van de feiten: Vandersteen is in de eerste plaats een volksverteller, een ongehoord genie die tekenend vertelt en wiens twee polen het avontuur en de humor zijn. In die zin heeft hij een imperium opgebouwd dat, nu in handen van tekenaars en uitgevers, langs alle mogelijke kanten probeert om te blijven bestaan. Er verschijnen vele albums per jaar, in kleuren gedrukt enz. Welke tekenaar zou zich niet verheugen met dit succes? Welke tekenaar zou niet gehandeld hebben als Vandersteen? Want tenslotte verwijten we hem dat hij ons heeft weten te bekoren met superbe verhalen en dat die verhalen nu niet meer superb zijn, dwz. dat de pijp van Vandersteen uit is. Dat is inderdaad zo voor een gedeelte van zijn oeuvre. Het beste is in feite Bessy, Karl May, Safari, Rode Ridder, Jerom en alle andere rommel, gewoon niet meer te

rekenen tot het oeuvre van Vandersteen. Bewust of onbewust heeft hij daar zelf afstand van genomen en nu ook van Suske en Wiske, dat wel zal blijven voortbestaan maar waar weinig hoop naar goeds in schuilt. Toch is en blijft Vandersteen dat kreatief genie waar we van spraken en misschien meer dan ooit, want heel zijn leven lang heeft hij niets gedaan dan reeksen te scheppen en hij is dit nog niet beu, wel integendeel. Al het andere zijnde afgeschreven ziehier nu «Robert en Bertrand» en de nieuwe Pats

met «Flappy van Flappinus» in afwachting van «De Geuzen» en nog enkele andere reeksen, waarschijnlijk... (Wanneer een SF-strip, Willy?)
Flappy is typisch een reeks voor de zeer jonge lezers, die loopt in PATS (de nieuwe Patskrant, sinds 1974) een plezierige reeks maar niet veel zaaks, wijl *Robert en Bertrand* – begonnen 20 november 1972 – in feite een werkelijke donderslag is geweest en in mijn ogen DE gebeurtenis van de laatste jaren in het Vlaamse beeldverhaal! Vaag geïnspireerd op het werk van Raf Verhulst heeft hij hiermede een soort Suske en Wiske voor volwassenen willen maken, maar die alle ingrediënten behield inzake charme uit die reeks: volkse humor, milde satire en hekel, zeer goede grafiek en vooral schitterend vertelde verhalen, met andere woorden nogmaals de twee polen van Vandersteen: avontuur en humor.
In feite is het laatste woord nog niet gezegd met die duivelse Vandersteen.
Hij is en blijft nummer één in Vlaanderen.

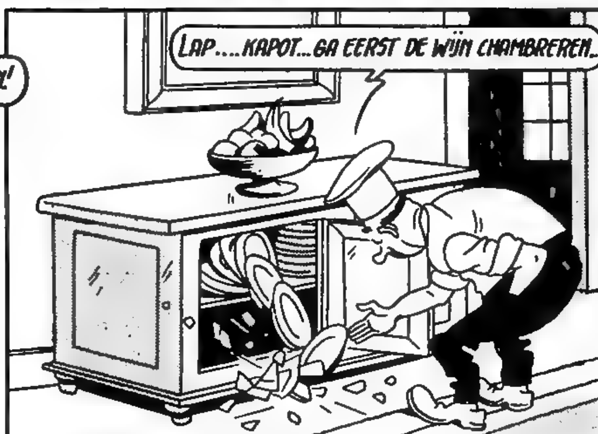
De nieuwe PATSfiguur (Studio Vandersteen)

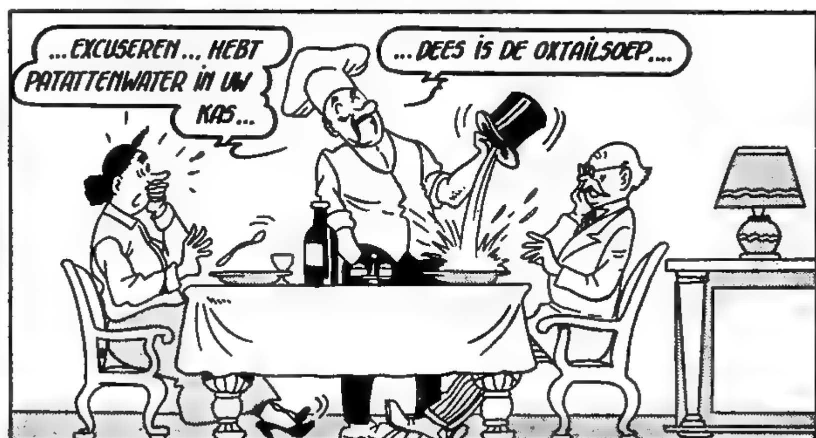

ÉÉN KEUKEN KAN GEEN TWEE KOKS BEVATTEN

Snoeck, de populairste (destijds) humorstrip van Willy Vandersteen

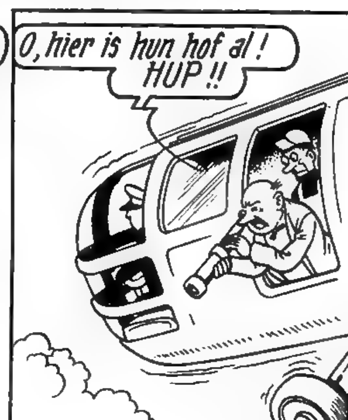

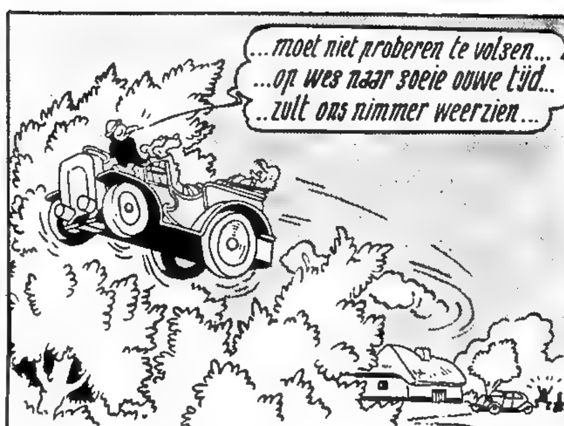

Uit De Grappen van Bimlak, pardon Limbak. (*W. Vandersteen*)

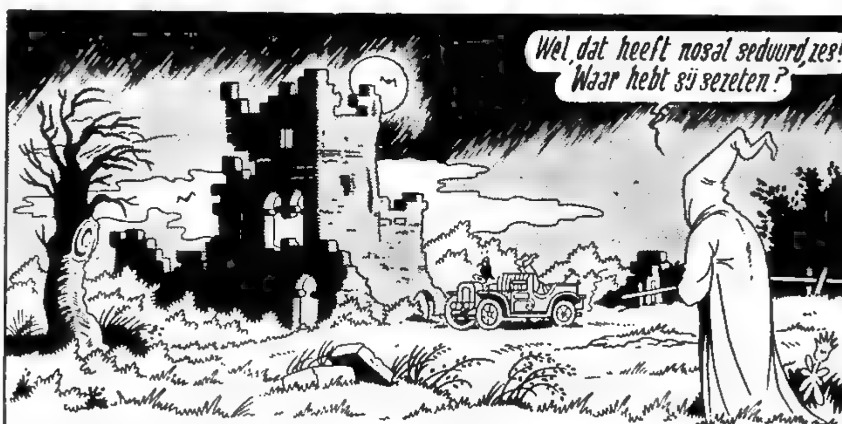

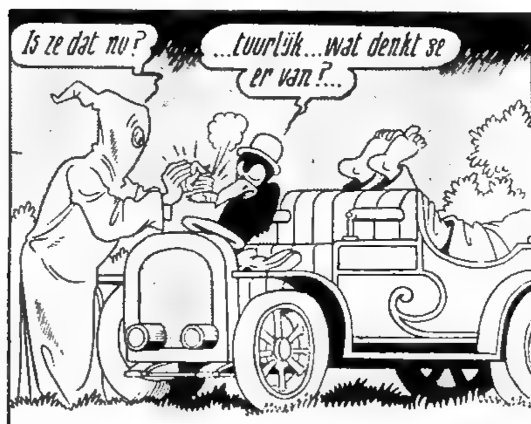

Uit De Tuf-Tufclub; welke alle ingrediënten bevat welke van Willy Vandersteen een populaire meester-verteller maken.

De Rode Ridder, schitterende avonturenstrip uit Studio Vandersteen:
Het Gebroken Zwaard is het eerste verhaal uit de reeks, dekors Bob Vandersteen, personages Karel Verschuere.

ROBERT EN BERTRAND Willy Vandersteen

Robert en Bertrand

EEN NIEUW BEELDVERHAAL MET OUDE HELDEN IN EEN VRIJE BEWERKING VAN EEN 19e EEUWSE VOLKSROMAN. MET DE VOLGENDE HOOFDFIGUREN.

ROBERT EN BERTRAND, DE LUSTIGE VAGEBONDEN, DIE MET EEN KLOP OP DE DEUR DE KLEINE WAARHEID ONTDEKKEN VAN HET GROOT KASTEEL DER KLEINE ZIELEN.

GEHEIMAGENT N° 17

DE BELAGERS VAN KASTEEL ROZENDAEL.

HET GEHEIM VAN BARONES CAMMO MILJE.

ROBERT EN BERTRAND Willy Vandersteen

Voorbeelden uit Robert en Bertrand (W. Vandersteen)

Uit de opstand der Geuzen (*W. Vandersteen*).

VAN IMMERSEEL, Frans (1909). Groot grafisch kunstenaar en glazenier die zich ook bezondigde aan het plegen van het beeldverhaal. Voor de oorlog was hij zelfs wat Vlaanderen betreft een soort pionier. Zijn strips verschenen van de jaren dertig af in een groot aantal kranten en in het jeugdblad «Kinderland». Zijn strip heette «De lotgevallen van Janssens» en was een soort stopcomic. Men zou kunnen beweren dat na de oorlog zijn rol overgenomen werd door Pil (zie die naam).

VAN LOOVEREN, John: Zie Artec Studio.

VAN RAEMDONCK, Georges: (1886-1966) Schilder, tekenaar, illustrator en kartoenist. De eerste belangrijke spotprenttekenaar uit onze gewesten (samen met Joz De Swert). G. Van Raemdonck wiens naam in Nederland nogal gemakkelijk verkeerd gespeld wordt, bekijkt men daar ook als de grondlegger van het moderne beeldverhaal met zijn «Bulletje en Bonestaak» daterend uit HET VOLK (Nederland) van 1921. In België wordt dit aspekt van zijn oeuvre in elk geval voortdurend genegeerd maar het IS inderdaad ook zo: G. Van Raemdonck is – vóór Hergé – de eerste, grote en bekende striptekenaar uit België geweest.

Nog erg in een stijl, zich vasthakend aan de bestaande stripvoorbeelden van voor en rond de eeuwwisseling, en zich herroepend op de technieken van de volksprent, is Van Raemdonck de EERSTE Vlaamse striptekenaar voor de eerste NEDERLANDSTALIGE krantestrip, alhoewel in feite «Bulletje en Bonestaak» een volkomen Belgisch-

G. Van Raemdonck (zelfportret)

Nederlandse aangelegenheid is, aangezien de tekstschrijver de Nederlander A.M. De Jong was. De strip begon in 1921 onder de titel «De wereldreis van Bulletje en Bonestaak», met een eerste boekuitgave in 1924. Er verschenen 21 deeltjes van 1921 tot 1935.

Het onderlinge reisje ondernomen door de twee jongens en dat ogenschijnlijk min of meer als een sprookje voordoet, min of meer pedagogisch en moraliserend, is in werkelijkheid een 'conte philosophique', een bijna wrede satire, een felle hekeling tegen sociale en politieke (wan) toestanden, in een zeer universeel kader geplaatst. Herdruk verscheen in 1968. Met A.M. De Jong en zelfs H. Heyermans leverde Van Raemdonck nog meer soortgelijk werk in het stripgenre: «De wonderlijke waard van Hotel Carlecas», «Appelsnoet en Goudbaardje», «Droomkoninkje». Met L. Roelandt bracht hij een sublieme «Tijl Uilenspiegel» in strip. Men raadplege met vrucht het boekje geschreven door Karel De Decker over deze belangrijke figuur. (zie bibliografie).

VAN VELTHEM, Napoleon: Auteur van een sympathieke maar afgrijselijk getekende strip: «HAAIEVEL» met «MISTER O», in Gazet van Antwerpen (1968).

VERLINDEN, Hubert: Tekenaar, eveneens werkzaam onder het pseudoniem Verli. Tekende enkele verhalen in Robbedoes/Spirou en werkte samen met Serge Gennaux. Voor Robbedoes ontwierp hij in 1968 LOESJE LEF, werkte ook voor Pilote en later voor Tintin/Kuifje op een scenario van Honoré Delbouille, alias Y. Delporte. Sedertdien heeft hij niet veel meer gepresteerd op stripgebied.

VERSCHUERE, Karel: Destijds vast medewerker bij Vandersteen met wie hij enorm veel tekenverhalen tekende. Zijn realisme legde van het begin af de stempel op de succesrijke reeks BESSY (1951) maar hij presteerde ook in de Biggles reeks en ander werk zoals de Judy reeks, die hij later onder zijn naam hernam in OHEE, maar met als titel RUDY. Zijn debuut dateert van lange tijd: in KZV met een spionagestrip (Koen de Wilde «J-200»). Hij werkte ook voor Robbedoes, twee korte stripjes; tekende de KLAVER VIER reeks, waarvan 1 album verscheen en enkele verhalen hernomen werden in OHEE. Ook begon hij bij Uitgeverij De Goudvink een eigen western reeks BUFFALO BILL, met scenario's van R. Dierckx (1967), maar die gestopt werd wegens gebrek aan succes. Hij tekende een strip naar het leven van «Fra Antonius», hernomen in OHEE (nr. 217, 1967) en voor de POST twee avonturen van MIGUEL ook hernomen in OHEE (nrs. 501 en 502, in 1972). Hij werkte een tijdje voor Duitsland met een humoristische westernreeks

Leopold Vermeiren (links) en Karel Verschuere (rechts)

TOM BERRY (1972) om te concurreren met BESSY maar dit lukte niet. Zijn laatste prestaties leverde hij voor HET LAATSTE NIEUWS met SAM D. HOWARD, een Amerikaanse politiereeks, erg geïnspireerd door Amerikaanse feuilletons van dat genre. Een andere strip nog van hem is BOEREN IN NATAL ook in OHEE hernomen. Kortom Verscheure heeft in zijn nu reeds lange loopbaan een geluk en een ongeluk gehad: Willy Vandersteen (die omgekeerd hetzelfde mag zeggen).
Hij heeft bewezen dat hij buiten Vandersteen ook werk kon leveren, maar het ontbrak hem toen niet alleen aan degelijke scenario's, maar tevens aan de nodige stimulans, aan de nodige druk om tot de

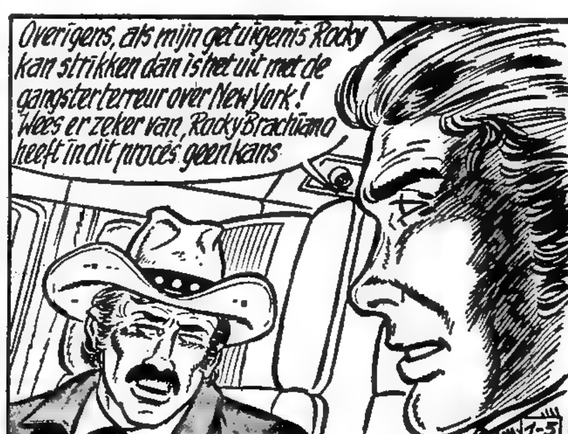

Uit de strip Fra Antonio, door Karel Verschuere

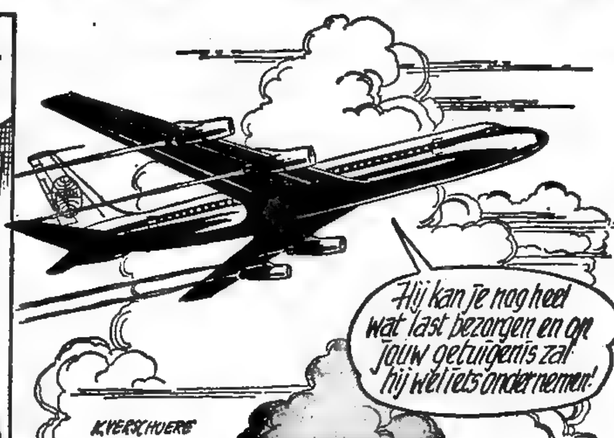
Jaren verlopen. Noach is, zoals God hem beval, met al zijn zonen en kleinzonen aan de bouw van de reusachtige ark begonnen. Alle omgang met de bewoners van Kalochor wordt vermeden.

De Bijbelse verhalen van Judi = Rudi, getekend door K. Verschuere waren een hoogtepunt uit diens loopbaan.

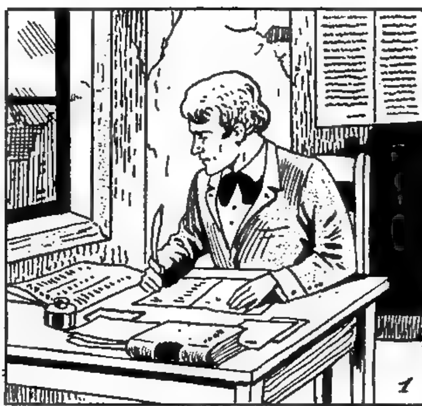
Sam D. Howard, politiestrip door Karel Verschuere

prestaties te komen die hij bij Studio Vandersteen wel leverde. Bessy verscheen dusdanig in zijn eerste albums onder het gezamenlijk pseudoniem WIREL van WIL en KaREL. Maar al bij al heeft Verschuere in die loopbaan ook voldoende het bewijs geleverd voor zijn efficientie en vakmanschap. Buiten De Moor is Verschuere ongetwijfeld de grootste der realistische tekenaars langs Vlaamse zijde te noemen en dat is geen klein compliment!

WALLY: Jonge tekenaar, uit Berchem. Werkte voor Kuifje – Tintin.

WATERSCHOOT, Jan: (1892-1965). Wijlen Jan Waterschoot was één van onze beste realistische tekenaars uit Vlaanderen, wiens rustige grafische stijl bewondering afriep. Helaas was hij misschien iets te veel «illustrator» en een opvallend gebrek was dat zijn beeldverhalen duidelijke tekortkomingen hadden wat de narratieve techniek, de verteltrant betreft. Bovendien heeft hij zich soms schuldig gemaakt aan een tekort aan inspiratie en dan steunt zijn techniek een beetje teveel op die van Franse tekenaars zoals René Giffey en Le Rallic (b.v. De Drie Musketiers) en juist dan wanneer Jan Waterschoot maar al te dikwijls het bewijs zou leveren dat hij helemaal geen inspiratie van anderen nodig had.
Zijn debuut als striptekenaar maakte hij waarschijnlijk tijdens de oorlogsjaren met een bewerking van een Jules Verne roman. Van hem verschenen strips in de kranten (Gulliver, Don Quichotte), in Kleine Zondagsvriend (Een Vlaamse Reus in het rotsgebergte, Robrecht de Fries), in albumuitgave (Jan Zonder Vrees, Gulliver). In MK-HET WEEKBLAD (Averbode) tekende hij Quinten Metsijs, de smid van Antwerpen (1962-1963) onder pseudoniem Jan Wouters en Peter Pauwel Rubens, prins der Vlaamse schilders (1963) onder zijn ware naam. In KERKELIJK LEVEN tekende hij «Pius XII apostel van de vrede», in 1958-1959, en eveneens «Rubens, kunstenaar en diplomaat». ('59-'60). In OHEE verscheen in 1964 (nr. 65) «Willem van Saeftinge».

Het goudland, naar H. Conscience, getekend door Jan Waterschoot

In de tijd, toen Hertog Jan zonder Vrees over Vlaanderen en Bourgondië regeerde, woonden er in het Krabbenstraatje te Antwerpen een oude vrouw, Moeder Neeltje en haar Kleinzoon Jan.

Jan was een flinke, levenslustige straatrakker van ruim achttien jaar. Om zijn lichaamskracht en zijn moed kozen zijn kameraden hem als hun aanvoerder en noemden hem „Jan zonder Vrees".

Moeder Neeltje had er een kleine viswinkel. Voor de deur hing een uitgedroogde schol als uithangbord. Zij had de klandizie van heel de buurt en kwam zo stilaan aan de kost.

Zeer dikwijls bracht Jan met zijn guitenstreken de hele straat in rep en roer. Dan kwam Neeltje hijgend en kijvend aangetrippeld en zette de deugniet achterna.

Lachend liet Jan zich dan door Grootje bij het oor grijpen. Hij bukte zich zelfs om het haar gemakkelijk te maken en liet zich gewillig mee naar huis leiden....

Zag hij het oude vrouwtje buiten adem, dan tilde hij haar eenvoudig op en droeg haar voort.

Het beste uit de Klassieke Galerij van J. Waterschoot: Jan Zonder Vrees. Vergelijk met R. De Ruyck.

1. — In de tijd, toen Jan zonder Vrees over Vlaanderen en Bourgondië regeerde, woonde er in het Krabbenstraatje te Antwerpen, een oude vrouw, moeder Neeltje genaamd, met haar kleinzoon Jan. Jan was een kerel van ruim achttien jaar en stond bekend als de geduchtste straatkapoen die er onder de zon liep.

2. — Levenslustiger knaap was er binnen de muren van Antwerpen niet te vinden. Verder was hij kop en hals langer dan de grootste van zijn kameraden, sterker dan een os, en daarbij een vechtersbaas, die voor niets terugdeinsde. Zijn makkers noemden hem nooit anders dan Jan zonder Vrees. Die naam droeg onze held met evenveel recht als de zoon van Filips de Stoute, want hij vreesde mens noch dier, hel noch duivel!

3. —Zijn grootmoeder, een nog fiks oudje, hield daar een kleine viswinkel. Zij was de enige persoon die de wilde knaap enigszins in bedwang kon houden. Als het gebeurde, dat hij en zijn makkers door hun brutale guitenstreken heel de buurt in rep en roer hadden gezet, kwam moeder Neeltje hijgend en kijvend aangetrippeld, recht op de deugniet af. Deze liet zich bij het oor grijpen en bukte zich dan zelfs, en méér dan eens was het al gebeurd dat Jan, zijn grootje buiten adem ziende, haar met zijn sterke armen optilde en als een pluimpje voortdroeg, zonder dat zij daarbij zijn oor losliet of ophield hem te bekijven.

4. — Reeds dikwijls had moeder Neeltje haar kleinzoon aangespoord een ambacht te leren. Dat ging niet, want Jan wilde niet onder andermans bevelen staan. Toch was Jan niet lui. Veelal ging hij naar de werf en hielp deze of gene schipper bij het lossen van de boot. En dan stonden de toeschouwers verbaasd, over het gemak, waarmee hij vrachten optilde en wegdroeg.

Jan zonder Vrees, gekend kinderboek van C. De Kinder, getekend door Roderyck

Inmiddels leverde hij honderden tekeningen en illustraties voor jeugdboeken en schooluitgaven. Heel zijn carrière lang liet Waterschoot zich inspireren door beroemde werken uit de literatuur, of door grote auteurs: Gulliver, Drie Musketiers, Conscience (Goudland in OHEE), Jules Verne, Cervantes... ofwel tekende hij biografiën van grote figuren die hij schitterend in beeld kon zetten: Pater De Smet, P.P. Rubens, Willem van Saeftinge... Hij is een stille figuur geweest in de Vlaamse stripwereld – een beetje zoals Demoen – en hij had dit nadeel zelf geen enkel strippersonage te hebben uitgevonden. Hoe statisch ook, zijn strips getuigen van een zeer groot talent en zeker en vast is hij met Verschuere en Vandersteen of De Moor één van onze belangrijkste realistische tekenaars geweest.

Van links naar rechts: J. Dutillieu, Bob De Moor en Eddy Ploeg

ADDENDA

CARRIE ANNE: Jonge tekenaarster, eveneens bij Vandersteen werkzaam. Er verscheen van haar een eigen strip «Ridder Geert» waarvan een album onder de titel «Geert vogelvrij», in samenwerking met Gregor Boude.

GOOSSENS, Eugène: Nogmaals een medewerker van Vandersteen die het met een eigen stripje probeert: DOLLE MINA, een leuk gagstripje in Teletip (1977).

KAMAGURKA: Pseudoniem voor Luc Zeebroek, jonge tekenaar die o.a. voor HUMO werkt.

WILLY & PIET: Van deze onbekende auteurs verscheen anno 1977 in De Antwerpse Post een zeer lokale strip: «De keet van Chossé».

HOOFDSTUK IV: BIBLIOGRAFIE

A. Algemene werken over het beeldverhaal, internationaal bekeken

Sedert enkele jaren is er een werkelijke vloedgolf aan belangwekkende teksten over het beeldverhaal te verkrijgen, onder diverse vormen: artikelen. studies op universitair niveau, interviews, speciale nummers van tijdschriften, fanzines, bibliografiën, monografiën en kritische werken van algemene aard. Aangezien het niet in de bedoeling van dit werkje ligt om het verschijnsel 'beeldverhaal' in zijn geheel te bestuderen, verwijzen wij de lezer die meer algemene en historische informatie wenst, naar deze werken en wel in de eerste plaats naar de bibliografische index:
– Wolfgang KEMPKES: BIBLIOGRAFIE DER INTERNATIONALE LITERATUUR UBER COMICS, Verlag- Dokumentation, 1971.

Toch wil ik wel deze werken hieronder citeren, omdat ze nog steeds als de belangrijkste steunpilaren voor dit gebied beschouwd worden. Wel doe ik er het nodige voorbehoud bij, om diverse redenen:

– LES COPAINS DE VOTRE ENFANCE, Denoël, Parijs, 1963.
Dit werk zijnde een soort bloemlezing over het beeldverhaal in Frankrijk sedert haar ontstaan vorige eeuw en lopende tot en met Kuifje. Een enig werk, dat ik absoluut wil aanraden aan diegenen die een eerste kennismaking nodig hebben.

– Francois CARADEC: I PRIMI EROI, Garzanti, Milaan, 1962.
Is een werk in de trant van het bovengenoemde Franse boek en geeft een panorama van het beeldverhaal vóór de jaren '30.

Heeft men eenmaal geproefd van de voorschotel dan kan men wel wat zwaardere dingen verteren die kritischer ingesteld zijn en ook historisch en sociologisch diepgaander.

– BANDE DESSINEE ET FIGURATION NARRATIVE, Musée des Arts Décoratifs, Parijs, 1967.
Is in feite de katalogus van de indrukwekkende tentoonstelling welke in het Louvre museum werd ingericht en gedeeltelijk naar Antwerpen overgeheveld in 1969 (Het beeldverhaal in Vlaanderen en elders). Het is een gezamenlijk werk van Couperie, Destefanis, Horn, François, Moliterni en Gassiot-Talabot en nog steeds kan men er naar refereren als één der steunpilaren inzake studie over het beeldverhaal. Toch staan er fouten in en ontbreken sommige strips op schrijnende wijze (Vlaanderen, Nederland, het V.K., Scandinavië werden allen genegeerd). Desondanks een belangrijk werk.
Sedertdien werden meer van deze werken ter vulgarisatie en misschien iets minder pedant en geleerd afgewerkt maar even openhartig zoals o.a.:

– Jacques MARNY: LE MONDE ETONNANT DES BANDES DESSINEES, Le Centurion, Parijs, 1968.
En in dezelfde geest zou ik willen citeren:

– Luis GASCA: TEBEO Y CULTURA DE MASAS, Prensa Espanola, Madrid, 1966.
Met een merkwaardige bibliografie en voor zijn tijd één der meest volledige zelfs en waar ik graag naar verwijs, evenals het hogergenoemde werk van W. Kempkes, voor het vinden van meer diepgaande teksten op moreel, opvoedkundig, sociaal en sociologisch plan, evenals op thematisch gebied b.v. want de laatste jaren wemelt het van werkjes van algemene aard in zowat alle mogelijke talen. Voor de student, de schrijver of de vorser komt het er echter op aan, die werken te kennen die voor hem van belang zijn. Meer en meer valt een neiging

te noteren in het voordeel van diepgaande sociologische onderzoekingen zoals b.v. het werk van Antoine ROUX over het beeldverhaal in schoolverband, meer precies als onderwijsfactor. Interessant is ook b.v. de meer en meer openhartige geest groeiende in de bibliothecaire milieus (nu ja, in sommige...) zoals blijkt uit een brochure gepubliceerd door de «Bibliothèque Municipale», Service de Lecture Publique, van Toulouse in Frankrijk en getiteld «Lecture et Bande Dessinée» (1972). Ook bij ons valt een kentering in de tot hier toe morbide opvoedersgeest te noteren, vermits het zeer ernstige maandblad «Le Bibliothécaire» een speciaal nummer uitbracht in 1973, getiteld «La Bande Dessinée» een soort referentiewerk overigens, met zware lacunes dan, maar dat omwille van zijn poging toch noemenswaardig blijft.
Om terug te komen tot de algemene werken wil ik graag nog enkele bloemlezingen opsommen:

– LES CHEFS D'OEUVRE DE LA BANDE DESSINEE, Anthologie Planète, Parijs 1967.
Een werk dat helaas een beetje te veel overhelt naar een toch beperkt Frans jeugdsentiment, zelfs wanneer het om beeldverhalen van over heel de wereld gaat en waarbij veel Amerikaanse en nog meer Europese tekenaars onrecht wordt aangedaan. In verband met de Amerikaanse strips, citeer ik dan eerst een bloemlezing:

– Jules FEIFFER: THE GREAT COMIC-BOOK HEROES, Dial Press, New York, 1965.
Een pracht van een kennismaking met de cultus van de superheld in het beeldverhaal.
Als studiewerken raad ik aan:

– Coulton WAUGH: THE COMICS, Macmillan, New York, 1947.
Werkelijk het basiswerk destijds, ondanks vergissingen en ontbrekende figuren.

– Stephen BECKER: COMIC ART IN AMERICA, Simon & Schuster, New York, 1959.

– Dick LUPOFF & Don THOMPSON (samenstellers): ALL IN COLOR FOR A DIME, Ace books, New York, 1971.

En dan misschien wel het beste:

– Jim STERANKO: HISTORY OF COMICS (I & II), Supergraphics, Reading, 1970.

Maar dit alles betreft dan de geschiedenis, de evolutie, de ontwikkeling van het beeldverhaal in de V.S. Wie nu iets wenst te weten betreffende de grafische techniek kan zich b.v. uitleven in de reeks van Walter T. FOSTER: HOW TO DRAW, boekjes waarin de deeltjes «COMICS», «ANIMATED CARTOONS», «MODERN CARTOONS» allen interessant zijn, alhoewel er meer werk bestaat in dit genre.
Allicht bestaan er ook naast deze werken van algemeen kritische aard en historisch inzicht, werken die resoluut TEGEN het beeldverhaal zijn en die we onder de ernstige studiewerken zouden kunnen rangschikken. Diverse van hogergenoemde werken behandelen de argumentatie PRO en CONTRA maar hier zijn dan toch enkele werken die uitsluitend CONTRA zijn:
Het meest beruchte is nog steeds:

– Frederic WERTHAM: SEDUCTION OF THE INNOCENT, Rinehart, New York, 1954.

En ook:

– E. GERIN: TOUT SUR LA PRESSE ENFANTINE, Centre de recherches de la bonne presse, Parijs, 1958.

En ook:

– Manfred WELKE: DIE SPRACHE DER COMICS, Dipa-Verlag, Frankfurt, 1958.
En om dit gedeelte over algemene werken af te sluiten nog even enkele Belgische werken opgesomd, nu niet bij de *Contra* te rekenen:

– Pol VANDROMME: LE MONDE DE TINTIN, Gallimard, Parijs, 1959.
Dat allicht geconcentreerd blijft op één figuur, maar het eerste werk van dat soort was alvorens de strip-rage losbrak.

– Gérard BLANCHARD: LA BANDE DESSINEE, Marabout, Verviers, 1969.

– Phillipe VANDOOREN: COMMENT ON DEVIENT CREATEUR DE BANDES DESSINEES, Marabout, Verviers, 1969.

In deze rubriek passen ook werken zoals het memorandum van Thierry MARTENS of het lijvige «Comics und Massa Media», maar deze werken worden elders geciteerd.

B. Algemene werken in het Nederlands over het beeldverhaal

Bij wijze van eerste referentie kan men natuurlijk beroep doen op encyclopedische werken:

– KATHOLIEKE ENCYCLOPEDIE VOOR OPVOEDING EN ONDERWIJS, NV PAX, 's Gravenhage, 1951.
Deel I, blz. 168-171, onder het woord «Beeldromans» (comics, strips), ill. bibl.
Een tekst die werd opgesteld door F. Rombouts en niet van interesse ontbloot is.

– MODERNE ENCYCLOPEDIE DER WERELDLITERATUUR: deel A-B, wetenschappelijke uitgave, E. Story-Scientica, Gent, z.j. blz. 317.
Het moet gezegd worden dat hoe oprecht ook de bedoelingen van de schrijver dezes kunnen zijn, toch is het spijtig dat voor een werk van deze omvang beroep werd gedaan op zulk een ondeskundig samensteller die historisch zowel als technisch naast de kwestie praat.

– STANDAARD ENCYCLOPEDIE, NV. Standaard Boekhandel, Antwerpen, Deel 2, blz. 158-160-162. Ill.

– STANDAARD ENCYCLOPEDIE VOOR OPVOEDING EN ONDERWIJS, Standaard, Antwerpen, 1974, deel 1, A-ENI, blz. 149.
Hoewel deze tekst volkomen ontoereikend is inzake «techniek» is hij één der betrouwbaarste van deze laatste jaren en vooral staat hij «neutraal» zoals het voor zulk een werk past.

– WINKLER PRINS ENCYCLOPEDIE: Supplement 1960, Elsevier, Amsterdam. blz. 682: Strip. bibl. z. ill. nadat in deel III ook iets verscheen onder het woord «beeldverhaal».
Korte tekst van P.H. Frankfurter. Nogal beknopt.

Twee algemene werken in het Nederlands opgesteld:

– Rudolf GEEL: SCHIJNHELDEN EN NEPSCHURKEN, Meulenhoff, Amsterdam, 1973.
Meer een studie van bepaalde stripfiguren.

– Kees KOUSEMAKER: STRIP VOOR STRIP, De Morsige Roerganger, Amsterdam, 1970.
Dat nog steeds het standaardwerk van het genre in de Nederlanden blijft alhoewel er veel fouten in voorkomen die makkelijk hadden kunnen vermeden worden.

Er zijn echter niet alleen zuiver kritische of historische en beschouwende studiewerken geschreven; er zijn natuurlijk ook de onvermijdelijke afkeurende werken:

– T. DECAIGNY: DE KINDERPERS, HAAR GEVAREN EN PROBLEMEN, Ministerie voor Openbaar Onderwijs, Brussel, 1955.
In feite de vertaling van het Franse werkje «La presse illustrée pour enfants et adolescents» aangepast aan het Nederlandse publiek. Uit beide blijkt dat het probleem van de kinderpers vooral een probleem is voor de auteur.

– W.H.J. NIEMOLLER: EEN ONDERZOEK NAAR DE KWALITEIT VAN HET NEDERLANDSE KINDERTIJDSCHRIFT, Wolters, Groningen, 1964.
In dit werkje worden een aantal Nederlandse jeugdbladen op interessante wijze onderzocht en Niemöller al is hij voorzichtig in zijn aanpak, en geen vurig verdediger à priori van het beeldverhaal, toch staat hij niet afkerig tegenover het verschijnsel, zoals het ook past. Hij is niet fanatiek.

– Leo SCHEVENHELS: DE HEERSCHAPPIJ VAN HET BEELD, Volksopvoeding, Ontwikkeling, Antwerpen, 1956.
De auteur die nochtans een cultuurmineend man is, gaat zich hier helemaal te buiten in een onverklaarbare haat op alles wat strips aangaat en volgens Niemöller, in het hogerop geciteerde boek: «de emotionaliteit werkt (...) verwarrend». De weinige argumenten door de auteur rationeel en koelbloedig naar voren gebracht worden dan ook verpulverd door de diepgaande studie van:

– A. HIJMANS VAN DEN BERG: BEELDVERHALEN BEZIEN UIT CRIMINOLOGISCH OOGPUNT, Mens en Maatschappij, 1955-1957.
Eén der meest interessante bijdragen op gebied van de studie van het verschijnsel strip en hun invloed op het lezerspubliek. Er moet wel aan toegevoegd worden dat Schevenhels zijn tekst schreef in een zwoele periode helemaal anti-strip gericht (maar zijn tekst is in het Nederlands de langste en de vinnigste), en dat alhoewel ik zijn mening zal eerbiedigen, ik veronderstel dat hij zal inzien hoe weinig reëele argumenten hij naar voren bracht. De argumentatie van de bestrijders van het beeldverhaal is beperkt en een beetje te dik in de verf gezet. Zij grijpen dikwijls naast de kwestie en dat is bijzonder vervelend. Nog steeds lopen er in Vlaanderen een kleine schare mensen rond die absollut contra WILLEN zijn omdat zij het verschijnsel allerlei boze invloeden toeschrijven en in feite het onderwerp slechts in zijn kleinste gestalte zien of soms zelfs maar een onderdeel ervan, wijl zij de werkelijke problematiek omzeilen of gewoon negeren. Indien er een probleem bestaat inzake strips en opvoeding (want daar komt het op neer), voor ons ligt dat probleem bij de opvoeding en niet bij de strips en moet het bovendien van binnenin geleid worden en niet door het van buitenaf te kladschilderen als «verderfelijk en bedorven». Maar in deze gevallen is het een probleem van persoonlijk fanatisme geworden; gewoon absurd!
Ik wil die mensen echter geruststellen. Ook ik heb mijn gebreken, ik ben namelijk een vrouwenhater, een sadist en een racist, maar dan wil ik er ook aan toevoegen dat ik nooit aan zoiets alledaags als een beeldverhaal toelaat mijn toorn te verwekken. Ik maak me kwaad om de ideeën van sommige mensen, niet voor hun problemen, want dat is een teken van onmacht...

Een interessante beschouwing leverde volgende auteur:
– Paul RODENKO: «De Goddelijke Markies in de wolken», De Sprong van Münchhausen, Daamen, N.V., Dan Haag, 1959. Blz. 23-30.
En nog twee teksten, de eerste erg contra en de tweede tegemoetkomend:

– R. METZEMAEKERS: De kwaal van het beeldverhaal, Nieuw Vlaams Tijdschrift, 15de jrg, nr 4, Antwerpen.

– H. NEELS-DERVEAUX: Benadering van het beeldverhaal, Bibliotheekgids, jrg 50, nr 3, juli-sept. 1974, Antwerpen.
Waarin ook een artikel van Mevrouw C. Versteylen. Een eerste poging ondernomen vanuit het anti-bastion der Antwerpse bibliotheekmilieu's. De hand die zij reiken wil ik graag vatten want waarom verder in duister tasten en preken in de woestijn? Laat ons liever samenwerken om een 'terrain d'entente' te vinden.

Nog enkele teksten van algemeen belang:
– P. Hans FRANKFURTHER: STRIPGEBRUIK, AO-boekje, nr. 1428, Lelystad, 1972.

– Marten TOONDER: BEKNOPTE STRIPTOLOGIE, Proostprikkels, nr. 261, Amsterdam, 1962.

– KUIFJE, EEN CHRONOLOGISCH EN BIBLIOGRAFISCH STUDIEWERK OVER HET BLAD KUIFJE door T. NEVEN en N. NOORDERMEER bijeengebracht, Amsterdam, 1971.

– GROOT GEDENKBOEK DER JAREN VIJFTIG, Thomas Rap, Amsterdam. z.j. Dit boek bevat een aantal artikelen over beeldverhalen. We mogen daarbij niet vergeten, een groot aantal speciale nummers van tijdschriften, artikelen enz. allemaal teveel om op te noemen.

– J. STORM VAN LEEUWEN: HET NEDERLANDS BEELDVERHAAL, Ons Erfdeel, nr. 2, 15e jaargang, Rekkem, 1972.

C. Werken en teksten over het beeldverhaal in Vlaanderen

Naast een behoorlijk pak artikelen in kranten over Willy Vandersteen, Marc Sleen, Bob De Moor, Loeckx, Hugoké, Got en enkele mindere goden bestaan er eveneens artikelen in buitenlandse tijdschriften over Vlaamse figuren:
– Vandersteen: in «Phénix» nr. 14, S.E.R.G., Parijs, 1970.

– Bob De Moor en Eddy Ryssack: in «Pogo», nr. 2, Corno, Milaan, 1970.

– Vandersteen en Sleen in «Stripschrift», Sleen eveneens in «Ora-Pannera» en in het universitair proefschrift van Numa Sadoul «Archétypes et concordances dans la bande dessinée moderne» Nice, 1971, zijn de figuren «Suske en Wiske» van Vandersteen onder de loupe genomen naast het werk van Hergé, Peyo, Uderzo, Franquin en Fred. Nog meer proefschriften, scripties en universitaire thesissen behandelen deze onderwerpen. Waar wordt specifiek het VLAAMSE beeldverhaal behandeld?

– VU PAR LES BELGES, nr. 3. «La bande dessinée», Institut belge d'information et de documentation, Brussel, 1968. Hierin een hoofdstuk «La bande dessinée flamande, un humour chaleureux», door Gaston Durnez.

– Gaston DURNEZ: in Spoedbericht, het hoofdstuk «Comic strips for ever» blz. 230 tot 241, Leuven, Davidsfonds, 1963.

– Inleiding tot het Belgisch Stripverhaal, Koninklijke Bibliotheek, 1968, Brussel.
Een vertaling – klakkeloos – van de Franse catalogus voor de tentoonstelling in de K.B.

– Thierry MARTENS: Réalisme en Schématisme dans les bandes dessinées hebdomadaires contemporaines belges, Leuven, UCL, 1966.
Heel het werk wemelt van informatie maar voornamelijk hoofdstuk 8 «BD quotidienne et production flamande» is interessant. Tot nu toe nog steeds HET werk over het beeldverhaal in België maar dient nodig te worden herwerkt voor een nieuwe uitgave.

– STRIP VOOR STRIP: reeds eerder geciteerd, maar hier omwille van het hoofdstuk «Het beeldverhaal in Vlaanderen» door D. De Laet, dat in feite een eerste korte versie is van dit werkje.

Laten we nu de gespecialiseerde tijdschriften aanrukken:

– RANTANPLAN: A. Leborgne, Brussel. Sedert 1966: een dertigtal nummers met dikwijls korte stukjes over Vlaamse tekenaars en publikaties.

– ORA-PANNERA: C.J. Aarts, Amsterdam. In nr. 6 van juni 1971 over M. Sleen.

– STRIPSCHRIFT: ontstaan in 1967. Een speciaal nummer over Vandersteen, interview met Sleen, artikel over De Moor en enkele mindere tekstjes over Vlaamse strips. Loont allemaal de moeite niet.

– PHENIX: Editions SERG, Parijs, thans Dargaud (tot eind '74). Enkele artikelen over Vandersteen.

– POCO: enkele artikelen over De Moor, Ercola en Eddy Ryssack.

– CISO: Brabantia Nostra, Breda. Begonnen in 1966 te Antwerpen onder de naam BANDES. Nummers Demoen (2), Conscience en het beeldverhaal (1 en 8), Sleen (4), Bob De Moor (5-6), Vandersteen (7 en 9), Ryssack (11). Artikelen ook in het complementaire STRIPGIDS, over Nys, Goossens, etc.

– DE STRIPWERELD (Antwerpen) sedert 1973, het blad van Karel Driesen, waarin sprake is van De Moor, Pink e.a. maar nogal summier, onvolledig en onverzorgd. Verschijnt nu als «Gaston».

Komen hierbij nog een aantal teksten uit populaire en familiale weekbladen met grote oplage:

– ABC (Antwerpen) nr. 46 van 11 november 1972: Belgische striptekenaars beheersen Europese markt, door T.V.D.E. Staat boordevol fouten en tamelijk potsierlijk.

– DE VLAAMSE ELSEVIER (Brussel): nr. 12, 1ste jaargang. 23 april 1973: Willy Vandersteen, vertellen met mannekens, door Henri-Floris Jespers. Een goed artikel alhoewel door een leek geschreven.

– KNACK (Brussel), nr. 45, 1ste jaargang, 29 december 1971: Marc Sleen, angst voor de stille lente, door Raymond Stuyck. Commentaar: nihil

– KNACK (Brussel). nr. 1, 2de jrg. 5 januari 1972: Willy Vandersteen, striptekenen voor je plezier, door Raymond Stuyck. Commentaar: idem

– HUMO (Brussel). nr. 1577 van 26 november 1970: Humo sprak met Vandersteen door Herman De Coninck en Piet Piryns. Zeer goed interview.

– HUMO (Brussel). nr. 1610 van 15 juli 1971: Humo sprak met Marc Sleen door Herman de Conink en Piet Fluwijn. Nogmaals uitstekend alhoewel deze beide interviews toch geen overzichtelijk beeld van de carrière van de twee meest populaire striptekenaars in Vlaanderen weergeven.

– MIMO (Brussel). nr. 1896 van 21 januari 1973: Omtrent Willy Vandersteen, door Luk Guillaume en Peter Cnop. Openhartig en interessant, maar wat komt die Steijlement erbij doen?

– Karel DE DECKER: Georges Van Raemdonck, Vlaamse toeristische bibliotheek, nr. 161, Antwerpen, 1973.

En dan tenslotte, als allerlaatste: Het beeldverhaal in Vlaanderen, maar dat boekje hebt u in handen...

EINDE

HOOFDSTUK V: BIJ WIJZE VAN NAWOORD

DE PANTOSCAAF
door
Willy Vandersteen

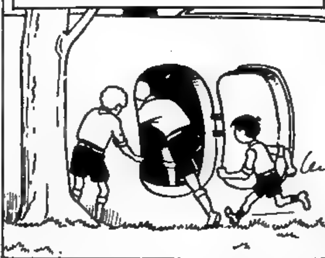

De gewonde blijkt Coppens te heten en is de uitvinder van het zonderlinge tuig waarmee hij voor zijn opdrachtgevers een proefvlucht uitvoerde. Het toestel draagt de naam van Pantoscaaf en kan zich zowel door de lucht als onder water of onder de grond voortbewegen.

Op het verzoek van de man gaan Wies, Krol en Rattekе de plannen halen welke zich nog in de Pantoscaaf bevinden.

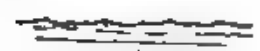

SNELHEID

IN VRIJE VLUCHT
420 KM PER UUR

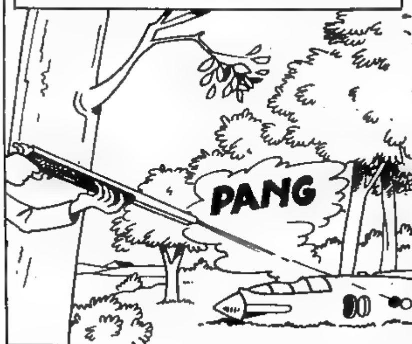
ONDER WATER
90 KM PER UUR

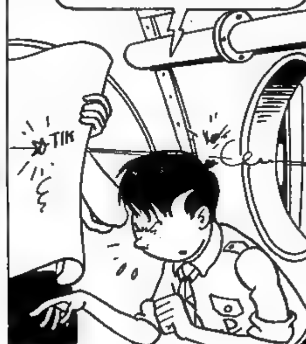

ONDERGRONDS
20 KM PER UUR

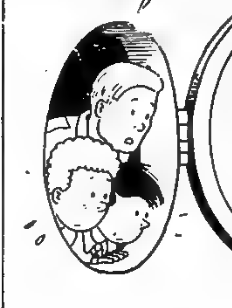
PANTOSCAAF
ING. M. COPPENS

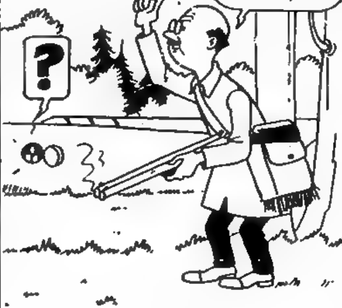
Electrische verwarming voor Poolstreken
LABORATORIUM
SNORCKEL-APPARAAT.
GEÏSOLEERDE STUURCABINE ONDER ATMOSFERISCHE DRUK
SLAAP-CABINES
ZOEKLICHT
PERISCOOP
COMMANDO BORD EN RADAR INSTALLATIE
GYROSCOOP
REACTIE-MOTOR, BRANDSTOF: ALCOHOL EN ZUURSTOF-POEDER
STUUR-VLAK
BOOR MET VERSTELBAR DIAMETER
MOTOR VAN DE BOOR
VERGAARBAK
INTREKBARE LANDINGSVLEUGELS
INTREKBAAR START EN LANDINGSTOESTEL
BATTERIJEN MET AUTOMATISCHE VULLING
SCHROEF
KOMBUIS
BALLAST
DIEPTE STUURVLAKKEN
UITLAAT-BUIS

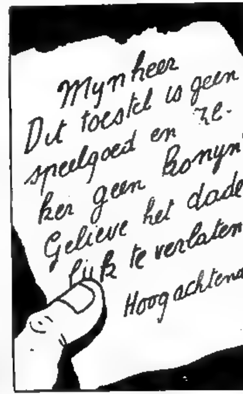

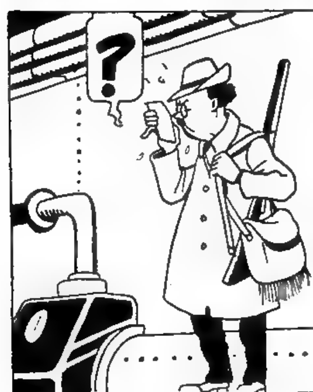

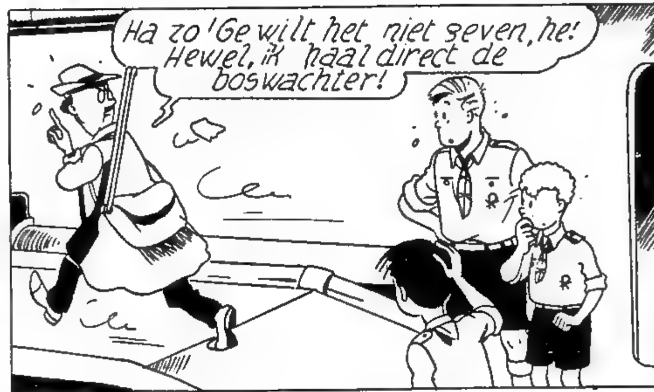

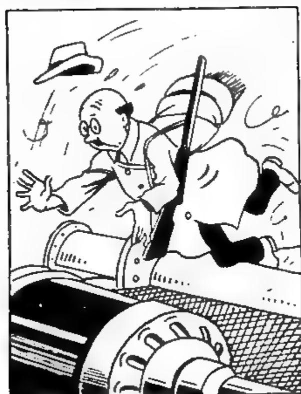

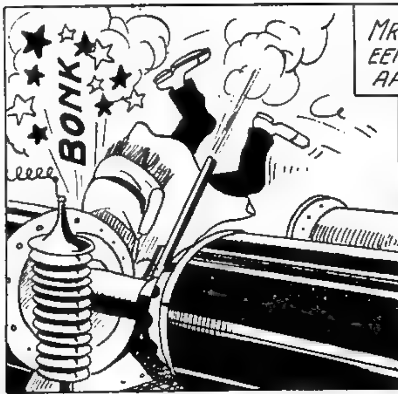

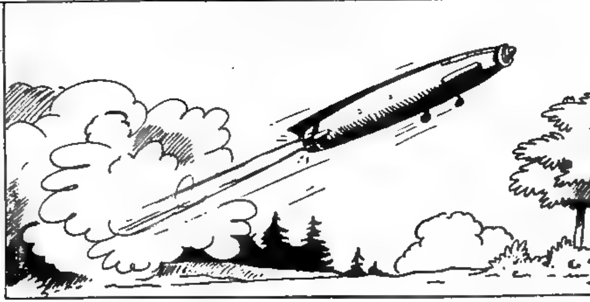

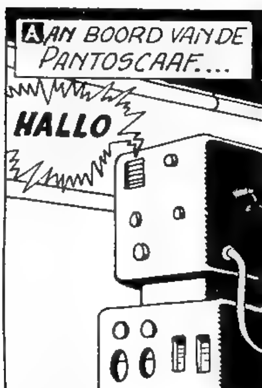
MR KWIET DUIKELT IN DE STARTINSTALLATIE .. EN... MET EEN VRESELIJKE KNAL SLAAN DE REACTIEMOTOREN AAN EN STUWEN DE PANTOSCAAF DE LUCHT IN

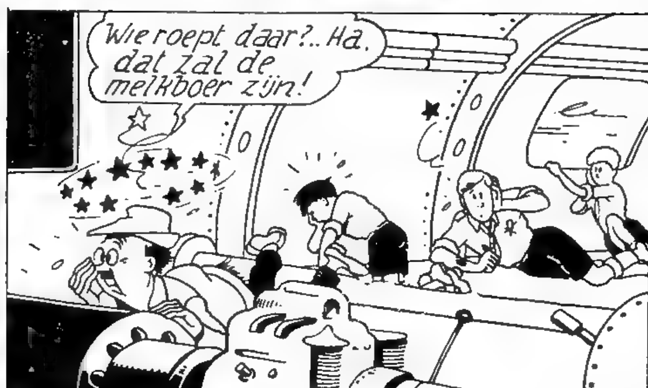

IN HET KAMP
Hemel! De Pantoscaaf!

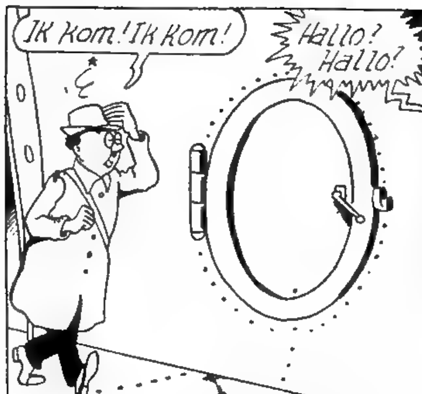

Ik zal u bij ons seintoestel brengen! U kunt hen misschien draadloos bereiken!

Hallo! Hallo! Kamp K.S.A roept Pantoscaaf! Hallo! Hallo!

AAN BOORD VAN DE PANTOSCAAF....
HALLO

Wie roept daar?.. Ha, dat zal de melkboer zijn!

Hemel! Wies!!... We vliegen!!!

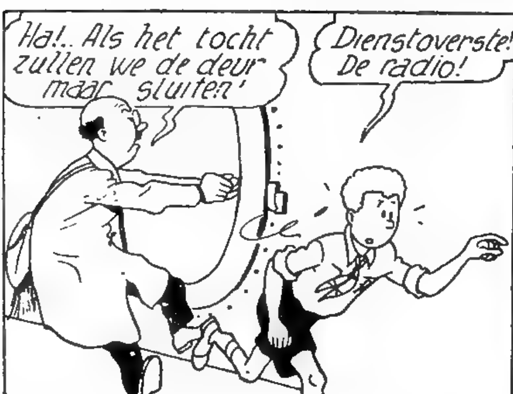

Ik kom! Ik kom!
Hallo? Hallo!

Die stomme melkboer leunt weer tegen de deur!

Hij is weg! En nog zelfs geen fles aan de deur gezet!?

Mijnheer Kwiet! Pas op!

We zijn wel 1000 meter hoog! We maken een luchttocht!

Ha!.. Als het tocht zullen we de deur maar sluiten!
Dienstoverste! De radio!

Hallo! Ja, de Pantoscaaf! Dienstoverste Wies luistert!

HET VLIEGDODEND SCHOT HEEFT OOK DE DRAADLOZE INSTALATIE VERNIELD EN DE BEMANNING VAN DE PANTOSCAAF IS AAN HAAR LOT OVERGELATEN.

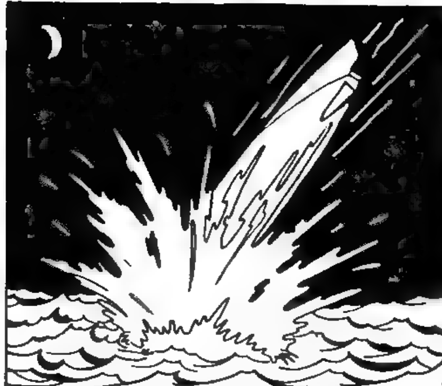

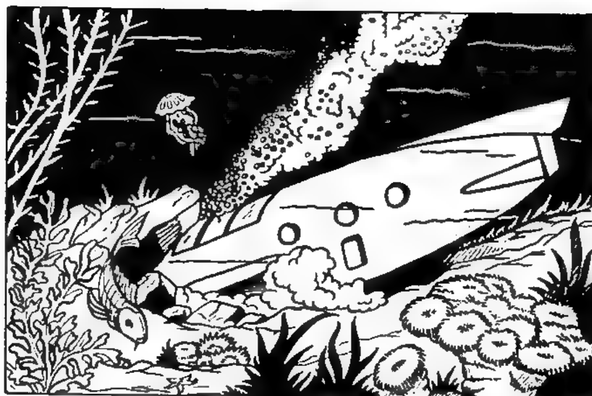

De Pantoscaaf duikt bijna loodrecht in zee en blijft met de voorsteven onder een rotsblok steken.

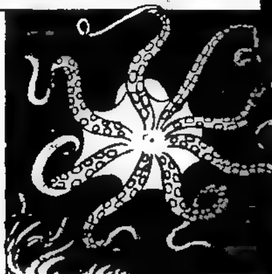

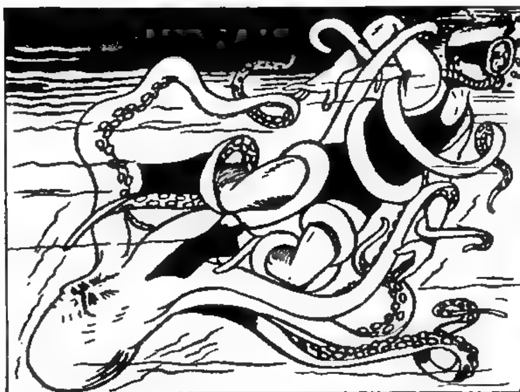

WIES BEREIKT DE ROTS DOCH BEMERKT NIET DAT DE POLIEP HEM GEVOLGD HEEFT. DEZE SLAAT PLOTS HAAR ACHT VANGARMEN...

...SAMEN WAARDOOR ZIJ ALS EEN PIJL DOOR 'T WATER KLIEFT EN WERPT ZICH OP DE KOENE DUIKER.

VERSCHRIKT ZIEN KROL EN RATTEKE HOE HUN DIENST-OVERSTE MET HET MONSTER WORSTELT.

Och, trek u niet aan! 't Is misschien maar om te lachen!

DE POLIEP, EEN KANJER VAN 35 KGR IS NIET BIJ MACHTE WIES TE VERSMACH-TEN DOCH SLEURT HEM MEE NAAR DE DIEPTE.

Als ge denkt dat 't ge-vaarlijk is, schiet er dan op, he!
Kwibus!... dat gaat toch niet!

Krol!... In die kist lag een soort harpoen!

INDERDAAD KROL VINDT IN DE KIST EEN ONDERWATERGEWEER.
Pomp-Om na elk schot het water uit de loop te pom-pen.
Loop-Bevat 2 ressorts van 80 Kgr. spankracht.
Trekker
Harpoen.
Windas voor 9 meter harpoen-lijn.
Harpoenlijn in gevloch-ten nylonsdraad.

KROL AARZELT NIET EN BEGEEFT ZICH TE WATER. DIEPER EN DIE-PER DUIKT HIJ IN DE IJSKOUDE AF-GRONDEN VAN DE ZEEBODEM...DOCH VAN WIES... GEEN SPOOR !!

EEN ONDERZEESE STROMING VOERT KROL MEE EN EEN WEINIG VERDER BEMERKT HIJ DE POLIEP DIE WIES IN EEN HOL WIL TREKKEN.

KORT DAAROP WAAGT WIES EEN TWEEDE POGING OM DE SPRINGSTOF TE PLAATSEN EN... DITMAAL LUKT HET!

IN DE NAMIDDAG STRANDT DE PANTOSCAAF IN DE BAAI VAN EEN TROPISCH EILAND EN WIES LAAT HEEL DE BEMANNING AAN WAL GAAN.

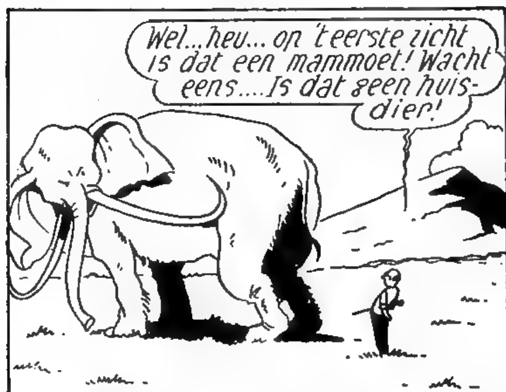

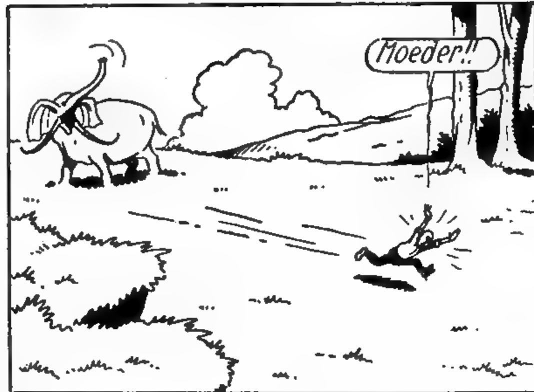

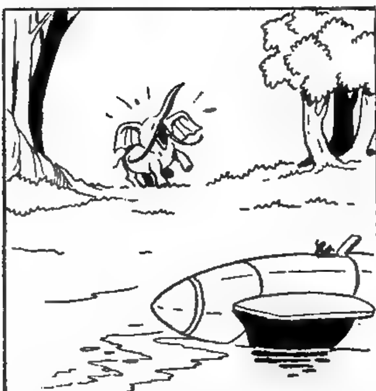

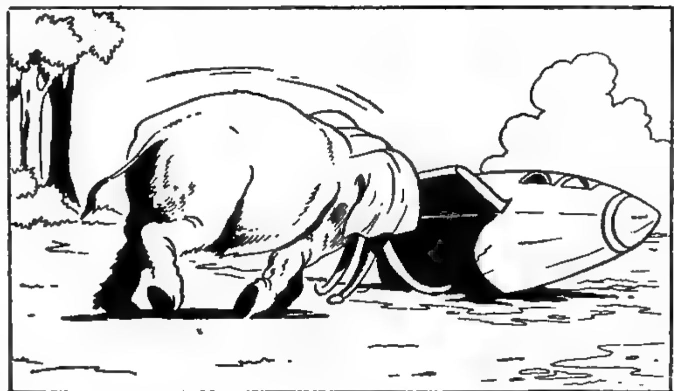

ONZE VRIENDEN KUNNEN ZICH NOG JUIST IN DE PANTOSCAAF TERUG TREKKEN ALVORENS HET MONSTER HEN KAN AANVALLEN. WOEDEND BEWERKT DE MAMMOET HET STALEN GEVAARTE MET ZIJN SLAGTANDEN.

DE DIENSTOVERSTE WERPT DE IJZEREN STAAF MET ZULK GEWELD NAAR DE MAMMOET...

...DAT ZIJ TRILLEND IN ZIJN DIKKE HUID BLIJFT STEKEN.

Vlug Ratteke! Schakel de electrische stroom in!

VIA DE DRAAD AAN DE IJZEREN STAAF SCHIET EEN STERKE STROOM DOOR HET ONDIER.

O! Dienstoverste! Gij weet toch op alles raad!
Kwestie van dapper aanpakken, Krol!

Hewel, Mr Kwiet saat se nos jasen?
Plasen? Ik? Nee ik sa liever jasen!

TERWIJL WIES DE RADIOINSTALLATIE TRACHT TE HERSTELLEN BESTUDEREN ZIJN GEZELLEN DE PLANNEN VAN DE PANTOSCAAF.

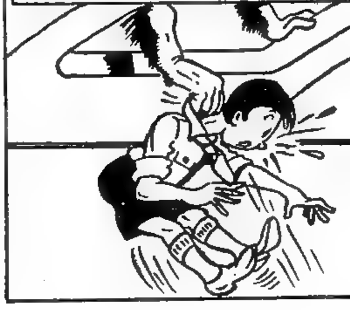

MAAR VAN UIT HET WOUD BE-SPIEDEN EEN PAAR NIEUWSGIE-

..RIGE OGEN HET ZONDER-LINGE TUIG OP HET STRAND.

EN EEN GROTE OERANG-OETANG SLUIPT STIL NAAR HET LUCHTSCHIP.

Mr Wies! Ik heb de plannen eens goed bekeken! Ik seloof dat ik op de Pantoscaaf op sans zou krijsen!

Hemel!!!?? Hulp!!!

EEN LANGE HARIGE ARM KOMT DOOR HET LUIK EN GRABBELT RATTEKE MEE!

Uit de weg, Mr Kwiet! Ik moet die aap schieten of Ratteke is verloren!
Op een raap schieten??.. Allee, toe!!!

DOCH DE AAP IS MET RATTEKE REEDS IN HET WOUD EN SLINGERT ZICH VAN BOOM TOT BOOM VERDER.

Halt! Schiet niet, Mr Kwiet, ge zou Ratteke kunnen raken!

Wie...ie...ies!!! Heu........ Dienst-over-ste!!! Hulp!!!

Mr Kwiet, blijf bij Krol in de Pantoscaaf! Ik ga er achter!

DE OERANG-OETANG IS ECHTER MET ZIJN PROOI REEDS UIT....

....T ZICHT VERDWENEN. DOCH RATTEKE HEEFT ZIJN HALSDOEK LATEN VALLEN OM EEN SPOOR NA TE LATEN.

MAAR PLOTS...

...VERSPERT EEN GEVLEKTE LUIPAARD DE WEG.

ONDER LUID GEBRUL GAAN DE ROOFDIEREN OP ELKAAR AF.

Laat ze het maar onder elkaar uit borstelen! Ik verkies morgen blij op te staan!

VAN UIT EEN BOOM VOLGT RATTEKE HET GEVECHT TUSSEN DE ORANG-OETANG EN DE LUIPAARD.

NA EEN VRESELIJK GEVECHT BEHAALT DE AAP DE OVERWINNING DOCH VALT....

...EEN WEINIG VERDER UIT-GEPUT NEER.

Arme kerel! Hij heeft een diepe wonde aan zijn linker voorpoot!

RATTEKE HEEFT MEDELIJDEN MET HET GEWONDE DIER EN LAAT ZICH UIT DE BOOM GLIJDEN.

Zo 'n dapper dier kan ik nu toch niet aan zijn lot overlaten!

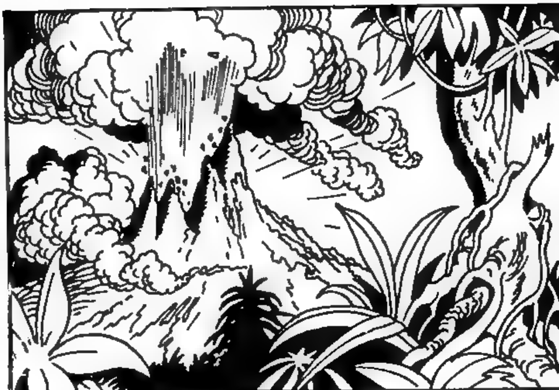

Allee, ge hebt gij weeral geluk dat ik bij de K.S.A. zowat van alles geleerd heb, he!

Ja maar zeg, 't is al goed, he! Ja! Ja! We zijn dikke vrienden!

MAAR PLOTS SPITS DE AAP VERSCHRIKT DE OREN, GRIJPT RATTEKE BEET EN VLUCHT IJLINGS WEG.

He! He! Waar gaan we heen? Wat is er? Wat gebeurd er?

RATTEKE SNAPT AL GAUW WAAROM DE AAP ZO ANGSTIG VLUCHT. VERDER OP HET EILAND IS MET EEN DOF GEROMMEL EEN VUURBERG IN WERKING GETREDEN.

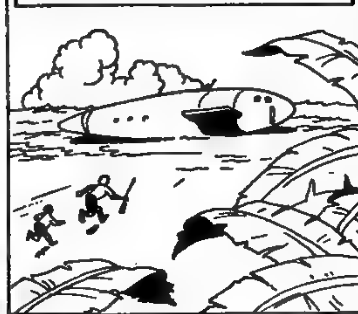

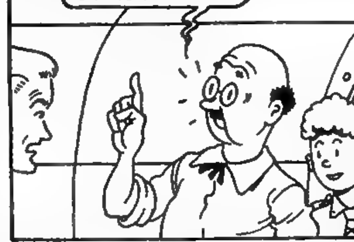

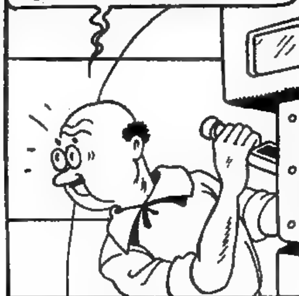

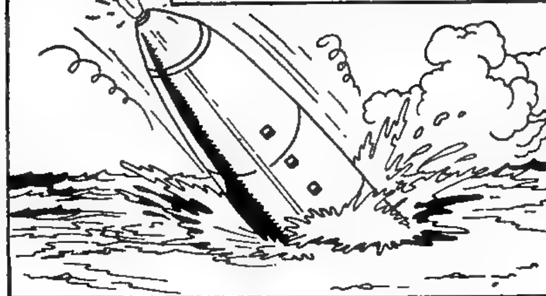

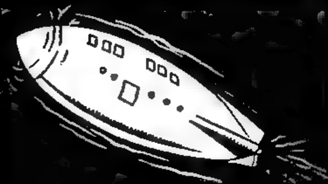
DE PANTOSCAAF BOORT ZICH DIEP IN DE GROND EN KOMT LANGZAAM HORIZONTAAL TE LIGGEN

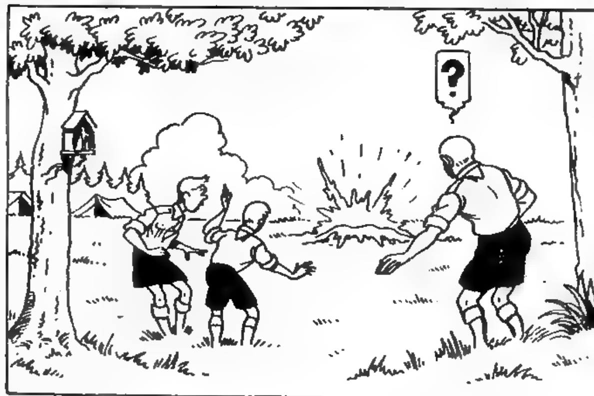
ONZE VRIENDEN WERDEN DOOR DE SCHOK NEERGESLAGEN EN LIGGEN VERDOOFD OP DE VLOER.

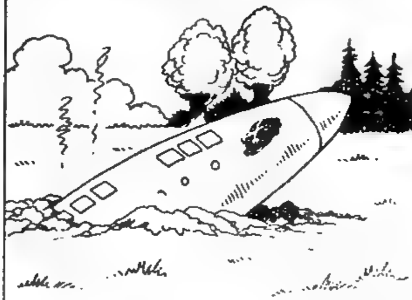
DE SNELDRAAIENDE KOP VAN DE PANTOSCAAF DOET DE AARDLAGEN SMELTEN EN EEN BEVRIEZINGSAPPARAAT AAN HET UITEINDE VERHARD HEN WEER.

HOELANG EN MET WELKE SNELHEID DE PANTOSCAAF ONDER DE GROND REISDE IS NIET JUIST TE BEPALEN. DOCH OP HET OGENBLIK DAT IN HET KAMP ALLE HOOP IS OPGEGEVEN HET TOESTEL EN ZIJN BEMANNING NOG OOIT WEER TE ZIEN, WORDT PLOTS DE GROND OPENGERETEN....

...EN KOMT DE PANTOSCAAF AAN DE OPPERVLAKTE TOT STILSTAND.

DE INGENIEUR COPPENS IS DE EERSTE DIE OVERGELUKKIG ONZE VRIENDEN KOMT BEGROETEN DIE ONGEDEERD UIT HET TOESTEL KOMEN.

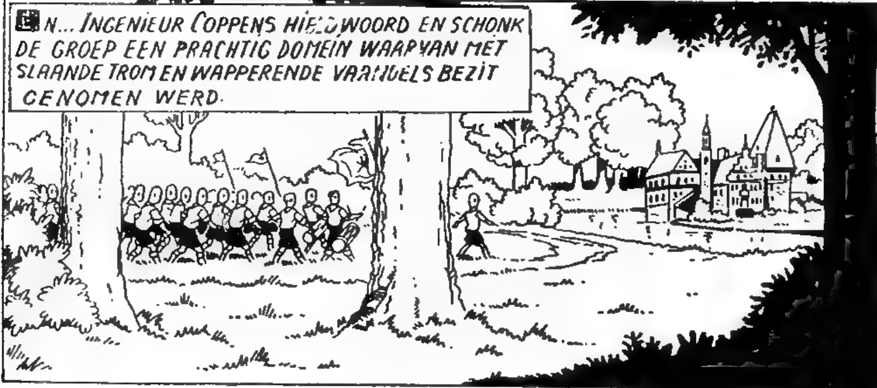
DES AVONDS BIJ HET KAMPVUUR VERTELT WIES DE LOTGEVALLEN DIE ZIJ OP HUN AVONTUURLIJKE TOCHT BELEEFDEN

Beste jongens, ik ben u om het behouden weerbrengen van de Pantoscaaf heel wat verschuldigd. Een beweging die zulke trouwe en dappere knapen vormt verdient steun en...

EN... INGENIEUR COPPENS HIELD WOORD EN SCHONK DE GROEP EEN PRACHTIG DOMEIN WAARVAN MET SLAANDE TROM EN WAPPERENDE VAANDELS BEZIT GENOMEN WERD.

EN MR KWIET?... WEL DIE TRACHT NOG ALTIJD AAN DE PERSMENSEN DUIDELIJK TE MAKEN HOE GROOT DIE MAZOUT... PARDON... MAMMOUT WEL WAS TUSSEN WIENS POTEN HIJ VERLOREN LIEP.

EINDE

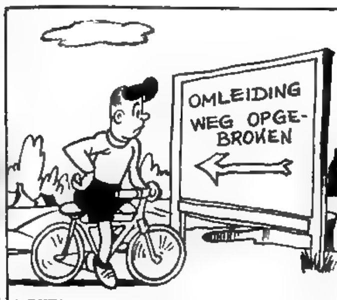

KOLEN

KOLEN

BETAALD VERLOF

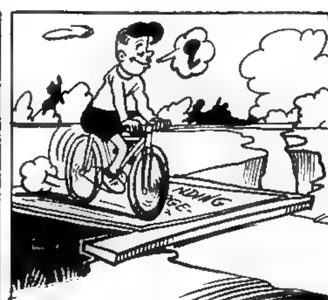

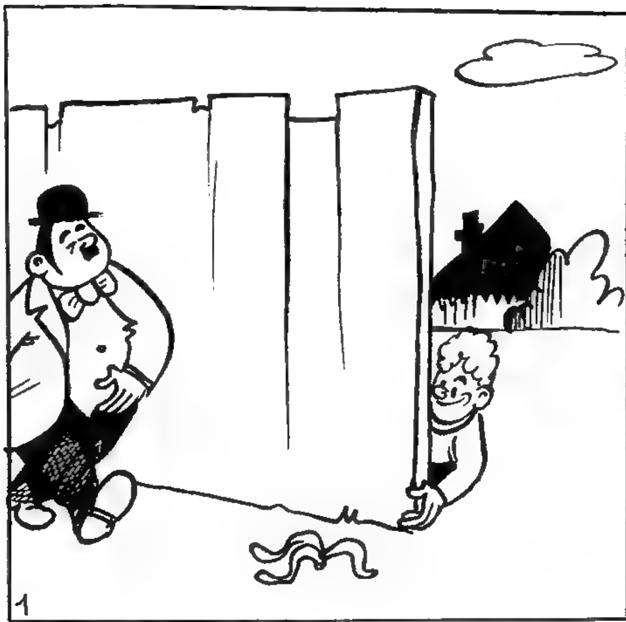

OMLEIDING
WEG OPGE-
BROKEN

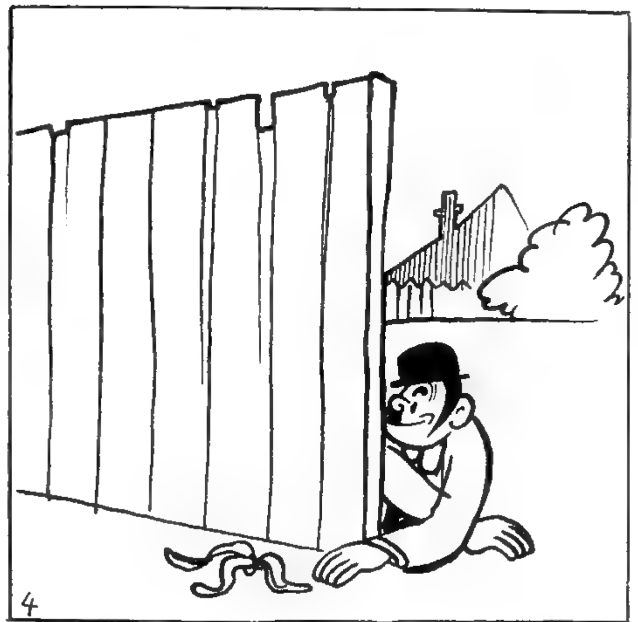

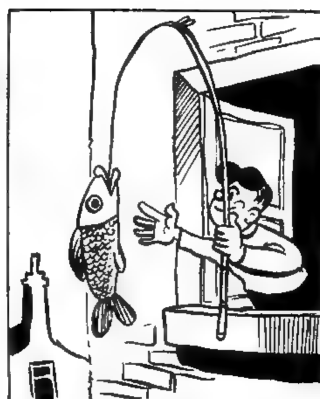

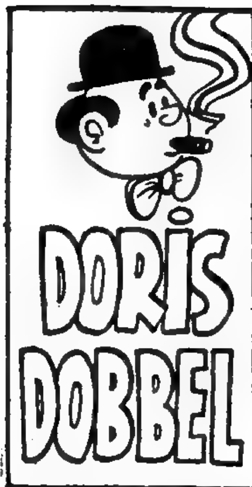

1

2

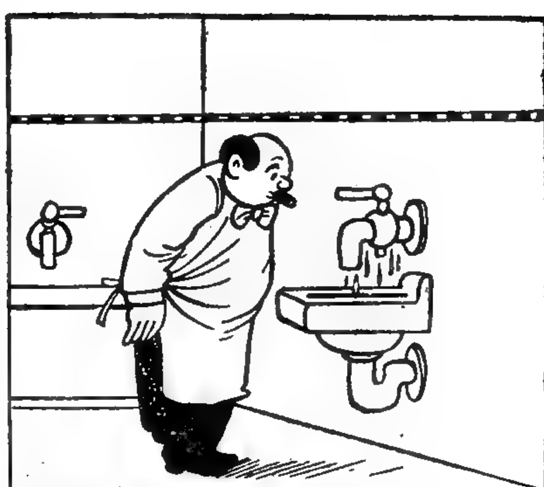
3

4

VIS

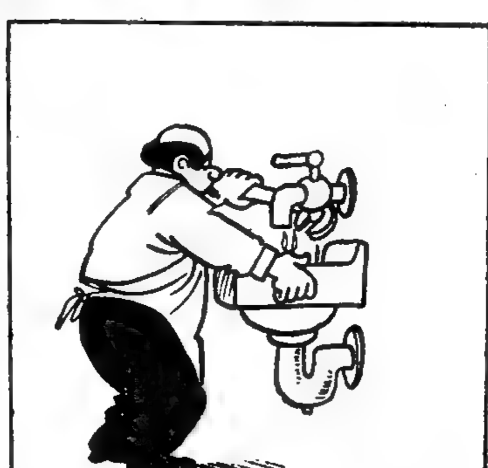

DORIS
DOBBEL

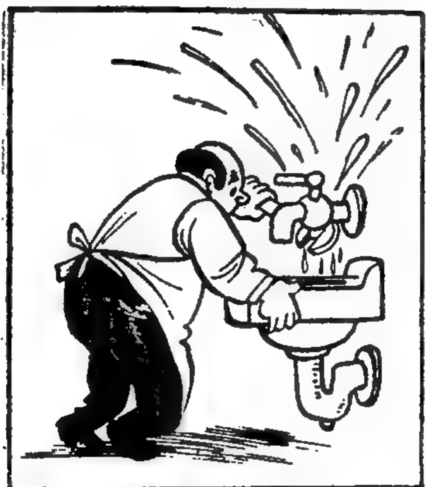

HELP! ER LEKT EEN KRAAN IN DE BADKAMER! HAAL EEN LOODGIETER DORIS!!

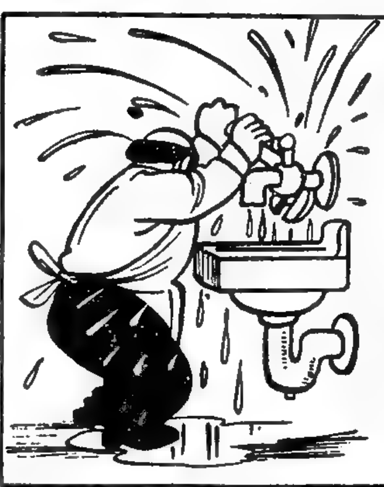

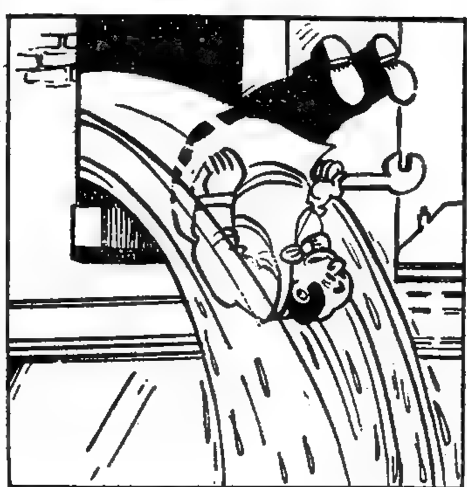

WAT KUNNEN VROUWEN TOCH EEN HERRIE MAKEN VOOR EEN KLEINIGHEID..

ZOIETS KAN EEN KIND HERSTELLEN.

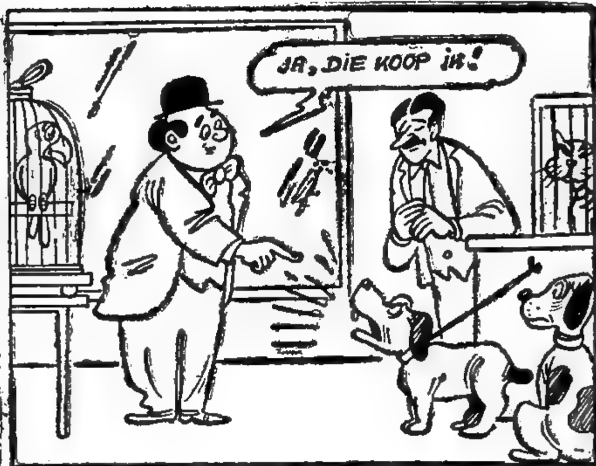

DORIS
DOBBEL

WEER INGEBROKEN IN DE LANGE VELDSTRAAT.!!

JA, DIE KOOP IK!

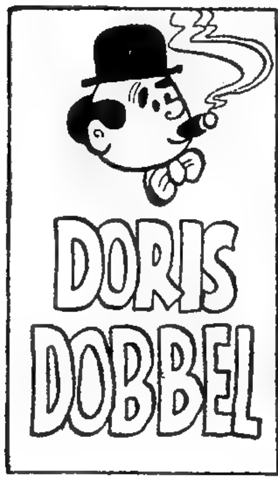

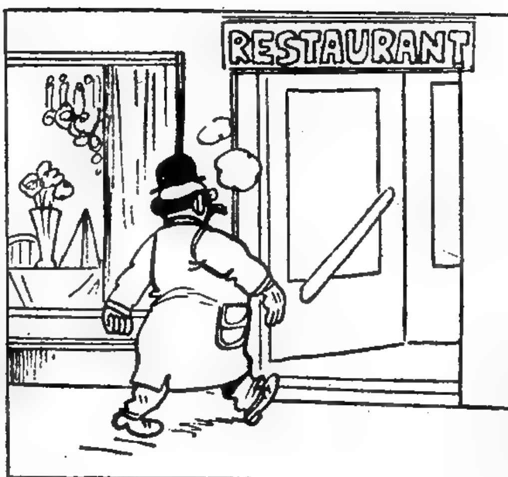

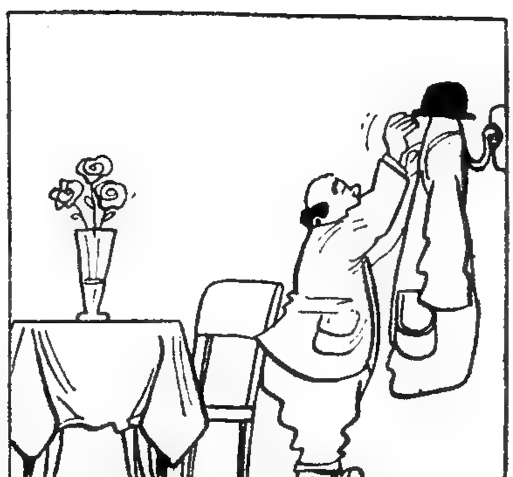

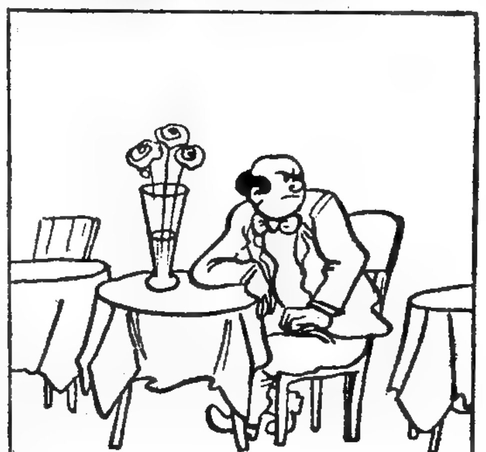

DORIS
DOBBEL

RESTAURANT

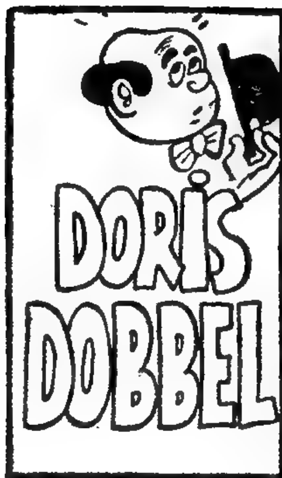

DORIS DOBBEL

LACHEN UW KLANTEN OOK ZO MET UW KAALKOP, DORIS?
JA. KLANTEN HEBBEN GEEN HART, HÉ.

IK ZAL EENS EEN GOED HAARGROEI-MIDDEL PROBEREN!

COIFFEUR
COIFFEUR

HEBT U SOMS EEN GOED LOTION OM MIJN HAAR TE DOEN HER-SCHIETEN?

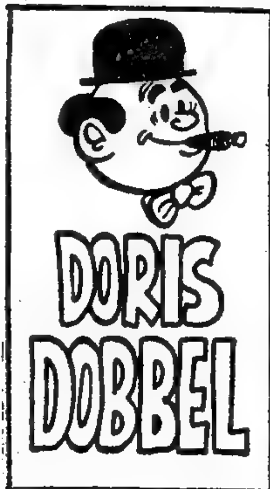

ZEKER MENEER, MAAR HET KOST DUIZEND FRANK.

DUIZEND FRANK! HEMEL! MAAR DAN GARANDEERT U TOCH WEL HET RESULTAAT ZEKER?

IK GEBRUIK NIETS ANDERS DAN DIE LOTION, MENEER EN ZIE MAAR!

EN KIJK HOE IK ER UITZAG ALVORENS DIE LOTION TE GEBRUIKEN.

DORIS
DOBBEL

EEN PROEFRITJE, MENEER? HET VERPLICHT U TOT NIETS WEET GE.
SASLEY SPORT

GEEN BETERE WAGEN TE VINDEN MENEER.. GELOOF ME.

VOELT GE HEM TREKKEN?

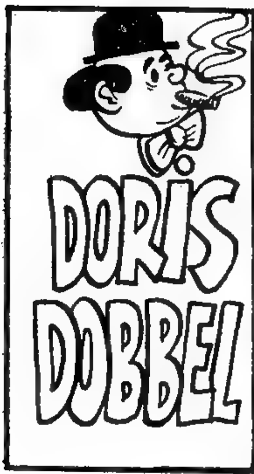

GE HAALT ER HONDERDVEERTIG UIT ZONDER MOEITE.

WEL MENEER, WAT DENKT U ER VAN?
OM TE KUNNEN OORDELEN, ZOU IK ER ZELF MEE MOETEN RIJDEN.

NEE! MIJN BESLUIT IS GENOMEN. IK NEEM HEM NIET! ER ZIJN GEEN ASBAKJES IN!

DORIS DOBBEL

HOE KOMT HET TOCH DAT IK ZO WEINIG KLANTEN KRIJG IN TEGENSTELLING MET UW WINKEL DIE ALTIJD VOL STAAT?..

MIJN WORST IS TOCH ZO LEKKER ALS DE UWE!
'T LIGT AAN IETS ANDERS, JANSENS. IETS ANDERS...

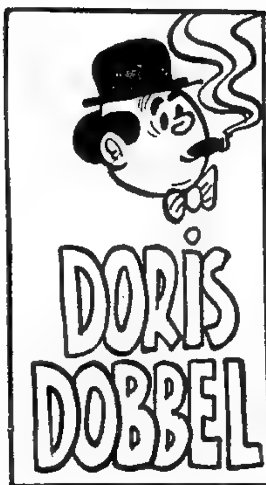

ZAL IK U EENS IETS ZEGGEN..

DE MENSEN ZIJN ONDERHEVIG AAN INVLOEDEN. AAN INDRUKKEN.

ZET UW TOOG BIJVOORBEELD EENS ANDERS.
WAS UW HANDEN EENS MEER EN DRAAG EEN DAS.

SCHILDER UW WINKEL IN HEERLIJK GLANZEND WIT!

J. JANSENS
!

DORIS DOBBEL

DORIS! DORIS! DE DEURWAARDER IS DAAR!
DE DEURWAARDER!

NA HERHAALDE VERWITTIGINGEN EN AANGEZIEN HET IN GEBREKE BLIJVEN... ZW..ZW ZW ZW TOT BETALING VAN....ZW. ZW.. DESNIETTEGENSTAANDE.. ZW.ZW. ZIE IK MIJ VERPLICHT BESLAG TE LEGGEN OP...

EEN TAFEL IN TRIPLEX!
MIJN MAHONIEHOUTEN TAFEL!

EEN SCHILDERIJ VOORSTELLEND MOEDER EN KIND
NEE, TANTE OCTAVIE EN HAAR MAN!

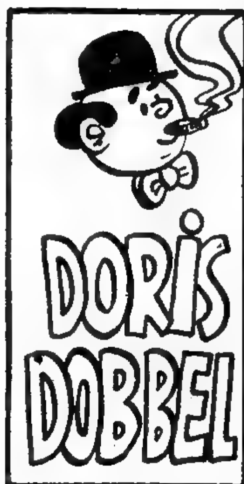

EEN KIST!
ONS BED!

NOG EEN SCHILDERIJ. STERVENDE CLOWN.
NEE, DAT IS DE SPIEGEL!

MIJN MEUBELKENS!
WET IS WET! IK KAN ER NIETS AAN VERHELPEN! AL DE MEUBELS IN HET HUIS NUMMER ZEVEN WORDEN AANGESLAGEN!

HET NUMMER ZEVEN ZEGT GE?!

'T IS HIER NUMMER NEGEN HALVE GEDRAAIDE!

DORIS
DOBBEL

LATEN WE MAAR LIEVER GAAN WANDELEN. WE KRIJGEN VANDAAG TOCH GEEN KLANTEN.
IK HEB DEZE MORGEN EEN ZWARTE KAT GEZIEN.

MAAR DAT IS TOCH BIJGELOOF! HOE KUNT GE DAAR IN GELOVEN

ZO! EN DIE SPIN DAN GISTER-AVOND!

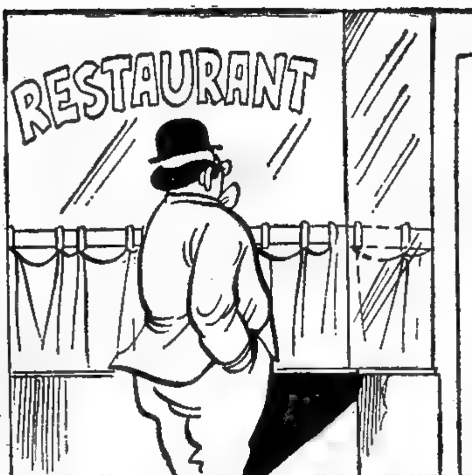

WANDELEN DAN MAAR!

OPGEPAST! EEN LADDER! LOOP ER NIET ONDER DOOR HET BRENGT ONGELUK!

OCH, HOU TOCH OP MET DIE FLAUWE KUL!

IN ORDE. IN ORDE. LOOP ER MAAR ONDER DOOR, MENEER. DE GEVOLGEN ZIJN VOOR U!!

DORIS
DOBBEL

RESTAURANT

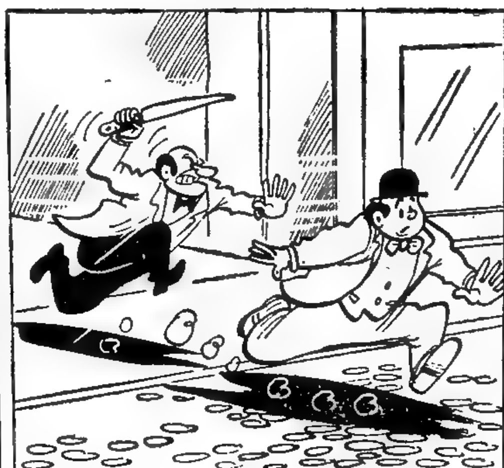

MENEER IS ALLEEN? VOLG ME... EEN LEKKER PLAATSJE!..

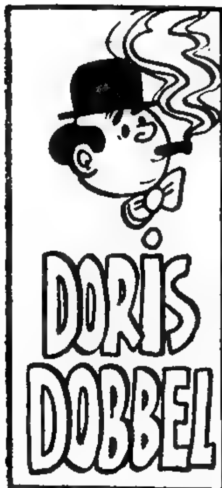
GAAT U MAAR ZITTEN AAN DEZE TAFEL EN GEEF UW HOED HIER.
MAAR....
STOOR U NIET AAN HET MENU, ER IS VANDAAG EEN SPECIALE SCHOTEL.

STIL, STIL, LAAT ME DOEN ..IK ZAL JE EENS EEN OSSEN-SCHOTEL VOORZETTEN. EN DAARBIJ VROEGE KOOL!.... WACHT MAAR!

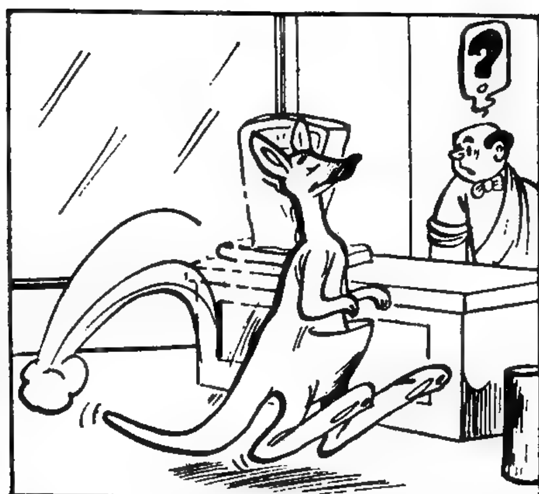
HET SMELT IN DE MOND!.. U ZAL ER OVER SPREKEN!

DE REKENING!..

DE REKENING? MAAR IK HEB GEEN GELD! IK WAS GEKOMEN OM NAAR DAT BAANTJE VAN RUITENWASSER TE INFORMEREN DAT HIER OPEN IS!

DORIS
DOBBEL

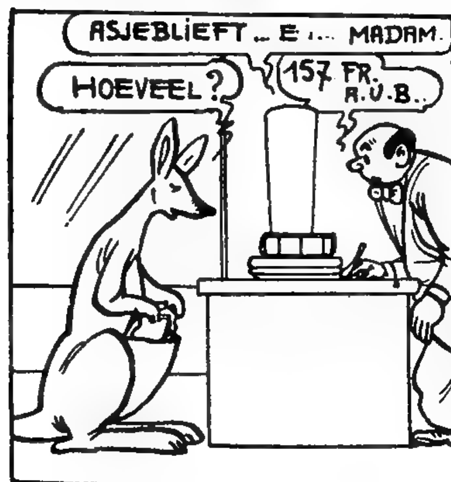

DAG MADAM PLONS, EN BEDANKT..

?

EEN HALF POND WORST. 200 GRAMMEN HESP.. 300 GRAMMEN KALFSGE-HAKT...

EN EEN MALS „BIEF-STUKSKE ....

EN DOET ER NOG MAAR EEN HAMMEKE VOOR IN DE SOEP BIJ OOK..

ASJEBLIEFT... E ... MADAM.
HOEVEEL?
157 FR. A.U.B..

WEL! 'T IS DE EERSTE KEER DAT ER EEN KANGOEROE IN MIJN WINKEL KOMT!!...

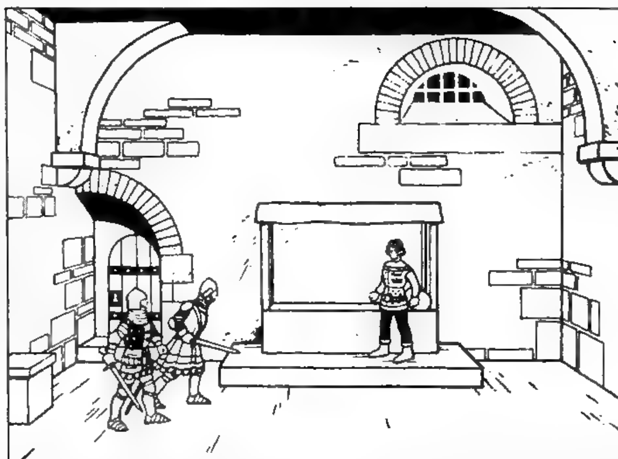

KAN IK GOED AANNEMEN, AAN DE PRIJS DAT GIJ UW VLEES VERKOOPT!
!

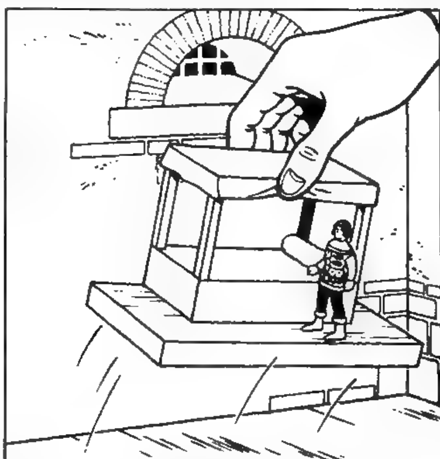

Barelli en de dood van Richard II

Bob DE MOOR

Tegen het einde van de 14e eeuw wordt Engeland geregeerd door de zwakke en besluiteloze koning Richard II. De koning slaagt er niet in de opstandelingen, die overal onrust zaaien, het zwijgen op te leggen. Zijn neef Bolingbroke behoort bijvoorbeeld tot de tegenpartij en tracht de koning van de troon te stoten. Teleurgesteld doet de koning afstand van de troon, maar wordt daarna zelf in de gevangenis geworpen. Zijn moed keert slechts even terug als laaghartige moordenaars een einde aan zijn leven proberen te maken. De koning verdedigt zich tot het laatste toe, maar wordt tenslotte neegestoken door Exton, een van de handlangers van Bolingbroke.

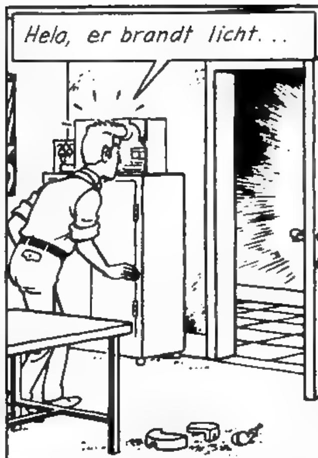

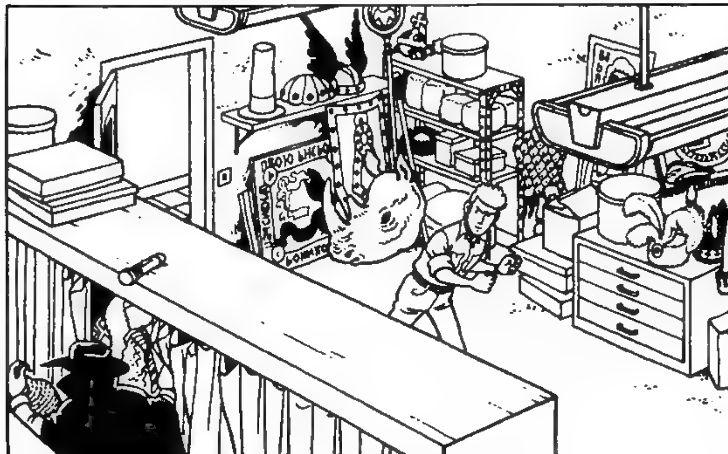

Oei, mijn hoofd... Wat is er gebeurd? Iemand heeft me neergeslagen...

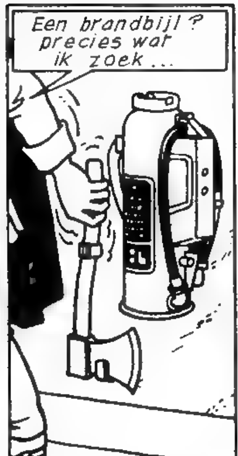
Maar... Ik ben niet meer dan twee minuten bewusteloos geweest... Hum, mijn schedel is be- hoorlijk stevig!

Hela, er brandt licht...

Er is iemand in de rekwisieten-kamer. Een dief natuurlijk. Oh, als ik die schurk in mijn vingers krijg bezorg ik hem een pak slaag, dat hij niet gauw zal vergeten.

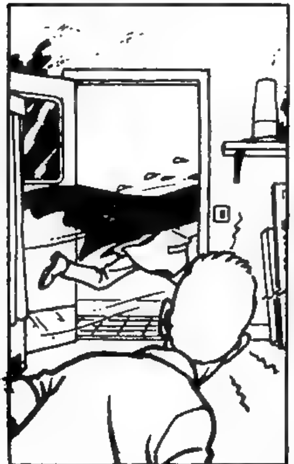
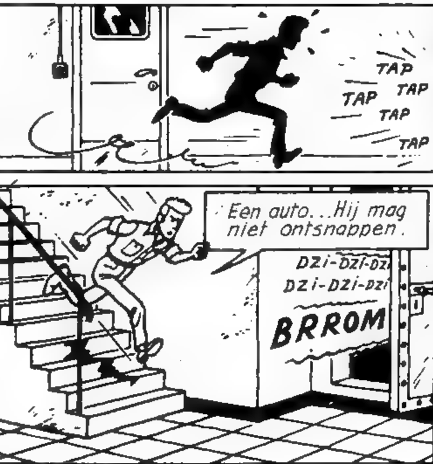
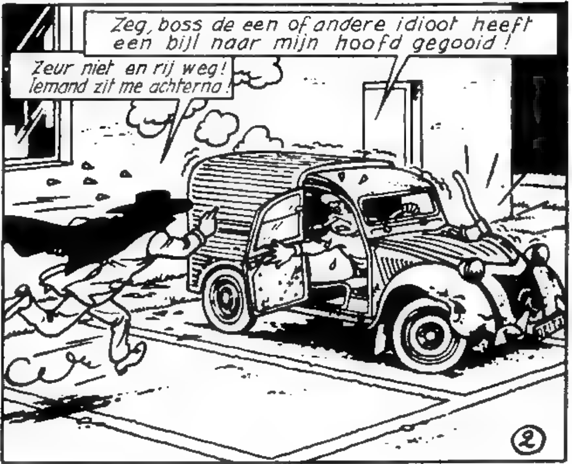
Ik sluip op mijn te-nen naar binnen en grijp hem...

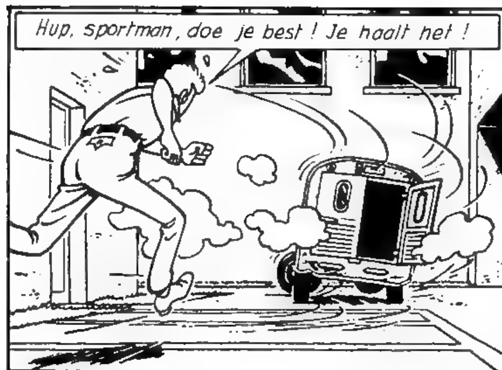
!?
Een koffer met toneelkleren? Rare dief is dat!
POK

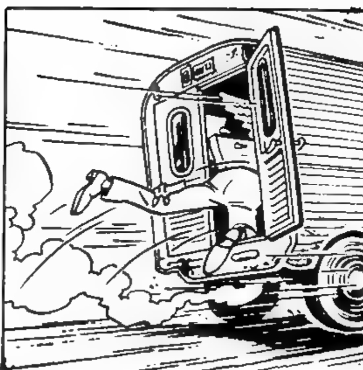
Hij heeft me gehoord, want hij heeft zijn zaklantaarn uitgeknipt.

Er is iemand. Zou dat Barelli zijn? Bij alle voetlichten, wat nu?

Een brandbijl? precies wat ik zoek...

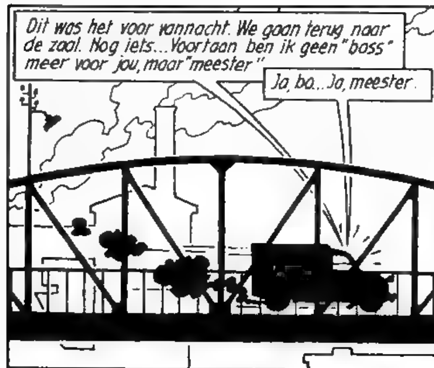
KR...
KRAK
?

DTSiNK

TAP TAP TAP TAP TAP
Een auto... Hij mag niet ontsnappen.
DZI-DZI-DZI
DZI-DZI-DZI
BRROM

Zeg, boss de een of andere idioot heeft een bijl naar mijn hoofd gegooid!
Zeur niet en rij weg! Iemand zit me achterna!
2

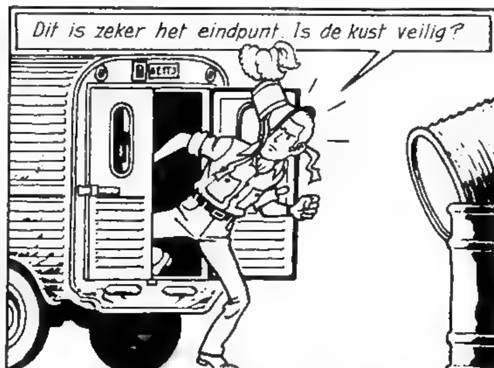

Hup, sportman, doe je best ! Je haalt het !

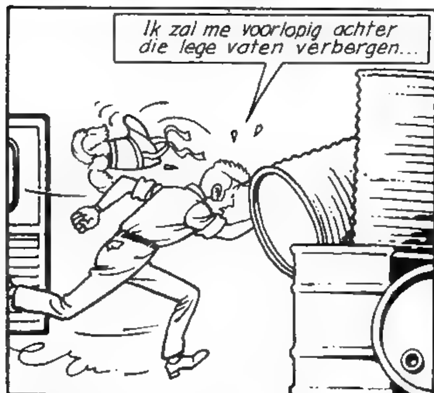

Pfff...pfff...Vermoeiend, hoor...pfff maar ik... ben er.
Wat een troep. Allemaal toneelspullen. Ik ben erg benieuwd welke vreemdsoortige gauwdief zich onder die zwarte mantel verborgen houdt.

Dit was het voor vannacht. We gaan terug naar de zaal. Nog iets... Voortaan ben ik geen "boss" meer voor jou, maar "meester".
Ja, ba... Ja, meester.

We rijden nu al een half uur. Waar gaan ze toch heen?
TSJiiiiiiiii

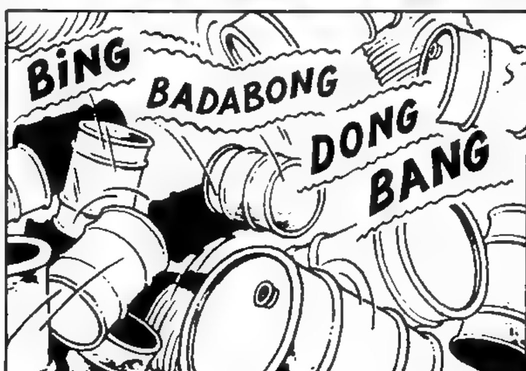

Dit is zeker het eindpunt. Is de kust veilig?

Ik zal me voorlopig achter die lege vaten verbergen...

WEL HEB IK OOIT!!

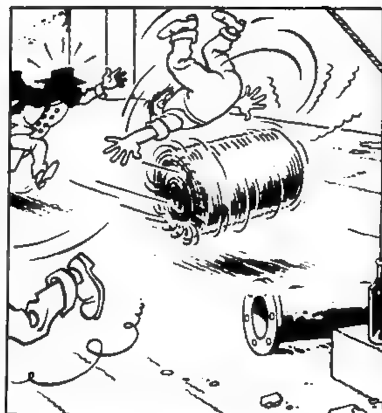

Een oude fabriekshal, die als toneelzaal ingericht is... En daar staat de man met de zwarte mantel... Hij komt hierheen... Weg wezen, Barelli!

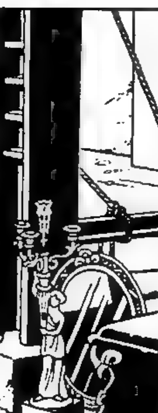

OH!

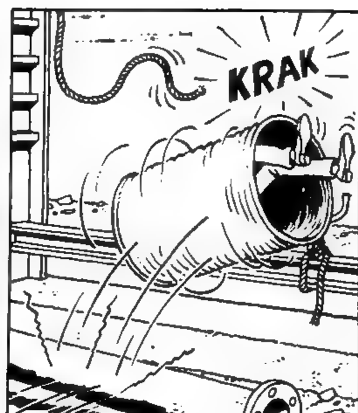

BING
BADABONG
DONG
BANG

BOOING
3

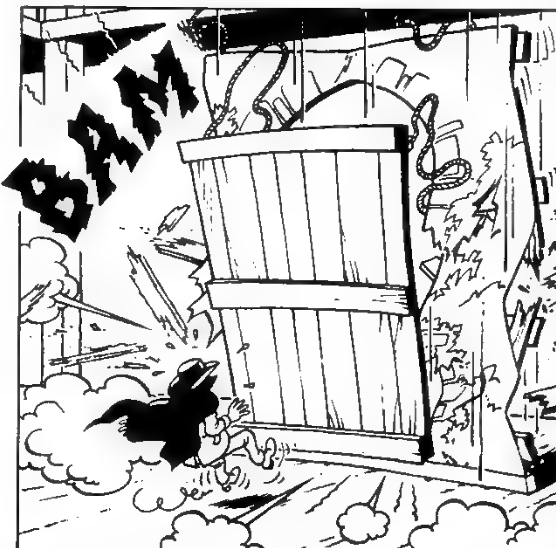

Er zit een man in dat vat. Houd hem tegen!

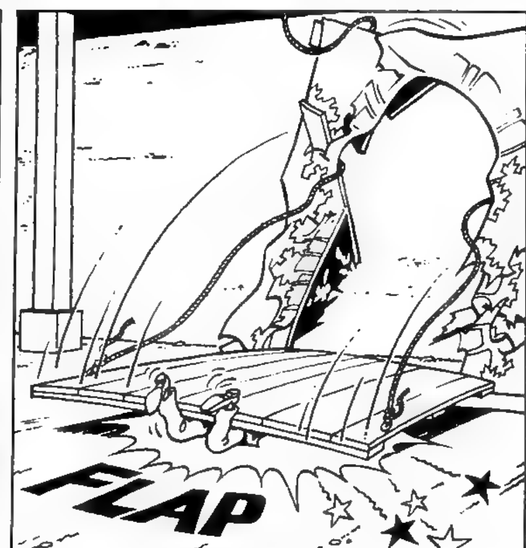

KRAK

OPZIJ!

BAM

FLAP

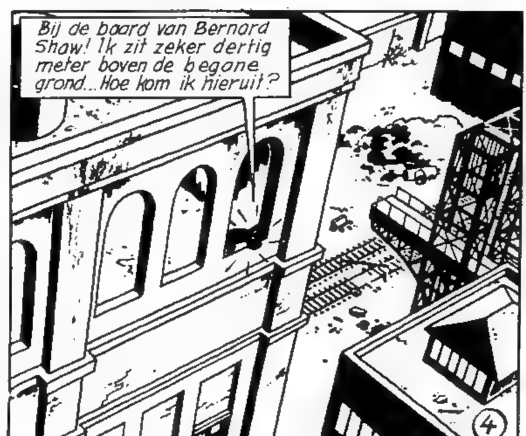

Alles in orde, meester? Kunt u opstaan meester? Niets gebroken, meester?

De man uit het vat, meester. Wat moeten we met hem doen, meester?
BARELLI! Wat een schitterende verrassing! Mannen, berg hem ergens boven in de fa... schouwburg op. Ondertussen zal ik alles in orde maken voor een toneelstuk, dat hem niet onbekend is. In dat stuk mag hij aan mijn zijde een rol spelen.

Vooruit, naar boven.
AGNNR! AGNNR! AGNNR!

Je kamer, knaap. Geen stromend water, geen verwarming, geen meubels, kortom, geen enkel comfort.

Mooie boel... Ik ben overgeleverd aan een gevaarlijke gek, die in een ongebruikte fabriek een schouwburg gemaakt heeft met allerlei gestolen spullen... Ik moet hier zo snel mogelijk uit... Eens buiten kijken...

Bij de baard van Bernard Shaw! Ik zit zeker dertig meter boven de begane grond... Hoe kom ik hieruit?
4

Kijk nou... Hardboard-platen... En die bussen met smeer... Dat is het...

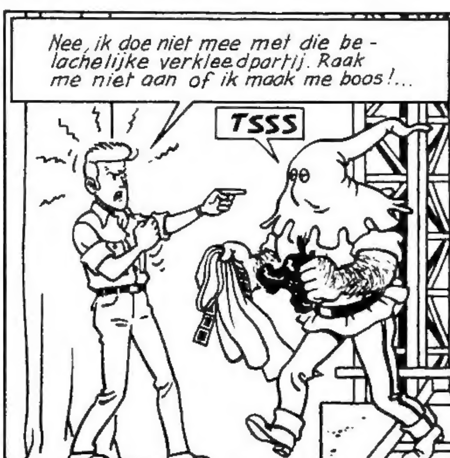
. Het lukt .

Ziezo. Als die grote platen voor de ramen staan zijn ze van heel ver af zichtbaar.
SOS

Het zal zo wel licht worden. Als iemand die platen ziet en de politie waarschuwt, ben ik gered.
SOS

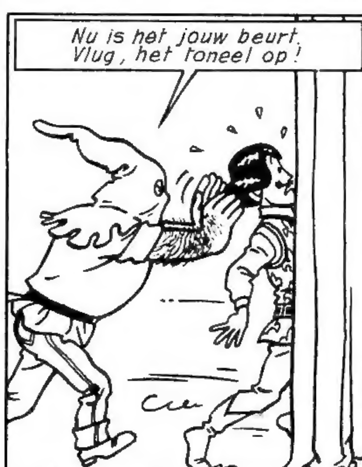
Wat is dat ?
TAP
TAP
TAP
TAP

Kom mee. We gaan je naar je kleedkamer brengen, meneer de toneelspeler, Het doek gaat zo op.
?!

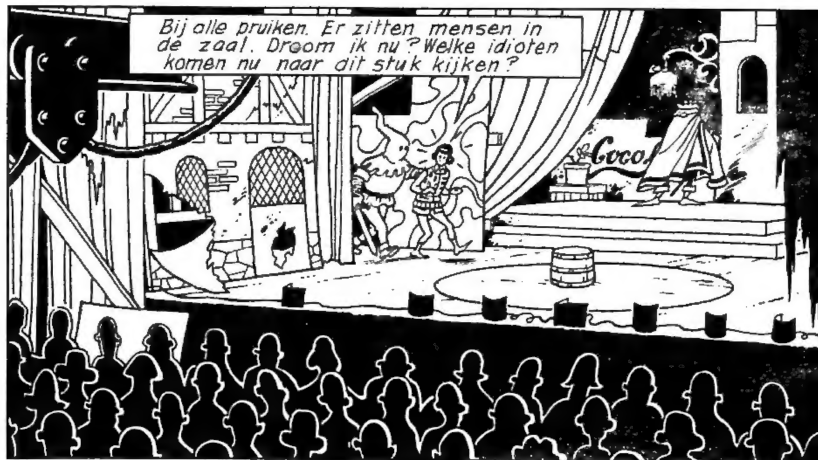
Wat willen jullie ?
Trek braaf die kleren aan en zet die pruik op. En vlug een beetje.

Nee, ik doe niet mee met die belachelijke verkleedpartij. Raak me niet aan of ik maak me boos!...
TSSS

PAF!
PATSJ!
LAAT ME LOS!
TOEF
POEF
IK WIL NIET!

Ziezo, dat is gebeurd ! Je bent nu verkleed als koning Gerard...nee, Medard... nou ja, de een of andere oude koning .
RiCHARD II

...Heb je gehoord wat de koning gezegd heeft? Heb ik geen vriend, die me hiervan kan verlossen?
?
Kom, we gaan. Ik ben de vriend van de koning en ik zal hem verlossen?
Dat is "Richard II" Wordt dat stuk hier gespeeld?

Nu is het jouw beurt, Vlug, het toneel op !

!?
5

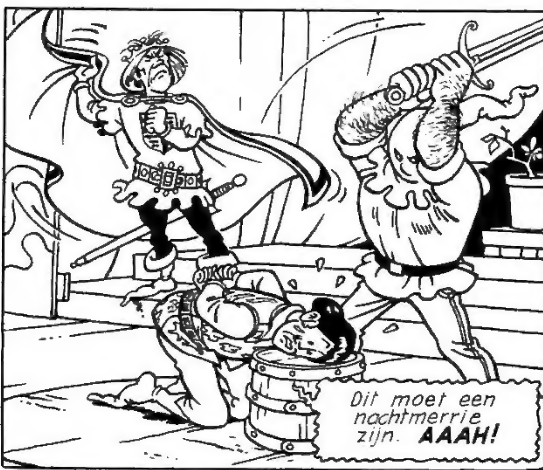

* Zie : "Van de regen in de drup"

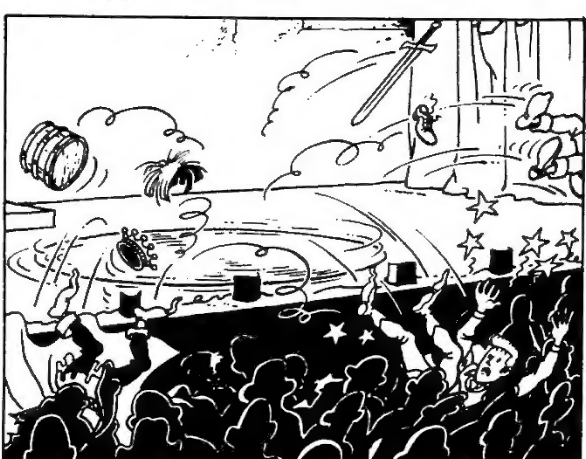

BOB DE MOOR. EINDE

Het heeft de auteur, Danny De Laet (°1944) vier jaar tijd gevergd plus twee jaar geduld alvorens dit werk kon verschijnen. In die zes jaren werden tientallen dag- en weekbladen gelezen, tientallen interviews afgenomen, kilo's stripalbums verwerkt. De som van dit monikkenwerk werd samengevat in deze lijvige studie, de meest volledige studie, heden ten dage, van het populair verschijnsel 'beeldverhalen' dat ook in Vlaanderen een grote evolutie kende.
Danny De Laet stelt zich voor als de historicus van het Vlaamse beeldverhaal dat hij reeds meer dan 15 jaar op de voet volgt. In zijn boek werd een historisch en kritisch overzicht opgenomen nadien een lexicon van auteurs en publikaties die bepalend waren voor de ontwikkeling en de groei van het stripverschijnsel in Vlaanderen.
Dit standaardwerk is een onmisbaar instrument voor wie het beeldverhaal uit onze gewesten wil kennen. Het gaat hier om een brok geschiedenis die nodig ook benaderd moest worden, nu de stripprage ondanks haar ontelbare publikaties zelden of nooit aandacht schenkt aan de stripproduktie uit Vlaanderen.
Danny De Laet is eveneens de stichter en redacteur van CISO.